

ETICKÁ VÝCHOVA

Květa Trčková
Romana Zemanová

METODIKA

4-5

Etická výchova, Metodika pro 4. – 5. ročník základních škol

Autorky: PaedDr. Bc. Květa Trčková, Mgr. Romana Zemanová

Odborní editoři: PhDr. Pavel Motyčka, Ph.D., Mgr. Zdislava Vyvozilová

Odborná recenze: Prof. PhDr. Vladimír Smékal, CSc., Mgr. David Vaněk, Ph.D.

Odborná spolupráce: PhDr. Jana Stará, Ph.D., PaedDr. Eva Ivanová, PaedDr. Olga Křižová

Jazykové korektury: Mgr. Lenka Schwarzová, Dana Štropová

Ilustrace: Roman Bureš

Zlom a sazba: PhDr. Jan Závodný Pospíšil, Ph.D.

Návrh obálky: Ing. Michal Jiříček

Nakladatel: Národní institut pro další vzdělávání,
Senovážné nám. 25; Praha 1, 110 00; IČO: 45768455; DIČ: CZ45768455

Schválilo MŠMT č.j.: MSMT-7934/2014 dne 6. června 2014 k zařazení do seznamu učebnic pro základní vzdělávání jako součást ucelené řady učebnic pro doplňující vzdělávací obor Etická výchova s dobou platnosti šest let.

ISBN: 978-80-87449-52-3

Tato publikace vznikla v rámci projektu „Etická výchova a učebnice“, registrační číslo CZ.1.07/1.1.00/26.0114, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

4. ROČNÍK 11

Téma 1: NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE 13

Lekce 1: Komunikace? Komunikace!	14
Lekce 2: Možnosti neverbální komunikace I	16
Lekce 3: Možnosti neverbální komunikace II	18
Lekce 4: Pantomima.....	20
Lekce 5: Mimika	22
Lekce 6: Řeč očí.....	24
Lekce 7: Oční kontakt	26
Lekce 8: Gesta, mluvíme rukama.....	28
Lekce 9: Podání ruky.....	30

Téma 2: POZITIVNÍ HODNOCENÍ DRUHÝCH..... 33

Lekce 10: Burza drobností	34
Lekce 11: Kytička pro radost	36
Lekce 12: Chválím, chválíš, chválíme.....	38
Lekce 13: Co je více?	40
Lekce 14: Chválíme poctivě	42
Lekce 15: Rozhovory.....	44
Lekce 16: Kdo je hrdina?.....	46
Lekce 17: Význam odpuštění	50
Lekce 18: Formy vyjádření odpuštění	54
Lekce 19: Úcta k člověku s handicapem I	56
Lekce 20: Úcta k člověku s handicapem II	58

Téma 3: KOMUNIKACE CITŮ..... 61

Lekce 21: Baryk.....	62
Lekce 22: Jak na city?	66
Lekce 23: Spolu je nám dobře	68
Lekce 24: Ti se mi líbí.....	70
Lekce 25: Takhle bych to řešil/a já	72
Lekce 26: Jak na hněv.....	74

Téma 4: EMPATIE..... 77

Lekce 27: Život je divadlo?!.....	78
Lekce 28: Pohled do zrcadla.....	80
Lekce 29: Vím, co cítí ostatní?	82
Lekce 30: Vcítění? ANO!	84

Téma 4: ASERTIVITA.....	163
Lekce 26: Nebojíme se jednat	164
Lekce 27: Pojdme si hrát – děláme anketu	166
Lekce 28: Zvládneš to	168
Lekce 29: Tohle tedy ne	170
Lekce 30: Pozorně se dívej	172
Téma 5: PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ.....	175
Lekce 31: Mám o tebe zájem	176
Lekce 32: Člověk, tvor zodpovědný?	178
Lekce 33: To dokážeš!.....	180
Lekce 34: Jak pomáháme	182
Lekce 35: Respekt.....	184
Lekce 36: Správná volba.....	186
Použitá literatura	190
Přílohy.....	191
Kostka s obličejem	192
Pojdme si hrát – děláme anketu	194
Tohle tedy ne	195
Příklady dobré praxe	197
Řeč očí	198
Úcta k člověku s handicapem	200
Tržnice	201
Pětilístek	202
Strom.....	203
Úspěch	204
Okno – do duše okno	206
Jsem kamarád.....	208
Jmeniny	209
Jak si můžeme povídat?.....	211
Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova	212
Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy	220

Předkládaný soubor učebnice, pracovních listů a metodiky etické výchovy pro 4. až 5. ročník základní školy je součástí učebnicové řady pro celé základní vzdělávání.

Vzniká tak učební podpora pro doplňující vzdělávací obor etická výchova, kterým byl rozšířen Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání opatřením ministryně školství ze dne 16. 12. 2009 (viz příloha na straně 230). Na základě tohoto dokumentu bylo rozpracováno učivo do jednotlivých ročníků (viz příloha na straně 222) a tým zkušených pedagogů, pracujících s etickou výchovou víc než deset roků, vypracoval učebnici, pracovní listy a metodickou příručku. Celá učebnicová řada, obsahující pracovní listy a metodiku pro 1. až 3. ročník, učebnice, metodiky a pracovní listy pro 4. až 5., 6. až 7. a 8. až 9. ročník, byla ověřena při pilotáži na cca 80 školách a po zpracování připomínek je nyní předkládána vám.

Při této práci jsme se neobešli bez pomoci řady odborníků tuzemských (doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D., PhDr. Jana Stará, Ph.D.) i zahraničních (PaedDr. Olga Křižová, PaedDr. Eva Ivanová, Mgr. Ivan Podmanický, Ph.D.), kteří prokázali vysokou míru prosociálnosti a kterým za vše děkujeme. Vážíme si rovněž práce prof. Roberta Roche Olivara a Mgr. Ladislava Lencze, kteří zásadním způsobem inspirovali koncepci doplňujícího vzdělávacího oboru etická výchova.

Přestože je materiál systematicky a velmi podrobně zpracován, jeho pečlivé nastudování nenahradí aprobační vzdělání pro etickou výchovu. Pro svůj rozsah je inspirací a pro svůj obsah doplňkem k etickému vzdělávání.

Na základě zkušenosti z pilotáže uvádíme stručný popis tohoto vzdělávacího oboru:

Etickou výchovou chceme žákům zprostředkovat zkušenost se sociálními dovednostmi v mezilidských vztazích a umožnit interiorizaci základních etických hodnot. Klíčovým pojmem je prosociálnost a zaštiřující dovedností je prosociální chování, které se stává vizí i cílem.

Obsahem tohoto vzdělávacího oboru jsou proto sociální dovednosti vedoucí k prosociálnosti: komunikace a základní mezilidské dovednosti, uplatňování důstojnosti a pozitivní sebehodnocení, pozitivní hodnocení druhých, tvořivost a iniciativa v mezilidských vztazích, komunikace citů, empatie, asertivita, imitace a identifikace – úloha vzorů při tvorbě osobnosti, elementární prosociální chování (darování, dělení, spolupráce, přátelství), prosociální chování v širších společenských souvislostech.

Podmínkou jejich úspěšného zprostředkování jsou postoje učitele definované výchovným stylem: vytvořit z třídy výchovné společenství, stanovit jasná pravidla hry, bezpodmínečné přijetí žáka a vyjádření pozitivních emocí, připisovat pozitivní chování žákům, kázeňské problémy řešit poukázáním na důsledek chování, odměny a tresty používat opatrně, vybízet k prosociálnímu chování, zapojit do výchovného procesu rodiče a vytvářet radostnou atmosféru. Z tohoto výčtu jasně vyplývá, že učitel rovněž musí zvládat základní sociální dovednosti uvedené v obsahu etické výchovy. Bez nich by těžko naplňoval výchovný styl.

Etická výchova nemá svou vlastní metodologickou školu, ale využívá všech účinných metod, které vedou ke zvnitřnění sociálních dovedností, hodnot a postojů. Tato interiorizace nutně potřebuje účast celé osobnosti, a to její kognitivní, volní i emotivní složky. Nejúčinněji zde působí zážitkové metody, jako např.: didaktické hry, vedení deníku, práce s obrazem a hudbou, práce s příběhem, skupinová spolupráce, dramatizace, projektové vyučování, strukturované drama, záznamy, pozorování, shromažďování novinových článků, interview, kooperativní učení, hraní rolí a modelování situací.

Ke zvnitřnění hodnot a získání sociálních dovedností využívá etická výchova moderních poznatků psychologie o tomto procesu, který má podle R. R. Olivara čtyři fáze: kognitivní senzibilizaci, hodnotovou reflexi, nácvik v simulovaném prostředí a přenos do reálné zkušenosti. Největší význam má hodnotová reflexe, která provází všechny fáze a také završuje proces získání sociální dovednosti či interiorizaci předkládané hodnoty. Toto schéma uplatňuje metodika ve všech ročnících a řídí se jím struktura každé hodiny, i když není nezbytně nutné, aby všechny fáze proběhly v rámci jedné vyučovací jednotky.

Dlouholeté zkušenosti s etickou výchovou potvrdily výhody dodržování určitých zásad: Nejtypičtější z nich je sezení v kruhu. Dopřejte žákům tento rituál, který všem usnadní „přeladění“ na specifický způsob práce. Kruh obsahuje spoustu dobře využitelných symbolů: všichni jsme si rovni, každý zde má své místo, je přijímán a respektován, vytváří uzavřenou a tím i bezpečnou skupinu. Kruh je také viditelnou připomínkou učitelů, že jeho rolí v etické výchově je role moderátora, který oživuje činnosti, podněcuje k přemýšlení, novým formulacím, k reakcím a usměrňuje činnost k dosažení cíle. Další zásadou je úcta k názoru druhého. Každý vyslovený názor ve skupině je dobrý ne pro svůj obsah, ale pro ochotu sdílet sebe sama. Proto nehodnoťme, ale vybízejme k dalším názorům, jiné formulaci apod. Informace ze skupiny se nevynáší (ani do sborovny!). Tato diskretnost buduje prostředí důvěry, které žáci umí ocenit. Nenuťme žáky k práci při aktivitách, pokud se nechtějí zapojit. Nestává se to často. Spíše je vhodné motivujeme a střední intenzitou vybízejme. Etická výchova je pedagogický program, nezaměňujeme ji s psychoterapeutickým působením, ke kterému jako učitel nemáme kompetence.

Co se týče známkování etické výchovy, jeví se jako nejvhodnější způsob slovní hodnocení. V případě, že tato praxe na škole není praktikována, doporučujeme zavést bodový systém a po důkladném zvážení vhodné činnosti bodovat. Jinou formou může být přímé známkování pečlivě vybraných činností, s nimiž je nutné žáky na začátku školního roku seznámit. Upozorňujeme ovšem na to, že podstatou etické výchovy je budování vztahu skrze osvojování sociálních dovedností a tento proces nemůže být degradován na pouhé usilování o co nejvyšší body nebo nejlepší známku. Nepřijatelné je hodnotit názory žáků či jejich osobnostní vývoj.

Aby se vám s učebnicí, pracovními listy a metodikou dobře pracovalo, dovolte několik poznámek:

Metodika, učebnice a pracovní listy jsou zpracované v rozsahu uplatnění etické výchovy jednu hodinu týdně, tzn. 36 lekcí. Nejedná se o závazné penzum učiva, ale slouží ke zkvalitnění a obohacení procesu etické výchovy. Proto je dobré si celý materiál prostudovat a vhodně z něj vybírat efektivní prostředky k výuce.

Pro snadnější orientaci v metodice jsme vytvořili sadu ikon. Základním motivem je postava agenta Kixe, který je hlavním aktérem audiovizuální pomůcky, jež byla vytvořena jako další podpůrný materiál ke každému z deseti základních témat kurikula DVO. Jednotlivé díly jsou volně přístupné v rámci metodického webu www.etickavychova.cz. K této pomůcce byla vytvořena metodika, která obsahuje další poměrně široké odborné informace k výuce DVO Etická výchova. Seznam jednotlivých ikon s vysvětlením jejich významu je následující:

Metodika

Význam	Ikona
Cíl	
Pomůcky	
Práce s tématem	
Na co se mohou žáci ptát	
Varianty	
Doporučení/pozor	
Transfer do života	

V přílohách metodiky dále najdete příklady dobré praxe, které vytvořili učitelé v průběhu pilotáže tohoto materiálu.

Najdete zde i odkaz na použitou a doporučenou literaturu. Přejeme vám zažít mnoho radosti při realizaci etické výchovy na vaší škole.

Zdislava Vyvozilová, metodik

Učebnice a pracovní listy

Význam	Ikona
Přečti si	
Úkol pro vás	
Doplň	
Odpověz	
Vyhledej	
Zamysli se	
Vytvořte dvojice	
Pracujte ve skupině	
Komunitní kruh	

Etická výchova

Metodika pro 4. ročník základních škol

Květa Trčková
Romana Zemanová

Ilustroval: Roman Bureš

V rámci projektu CZ.1.07/1.1.00/26.0114 „Etická výchova a učebnice“

Vytvořilo Etické fórum ČR, o. s. ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání.

Tento materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE

Úvodní částí v tomto ročníku je opět první stupeň programu etické výchovy komunikace. Vzhledem k základům, které žáci dostali v předchozích ročnících, se zde zaměřujeme na náročnější obsah pojmu komunikace: na její rozdělení na verbální a neverbální komunikaci. Jednoduchými přirozenými příklady ze života si žáci uvědomí všudypřítomnost neverbální komunikace. Postupně budeme žákům konkrétními aktivitami představovat jednotlivé prvky neverbální komunikace. Žáci se budou učit dalším sociálním dovednostem – určitému zklidnění potřebnému k pozorování chování druhých, k pochopení sdělení prostřednictvím neverbální komunikace. Seznámí se s pojmy mimika, pantomima, oční kontakt, gesta ... Po zvládnutí všech lekcí by si žáci měli plně uvědomovat a ovládat projevy svého těla a zároveň si uvědomovat a vnímat projevy neverbální komunikace u partnerů při vzájemné komunikaci.

K tématu je možné využít audiovizuální pomůcku Zprávy agenta Kixe.

Učebnice obsahuje doplňující obrazový materiál, komiks „Cesta divokým údolím“, pro propojení audiovizuální pomůcky s učebnicí.

Komunikace? Komunikace!

CÍL:

Žáci poznávají možnosti neverbální komunikace, seznámí se s termínem neverbální komunikace.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **KOMUNIKACE? KOMUNIKACE! KOMUNIKACE**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Nejprve si se žáky prohlédněte obrázek v učebnici. Na základě obrázku žáci přichází na vysvětlení pojmu komunikace.

Co je to komunikace?

V učebnici si prohlédněte tvrzení v šestiúhelnících. Popovídejte si o tom – nejprve společně.

Dojdeme se žáky k závěrům, že vlastně všechna tvrzení jsou pravdivá.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Která tvrzení jsou pravdivá? Popovídejte si o tom.
- Napadají vás ještě jiná slova se stejným významem?

2. Návuk ve třídě

Aktivita A

Přejděte k pracovnímu listu Komunikace? Komunikace! Komunikace, k úkolu 1.

Úkol Labyrint

Nejprve si popovídejte s žáky o tom, co se mohlo stát dětem, že jsou oddělené.

Pak žáci hledají cestu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Byl pro vás úkol snadný?
- Jaké měly děti pocity při „shledání“ jako zachránci?
- Popište pocity dětí při zachránění?

Aktivita B

Žáky rozdělíme do dvojic (buď libovolně nebo cílenou aktivitou viz nabídka možností pro dělení žáků do skupin), přejdeme k pracovnímu listu úkolu 2 a dáme žákům pokyn, aby odpověděli postupně na tři otázky.

Hodnotová reflexe:

Postupně s žáky procházíme jednotlivé okruhy odpovědí a klademe doplňující otázky tak, abychom dospěli k možnosti neverbální komunikace mezi lidmi:

- Kamarádi na sebe budou vidět, nebudou se ale slyšet.
- Kamarádi o sobě budou vědět, ale nebudou se vidět.

Náhled pracovního listu

Lekce
1

KOMUNIKACE? KOMUNIKACE! KOMUNIKACE ☺

1. Dokážeš najít kamarádům cestu k sobě, aby si mohli popovídat?

2. Jak by si kamarádi mohli povídat, pokud by se k sobě nemohli dostat? Řešte nabídnuté situace:

Kamarádi o sobě budou vědět, ale nebudou se vidět?

Kamarádi na sebe budou vidět, ale nebudou se slyšet?

Jak se domluví, když nebudou moci mluvit?

3. Jaký je rozdíl mezi dorozumíváním zvířat a lidí?

Zvířata se domlouvají

Lidé se domlouvají

- Jak se tedy „domluví“, když nebudou moci mluvit?
- Kdy by tato situace mohla nastat?
- Stalo se ti to někdy?
- Jak ses při tom cítil?

3. Transfer do života

Žáci do pracovního listu doplňují své postřehy.

Hodnotová reflexe:

Žáci čtou zapsané postřehy ostatním ve třídě. Společně probereme a vytvoříme s žáky závěr.

- Pozorujte, jak se dorozumívají zvířata.
- Pozorujte, jak se domlouvají lidé.
- Zaměřte se na neverbální dorozumívání, snažte se co nejvíce si všímat, jak se lidé domlouvají beze slov.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Způsoby sdělování - *slovy* – *verbální* (verbum – lat. slovo),
mimoslovní – *neverbální*, *nonverbální*.

Stejně shrnutí je v učebnici – projedeme společně se žáky.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 1: Neverbální komunikace

Lekce
1

Komunikace? Komunikace!

Komunikace!

Prohlédněte si obrázek. Jak spolu postavy na obrázku komunikují? Pokus se slovo komunikace nahradit jiným slovem stejného významu.

CO JE TO KOMUNIKACE?

Která tvrzení jsou pravdivá?
Popovídejte si o tom.
Napadají vás ještě jiná slova
se stejným významem?

Komunikace mezi lidmi je verbální a neverbální.
Neverbální komunikace je mimoslovní sdělování.
Verbum je z latiny a znamená slovo.

Úkol

Víte, jak se domlouvají mezi sebou zvířata?
Pozorujte třeba dva psy. A jak se domlouvají
lidé? Dozvěděl jste se, že to není jen slovy...

Možnosti neverbální komunikace I

CÍL:

Žáci zvládají užití možností neverbální komunikace, vcítění se do sdělování druhých.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **NĚMÉ OBRÁZKY**, archy papíru, psací a kreslicí potřeby, přehrávač CD a nahrávka: A. Vivaldi – Čtvero ročních období.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žákům pustíme hudební ukázkou, vedeme je k pozornému vnímání hudby, k „odevzdání“ se hudbě.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak na vás hudba působila?
- Co se vám při poslechu vybavilo?
- Co jste si představovali?

2. Návuk ve třídě

Žákům dáme pokyn, aby se rozdělili podle toho, ve kterém ročním období se narodili.

Pak je přeneste do „začarované“ říše ticha, kde je zakázáno mluvit.

Žáci společně nakreslí obrázek.

Je možné k práci použít opět hudbu (osvědčila se např. Enya).

Doporučení/pozor

Při rozdělování do skupin podle ročních období je nutná naše pomoc. Pokud jsou počty žáků ve skupinách nepoměrné, můžeme rozdělení upravit podle měsíců.

- Dbáme na to, aby žáci při kreslení skutečně mlčeli. Budou mít tendenci pomáhat si mluvením.
- Žáci někdy váhají, jak mají pracovat. Většina skupin spolupracuje na společném obrázku, ale téměř vždy se najde skupina, kde si jednotliví členové rozdělí plochu papíru a každý pracuje sám.
- Nehodnotíme to, žáky nenutíme spolupracovat. Necháme to na nich.

Varianty:

- Žákům zadáme téma, kterému se má jejich společný obrázek věnovat (prázdniny, výlet do ZOO, setkání s mimozemšťany...).
- Téma může být volné.

Náhled pracovního listu

Lekce
2

NĚMÉ OBRÁZKY

1. Kdýkoli jdete do přírody, kdykoli se podíváte z okna, poznáte, jaké je roční období. Poznáte, co si máte obléknout. Víte, které sporty můžete dělat, jakou zábavu si venku najít.

Jak je to možné? Jak to, že to všechno víte?

.....

.....

.....

.....

2. Jak jste poznali v „němém“ říši, co po vás ostatní chtějí? Podle čeho? Stručně to popište – pojmenujte:

.....

.....

.....

3. Které vaše vlastnosti, jaké chování se při aktivitě Némé obrázky mohlo projevit?

+

-

.....

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak na tebe aktivita působila? Co ti bylo příjemné a co nepříjemné?*
- *Jakou jsi měl roli ve skupině?*
- *Jakým způsobem jste se ve skupině domlouvali?*
- *Kde a kdy se tak můžeme domlouvat a kde a kdy se tak musíme domlouvat?*
- *Lze se tedy domlouvat beze slov? Kdo se tak musí domlouvat?*

Žáci doplňují své postřehy do pracovního listu Némé obrázky.

3. Transfer do života

Kde a kdy se tak můžeme domlouvat a kde a kdy se tak musíme domlouvat?

Lze se tedy domlouvat beze slov? Kdo se tak musí domlouvat?

Doporučení/pozor

Úkol 1 v pracovním listu můžete použít při opakování ročních období, ve fázi rozdělování do skupin.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Lidskou přirozeností je používat společně verbální a neverbální komunikaci. Je těžké je od sebe oddělit.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 1: Neverbální komunikace

Lekce
2

Možnosti neverbální komunikace I.

Antonio Vivaldi
– Čtvero ročních období

*Jak na tebe hudba působila?
Co se ti při poslechu vybavilo,
co sis představoval(a)?*

NĚMÉ OBRÁZKY

Rozdělte se do skupin podle toho, ve kterém ročním období jste se narodili.

Od okamžiku rozdělení do skupiny jste se přenesli do říše ticha, do říše, kde je vám zakázáno mluvit. Společně v tomto „zakletí“ vytvořte obrázek.

Jak na tebe aktivita působila? Jakou jsi měl/a roli ve skupině?

Jakým způsobem jste se ve skupině domlouvali?

Lze se domlouvat beze slov? Kdo se tak musí domlouvat?

Kde a kdy se tak můžeme domlouvat a kde a kdy se tak musíme domlouvat?

Zopakujte si roční období!

Jaro, léto, podzim, zima – celý rok je prima. Víte, které období obrázky představují? Podle čeho jste to poznali? Co se na obrázcích odehrává?

Lidskou přirozeností je používat společně verbální a neverbální komunikaci. Je těžké je od sebe oddělit.

Úkol

Májte oči otevřené. Všimněte si lidí kolem sebe a pokuste se odpovědět na otázky:
Kde a kdy se tak můžeme domlouvat a kde a kdy se tak musíme domlouvat?
Lze se tedy domlouvat beze slov? Kdo se tak musí domlouvat?

Možnosti neverbální komunikace II

CÍL:

Žáci poznají další možnosti neverbální komunikace, pozorování děje, sledování a pochopení „sdělení“ pohybem.

POMŮCKY:

Ukázka filmu, zařízení na projekci, tabule, sluchátka, psací a kreslicí potřeby, pracovní list **HRAJME PÍSEŇ DOKOLA**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žákům pustíme část filmu, ale beze zvuku. Použijeme pokud možno méně známý film.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- O čem ukázka byla, co se v ní odehrávalo?
- Jaké jste měli při sledování ukázky pocity?
- Zkoušeli jste si někdy zacpat uši, když vám někdo něco říkal?
- Co se děje, když nic neslyšíte? Který smysl začnete více používat?

2. Návuk ve třídě

Společně se žáky si vymyslíme a napíšeme na tabuli názvy cca deseti písní.

Žáky rozdělíme do skupin po čtyřech (zvolte si formu).

Každá skupina si vylosuje číslo písně, neukazuje ho žákům z jiných skupin, najde si v seznamu „svou“ píseň.

Skupiny si připraví ukázkou písně pantomimicky.

Ostatní skupiny hádají název písně, kterou skupina předvádí.

Doporučení/pozor

Ostatní žáci hádají buď spontánně nebo si skupina napíše název na papír a pak provedeme závěrečné hodnocení.

Varianty:

Jinou variantou může být tato: Pokud máte k dispozici sluchátka, je možné, aby žáci při aktivitě zpívali a zároveň předváděli písničku pohybem.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co se vám na této aktivitě líbilo? Bylo vám něco nepříjemné?
- Bylo těžší písničky předvádět nebo hádat? A proč to bylo těžší?
- Napadá vás varianta, která by pro vás byla obtížnější nebo naopak snadnější?

Náhled pracovního listu

Lekce
3

HRAJME PÍSEŇ DO KOLA

Vymysli a nakresli obrázky vystihující obsah následujících písníček:

1. Skákal pes přes oves

2. Ten Chlumecký zámek

3. Buráky

4. Vlastní výběr

3. Transfer do života

Následuje vypracování pracovního listu, kde mají žáci za úkol text písně vyjádřit kresbou.

Hodnotová reflexe:

Žáci ukáží ostatním své ilustrace k písničkám v pracovním listu Hrajme píseň dokola.

Žáci odpovídají na otázky:

- *Vyzkoušeli jste vypnout zvuk při sledování svého oblíbeného pořadu?*
- *Podařilo se vám odhadnout děj?*
- *Na co jste se zaměřili, abyste odhadli děj?*
- *Bylo to pro vás obtížné?*
- *Podle čeho se orientují lidé, kteří neslyší?*
- *Znáš někoho takového ve svém okolí?*

Zvládnete při svém oblíbeném filmovém pořadu na chvíli vypnout zvuk? Pozorujte děj a zkuste odhadnout, co se dělo.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Neverbální komunikace je nezbytnou součástí našeho života a my ji budeme stále více poznávat.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 1: Neverbální komunikace

Lekce
3

Možnosti neverbální komunikace II.

Společně se podíváme na filmovou ukázkou.

Přemýšlejte o jejím obsahu i o tom, co vám v ukázce chybí.

Zkoušeli jste si někdy zacpat uši, když vám někdo něco říkal?

Zkusili jste se dívat na televizi a mít vypnutý zvuk?

Zkusili jste z okna pozorovat lidi, jak si povídají, nebo děti, jak si hrají?

Co se děje, když nic neslyšíte? Který smysl začnete více používat?

Podle čeho jste poznali, co si lidé povídají, jak jim je, jak se cítí?

Prohlédněte si obrázky a pokuste se poznat, které písně představují.

HRAJME PÍSEŇ DOKOLA

Domluvě se s ostatními a napište na tabuli názvy deseti písní, na kterých se celá třída shodne, že je zná.

Ve skupině si vyberte jednu z písní a pokuste se ji předvést ostatním beze slov.

Uhodli vaši spolužáci její název?

Dnes jsme zjistili, že i beze slov poznáme a pochopíme spoustu věcí.

Neverbální komunikace je nezbytnou součástí našeho života a my ji budeme stále více poznávat.

Úkol

Zvládnete při svém oblíbeném filmovém pořadu na chvíli vypnout zvuk? Pozorujte děj a zkuste odhadnout, co se dělo.

Pantomima

CÍL:

Žáci si uvědomí projevy vlastního těla a zároveň se naučí vnímat partnery při komunikaci.

POMŮCKY:

Němý film, projekční techniky, lístečky s úkoly, učebnice, pracovní list **PANTOMIMA**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Společné zhlédnutí ukázky němého filmu.
Přečtení si textu z učebnice.

Hodnotová reflexe:

Žáci zapisují děj filmu do pracovního listu Pantomima - cvičení 1. Žákům poradíme, aby psali pouze hesla. Následně vybereme několik žáků, aby přečetli svůj zápis.

Doporučení/pozor

Máme připravenou filmovou ukázku němého filmu např. Cesta na Měsíc, 1902.

Zdroj:

http://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File%3ALe_Voyage_dans_la_Lune_%28Georges_M%C3%A9li%C3%A8s%2C_1902%29.ogv

U žáků bude mít zajisté úspěch nemá groteska Ch. Chaplina

Zdroj:

<http://www.imdb.com/name/nm0000122/>

2. Návěst ve třídě

Žákům postupně rozdáme lístečky s úkoly – neukazují je ostatním.

Žáci si vylosují úkoly buď individuálně nebo ve dvojicích. Podle toho zvolíte zápisy na lístečkách.

Upozorněte žáky, aby sledovali své spolužáky pozorně.

Žáci postupně pantomimicky převádějí své úkoly.

Ostatní se snaží poznat, co předvádějí.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Vyhovovalo vám lépe převádět či hádat a proč?*
- *Která ukázka byla nejpovedenější, nejčitelnější a čím to bylo způsobeno?*
- *Připomněla vám některá ukázka známou situaci?*

Náhled pracovního listu

Lekce
4

PANTOMIMA

1. Zapište si, o čem byla filmová ukázka:

2. K obrázkům níže uvedeným napište, jaké asi mají postavy na nich pocity:

3. Do dalších tří rámečků se pokuste nakreslit postavy tak, aby vyjadřovaly nějaké pocity, stavy, situace...

Ve skupině pak navzájem poznávejte a popisujte, jaké situace vaši spolužáci měli svým obrázkem na mysli. Můžete si navzájem dávat žetony za úspěšnost.

--	--	--

3. Transfer do života

Proveďte shrnutí podle závěru v učebnici.

Žáci vypracují za domácí úkol cvičení 2 a 3 v pracovním listu Pantomima.

Hodnotová reflexe:

Žáci sdělují výsledky, které mají napsané v pracovním listu.

Společně s nimi je rozebíráme a usměrňujeme možné výrazné odchylky.

Cvičení 3 můžeme reflektovat v podobě skupinové hry - členové skupiny odhadují, jaké pocity mají postavy na obrázcích. Za každý obrázek, který ostatní uhodlí, dostane autor žeton.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Člověk sděluje své pocity a nálady tím, jak chodí, jaký má postoj, prostě celým tělem.

Říká se tomu ŘEČ TĚLA.

Doporučení/pozor

Nabídka možných situací:

- Sprchuješ se.
- Zpíváš na koncertu.
- Hraješ hru na počítači.
- Lyžuješ na horách.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 1: Neverbální komunikace

Lekce
4

Pantomima

Podívejte se společně na ukázkou filmu a pak se pokuste zapsat do pracovního listu, o čem ukázka byla.

Pantomima

– poněkud zastaralé **němohra** – je divadelní způsob vyjádření pomocí mimiky a gestikulace s prvky tance, to vše bez použití hlasu. Herci se nazývají **mimové**, **pantomimové** (ženy **pantomimický**) nebo **pantomimici/pantomimikové**. Pantomima se stala oblíbenou ve Francii koncem 18. století. Nejvýznamnějším evropským mimem tohoto období byl (v českém Kolíně narozený) Jean Gaspard Debureau. Známí čeští mimové jsou například Boris Hybner, Bolek Polívka a Ladislav Fialka.

Poznámka: Pantomimické prvky přirozeně obsahují také některá díla z éry němého filmu, kdy tehdejší herci také museli řadu věcí vyjadřovat pomocí různých pantomimických gest a pohybů.

DIVADLO PANTOMIMY

Postupně si vyložíte listáčky s úkoly a předvádějte to, co je na nich zadáno. Dobře pozorujte své spolužáky. Zaměřte se na pohyby a na postoje těla.

Člověk sděluje své pocity a nálady tím, jak chodí, jaký má postoj, prostě celým tělem. Říká se tomu ŘEČ TĚLA.

Úkol

Zkuste si zahrát pantomimické představení doma.

Mimika

CÍL:

Žáci si uvědomí důležitost a sílu úsměvu, pochopí význam mimiky pro vnímání druhých, pro neverbální komunikaci.

POMŮCKY:

Pracovní list **MIMIKA**, učebnice, psací potřeby, kostka s obličejí.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Hodinu začneme prací s prvním úkolem na pracovním listu MIMIKA.

Dejte žákům pokyn, aby doplnili do vět jedno stejné slovo. Žákům můžete poskytovat postupnou ná-
povědu: jedná se o podstatné jméno – mužského rodu – je na pět písmen – začíná na samohlásku – na
dlouhou samohlásku.

Hodnotová reflexe:

- Popovídáme si o smyslu vět, o tom, jak je žáci chápou.
- Společně si přečteme ukázkou textu Jiřího Suchého.

2. Návuk ve třídě

Rozdělíme žáky do skupin po 3 – 4 žácích.

Každá skupina dostane kostku s obličejí.

Postupně budou žáci házet kostkou a budou si povídat o tom, co obličej na kostce vyjadřuje, případně
jej budou napodobovat. Pokusí se vymyslet k obličejí situaci, ve které by tento výraz člověk měl.

Žáci mají za úkol popsat:

- jaký je to obličej
- jak se jim líbí
- co dotyčný cítí
- jak se cítí
- co se mu stalo

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak se ti ve skupině pracovalo?*
- *Která část aktivity tě nejvíce zaujala a proč?*
- *Shodli jste se na označení výrazů?*
- *Znáš někoho, kdo má výraznou mimiku?*
- *Víte, co je mimika? – viz učebnice*

3. Transfer do života

Podle časových možností pracujeme na pra-
covním listě MIMIKA s úkoly 2 a 3:

- V čem ti může pomoci, že můžeš „číst“ z obličejů?
- Všiměj si svého okolí. Uč se číst z mimiky!

Náhled pracovního listu

MIMIKA

1. Doplněte do vět jedno slovo:

1. si není možné koupit.
2. trvá jen chvíli, ale vzpomínka na něj trvá věčně.
3. přináší při únavě úlevu.
4. je znakem přátelství.
5. Nikdo není tak bohatý, aby se bez obešel.
6. Je ve smutku potěšením.
7. obohacuje toho, kdo ho přijímá.

2. K uvedeným obličejům připište, co asi v danou chvíli cítí:

3. Do prázdných rámečků se pokuste nakreslit obličej, vystihující nějaký pocit, náladu...

--	--	--

Ve dvojici si popovídejte o svých „obličejích“ a hádejte, co váš soused asi zachytil.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Podařilo se ti každý den darovat úsměv?*
- *Koho jsi obdaroval?*
- *Vzpomeneš si, kolik lidí jsi podaroval?*
- *Jak tvůj dárek přijali?*
- *Jak ses při tom cítil?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nestojí nic, ale udělá mnoho. Obohacuje ty, jimž platí, a neubírá těm, kteří jej dávají. Trvá chvilku, ale někdy se na něj vzpomíná celý život. Nikdo není tak bohatý, aby se bez něj obešel, a nikdo tak chudý, aby se jím nestal bohatším. Tvoří doma štěstí, podporuje dobrou vůli v praktickém životě a je pojítkem přátelství. Je odpočinkem unavenému, nadějí malomyslnému, slunečním světlem smutnému a nejlepším přirozeným prostředkem proti trápení.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 1: Neverbální komunikace

Lekce
5

Mimika**Úsměv**

Úsměv musí být zřejmě velmi mocná záležitost, když dokáže s člověkem takhle zamávat. Co je to vlastně úsměv? Dalo by se říct, že úsměv je grimasa, kterou člověk nasazuje v okamžiku, kdy je mu fajn? Dalo by se to říct, ale byla by to pěkná pitomost. Pěkná, ale pitomost. Úsměv totiž není jenom grimasa. I když ano, rty se nám jaksi roztáhnou, jejich koutky se lehce pozvednou, oči přimhouří, tváře se rozšíří (teď si připadáme, jako kdybych popisoval Čihána) – zkrátka jakási grimasa tu je, ale úsměv je ještě něco navíc. Podstatná část úsměvu se totiž odehrává někde uvnitř člověka. Oči nám to prozrazují. Oko je, jak známo, do duše okno – alespoň naše babičky to tvrdí dodnes – a tím okem můžeme pozorovat, že duše se při úsměvu přímo tetelí štěstím. A úsměv ve tváři je tedy už jen proto, aby všichni okolo vás viděli, že jste šťastnej. Je to vlastně jakási manifestace štěstí. Ano, úsměv je svátek obličejů! Úsměv dříve je něco, co by tady měl chválit místo mě básník, protože ten by snad nejspíš uměl najít tu správnou kombinaci slov, která by vystihla podstatu. Já se musím spokojit s tím, že řeknu, že dětský úsměv je něco ryziho. Neobsahuje nic navíc. Je to jenom čistej projev radosti, žádná sloučenina. Žádná taktika. Je to úsměv jako takový.

Jiří Suchý

KOSTKA S OBLIČEJÍ

Dnes vás čeká hra s kostkou. Jde o speciální kostku, na které jsou místo teček obličej.

- Hoď kostkou, prohlédni si obličej, který ti padl. Pokus se popsat:
- jaký je to obličej
 - co dotyčný cítí
 - jak se cítí
 - co se mu stalo
- Vymysli si krátký příběh k obličej.

Mimika – (z řeckého *mimēomai*, napodobovat, představit) je vyjadřování výrazem tváře, způsobené stahy obličejových svalů.

Mim – z latinského *mimus*, je herec, který hraje beze slov – pomocí mimiky a gestikulace. Tato herecká divadelní forma má své kořeny v antickém Řecku a starověkém Římě. Herci se nazývají mimové.

Už víš, co znamená úsměv?

Nestojí nic, ale udělá mnoho. Obohacuje ty, jimž platí, a neubírá těm, kteří jej dávají. Trvá chvilku, ale někdy se na něj vzpomíná celý život. Nikdo není tak bohatý, aby se bez něj obešel, a nikdo tak chudý, aby se jím nestal bohatším. Tvoří doma štěstí, podporuje dobrou vůli v praktickém životě a je pojítkem přátelství. Je odpočinkem unavenému, nadějí malomyslnému, slunečním světlem smutnému a nejlepším přirozeným prostředkem proti trápení.

Úkol

Po dobu jednoho týdne doma, ve škole i venku hledej situace, abys mohl/a někomu darovat úsměv.

Řeč očí

CÍL:

Žáci si vyzkoušejí důležitost očního kontaktu, vyzkoušejí si poznávat z výrazu očí pocity protějšků.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **ŘEČ OČÍ**, psací potřeby, židle.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Dejte žákům pokyn, aby si potichu přečetli příběh z učebnice.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Poznáš, když je maminka smutná nebo veselá?*
- *Pozná tvoje maminka, že se něco děje? Třeba ve škole, i když nic neřekneš.*

2. Návuk ve třídě

Rozdělte žáky do dvojic (opět dle vašeho zvážení), vysvětlete úkol s pozicemi židlí; pro jasnost zadání je dobré nakreslit schéma - pozice židlí - na tabuli.

Možné pozice posazení na židlích:

- zády k sobě
- obličej k sobě
- za sebou
- vedle sebe stejným směrem
- vedle sebe opačným směrem
-

Žáci dostanou pokyn, že mohou volně hovořit – na volné téma. Necháváme přibližně dvouminutové intervaly na jednotlivé pozice.

Hodnotová reflexe:

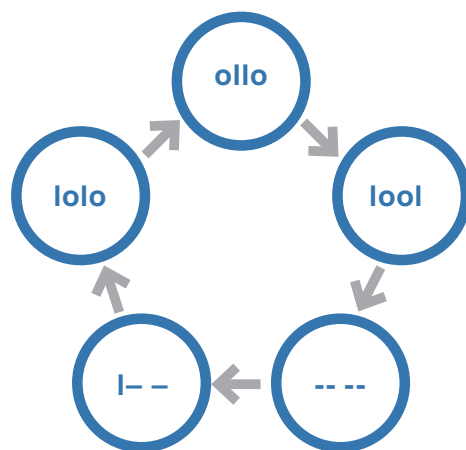
Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak vám vyhovovalo volné téma? Sdělte nám svá témata hovorů.*
- *Která pozice vám nejvíce vyhovovala a proč?*
- *Která pozice vám nevyhovovala a proč?*
- *Kde se s takovými uskupeními sezení můžete setkat?*

Doporučení/pozor

Žáci budou mít různé názory a my jejich nároky na vlastní názory a pocity podporujeme. Měli bychom společně dojít k potřebě očního kontaktu.

Pokračujeme v aktivitě jejím vyhodnocením na pracovním listě.

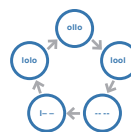
Náhled pracovního listu

Lekce 6

ŘEČ OČÍ

1. V oválu jsou naznačeny pozice při aktivitě Židle. Očísluj číslem 1 variantu, která ti nejvíce vyhovovala, a pak ty následující. Vypište, kde se s těmito pozicemi můžete setkat.

2. Spoj obrázky očí se správnými popiskami, případně dopiš ke každému svůj názor nebo postřeh.

smutek

pohoda

radost

spokojenost

překvapení

lásky

úspěch

ostých

3. Transfer do života

Vyzvěte žáky k tomu, aby si více všímali pohledů, aby méně hovořili a více sledovali. Připomeňte jim, že usmívající se oči jsou ten největší dar a také oni jím mohou obdarovávat.

Pozoruj lidi kolem sebe. Každý den si vyber jednoho člověka a pokus se nakreslit výraz jeho očí. Co říká?

Hodnotová reflexe:

Uspořádáme výstavu vzniklých prací.

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo těžké vybrat si každý den jiného člověka?
- Bylo těžké zachytit výraz jeho očí?
- Dokážeš spojit výraz očí s tím, co tento člověk cítil?

Doporučení/pozor

Při této aktivitě je důležité, jak se žáci rozdělí do dvojic. Sledujte, zda při aktivitě všechny dvojice hovoří. Pokud někde zaznamenáte problém, citlivě zasáhněte, např. se zapojte do hovoru.

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Mějte na paměti: Lidi kolem sebe můžeme pohlédit dlaní i očima.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 1: Neverbální komunikace

Řeč očí

Lekce
6

Maminčiny oči

A když jsem si jednou dodal odvahy a šel jsem k vozíčku, otočila se ta postava a podívala se na mne, a já jsem chtěl utéci, ale neutekl jsem, třásl jsem se, zdělal se neozve rána, ale ta postava se na mne dívala, dívala se do mých očí, a já jsem viděl, že jsou to oči, jaké měla moje maminka. A viděl jsem, že ta postava se pořád na mne dívá, její oči jsou plné něhy, a najednou ta postava vydala hlas, a ten hlas byl, jako když mne maminka otcovala, a já jsem přiběhl až před ní a zase jsem se třásl, protože jsem věděl, že teď, nebo už nikdy... A ta postava ke mně těše hovořila a její oči byly zrovna tak veliké jako oči maminky a zrovna tak jsem se vesel do těch očí celý...

Bohumil Hrabal

Poznáš, když je maminka smutná nebo veselá?

Pozná tvoje maminka, že se něco děje? Třeba ve škole, i když nic nefekneš.

Zamysli se

Co lze sdělit očima?
Co poznáš z pohledu druhého?

ŽIDLE

Vezměte si své židle a postupně vystřídějte pět pozic židlí při vašem rozhovoru na libovolné téma.

Která pozice vám nejvíce vyhovovala a proč?

Která pozice vám nevyhovovala a proč?

Kde se s takovými uskupeními sezení můžete setkat?

Mějte na paměti: Lidi kolem sebe můžeme pohlédit dlaní i očima.

Úkol

Pozoruj lidi kolem sebe. Každý den si vyber jednoho člověka a pokus se nakreslit výraz jeho očí. Co říká?

Oční kontakt

CÍL:

Žáci si uvědomí význam očního kontaktu při komunikaci s druhými lidmi.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **MLUVÍME OČIMA**, psací potřeby, židle.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

- Otočte se ke svému sousedovi, usmějte se na něj nebo na ni a pozdravte se spolu.
- Nyní to samé zkuste znovu, ale **zavřete oči**.

Hodnotová reflexe:

Po pozdravu necháme žáky vyjádřit své pocity.

Žáci odpovídají na otázky:

- *Co pro vás bylo příjemnější a jednodušší?*
- *Znáte někoho, kdo má oslabení zraku?*
- *S jakými překážkami se může takový člověk setkat? Jak je lze řešit?*

2. Návuk ve třídě

Prezidentský projev

Žákům vysvětlíme, co je prezidentský projev, kdy, kde, kdo a proč ho říká.

Žáci si nejprve přečtou upravený prezidentský projev potichu.

Pokračujeme **Hrou na prezidenty**:

Učitel vybere dobrovolníky, kteří budou „prezidentem“ a budou číst novoroční projev. Vybrané žáky na chvíli pošle za dveře.

Učitel se domluví se zbývajcími žáky třídy, aby při prvním čtení projevu sledovali pečlivě prezidentský projev a na prezidenta stále koukali.

Zavoláme prvního žáka. Připomeneme mu zásady při čtení projevů před veřejností (pomalé zřetelné čtení, nedíváme se jen do textu, ale sledujeme občas i dění kolem sebe, udržujeme zrakový kontakt s posluchači, zdůrazníme vážnost a oficiálnost situace). První prezident se po přečtení projevu posadí mezi ostatní.

Učitel se domluví se zbývajcími žáky třídy, aby nyní projev poslouchali a nedívali se na čtoucího prezidenta, ale kolem sebe. Prezidenta číslo dvě zavoláme, připomeneme zásady čtení, necháme ho přečíst projev, pak se posadí mezi žáky.

Varianty:

Třetí prezident může číst před posluchači, kteří mají zavřené oči.

Náhled pracovního listu

Lekce
7

MLUVÍME OČIMA

1. Zapiš si, co je podle tebe důležité při čtení významného projevu, třeba prezidentského:

.....

.....

.....

2. Co všechno můžeme říct očima? Zamysli se a napiš na volné řádky.

.....

.....

.....

.....

3. Zkus dokreslit výrazy očí do obličejů, aby říkaly:

a) „Je mi to jedno.“

b) „Mám tě rád.“

c) „Zlobím se.“

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Je pro vás příjemnější, když se vám ostatní dívají při hovoru do očí?*
- *Jak se cítí člověk, který s vámi mluví a vy se mu nedíváte do očí, ale kolem sebe?*
- *První prezident popíše, jak se mu projev četl, zda zpozoroval nějaké zvláštnosti nebo zajímavosti.*
- *Druhý prezident říká své pocity a postřehy.*
- *Třetí prezident sdělí své pocity při čtení projevu.*
- *Necháme vyjádřit i posluchače projevů.*

3. Transfer do života

Žáci si odnesou z hodiny dlouhodobý úkol, aby sledovali své okolí, kdo a jak s nimi navazuje oční kontakt. Aby oni sami navazovali vědomě oční kontakt se svým okolím. Podle časové možnosti zpracujeme s žáky pracovní list. Případně si ho žáci zpracují samostatně.

Sledujte své okolí. Všimněte si, kdo a jak s vámi navazuje oční kontakt.

Snažte se i vy vědomě navazovat oční kontakt se svým okolím.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Bylo ve vašem okolí více lidí, kteří s vámi udržovali zrakový kontakt nebo méně?*
- *Jak jste se cítili, když jste se cíleně při hovoru dívali lidem do očí? Přerušovali jste pohled nebo jste se dívali nepřetržitě?*
- *Jak se cítí lidé, kterým se ostatní nedívají do očí?*
- *Zkuste vymyslet důvody, proč se někteří lidé nekoukají do očí?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Pohled obsahuje informaci, která sice nemusí být jednoznačná, ale přesto je to informace mimořádně vzácná a důležitá v našem osobním styku.

Oči vypovídají o osobnosti pozorovaného člověka, o jeho psychickém stavu, vlastnostech a zejména o jeho vztahu k pozorovateli.

Vzájemný pohled může být vyvrcholením kladných vztahů, může rozvíjet přátelství či být žádoucí formou vzájemného styku dvou blízkých lidí.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 1: Neverbální komunikace

Lekce 7

Oční kontakt

Otočte se ke svému sousedovi, usmějte se na něj nebo na ni a pozdravte se spolu. Nyní to samé zkuste znovu, ale zavřete oči.

Co pro vás bylo příjemnější a jednodušší?

PREZIDENTSKÝ PROJEV

Vážené a milé spolužáky, spolužáci a paní učitelko/pane učitel, dovolte mi, abych Vás v první den tohoto roku co nejseriózněji pozdravil/a s přáním, aby byl tento rok pro nás všechny šťastný a úspěšný.

Při pohledu zpět do loňského roku bych rád/a poděkoval/a všem, kteří se podíleli na akcích naší školy, které se vydařily a všem se moc líbily. Zvláštní dík patří našim sportovcům, kteří vloni vyhráli první místo ve stolním tenisu a z přehazované přinesli bronzovou medaili.

Vážení spolužáci, chci Vám všem popřát, aby se Vám letos vyvíjely bezstarostně, nemoci a neštěstí a abyste se mohli radovat z dobrých školních výsledků i pohody doma.

Ať je pro Vás letošní rok rokem pohody.

Přečtěte si pro sebe projev. Dnes si budeme hrát na prezidenty.

„Pohled obsahuje informaci, která sice nemusí být jednoznačná, ale přesto je to informace mimořádně vzácná a důležitá v našem osobním styku.“

Oči vypovídají o osobnosti pozorovaného člověka, o jeho psychickém stavu, vlastnostech a zejména o jeho vztahu k pozorovateli.

Vzájemný pohled může být vyvrcholením kladných vztahů, může rozvíjet přátelství či být žádoucí formou vzájemného styku dvou blízkých lidí.

Úkol

Sledujte své okolí. Všimněte si, jak kdo s vámi navazuje oční kontakt. Snažte se i vy vědomě navazovat oční kontakt se svým okolím.

Gesta, mluvíme rukama

CÍL:

Žáci pochopí „čitelnost“ gest, uvědomí si význam gest jedné části neverbální komunikace, seznámí se s přiměřeností užívání gest v komunikaci.

POMŮCKY:

Učebnice, slovníky cizích slov, pracovní list **GESTA, MLUVÍME RUKAMA**, lístky s úkoly, psací potřeby, filmová ukázka znakové řeči.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Společně si přečtete text v učebnici. Najděte definici ve slovníku a запиšte ji do pracovního listu. Popovídejte si o gestech z vlastní zkušenosti.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Kde jste se s gesty setkali?
- Co si myslíte o jejich používání?
- Dovedete si představit život bez gest?
- Používáš nebo znáš nějaké gesto?

2. Návuk ve třídě

Rozdělte žáky do skupin po třech.

Žáci si vylosují lísteček se zadáním práce a dohodnou se, jaká gesta by nejlépe vystihovala dané slovo - návrhy pojmů viz doporučení. Ve skupině úkol zpracovávají.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Prohlédneme si výsledky práce – tichá galerie.
- Žáci postupně sdělí zadání k obrázkům.
- Byla práce jednoduchá?
- Které úkoly byly snadné a které naopak?
- Potřebovali byste s některými úkoly pomoci?
- Jak fungovala spolupráce ve skupině?

Doporučení/pozor

Můžeme se vrátit k práci ve skupinách a pracovat s učebnicí s úkolem 3.

Žáci vymýšlejí, co jednotlivá gesta znamenají.

3. Transfer do života

Pokud to dovolí časová dotace, přejdeme s žáky na pracovní list a pracujeme na úkolech 2 a 3 – znaková řeč.

Úkol 2 – odpovědi 1C, 2A, 3B – dorozumívání neslyšících (filmové ukázky).

Úkol 3 – řízení provozu – silničního, leteckého, rozhodčí při sportech, výcvik psů, aj.

Náhled pracovního listu

Lekce 8

GESTA, MLUVÍME RUKAMA?!

1. Zapište, co jste našli ve slovníku cizích slov:

.....

.....

2. Prohlédni si obrázek a zkus přiřadit slova ke gestům zachyceným na obrázcích.

a) Dobrý

b) Promiňte

c) Ano

1

2

3

Viš, jak se jmenuje způsob dorozumívání na obrázcích?

.....

.....

3. Na volné řádky napiš další možnosti, kdy se v reálných situacích užívají gesta a kde se s nimi můžeš setkat.

1.
2.
3.

Gesta v různých částech světa mohou mít úplně odlišný význam, stejně jako slova. Pokus se k tomu zjistit nějaké podrobnosti.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co se vám podařilo zjistit?
- Byli jste z něčeho překvapeni?
- Co asi prožívají lidé, když v jejich kultuře použijete gesto nevhodným způsobem?
- Jak se cítí člověk, který použil nevhodné gesto? S jakými reakcemi okolí se může setkat?

Doporučení/pozor

Náměty na zadání úkolů: výhra, prohra, neúspěch, vítězství, radost, klid, ticho, nesouhlas, souhlas, odpor, zápor, vše v pořádku, klid, povzbuzení, hotovo, ještě, prosím, děkuji...

V celé lekci se nejedná o nácvik znakové řeči, ale o přirozená gesta, která v rámci komunikace použijete.

POJMY

Gesto (z lat. gerere, jednat, konat) znamená posunek, tělesný pohyb, který něco vyjadřuje nebo dává najevo. Gesta spolu s mimikou jsou hlavními prostředky neverbální komunikace u živočichů i člověka. U člověka gesta často doprovázejí řeč a tvoří gestikulaci, zejména u herců, řečníků a politiků. Pevně stanovená gesta jsou také součástí náboženských obřadů a liturgie.

Gesta můžeme vyjádřit celým tělem nebo různými částmi. Například hlavou (kývnutí, potřásání, „kroucení“ hlavou), očima (mrknutí, koulení očima, „vyvalené oči“, „oči v sloup“), rukama (zkrřížené a založené ruce, „otevřená náruč“).

Zejména společensky žijící živočichové dávají gesty najevo své vnitřní rozpoložení (strach, radost, útočnost a podobně). Gesta jsou druhově specifická a jsou předmětem studia etologie. Také u člověka

známe řadu mimovolných gest, jako je například zdvižené obočí, sraštělé čelo, pohyby rukou v reakci na nějakou událost. Rozpřažené ruce vyjadřují přátelské přijetí, založené ruce ostych a odstup. Některá lidská gesta se patrně vyvinula z gest primátů – například úsměv, polibek nebo gesta imponování („ramena“). Zvláštním druhem gesta je pozdrav; u člověka – úklona, pokynutí rukou, zdvořilý úsměv a podobně. Totalitní režimy 20. století zaváděly specifické pozdravy rukou – např. založená pravice, zdvižená pěst.

Při vyjadřování gest je potřeba dát si pozor na to, v jaké kultuře se člověk nachází, protože ne ve všech kulturách má dané gesto stejný význam. Je potřeba si uvědomit některé rozdíly. Například Rusové berou úsměv na veřejnosti za neupřímný, a proto se neusmívají ani na ulici, ani například v obchodech. Jiné kultury to zase mohou považovat za zvláštní.

Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Gesto>

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Pozor: Tak jako jsou nevhodná slova, jsou i nevhodná gesta. I gestem se dá ublížit!

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 1: Neverbální komunikace

Gesta, mluvíme rukama?!

Lekce

8

Držím ti palce

Před každou životní zkouškou – ať jde o písemku ve třetí třídě nebo uzavření smlouvy za miliardy – na nás naši přátelé plivou a říkají, že nám drží palce. Je to tak ustálené pořekadlo, že nad jeho vznikem už ani nepřemýšlíme a zkrátka ho opakuje stále dokola.

Jen málo lidí ví, že na držení palců bylo dříve zapotřebí dva. Na jedné straně člověk s přáním, na druhé jeho opora. Tito lidé svými ukazovými vytvořili kříž – symbol jednoty a síly. Toto gesto se také hojně používalo na odehnání čarodějnice.

Gesta vypadají velmi prostá. Ale přitom jsou velmi působivá a účinná. Je to tím, že nás doprovázejí už od dob, kdy jsme ještě ani nebyli úplně lidmi. Někteří lingvisté (vědci jazyka) dokonce tvrdí, že nebyť gest, nikdy by nevznikla řeč a člověk by nebyl člověkem.

1. Přečti si definici slova gesta ze slovníku cizích slov a zapiš ji do pracovního listu č. 8.
2. Používáš nebo znáš nějaké gesto? Popovídejte si o nich.
3. Prohlédněte si následující obrázky. Víte, co vyjadřují?

GESTA ANEB MLUVÍME RUKAMA

Nyní budete pracovat ve skupinách. Na vybrané situace budete vymýšlet gesta a pokusíte se je znázornit jednoduchými obrázky.

Pozor: Tak jako jsou nevhodná slova, jsou i nevhodná gesta. I gestem se dá ublížit!

Úkol

Pro zajímavost: Gesta v různých částech světa mohou mít úplně odlišný význam, stejně jako slova. Pokus se k tomu zjistit nějaké podrobnosti.

Podání ruky

CÍL:

Naučit žáky neverbální dovednosti podání ruky, uvědomění si optimálního stisku ruky, uvědomění si důležitosti pozdravu.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **PODÁNÍ RUKY**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečtení textu z učebnice.

Popovídáme si s dětmi o příležitostech k podání ruky - slavnosti, svátky, soutěže, návštěvy ...

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak se vítáte se spolužáky?
- Jak se vítáte s dospělými?
- Při kterých příležitostech si podáváte ruce a s kým?
- Překvapilo tě něco, co říkali tví spolužáci?

2. Návuk ve třídě

Aktivita A - Dejme ruku dokola

Co uděláš, když potkáš někoho cizího, s kým se máš představit. Žáci budou postupně obcházet jednotlivce po kruhu a podávat si ruce. Připomeneme dětem důležitost očního kontaktu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co se ti na aktivitě líbilo?
- S kým bylo pro tebe podání ruky nejpříjemnější? Proč?
- Bylo pro tebe něco nepříjemné? Co to bylo?
- Byly rozdíly mezi jednotlivými pozdravy? V čem?
- Všiml jste si pohledu do očí a výrazu tváře? Co jste zjistili?

Aktivita B - Přivítáme se jako dospělí

Práce probíhá ve dvojicích.

Zadání práce je - vyzkoušet si různá podání rukou – různé intenzity, úhlu ...

Opět sledujeme výrazy tváře, oční kontakt.

Po vyčerpání všech možností dvojice shrne aktivitu odpověďmi na následující otázky:

Co vše je důležité pro podávání ruky?

Co podle podání ruky můžeme poznat?

Náhled pracovního listu

Lekce
9

PODÁNÍ RUKY

1. Vymyslete názvy různých druhů podání ruky podle síly stisku. Můžete napsat i více názvů.

- a) velmi silný, např. dřevorubec _____
 b) silný _____
 c) optimální _____
 d) slabý _____
 e) velmi slabý _____

2. Obkresli na volné místo svou ruku. Do prstů ruky napiš, jakými pravicí by se měli lidé řídit při podávání rukou:

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaký je pro vás nejpříjemnější stisk ruky? Popište ho.
- Co je podle vás důležité pro podávání ruky? (Stisk, vlhkost, délka.)
- Co můžeme poznat podle podání ruky? (Jistotu, temperament.)
- Zapišeme závěry společně do pracovního listu – úkol 2.

3. Transfer do života

V případě časového prostoru děti vypracují první úkol z pracovního listu, je možné ho zadat za domácí úkol.

Přivítej se jako „dospělák“ se všemi doma.

Hodnotová reflexe :

Žáci vypracují úkol v pracovním listu Podání ruky.

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak jste nazvali jednotlivé stisky rukou podle síly stisku?
- Bylo pro vás těžké vymyslet názvy?
- S kolika lidmi sis během týdne podal/a ruku?
- V jaké to bylo situaci? Při jaké příležitosti?
- Jaké jsou hlavní zásady při podání ruky někomu?

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Při setkávání a pozdravu si budeme uvědomovat, že podáváme ruku tak, jako když někomu něco darujeme!.

Pamatuj si! Podáváme ruku tak, jako když někomu něco darujeme!

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 1: Neverbální komunikace

Lekce

9

Podání ruky

Zamysli se nad tím, jak se dospělí vítají při setkání.

Jak se vítáte se spolužáky? Jak se vítáte s dospělými?
Při kterých příležitostech si podáváte ruce a s kým?

Potřást si rukou na pozdrav nebo na upevnění dohody patří mezi ustálené společenské zvyky už od druhého století před Kristem. Osobním dotykem se prolamují ledy a podle síly stisku můžete vytknout osobnost člověka. Určitě budete více věřit nadřezanému, který má pevný stisk, než když vám podával ruku jako mrtvá ryba. Dříve se tímto gestem dokazovalo, že ruka, kterou podáváte, není zbraň. Nevýhodou měli lidé, kteří přišli o pravou ruku, protože smlouva zpečetěná rukou levou byla neplatná.

PODEJ MI RUKU

Dejme ruku dokola aneb přivítejme se jako dospělí.

Vymysli si větu, jakou řekneš, když potkáš někoho cizího, s kým se máš představit. Podej si ruku s každým spolužákem ve třídě a při tom se mu představ. Všimni si síly stisku ruky, pohledu do očí, výrazu tváře spolužáka.

Trénink podání ruky

Ve dvojici zkoušejte různé síly stisku ruky, tak aby to bylo příjemné vám oběma. Vyzkoušejte i různé výrazy tváře a pohledu do očí při podání ruky. Nezapomeňte říkat připravenou větu pro představení. Naformulujte závěr – Co vše je důležité pro podávání ruky?
Co podle podání ruky můžeme poznat?

Pamatuj si! Podáváme ruku tak, jako když někomu něco darujeme!

Úkol

Přivítej se jako „dospělák“ se všemi doma.

Poznámky:

POZITIVNÍ HODNOCENÍ DRUHÝCH

Kapitola je rozdělena do tří částí.

V první části kapitoly se zaměříme na vyjádření pozitivního hodnocení druhých prostřednictvím pochvaly. Žáci si osvojí dovednost chválit druhé, přijímat pochvalu od druhých a reagovat na ni. Pozornost budeme věnovat nejen druhům pochval, ale žáky povedeme i k uvědomění si významu pochvaly. Zmíníme též upřímný úmysl někoho chválit a vysvětlíme si rozdíl mezi upřímnou pochvalou a neupřímnou lichotkou. Žáci budou vymýšlet různé druhy pochval a pochvaly v různých situacích, tvořit kytičku pochval druhým, pracovat s bajkou o Lišce a vráně a tvořit rozhovory obsahující pochvaly druhých.

Ve druhé části se žáci seznámí s pojmy svědomí, pocit viny a odpuštění. Uvědomí si, že odpuštění je součástí každodenního života. Žáci si osvojí dovednost odpuštění v různých životních situacích a podobách prostřednictvím skutečných příběhů. Žáci budou domýšlet pokračování příběhu z vietnamské války, hledat odpuštění v příbězích.

Třetí část je zaměřena na znevýhodněné spoluobčany. Žáci rozlišují jednotlivá znevýhodnění a prohlubují si schopnost úcty a pozitivního postoje ke znevýhodněným spoluobčanům. Do této oblasti nahlédnou prostřednictvím příběhů a sami si vyzkouší, jak se cítí lidé v určitém smyslu handicapovaní.

Burza drobností

CÍL:

Žáci si nacvičí dovednost chválit a přijímat pochvalu od druhých.

POMŮCKY:

Drobnosti, které si žáci přinesou s sebou z domova (tužka, malá hračka, samolepky, reklamní drobnosti...). Nezapomeňte to žákům připomenout v předchozí hodině.

Listy papíru pro každého žáka - nejlépe barevné. Pracovní list **KAMARÁD/KAMARÁDKA**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Každý žák si připraví větu pro svého souseda, která bude začínat : **Líbí se mi na tobě, že...**

Všichni se pokusí vyjádřit pochvalu svému sousedovi. Snaží se najít něco, co se jim na druhém líbí, čeho si váží a čeho si cení.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo těžké domyslet větu?
- Zvládl/a bys domyslet tuto větu pro každého ve třídě?
- Jak ses cítil/a, když jsi někoho chválil/a?
- Jak ses cítil/a, když někdo chválil tebe?

Doporučení/pozor

Žáky, kteří nemají žádný nápad, nasměrujeme tak, aby mohli kladně ohodnotit něco na svých spolužácích.

2. Návěst ve třídě

Burza drobností

Žáci sedí v kruhu. Před sebe položí list papíru a na něj umístí drobnosti, které si přinesli pro druhé.

Než začne Burza drobností, domluvte si pravidla:

Ten, kdo je na řadě, si vybere spolužáka, jehož nabídka předmětů se mu nejvíce líbila.

Může si vybrat předmět od kohokoli, ale nesmí brát již vybraný předmět, tzn. předmět, který má již jiného majitele.

Přijde za dotyčným, pozdraví ho, řekne mu, že se mu líbí daný předmět a proč, a zeptá se ho, zda si ho od něj může vzít.

Dotyčný souhlasí. Následuje poděkování a rozloučení. Postupně se vystřídají všichni žáci v kruhu. Každému zbývá alespoň jedna věc, kterou si vybral od někoho jiného.

Doporučení/pozor

- Dle složení třídního kolektivu je nutné usměrňování žáků v otázce pořadí výběru předmětů. Žáci se budou snažit nejprve vybrat ty „nejlepší“ drobnosti. To může vést k rivalitě o pořadí výběru.

Náhled pracovního listu

Lekce
10

KAMARÁD/KAMARÁDKA

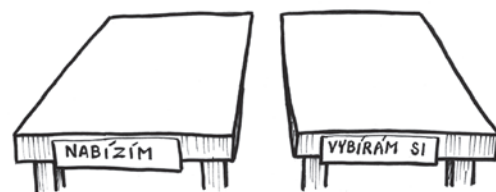
1. Kamarád/kamarádka

Vzpomeň si na svého nejlepšího kamaráda/nejlepší kamarádku. Do volných bublinek napiš, co se ti na něm/ni nejvíce líbí a čeho si nejvíce ceníš.

2. Domalovánka – burza

Představ si, že by sis na burze mohli/a volně vyměnit tři předměty. Na levou stranu napiš nebo nakresli, jaké předměty bys nabídl/a. Na pravou stranu napiš nebo nakresli předměty, které by sis vybral/a od ostatních.

- Místo předmětů z domácího výběru je možné použít výrobky ze školy, např. z výtvarné výchovy.

Papír, na kterém budou vystaveny předměty k burze, lze rozdělit na dvě části – např. k výběru (zde lze vybírat) nebo nelze již vybrat (tam bude ležet předmět, který si žák od někoho vybral a který již nemůže být vybrán nikým jiným).

Pořadí žáků stanovíme podle usazení v kruhu, losováním, podle abecedy...

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Chtěli jste vybírat drobnosti mezi prvními?
- Bylo jednoduché vymyslet důvod, proč se vám daná drobnost líbí?
- Vybírali jste podle osoby nebo podle přitažlivosti věci?
- Jak jste se cítili, když si od vás někdo vybíral drobnosti?

3. Transfer do života

Rozhlédni se kolem sebe, doma, venku, v kroužku, na návštěvě... Řekni někomu ve tvém okolí větu: „Líbí se mi na tobě, že...“

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Zvládl/a jsi úkol?
- Kolika lidem jsi větu „Líbí se mi na tobě, že...“ řekl/a?
- Jak ses cítil/a?
- Jak reagovali ti, které jsi chválil/a?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Každého člověka pochvala zahřeje u srdce. Pochvala přijímaná i darovaná. Nebojme se chválit!

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Burza drobností

Lekce
10

Líbí se mi na tobě, že...

- Podívejte se na spolužáka vedle sebe.
- Řekněte mu větu, která bude začínat slovy: „Líbí se mi na tobě, že...“
- Bylo těžké domyslet větu?
- Zvládla/a bys domyslet tuto větu pro každého ve třídě?
- Jak ses cítil/a, když jsi někoho chválil/a?
- Jak ses cítil/a, když někdo chválil tebe?

Slovo burza pochází z latinského výrazu bursa – kožený měšec. Burza je instituce, která organizuje nákup a prodej cenných papírů. První burza byla založena v Antverpách (Belgie) roku 1531 a obchodovalo se na ní se směrnicemi, zlatými a stříbrnými mincemi. Počátky newyorské burzy sahají do roku 1817, kdy se obchodníci začali scházet pod platanem v ulici Wall Street.

Najvětším českým organizátorem trhu s cennými papíry je Prague stock exchange (PSE) – Burza cenných papírů Praha.

Zdroj:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Burza>

BURZA PŘEDMĚTŮ

Každý jste si měl dnes do školy donést několik drobností, které můžete postrádat a budete rádi, pokud je bude užívat někdo jiný a bude z nich mít užitek či radost. Tyto drobnosti položte před sebe. Začíná burza drobností. Vyčkejte pokynů vyučujícího.

Chtěli jste vybírat drobnosti mezi prvními?

Bylo jednoduché vymyslet důvod, proč se vám daná drobnost líbí?

Vybírali jste podle osoby, nebo podle věci?

Jak jste se cítili, když si od vás někdo vybíral drobnosti?

Každého člověka pochvala zahřeje u srdce. Pochvala přijímaná i darovaná. Nebojme se chválit!

Úkol

Rozhlédni se kolem sebe, doma, venku, na kroužku, na návštěvě Řekni někomu ve tvém okolí větu: „Líbí se mi na tobě, že...“

„Radost z konání dobra je jediným opravdovým štěstím.“
(Lév. Nikolajevič. Tolstoj – ruský spisovatel)

Kytička pro radost

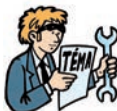
CÍL:

Žáci zvládají pozitivně hodnotit druhé a přijmout pozitivní hodnocení od druhých.

POMŮCKY:

Čtvrtky, pastelky, fixy, barevné papíry atd. (dle kreativity žáků). Pracovní list **HLEDÁME KLADY**. Máme připravených několik šablon kytiček, které si mohou žáci obkreslit.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

V pracovním listu si žáci prohlédnou obrázky a popíší situace dle vlastního pozorování.

Doporučení/pozor

Lístky je možné vystříhat a nalepit k obrázkům. Nebo pouze k obrázkům napsat písmeno, které je uvedeno na lístečku.

Hodnotová reflexe:

Žáci si vyberou věty z nabídky pod obrázky a přiřadí je k obrázkům.

- Proč jste si vybrali tento obrázek?
- Který obrázek byl vybírán nejčastěji?
- Který obrázek byl vybírán nejméně?
- Co si myslíte, že je důvodem?

2. Návěst ve třídě

Kytička pro radost

Žáci si nejprve vyrobí kytičku – dle šablony (lze mít i vlastní tvar, pokud splňuje podmínku toho, že se do ní bude psát). Kytičku si vyzdobí dle vlastního vkusu – je dobré mít nějakou jako vzor.

Doprostřed kytičky si každý napíše své jméno. Kytičky položíme na lavice a každý napíše každému něco hezkého – co se mu na něm líbí, čeho si na něm váží.

Je dobré uvést několik příkladů, aby žáci věděli, co mohou na kytičky svých spolužáků psát. Buďme připraveni pomoci žákům, kteří budou pomoc potřebovat.

Doporučení/pozor

Uspořádejte výstavu všech kytiček ve třídě. Květiny můžeme naaranžovat do kytice. Dbáme na to, aby nikdo nečetl cizí kytičky.

Žáci by si měli uvědomit, že i malá kytička je součástí kytice – celku. Stejně tak jako každý žáček je součástí skupiny dětí ve třídě.

Pak nechte každého žáka rozebrat si svou květinu.

Doporučte žákům, aby si v klidu přečetli, co jim ostatní napsali do lístků.

Náhled pracovního listu

Lekce 11

HLEDÁME KLADY

Prohlédněte si pozorně obrázky. Na každém obrázku byste měli u nakreslených postav najít kladnou – pozitivní vlastnost. Až je najdete, rozstříhejte dolní nabídku a nalepte ke správným obrázkům.

Nabídka popisů:

A) To jsi hodný, že pomáháš na zahradě.	B) To se vám povedlo, holky. Myslíte, že byste mi mohly také jeden vyrobit?	C) A vítězem se stává... Blahopřejeme k vítězi.
D) Nevadí, že jsi druhý. I stříbrná medaile znamená velký úspěch.	E) Asi vám to dalo velkou práci, abyste dosáhli tak pěkných výsledků.	F) Je vidět, že to neděláte poprvé, děti. Co připravíte příště?
G) Hraješ moc hezky. Odkdy chodíš do hudební školy?	H) To jste šikuly, když takhle pomáháte mamince.	I) No to je krásná! Půjdem to oslavit do cukrárny?

Chválím, chválíš, chválíme

CÍL:

Žáci umí vyjádřit, přijmout a reagovat na pochvalu.

POMŮCKY:

Lístečky s nabídkou situací, pracovní list **CO TI CHCI ŘÍCT**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáci se zamýšlí nad tím, kdy někoho pochválili oni, kdy někdo pochválil je.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Kdo to byl?*
- *Bylo to doma nebo ve škole?*
- *Myslel/a jsi to upřímně?*
- *Pamatuješ si, za co to bylo?*
- *Jak ses při tom cítil/a?*
- *Byl/a jsi spokojený/á?*

2. Návuk ve třídě

Skupinová aktivita, kdy žáci trénují reakce v konkrétních situacích (slyší názory ostatních, domlouvají se na optimálním řešení situace, učí se spolupracovat ve skupině, vyjadřují svůj názor).

Žáky nejprve rozdělíme do skupin po 3 – 4 žácích dle vymyšleného klíče.

Rozdáme nebo necháme vybrat lísteček (můžete použít připravené situace - viz příložená nabídka, kde jsou záměrně voleny situace, kdy došlo ke komplikacím a žáci se musí zamyslet, kde a kdy užít slova chvály).

Připomeneme žákům, aby nezapomněli použít i slova pochvaly.

Jednotlivé skupiny se posadí odděleně od ostatních skupin, připravují se a domlouvají nad zpracováním situace.

Po 10 – 15 minutách (dle potřeby) se shromáždíme zpět v kruhu nebo lze zůstat i v lavicích a žáci prezentují ostatním skupinám reakce v předložených situacích.

Doporučení/pozor

Žákům bychom měli pomoci dobrat se optimálního řešení, pokud na něj nepřijdou sami.

Další možností je práce jednotlivců místo skupin. Tato varianta je vhodná pro méně početné skupiny, asi 10 – 12 žáků.

Při vyšší počtu žáků je tato varianta zdlouhavá a pro žáky přestane být po delším čase zajímavá.

Náhled pracovního listu

Lekce
12

CHCI TI NĚCO ŘÍCT

Prohlédni si obrázek. Do volných bublinek dopiň věty, jak by mohl jeden druhého pochválit a jak by mohl ten druhý reagovat na pochvalu.

Hodnotová reflexe:

Po každém skupinovém návrhu následuje rozbor se třídou. Žáci odpovídají na otázky:

- Líbilo se vám navržené řešení?
- Jak byste situaci řešili vy? Máte jiný nápad? Splnili vaši spolužáci podmínku o chválení?
- Jak se vám pracovalo ve skupině? Bylo něco, co vaši práci ztěžovalo?
- Zapojili jste se všichni do práce?
- Bylo pro vás jednoduché představit si situaci, která byla napsaná na papíru?
- Bylo jednoduché vymyslet, jak by šlo situaci řešit?
- Jak to chodí v reálném životě? Máte vždy dostatek času na vymyšlení reakce na určitou událost?
- Co je jednodušší: reagování na vymyšlené situace při vyučování nebo reagování v reálné situaci?

3. Transfer do života

Sleduj dění kolem sebe, pozoruj lidi a jejich chování. Zaměř se na chválení ve tvém okolí. Nemusí se to týkat pouze tebe. Zapiš si čárku za každou pochvalu, která kolem tebe „proletí“.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Podařilo se ti každý den napsat alespoň jednu čárku?
- Kolik čárek jsi napsal nejvíce za den? O čem to svědčí?
- Kdo v tvém okolí hodně chválil? Proč?
- Jak chválu přijímali chválené osoby?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Ani jeden den bez pochvaly! Každý den bychom měli najít důvod, proč někoho pochválit.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Chválím, chváliš, chválímeLekce
12

Zamysli se, kdy jsi naposledy někoho pochválil/a.

Kdo to byl?
Bylo to doma, nebo ve škole?
Myslel/a jsi to upřímně?

A nyní si vzpomeň, kdy naposledy někdo pochválil tebe.

Pamatuješ si, za co to bylo?
Jak ses při tom cítil/a?
Byl/a jsi spokojený/a?

CHVÁLÍM, CHVÁLÍŠ, CHVÁLÍME

- V této aktivitě vás čeká vymýšlení chování v určitých situacích.
- Pracovat budete ve skupinkách.
- Každá skupinka dostane lísteček se situací.
- Lísteček si nejprve pořádně přečtete.
- Pokuste se vymyslet, jaká by byla nejlepší reakce.
- Nezapomeňte, že byste měli i CHVÁLIT.
- Rekněte vymyšlené závěry ostatním skupinám.

Není pochvala jako pochvala.

Jak se vám pracovalo ve skupině? Bylo něco, co vaši práci ztěžovalo?
Zapojili jste se všichni do práce?
Bylo pro vás jednoduché představit si situaci, která byla napsaná na papíru?
Bylo jednoduché vymyslet, jak by šlo situaci řešit?
Jak to chodí v reálném životě? Máte vždy dostatek času na vymyšlení reakce na určitou událost?
Co je jednodušší – reagování na vymyšlené situace při vyučování, nebo reagování v reálné situaci?

Ani jeden den bez pochvaly!
Každý den bychom měli najít důvod, proč někoho pochválit.

Úkol

Sleduj dění kolem sebe, pozoruj lidi a jejich chování. Zaměř se na chválení ve tvém okolí. Nemusí se to týkat pouze tebe. Zapiš si čárku za každou pochvalu, která kolem tebe „proletí“.

Nabídka příkladů situací

Písemka z matematiky. Žák dostal dvojku.	Připravuje se divadelní představení. Kdo bude hrát hlavní roli?	Kdo bude reprezentovat třídu? Školní soutěž v přehazované.
Účast v recitační soutěži. Sestavujeme družstvo.	Doma se chystá velký úklid. Rozdělujeme si úkoly.	Povedla se akce, kterou naplánovala skupina žáků vaší třídy.
V zeměpisné soutěži zvítězila vaše spolužačka.	Spolužák donesl do školy pro každého jednu malou čokoládu.	Spolužákovi, který obvykle vyhrává soutěž v násobilce, se to dnes nepodařilo.
Mamince se dnes připálil oběd.	Při cestě autem na výlet jste píchli kolo.	Kamarádka si nechala ostříhat vlasy a neví, jestli jí nový účes sluší.
Za týden máš koncert v hudebce a máš trému, že to pokazíš.	Nerad hraješ fotbal a kamarádi tě nahlásili na turnaj, protože jich bylo málo.	Vypracoval/a jsi domácí úkol, ale popletl/a jsi zadání a máš jiné cvičení.

Co je více?

CÍL:

Žáci si uvědomí druhy, význam a váhu pochval.

POMŮCKY:

Pracovní list **CHVÁLÍME V RŮZNÝCH JAZYCÍCH**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáci vypracují cvičení v pracovním listu - anagram slova VÝBORNĚ. Vyjádření pochvaly slovem **DOBŘE** v různých světových jazycích. Žáci dále píší název jazyka, kterým se v daném státu mluví.

Doplněná tabulka

Stát	Jazyk	Pochvala
Německo	němčina	GUT
Velká Británie	angličtina	WELL
Maďarsko	maďarština	JÓL
Rusko	ruština	CHOROŠO
Itálie	italština	BENE
Francie	francouzština	BIEN
Polsko	polština	DOBRZE
Slovensko	slovenština	DOBRE

Hodnotová reflexe:

Se žáky společně zkontrolujeme výsledky jejich práce v pracovním listu.

2. Návěst ve třídě

Žáci budou nejprve pracovat do pracovního listu, kde mají vymyslet konkrétní pochvaly.

V pracovním listu je po jednom příkladu v každém sloupci – pochvala zevnějšku, pochvala schopnosti, pochvala činu.

Po 5 – 10 minutách se posadíme do kruhu a přečteme si vymyšlené pochvaly.

Cílem další práce je vytvoření závěrů o různé váze jednotlivých druhů pochval.

Hodnotová reflexe:

- Žáci hovoří o závěrech z učebnice. Jejich postřehy podporujeme a reagujeme na ně. Vedeme je k vytýčenému cíli – posouzení váhy jednotlivých druhů pochval.
- Žáci by měli dojít k závěru, že: pochvala zevnějšku má menší váhu, než ostatní dvě, pochvala činu a schopnosti jsou srovnatelné (poukázat na rozdíl v úsilí, pohotovosti při jednání, časové hledisko,

Náhled pracovního listu

Lekce
13

CHVÁLÍME V RŮZNÝCH JAZYCÍCH

1. Jaké slovo se velmi často používá, když chcete někoho pochválit? Zkuste rozluštit, které jsme pro pochvalu vybrali my, a slovo napiš do řádku.

B Ě R Ý V O N

2. Všichni víme, že se chválí lidé na celém světě. Zkuste napsat název jazyka a přiřadit slovo chvály DOBŘE napsané v různých světových jazycích ke státům v tabulce.

Nabídka slov: CHOROŠO, WELL, GUT, DOBRZE, BIEN, DOBRE, BENE, JÓL

Stát	Jazyk	Pochvala
Německo		
Velká Británie		
Maďarsko		
Rusko		
Itálie		
Francie		
Polsko		
Slovensko		

3. Do sloupečků doplň alespoň tři příklady toho, kdy je chválen vnější vzhled, schopnosti a vykonaný skutek.

Vnější vzhled, zevnějšek	Vlastnost, schopnost, dovednost	Vykonaný dobrý skutek
Má krásné dlouhé vlasy.	Umí hrát na kytaru.	Pomáhá doma vynášet odpady.

dlouhodobost při rozvíjení schopnosti a dovednosti), pochvala od cizího a známého je trochu jiná (od učitele – individuální rozdíly mezi žáky), je důležitá frekvence pochvaly (pozor na časté téměř bezdůvodné chválení, přehnaná pochvala).

3. Transfer do života

Pochval někomu z tvého okolí zevnějšek, nějakou jeho vlastnost nebo dovednost a dobrý skutek, který vykonal.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Splnil jsi úkol?*
- *Která pochvala se ti vyslovila nejlépe? Proč?*
- *Která pochvala udělala chválenému největší radost?*
- *Myslíš, že je někdo, kdo nemá rád, když je chválen?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Každá upřímně myšlená pochvala je milá.

Nejvíce si lidé váží pochvaly, která se týká jejich výjimečných schopností a dovedností. Velmi důležitá pochvala je za činy, které se lidem podařily vykonat.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Lekce
13

Co je více?

Podívej se do pracovního listu Chválíme v různých jazycích.

Jsou zde různá cizojazyčná vyjádření jednoduché pochvaly, kterou určitě znáš. Nejprve toto slovo vyloží. Pokus se přiřadit k vypsáním státům vyjádření pochvaly v jejich jazyku.

CO JE VÍCE

- Podívejte se znovu do pracovního listu na úkol číslo 3 a pokuste se vymyslet alespoň tři konkrétní příklady pochvaly do každého sloupce.
- Popovídejte o tom, na co jste přišli, co jste vymysleli.

Co myslíš:

Je více pochvala zevnějšku,	nebo	toho, co jsi udělal???
Je více pochvala nějaké tvé věci,	nebo	tvé dobré vlastnosti???
Je více pochvala tvé schopnosti,	nebo	toho, co jsi udělal???
Je více pochvala tvého činu,	nebo	tvé dobré vlastnosti???
Je více pochvala od spolužáka,	nebo	od učitele???
Je více pochvala od učitele,	nebo	od rodičů???
Je více pochvala od kamaráda,	nebo	od cizího člověka???
Je více pochvala častá,	nebo	pochvala jednou za čas???

Každá upřímně myšlená pochvala je milá.
Nejvíce si lidé váží pochvaly, která se týká jejich výjimečných schopností a dovedností.
Velmi důležitá pochvala je za činy, které se lidem podařily vykonat.

Úkol

Pochval někomu z tvého okolí zevnějšek, nějakou jeho vlastnost nebo dovednost a dobrý skutek, který vykonal.

Chválíme poctivě

CÍL:

Žáci umí rozlišit upřímnou pochvalu od neupřímné lichotky.

POMŮCKY:

Pracovní list **PAMATUJEŠ SI, O ČEM TO BYLO?**

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

- Žáci si vyzkouší vyjádřit pochvalu druhému beze slov. Pomůžeme žákům vymyslet, co bychom mohli využít (mimika, gestikulace – viz předchozí kapitola).
- Je dobré předvést pochvalu jako první.
- Pokračujeme postupně v kruhu nebo v lavicích.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Bylo pro tebe těžké vyjádřit pochvalu beze slov?*
- *Jak se dá chválit beze slov?*
- *Co je ti příjemnější: pochvala beze slov nebo se slovy? Proč?*

2. Návěst ve třídě

Chválíme poctivě

Aktivitu provádíme buď v kruhu nebo v lavicích. S žáky si přečteme bajku o Lišce, vráně a syru.

Ezopovy bajky: www.jablko.cz

Varianty:

Můžeme vybrat jiný příběh, kde se vyskytuje neupřímně myšlená pochvala. Je možné, aby žáci následně zkusili napsat sami nějakou bajku na podobné téma.

Hodnotová reflexe:

- Žáci samostatně vyplňují pracovní list.
- Pak s nimi společně projdeme pracovní list a žáci si doplňují chybějící údaje.
- Žáci by měli samostatně přijít na to, co bylo na tomto typu chvály špatně – lichocení, neupřímná chvála, chvála z důvodu získání něčeho, ať už věci nebo výhody.
- Zamyslete se nad tím, zda neznáte další podobné příběhy (z knížek, z televize, ze života), kde se vyskytuje nepoctivá chvála.

Náhled pracovního listu

Lekce
14

PAMATUJEŠ SI, O ČEM TO BYLO?

Název příběhu:

Název knihy, ze které je příběh:

Hlavní hrdinové:

Místo, kde se příběh odehrává:

Napište tři hlavní myšlenky z příběhu:

1.
2.
3.

Chválil v příběhu někdo někoho?

Pokud ano, kdo a koho?

O jaký typ chvály šlo? Proč ho jí chválil?

Libilo se ti toto vyjádření chvály?

Co si o takové pochvalě myslíš?

Co bylo v tomto příběhu nesprávné?

Použil/a jsi někdy takovou pochvalu u někoho?

Znáš příběhy podobné této bajce?

Zkus nakreslit jednoduchý obrázek k příběhu:

3. Transfer do života

Do další hodiny se pokus vyslovit dvě až tři „pochvalivé“ pochvaly. Zapiš si, jak je pochválené osoby přijaly.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Kolik pochval jsi vyslovil/a?
- Komu jsi je „dával/a“?
- Čeho se pochvaly týkaly?
- Jak je chválené osoby přijaly?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nejlepší je pochvala, která je myšlená od srdce. Nezaměňujeme pochvalu s lichotkou.

Na co se mohou žáci ptát

Ezopovy bajky

Ezop žil v 6. století před naším letopočtem. Byl to propuštěný thrácký otrok. Připisuje se mu autorství velkého množství bajek. Ty byly v průběhu staletí převyprávěny, ale jejich podstata zůstává stejná: vždy užitečné ponaučení.

Některé z příběhů vám zde přiblížíme.

Bajka je krátké alegorické vyprávění ve verších nebo v próze. V bajce nejčastěji vystupují zvířata (bajka ezopská) nebo rostliny a věci s lidskými vlastnostmi. Bajka má obvykle výchovný charakter, někdy žertovný, často kritický.

Je to jeden z nejstarších literárních žánrů.

Zdroj: <http://www.jablko.cz/>

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Chválíme poctivě

Lekce
14

Pochvala beze slov

Zkus někomu vyjádřit pochvalu, ale nesmíš při tom mluvit. Můžeš se usmívat, můžeš použít gesta, můžeš využít mímiku.

CHVÁLÍME POCTIVĚ

- Přečtete si příběh.
- Do pracovního listu vypracujete úkoly k příběhu.

Bajka o lišce a vráně

Hladová liška se potulovala po kraji. Nikde nebylo nic k snědku. „Kdybych někde sehnala kousek syra,“ řekla si. A kupodivu, zrovna v té chvíli nad ní zakroužila vrána a v zobáku měla pěkný kus syra, který právě ukradla z okna v jednom domě. Sedla si na větev a začala si na syra pochutnávat. Hladová liška přemýšlela, jak se dostat k chutnému soustu vysoko nad ní. To by ale nebyla mazaná liška, aby si nedovedla poradit. Začala vráně lichotit: „Jaký jsi to krásný ptáče! Tvé perí se leskne jako stříbro, je hebké jako hedvábí! Tvůj postoj je vskutku královský. Měla bys být králem všech zvířat. Jistě i tvůj hlas je překrásný, umíš zpívat!“

Vrána se pýchou už nadouvala a chtěla ukázat, že zpívat umí. Jakmile otevřela zobák, kus syra jí vy-
padl, liška jej zachytila a utíkala do své nory, aby si na něm pochutnala.

Zdroj: <http://www.jablko.cz/>

Nejlepší je pochvala, která je myšlená od srdce.
Nezaměňujeme pochvalu s lichotkou.

Úkol

Do další hodiny se pokus vyslovit dvě až tři „pochvalivé“ pochvaly. Zapiš si, jak je pochválené osoby přijaly.

„Slova jdoucí od srdce hřejí tři zimy.“

(Tibetské přísloví)

Lekce
15

Rozhovory

CÍL:

Žáci uplatňují prvky pochvaly a chválení v rozhovorech.

POMŮCKY:

Pracovní list **ROZHOVOR**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

S žáky se zamýšlíme nad pojmem kamarádství, kamarád. Necháme je vyjadřovat názory na otázky v učebnici. Vedeme je k odhalení důležitosti existence kamaráda pro každého člověka. Usměrníme a povzbuzujeme žáky v diskusi.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky v učebnici:

- Je dobré, aby každý měl kamaráda?
- K čemu je kamarád?
- Co očekáváte od kamaráda?
- Myslíte si, že od vás kamarád také něco očekává?

2. Nácvik ve třídě

Žáci budou nejprve pracovat v pracovním listu, kde budou číslovat pořadí rozhovoru, které je pomíchané.

Dle situace a rychlosti práce žáků z nich sestavujeme dvojice.

Ve dvojici si pak žáci zkontrolují, zda došli ke stejné verzi rozhovoru, popřípadě vyberou verzi, která se jim líbí více.

Rozhovor si ve dvojici přečtou nahlas, znovu mohou provést úpravu pořadí.

V další fázi přečtou vybrané dvojice rozhovor nahlas před třídou, ostatní vše sledují a kontrolují, zda mají stejné pořadí.

Je možné, že se žákům podaří poskládat jiná verze než původní – dbáme pouze na to, aby měl nový rozhovor logický sled jednotlivých částí.

Rozhovor v původním pořadí:

- Ahoj, Adame. Co dělá Klára?
- Ahoj, Kačko. Ty jsi byla včera na Klárině divadelním představení?
- Ano. Ty jsi tam byl také? Ani jsem si tě nevšimla. Byli jsme tam s Pavlem, Denisou a Pětou.
- Byl jsem tam s našima. Seděli jsme ve druhé řadě.
- Aha, my jsme seděli až vzadu. Nesehnali jsme lepší lístky.
- A jak se ti to líbilo?

Náhled pracovního listu

Lekce
15

ROZHOVOR

V následujících rámečcích je zapsán rozhovor, ale jeho části jsou pomíchané.

Tvým úkolem je seskládat ho tak, aby dával smysl. Do rámečků napiš čísla podle pořadí.

Na závěr si ho přečtete nahlas. Našli jste v rozhovoru nějaké pozitivní – kladné hodnocení druhých? Pokud ano, jaké?

☐	AHOJ, ADAME. CO DĚLÁ KLÁRA?
☐	NO, KLÁRA HRÁLA A ZPÍVALA SKVĚLE. A TY NÁDHERNĚ ŠATY, KTERÉ MĚLA, KRÁSA! ŘÍKALI JSME SI, ŽE BYCHOM SE BÁLI LÉŽT PO ŽEBŘÍKU TAK VYSOKO NAD JE-VÍSTĚ A JEŠTĚ ZPÍVAT. NECHÁPU, JAK SI MŮŽE ZAPAMÁTOVAT TOLIK TEXTŮ. MOC SE NÁM ALE NELÍBIL TEN STARŠÍ ZPĚVÁK. NEBYLO MU VOJEC ROZUMĚT. A TEN MALÝ KOCOUREK, KTERÝ TAM POBIHAL, BYL ROZTOMILÝ. A JAK SE TO LÍBIL VÁM?
☐	HMMM. TY JSI TAM BYL TAKÉ? ANI JSEM SI TĚ NEVŠIMLA. BYLI JSME TAM S PAV-LEM, DENISOU A PĚTOU.
☐	TO JSI MOC HODNÝ. TAK JÁ UŽ MUSÍM JÍT. AHOJ.
☐	A JAK SE TI TO LÍBIL?
☐	AHOJ, KAČKO. PROČ SE PTÁŠ? TY JSI BYLA VČERA TAKÉ NA KLÁRINĚ DIVADELNÍM PŘEDSTAVENÍ?
☐	BYL JSME TAM S NAŠIMA. SEDĚLI JSME VE DRUHÉ ŘADĚ.
☐	NO, NAŠIM SE TO LÍBIL MOC. JÁ JSEM TO UŽ VIDĚL NĚKOLIKRÁT NA ZKOUŠCE, BYL JSME TAM SE SESTROU, POMÁHAL JSEM JIM STAVĚT KULISY.
☐	TO JE DOBRÉ, ŽE TAM MŮŽEŠ TAKHLE CHODIT A POMÁHAT JIM.
☐	JESTLI CHCEŠ, DOMLUVÍM TI TO S VEDOUCÍM JEJICH SOUBORU A MŮŽEŠ TAM TAKÉ PŘIJÍT.
☐	AHA, MY JSME SEDĚLI AŽ VZADU. NESEHNALI JSME LEPŠÍ LÍSTKY.
☐	AHOJ.

- No, Klára hrála a zpívala skvěle. A ty nádherné šaty, které měla, krása! Říkali jsme si, že bychom se báli lézt po žebříku tak vysoko nad jeviště a ještě zpívat. Nechápu, jak si může zapamatovat tolik textů. Moc se nám ale nelíbil ten starší zpěvák. Nebylo mu vůbec rozumět. A ten malý kocourek, který tam pobíhal, byl roztomilý. A jak se to líbilo vám?
- No, našim se to líbilo moc. Já jsem to už viděl několikrát na zkoušce, byl jsem tam se sestrou, pomáhal jsem jim stavět kulisy.
- To je dobré, že tam můžeš takhle chodit a pomáhat jim.
- Jestli chceš, domluví ti to s vedoucím jejich souboru a můžeš tam také přijít.
- To jsi moc hodný. Tak já už musím jít. Ahoj.
- Ahoj.

Žáci si ve skupinách vyzkouší sestavit vlastní rozhovor, kdy musí splnit požadavky, které si dopředu domluvíte - délka, počet účastníků, užití pochvaly, druh pochvaly, reakce na pochvalu...
Je možné omezit čas trvání rozhovoru, téma....

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky a na závěr mohou vyjádřit své pocity emotikony (smajlík, s rovnou pusou, mračík) na velký papír.

- Jak obtížné pro vás bylo vymýšlet rozhovory?
- Dodrželi jste požadavky na rozhovor?
- Co se vám podařilo?
- Co se vám nepodařilo?
- Zapojili jste se všichni?

3. Transfer do života

Najdi různé druhy pochval v básničkách, písničkách, povídkách, v knize, kterou čteš, v novinách, časopisech nebo v televizi.

Zapiš si je a přečti je před třídou.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Lekce 15 **Rozhovory**

 Zamyslete se nad slovem kamarád, kamarádství.

Máte nějakého kamaráda nebo kamarádku?
Je dobré, aby každý měl kamaráda?
K čemu je kamarád?
Co očekáváte od kamaráda?
Myslíte si, že od vás kamarád také něco očekává?

 ROZHOVORY

- Nejprve si v pracovním listu přečtete úkol a očísľujete rozhovor tak, aby dával smysl.
- Pak si rozhovor zkontroluj se spolužákem a zkuste si ho přečíst.
- Rozhovor si přečtete před celou třídou, zkontrolujete tak, zda máte všichni stejné pořadí.
- Nyní bude vašim úkolem připravit si ve skupinách **rozhovory**.
- Požadavky, které musí rozhovor splnit:
Vystoupit musí minimálně dva žáci.
Rozhovor musí obsahovat alespoň jednu pochvalu a reakce na pochvalu.

O čem spolu hovoří?

Úkol

Najdi různé druhy pochval v básničkách, písničkách, povídkách, v knize, kterou čteš, v novinách, časopisech nebo v televizi.
Zapiš si je a přečti je před třídou.

*„Chval přitele veřejně a kánej ho mezi čtyřma očima.“
(Leonardo da Vinci – malíř, sochař, architekt, vynálezce, konstruktér)*

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co jste zjistili? Našli jste dostatek zdrojů pochval kolem sebe?
- Je možné, že někdo nenašel nic? Proč?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Záleží mi na tom, abych uměl/a správně pochválit ostatní.

Kdo je hrdina?

CÍL:

Žáci se seznámí s pojmem svědomí, pocit viny, odpuštění.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **UMĚNÍ ODPUSTIT - HRDINA NEBO ZBABĚLEC**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Společně se žáky přečteme začátek příběhu z učebnice.

Hodnotová reflexe:

Nebudeme se ptát na názor, co bylo či nebylo správné. Pouze na pocity.

- Jak na vás příběh působí, jaký máte pocit?
- Byli jste někdy v podobné situaci?
- Jak jste se cítili?
- Byli jste v té situaci jen diváky, či zúčastněnými?
- Je rozdíl v pocitech těchto dvou skupin?

2. Návuk ve třídě

Rozdělíme žáky do trojic (případně jiných skupin, podle situace ve třídě), skupina si určí mluvčího. Zadáme jim úkol - dokončit příběh podle jejich představ - domluvit se na zakončení. Děti mohou příběh napsat, vyprávět nebo zdramatizovat.

Necháme žákům čas na práci – kolem 15 minut. Posadíme je do kruhu podle rozdělení do skupin a mluvčí každé skupiny přednese zakončení příběhu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak se vám spolupracovalo ve skupině?
- Byla dohoda na společném znění příběhu snadná?
- Jak jste si rozdělili úlohy ve skupině?
- Které zakončení příběhu se vám nejvíce líbilo? Které je nejbližší skutečnosti?
- Shodli jste se snadno na pokračování příběhu?
- Jaký problém jste museli řešit?
- Chtěl by někdo z vás jiné pokračování?
- Vychází vaše zakončení z nějaké vaší zkušenosti?
- Přečteme žákům „skutečné“ zakončení příběhu.

Dokončení příběhu

Cestou domů byla třída neobvykle tichá. Honzovy oči stále bloudily k Petrovi, byl rudý a měl skloněnou hlavu. Honza dobře poznal, že zadržuje slzy, ale mlčel. „Ty jsi ale vážně zbabělec,“ slyšel v duchu hlas, „copak nemáš špetku odvahy?“ Ale právě tu špetku odvahy Honza neměl.

Náhled pracovního listu

Lekce
16

UMĚNÍ ODPUSTIT – HRDINA, NEBO ZBABĚLEC?

1. Ve dvojicích vytvořte různá slova a vysvětlete jejich význam.

VY-, OD-, PŘE-, PRO-, V-, U-, NA-, PUSTIT

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Dále vymyslete krátký příběh a použijte v něm následující slova ve správném pořadí: špatné svědomí, kamarádství, odpuštění, lež, provinění, smíření, odpovědnost.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Před školou čekali Petrovi rodiče. Honza viděl, jak k nim jde paní učitelka a mluví s nimi. Dobře věděl o čem a co jim říká. I na Honzu čekala maminka. „Jak ses měl, vyprávěj, jaké to bylo?“ Honza náhle nemohl mluvit. Slzy se mu kutálely po tvářích a najednou to muselo všechno ven.

„To je dobře, že jsi to řekl, Honzo,“ odpověděla maminka vážně. „Pojď, půjdeme za Petrem, jeho rodiči a paní učitelkou. Uvidíš, že to zvládneme.“ A tak se paní učitelka i všichni ostatní dozvěděli pravdu. Honzovi rodiče zaplatili škodu, přispěly i ostatní děti – tlačily se všechny.

A jak to dopadlo s Petrem a s Honzou? Petr Honzovi odpustil a dokonce se z nich stali kamarádi.

Honza dokázal sobě i druhým, že není zbabělec.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Byla některá ze skupin blízko tomuto znění?
- Proč Honza mlčel?

Vyvodíme pojem pocit viny.

- Dostali jste se někdy do podobné situace? Jak jste ji řešili?
- Jak byste pojmenovali ten „hlas v duchu“? Setkali jste se s ním?

Vyvodíme pojem svědomí – špatné svědomí.

- Co prožíval Petr, jaký měl pocit, než došli ke škole? Jaký měl pocit před školou?
- Jak bylo Petrovi, když se Honza přiznal? Popište jeho pocity.
- Co musel Petr udělat, aby se z chlapců stali kamarádi?

Vyvodíme se žáky pojem odpuštění – žáci mohou uvádět příklady ze svého života.

3. Transfer do života

Ke shrnutí učiva můžete využít pracovní list. Doporučuji tento úkol dělat společně, uvést, jak je důležité znát správný význam slov. Jak význam slova může změnit použití jiné předpony. Je možné tento úkol zpracovat v hodině českého jazyka. Necháme děti vyprávět o jejich zkušenostech s významem těchto slov.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Kdo je hrdina?

Lekce
16

ŠKOLNÍ VÝLET

Na konci školního roku se paní učitelka domluví se svými čtvrtáky, že vyjedou na výlet do Technického muzea v Praze. Návštěva muzea byla bezvadná, spousta zajímavých exponátů, spousta zajímavých informací od pana průvodce. Nicméně po dvou hodinách se dostavila únava, proto všichni přivítali návrh paní učitelky, že se půjdou občerstvit do kavárny. Ozvalo se obrovské „Hurááá“. Paní učitelka sotva stačila připomenout, aby se děti chovaly slušně, většina z nich už byla uvnitř.

Kavárna byla z větší části zaplněná, jen v rohu stály dva volné stoly. Všichni se k nim nahrnuli, začala strkanice o to, kdo se posadí... Nejrychlejší a nejsilnější byl jako vždy Honza, strčil do Petra a... Ozvala se rána a cinkot rozbitého skla, stůlek i s nádobím byl na zemi. Okamžitě přišla paní prodáváčka a oznámila dětem, že škodu musí zaplatit. „Kdo to rozbil?“ ptala se paní učitelka.

Nejbližše kalamitý stál Petr – „On“ – ozvala se třída jednohlasně. Petr stál, jako by zkameněl, byl celý rudý a jeho tchounk... někdo mě strčil“ nikdo neslyšel. Kromě Honzy a Tomáše. Tomáš strčil Honzu do zad. „Tak se přiznej, jindy se nebojíš, jsi hrdina, nebo zbabělec?“ Honza mlčel. „Proč jsi? Strkali se všichni!“ ...

Jak to dopadlo?

Rozdělte se do trojic a připravte si společné dokončení příběhu.

Zakončení si převyprávějte a domluvíte se, proč jste zvolili právě taková zakončení příběhu.

Poslechněte si zakončení příběhu od paní učitelky.

„Odpustit někomu znamená dát mu svobodu, i když tuto svobodu zneužívá až za meze provokace.“
(D. Chytrý)

25

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Zamyslete se nad tím, zda je něco, co nemůžete odpustit?
- Co vám to bere?
- Přináší vám to něco?

Varianty:

Variabilita je ve formě skupin – v počtu žáků; mohou pracovat i samostatně. Pak je třeba upravit otázky v reflexi.

Dále je možné dětem zadat, aby si příběh nezapisovaly, ale aby si znění zapamatovaly.

Také je možné flexibilně využít pracovní list a zařadit ho v jiné části hodiny.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Odpuštění je těžké, ale potřebné pro obě dvě strany. Je důležité naučit se odpouštět.

Na co se mohou žáci ptát

Může zaznít otázka – Proč odpouštět někomu, kdo nám ubližuje opakovaně a záměrně? Dále se děti mohou rozprávět o tom, jak je jim neodpouštěno...

Vyučující se snaží diskusi směřovat do pozitivna.

Doporučení/pozor

Charles Griswold pokládá odpuštění za způsob, jímž se obnovují vztahy, a děje se podle něho obvykle tím, že si pachatel a poškozený vymění svá vyprávění i stanoviska v dialogu.

Je dobré, aby zaznělo, že odpuštění není to, že jen zazní „promiň“. Odpuštění v nás musí skutečně proběhnout tak, aby se křivda či ublížení již nevracelo. Je to cesta do budoucnosti vztahu.

KROKY NA CESTĚ ODPUŠTĚNÍ

Odpuštění je procesem, jehož motivem je spíše rozhodnutí, než pocity. Na počátku tohoto procesu je dobré uvědomit si svou hodnotu jako člověka. Na cestě k odpuštění je třeba projít následující kroky:

PŘIZNAT SI POCÍŤOVANOU KŘIVDU, negativní emoce a svá zranění. Přiznat si, že mi vzniklá situace vadí a že mě bolí. Přiznat si, že mám problémy odpustit a že možná viníkovi nepřeji rozhodně nic dobrého. V této první fázi je třeba před sebou své pocity nepotlačovat a nic si nenalhávat.

Význam odpuštění

CÍL:

Žáci pochopí, že odpouštění je nezbytná součást jejich života. Uvědomí si, že se s odpouštěním setkávají, naučí se odpouštění si uvědomovat.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **VÝZNAM ODPUŠTĚNÍ**, psací potřeby, případně mapa světa.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Společně se žáky přečtete první část příběhu. Podle čtenářské úrovně žáků zvolte, zda budou číst žáci nebo vy.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak na vás příběh působil?
- Jsou takové situace i v dnešním světě?
- Ve kterých oblastech mají vaši vrstevníci těžší život než vy?
- Máte představu, proč to tak je, co to způsobuje?

2. Návuk ve třídě

Rozdělte žáky do skupin (podle situace po 3 – 5 dětech) a nechte je pracovat na domýšlení příběhu. Pak se vraťte s žáky do kruhu.

Zástupci skupin příběhy převyprávějí. Pravděpodobně nastane výměna názorů k různým verzím příběhu – je třeba diskusi korigovat. Následně si žáci poslechnou, jak se příběh opravdu vyvíjel.

Jméno té dívky je Phan Thi Kim Phuc. Bezprostředně po zmáčknutí spouště autor fotografie Nick Ut a další novináři uhasili vodou ze svých čtůr její hořící tělo a okamžitě ji převezli do nemocnice. S popáleninami třetího stupně zde Kim strávila 14 měsíců a podrobila se postupně sedmnácti operačním zákrokům. Její život byl zachráněn. Jako dobrá studentka odjela studovat na Kubu. Zde se seznámila s věřícím hochem z Vietnamu. Vzali se a emigrovali spolu do Kanady. Život pilota Johna Plummera se odehrával podle jiného scénáře. Po návratu domů prožil hluboké poválečné trauma. Těžká závislost na alkoholu, následný rozvod a celková životní deprese. Když se potřetí oženil, začal se svou manželkou chodit do kostela. Přestože jeho přítomnost ve shromáždění byla jen formální, nemohl si nevšimnout, jak víra měnila život jeho manželky. I on chtěl být lepší, chtěl se změnit, ale nešlo to. Přes to všechno, jako by ta děsná fotografie byla navždy vypálena do jeho svědomí.

Náhled pracovního listu

Lekce
17

VÝZNAM ODPUŠTĚNÍ

1. Pozorně si přečtete citát. Zařadte k jednotlivým barevným částem správná slova podle významu citátu: PŘÍTOMNOST, MINULOST, BUDOUCNOST:

ODPUŠTĚNÍ ZNAMENÁ
POSLAT PRYČ TO, CO BYLO,
UVÍTAT, CO BUDE
A SOUHLASIT S TÍM, CO JE.....

2. K uvedeným dvojicím napište příklady toho, co by si mohli odpouštět. Vyberte si příklady z nabídky dvojic a uveďte i další:

maminka tatínkovi	tatínek mamince
.....
.....
bratr sestře	sestra bratrovi
.....
.....
maminka dceři	dcera mamince
.....
.....
paní učitelka žákovi	žák paní učitelce
.....
.....

V roce 1996 však přišlo vysvobození. Stalo se to v den, kdy si Američané připomínají vietnamskou válku u jednoho památníku ve Washingtonu. Tenkrát byla mezi řečníky též 33letá Phan Thi Kim Phuc. John byl v zástupu mezi válečnými veterány, když zaslechl její slova: "Hodně jsem vytrpěla po fyzické i citové stránce. Někdy jsem si myslela, že nebudu schopna žít dál, ale měla jsem víru a naději." Na závěr pověděla, že kdyby se mohla setkat tvář v tvář s pilotem, který shodil bombu na jejich vesnici, řekla by mu, že mu odpouští. Po skončení ceremoniálu k tomu setkání opravdu došlo. Jediné, na co se John v té chvíli zmohl, bylo stále se opakující: "Je mi to líto. Je mi to líto." Kim však současně s ním odpovídala: "Odpouštím. Odpouštím. Odpouštím." V tom okamžiku prožil John úlevu, bylo mu, jako by se vznášel. Konečně přišlo vysvobození z mučivých vzpomínek.

Ale to nebylo všechno. Kim ho s manželkou pozvala do hotelu, kde byla ubytována. Mluvili spolu ještě dlouho...

Johnův život se změnil. Začal studovat biblický seminář a nyní je kazatelem jednoho sboru ve Virginii. Kim se narodil chlapec a dostal jméno Huy Hoang, což ve vietnamštině znamená "dobrá vyhlídka." Nechce se totiž dívat zpět, ale dopředu, a říká: "Nyní mám pěkný život, přestože jsem prošla utrpením, ale to už je za mnou."

Odlisné příběhy dvou lidí, ze kterých válka udělala nepřátele. Nyní žijí jako přátelé, jako bratr a sestra. Kimino odpuštění přineslo vysvobození Johnovi. Je to příběh o smíření.

(Zpracováno podle Daniela Fajfra a časopisu Pursuit, 1997, VII/2)

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Je odpuštění podle vašeho názoru důležité a proč?
- Co by nastalo, pokud by odpuštění nepřišlo, neexistovalo?
- Je odpuštění součástí našeho každodenního života?

3. Transfer do života

Vzpomeňte si, kdy jste se s odpuštěním setkali ve vašem životě vy?

Uvědomte si, co je ve vašem životě častější – to, že je vám odpuštěno, či že odpouštíte?

Všímejte si, zda se s odpouštěním budete setkávat, třeba jen při „obyčejných“ příležitostech. Pokud tato situace nastane, dobře si ji zapamatujte, pokud si píšete deník, запиšte si ji.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Komu bych chtěl/a odpustit? Odpovězte si v duchu. Pak zvažujte, zda by bylo dobré to tomu člověku sdělit.
- Co chcete, aby někdo odpustil vám?
- Dokážete mu to říci, o to požádat? Přemýšlejte o tom.

Doporučení/pozor

Jedná se o téma, které je velmi těžké. Je třeba, aby vyučující zvážil, do jakých podrobností bude zacházet. Nicméně se jedná o příběh stejně starého děvčátka. Dnešní děti jsou v kontaktu s leckdy tvrdou realitou života a ne vždy je jim vše přiměřeně vysvětleno.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Lekce
17

Význam odpuštění

Snad nejznámější fotografie z vietnamské války. Nahá devítiletá holčička utíká pryč z hořící vesnice. Ruce má roztažené, plamen z napalmové bomby spaluje její kůži, tvář má zkřivenou bolestí a strachem. Fotografie oceněná Pulitzerovou cenou obletěla celý svět a byla otřásána i u nás. Tento zoufalý válečný výjev má stále hluboce vrytý do své paměti, přestože od té doby uplynulo 30 let.

Stalo se to 8. června 1972 ve vesnici Trang Bang nedaleko Saigonu. Pro amerického pilota Johna Plummera to byl další z mnoha náletů. Rozkaz zněl svrhnout napalmové bomby na část vesnice, kde neměli být žádní civilní obyvatelé. Zde však stál buddhistický chrám, ve kterém se ukrývalo několik vesničanů, z nichž většina nálet nepřežila. Druhý den po náletu objevil John zmíněnou fotografii v novinách. Pohled na dívku ve věku jeho syna se od té chvíle stal jeho noční můrou.

Jak na vás příběh zapůsobil?

Zamyslete se nad příběhem, jak se dál vyvíjel? Co se asi dělo s hlavními postavami příběhu?

CO BYLO DÁL?

Ve skupině vymyslete pokračování příběhu a pak si závěry navzájem sdělte.

Nyní si poslechněte, jak se příběh ve skutečnosti vyvíjel dál:

Na závěr se opět zamyslete nad tím, jak na vás nyní příběh zapůsobil.

Je odpuštění podle vašeho názoru důležité, je součástí našeho života? Zamyslete se nad citátem a vypracujte první úkol z pracovního listu.

Úkol

Všímejte si, zda se s odpuštěním budete setkávat třeba jen při „obyčejných“ příležitostech. Tyto situace si můžete připomenout při zpracovávání dalšího úkolu z pracovního listu **Význam odpuštění**.

„Odpuštění znamená poslat pryč to, co bylo, uvítnut, co bude, a souhlasit s tím, co je.“
(D. Augsburger)

Lekce
17**4. Závěrečné zveřejnění lekce:**

Odpouštění není vždy takto závažné a složité. Je důležité začínat se učit odpouštět od každodenních maličkostí.

Varianty:

V případě časové rezervy je možné využít pracovní list k lekci. V první části se můžete věnovat rozboru motta z učebnice a ve druhé části příkladům ze života dětí. Tento úkol je možné zařadit i při reflexi – při diskusi o důležitosti odpouštění pro život každého z nás.

Na co se mohou žáci ptát**Na podrobnosti k válce ve Vietnamu.**

Válka ve Vietnamu byl ozbrojený konflikt, který mezi lety 1964 a 1975 probíhal na území Vietnamu (dnes jediného státu) a v příhraničí sousedících zemí (Kambodža a Laos). Na jihu Vietnamu se jednalo o pozemní válku, na severu pak měl konflikt podobu bombardování. Spojené státy americké a některé další země (Austrálie, Nový Zéland, Jižní Korea, Thajsko a Filipíny) pomáhaly jižnímu Vietnamu, který bojoval proti svému severnímu komunistickému sousedovi. Toho podporovaly zase státy východního bloku, významnou roli měla i partyzánská komunistická organizace Národní fronta osvobození Jižního Vietnamu (známá pod názvem Vietkong), materiální podporu zajišťovala i Čína a Sovětský svaz.

Poznámky:

Formy vyjádření odpuštění

CÍL:

Žáci pokračují v osvojování dovednosti odpuštění.

Žáci poznají a dokáží odlišit odpouštění v různých situacích a v různých podobách.

Žáci dokáží rozpoznat (na své úrovni) různé formy odpuštění.

Pochopí, že odpouštění je důležité pro mezilidské vztahy i pro každého z nás.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **FORMY VYJÁDŘENÍ ODPUŠTĚNÍ - JAK ODPOUŠTÍME**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Doporučuji toto téma začít prací s pracovním listem **Formy vyjádření odpuštění**.

Nechte žáky sestavit příběh podle obrázků. Pak teprve příběh žákům přečtete.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak na vás příběh působil?
- Co vedlo Petra k nabídce usmíření?
- Co přimělo oba chlapce k nabídce spřátelení?
- Jaká je souvislost mezi mottem a příběhem?

2. Nácvik ve třídě

Žáci si samostatně prostudují obrázkové příběhy z učebnice.

V klidu, samostatně, hledají rozdíly v příbězích; upozorníte je, že vás zajímají rozdíly ve formě a vyjádření odpuštění.

Pak teprve žáky rozdělíme do skupin, dáme pokyn, aby si určili mluvčího.

Necháme je dojít ke společným závěrům ve skupině, čas je dle potřeby 10 – 15 minut.

Následně se v kruhu navzájem seznámíme se závěry skupin.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Pracovalo se vám lépe samostatně či ve skupině a proč?
- Jak jste se shodli na společných závěrech?
- Překvapil vás něčí názor? Vzal jste ho za svůj?
- Oslovil vás některý z příběhů silněji než ty ostatní?
- Formulujte (formulujme) formy vyjádření odpouštění: verbální, neverbální, bezprostřední, s časovým odstupem, bezpodmínečné....
- Které z nich je vám nejbližší a z jakého důvodu?

Přemýšlejte o tom, zda jste se někdy dostali do situace, kdy vám někdo něco odpustil.

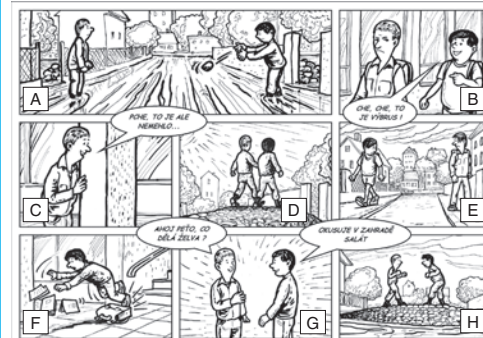
- Jak, čím vám to dal najevo?
- Jaký jste v té situaci měli pocit?

Náhled pracovního listu

Lekce
18

FORMY VYJÁDŘENÍ ODPUŠTĚNÍ – JAK ODPOUŠTÍME?

Dobře si prohlédněte obrázky a pokuste se je seřadit podle toho, jak se podle vás příběh odehrál.

Zde napište pořadí obrázků:

1. – 2. – 3. – 4. – 5. – 6. – 7. – 8. –

3. Transfer do života

Pokračujte ve sledování chování svého i svého okolí – všimněte si všeho pozorně!

Varianty:

Je možné vyučovací celek začít příběhem a následně pracovat s pracovním listem – záleží na tom, co vyučující bude sledovat, čeho bude chtít dosáhnout.

Je možné tuto lekci rozdělit i na dvě vyučovací hodiny.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Odpouštění je dlouhodobý oboustranný proces. Někdo umí odpouštět, jiný se tomu postupně učí. V tomto případě je důležité chtít odpouštět.

Doporučení/pozor

Teorie:

„Odpouštění jako mocný prosociální fenomén – dimenze vztahová.

Odpouštění je v tomto pojetí jev interpersonální, odehrávající se mezi lidmi – podstatou odpouštění na této úrovni je to, že nabízí možnost uzdravení mezilidského vztahu, který byl poškozen proviněním jedné osoby vůči druhé. Odpouštění je krokem k navrácení vztahu do původního stavu před ublížením.

Odpouštění jako intrapsychický jev – dimenze vnitřní.

Z tohoto pohledu se odpouštění „objevuje“ v mysli a srdci (cítění) oběti. Ten, komu bylo ublíženo, si může vybrat ze dvou možností – udržovat nenávist vůči pachateli nebo mu odpustit. Jestliže se rozhodne pro první možnost a nenávist a zlost v něm zůstanou dlouhou dobu, stanou se pro něj časem svazující, nepříjemné a ne zdravé. Odpouštění pak vyžaduje skoncování s takovými emocemi a jejich nahrazení pozitivními. V takovém případě odpouštění zahrnuje stav a procesy v mysli oběti a záleží na emocionálním přístupu a na kognitivním zhodnocení situace. Proto je z tohoto hlediska smysluplné i odpouštění pachateli, který zemřel, zmizel nebo se z nějakého důvodu o tom, že mu bylo odpouštěno, vůbec nedozví.“

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Formy vyjádření odpouštění

Lekce
18

Byli dva chlapci, kteří se neměli rádi. Ani jeden z nich vlastně už ani nevěděl proč, ale bylo to tak. Jednou se Max, první z chlapců, nechal ostříhat a Petr se mu začal posmívat. Max si počkal, až Petr vyjde z domu, hodil po něm kámen a zranil ho. Petra to velmi bolelo a musel jít k lékaři. Jiný Petr pospíchal se sešity po schodech do třídy a Max mu nenápadně odhodil tašku pod nohy. Petr upadl, vše, co nesl, se mu rozsy-palo a ještě si rozbil kolena. Max se jen potutelně smál. Jednou přišlo deštivé období, vše bylo zaplaveno. Max a Petr bydlili v ulici proti sobě. Max vyšel před dům, stál před dveř-mi. Ven vyšel i Petr s velkým kamenem v ruce. Max si myslel, že Petr po něm chce kámen hodit, a tak si přinesl kámen i on. Petr však hodil kámen před sebe. Totéž udělal i Max. A tak se to opa-kovalo stále dokola. Jak stále nosili kameny, vytvořili pevný most a uprostřed se setkali. Max si myslel, že se budou přát, ale Petr řekl: Maxi, pojď se mmou do naší zahrady, chci ti ukázat svou ženu. Během krátkého času bylo jejich přátelství tak pevné jako ten kamenný most, co spolu postavili.

Jak na vás příběh působí?
Co vedlo Petra k nabídce přátelství?
Co podle vás přimělo oba chlapce k vzájemnému usmíření?

JAK ODPOUŠTÍME?

Prohlédněte si pásy obrázkových příběhů a přemýšlejte o tom, jaké jsou mezi nimi rozdíly – rozdíly ve způsobu odpouštění.

Vytvořte skupiny a diskutujte o rozdílech, domluvte se ve skupině na rozdílech v příbězích, zástupce skupiny váš společný názor přednese.

Úkol

Přemýšlejte o tom, zda jste se někdy dostali do situace, kdy vám někdo něco odpustil. Jak a čím vám to dal najevo? Jaký jste v té situaci měli pocit?

„Kdo neumí odpouštět, boří most, který sám bude muset přejít, neboť každý člověk potřebuje odpus-tění.“

(A. P. Herbert)

Citace z diplomové práce Mgr. Magdale-ny Stehlíkové - FENOMÉN ODPUŠTĚNÍ V KONTEXTU PSYCHOTERAPIE, Olomouc 2012, str. 15

Úcta k člověku s handicapem I

CÍL:

Žáci si objasní význam slov handicap – znevýhodnění. Dokáží rozlišit různé znevýhodňující situace. Zjistí, že na znevýhodnění lze pohlížet z různých úhlů. Ujasní si, že handicapovaný neznamena méněcenný.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **ÚCTA K ČLOVĚKU S HANDICAPEM I**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečteme bajku. V případě zájmu doplníme informace o Ezopovi, o bajkách. Objasníme si pojmy – znevýhodnění, handicap.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaký byl rozdíl mezi lvem a myškou?
- Najdete co měli společného?
- Přečtete si ponaučení a vysvětlíte ho.
- Máte nějaký podobný příklad ze svého života?

2. Návěst ve třídě

Přejdeme k práci s pracovním listem **Úcta k člověku s handicapem I**.

Nejprve si žáci samostatně vyzkouší první úkol. Pokud bude třeba, budete s žáky pracovat postupně - záleží na připravenosti a schopnostech třídního kolektivu.

Následně se žáci rozdělí do dvojic (hrou či podle toho, jak sedí) a začnou plnit druhý úkol.

Jeden z dvojice má zakryté oči a druhý mu je asistentem, diktuje mu, co má kreslit.

Pak si role vystřídají.

Hodnotová reflexe:

a) První reflexi provedeme po splnění prvního úkolu:

- Jak se vám pracovalo?
- Čím jste byli znevýhodnění?
- Jak jste se cítili při psaní "tou druhou" rukou?
- Jaký byl výsledek vaší práce? Jste s ním spokojeni?

b) Druhou reflexi provedeme po splnění druhého úkolu:

- Jaké byly výsledky vaší práce při kreslení poslepu?
- Jaký jste měli při kreslení pocit?
- Jak jste u tohoto úkolu spokojeni s výsledkem práce?

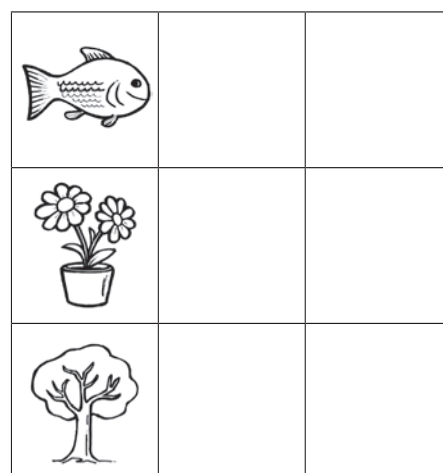
Náhled pracovního listu

Lekce
19

ÚCTA K ČLOVĚKU S HANDICAPEM I.

1. Pokus se překreslit obrázky do vedlejších rámečků. Pozor! Jsi-li pravák, kreslíš do prvního rámečku *pravou rukou* a do druhého *levou rukou*, a jsi-li levák, kreslíš nejprve *levou rukou* a následně *pravou*!

2. Pokračujte ve dvojicích: jeden si zakryje oči, vezme tužku – druhý mu rukou s tužkou nasměruje na papír a diktuje mu, co má kreslit či psát (např. jméno tiskacími písmeny). Vyzkoušejte si tři obrázky a vystřídejte se.

3. Transfer do života

Na závěr hodiny nechte žáky jmenovat, co je podle nich handicap – znevýhodnění. Čím vším může být člověk znevýhodněn a v porovnání s čím nebo s kým. Odpovědi si запиšte, abyste s tímto materiálem mohli v další hodině pracovat.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Je někdo handicapovaný mezi námi ve třídě, ve škole?
- Žije ve vašem blízkém okolí někdo s handicapem?
- Jaké máte zkušenosti s kontaktem s takovými lidmi?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Někdy je znevýhodnění patrné na první pohled, ale někdy ne. Buďme proto pozorní ke svému okolí a přemýšlejme o lidech.

Na co se mohou žáci ptát

Ezop žil v 6. století před naším letopočtem. Byl to propuštěný thrácký otrok. Připisuje se mu autorství velkého množství bajek. Ty byly v průběhu staletí převyprávěny, ale jejich podstata zůstává stejná: vždy užitečné poučení.

Bajka je krátké alegorické vyprávění ve verších nebo v próze. V bajce nejčastěji vystupují zvířata (bajka ezopská) nebo rostliny a věci s lidskými vlastnostmi. Bajka má obvykle výchovný charakter, někdy žertovný, často kritický.

Je to jeden z nejstarších literárních žánrů.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Lekce 19 Úcta k člověku s handicapem I.

Lev a myš

Králi džungle – mocný lev odpočíval po jídle, když mu před nosem proběhla malá myška. Lev vymrštil tlapu a myšku chytil. Chťel ji rozmáčkat za to, že rušila jeho klid. Myška začala prosit: „Nazabíjej mě, mocný lve, někdy ti třeba pomůžu zase já.“ Lva pobavila její řeč, jak by mu malá myška mohla pomoci! Ale přece jen ji pustil.

Zanedlouho přišli do džungle lovci a chytili lva do sítě. Bezmocný lev se svíjel v síti na zemi. Zatímco lovci poodělali, potichu přišla malá myška a řekla lovcům: „Neboj se, já ti pomohu, jsem ti přece zavázána.“ Lev si jen smutně povzdychl, nevěřil jí. Ale myška už svými ostrými zoubky hryzala síť a rychle se jí podařilo překousat několik provazů, až díra byla dostatečně velká a lev díky ní mohl utéci.

Ponaučení: I slabý může pomoci silnému.

Čím byla myška na první pohled znevýhodněná oproti lovcům? Bylo její znevýhodnění opravdu handicapem?

Přečtěte si!

HANDICAP – PŘEDSTAVUJE ODCHYLKU OD NORMY, KTERÁ PŘINÁŠÍ ZATÍŽENÍ, ZNEVÝHODNĚNÍ.

- Handicap (nebo též hendikep) je pojem používaný ve více významech, obvykle ve významu nevýhody:
- invalidita – zdravotní postižení (fyzické, psychické), ztěžující a omezující normální život, „osobou se znevýhodněním“ („invalidní“ nebo „postižené“ se nepoužívá),
- znevýhodnění, nevýhoda
- handicap (golf)
- handicap (go)
- handicap (šachy)
- handicap (dostihy)

Přejděte k pracovnímu listu a splňte úkol č. 1. Vyzkoušíte si, jaké je to dělat něco jinak, než jsme zvyklí, vyzkoušíte si být v nevýhodě.

JSEM V NEVÝHODĚ!

Následně si ve dvojici vyzkoušíte druhý úkol.

Jak se vám pracovalo? Čím jste byli znevýhodněni? Jak jste se cítili, při psaní „tvoje druhou“ rukou? Jaký byl výsledek vaší práce? Jste s ním spokojeni? Jaké byly výsledky vaší práce při kreslení postlepu?

Úkol!

Porozuměli jste pojmu HANDICAP? Jmenujte příklady, do příští hodiny si všimnete toho, co vše může být znevýhodnění. Popovídáme si o tom.

Zdroj: Ezopovy bajky

Pojmy

Handicap

[ˈhænd,kæp]
postižení, vada tělesná apod.
nevýhoda, znevýhodnění, handicap, hendikep
znevýhodnit, handicapovat koho/co

Doporučení/pozor

Je dobré mít k dispozici škrabošky – klapky na oči. Je to pro děti pohodlnější než šátky.

Lekce
20

Úcta k člověku s handicapem II

CÍL:

Žáci dokážou rozlišit jednotlivá znevýhodnění, jejich závažnost pro lidskou existenci, pro plnohodnotný život.

Žáci si prohlubují schopnost úcty k znevýhodněným spoluobčanům. Osvojují si pozitivní postoj k nim.

POMŮCKY:

Učebnice, DVD s dokumentárním filmem, pracovní list **ÚCTA K ČLOVĚKU S HANDICAPEM II**, psací potřeby, lístečky, šátky nebo škrabošky.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Ukázka dokumentu Jeden svět ve školách – Martínek...

Hodnotová reflexe:

Tou může být vypracování první části pracovního listu.

Doplňující otázky:

- Jaké slovo vás napadá po zhlédnutí filmu?
- Co byste vzkázali Martínkovi a co Kačence?
- Máte ve svém okolí podobnou rodinu?

2. Nácvik ve třídě

Navážeme na předcházející hodinu – co vše může být pro člověka handicapem?

Pokusíme se odpovědi dětí rozdělit do skupin se společnými jmenovateli.

Pravděpodobně dojdete se žáky ke skupině se zdravotním znevýhodněním (mentálním nebo fyzickým handicapem), sociálním znevýhodněním – samozřejmě je to velmi schematické, ale pro tuto věkovou kategorii dostačující.

V tomto místě lze zařadit druhý úkol z pracovního listu.

Žáci budou chtít vyprávět své zkušenosti, bylo by dobré je nechat a pouze korigovat jejich vyprávění.

Hodnotová reflexe:

Její první část může proběhnout již po zhlédnutí filmu.

Žáci odpovídají na otázky:

- Co vás napadá za jediné slovo vystihující tento film?
- Jak na vás film působil?
- Kdo je vlastně znevýhodněný a čím?
- Co na jednotlivých osobách ve filmu obdivujete, co je chválehodné?

Náhled pracovního listu

Lekce
20

ÚCTA K ČLOVĚKU S HANDICAPEM II.

1. Zapiš si sem své postřehy z filmu:

Kdo tě zaujal?

Čím tě vybraná postava zaujala, co o ní můžeš říci pěkného?

.....

.....

Napiš pěkné věci i o dalších postavách.

.....

.....

Pošli vybrané postavě vzkaz:

.....

2. Prohlédněte si fotografie a ke každé si vymyslete příběh:

3. Transfer do života

Lidé s jakýmkoli znevýhodněním mohou žít plnohodnotný život a zaslouží si náš obdiv.

Pozorujte své okolí, rozlišujte, co je momentální znevýhodnění a co je skutečný handicap. Neobracejte se k lidem se znevýhodněním zády.

Hodnotová reflexe:

Vyzkoušeli jste si některé situace, které mohou zažívat lidé s handicapem.

- Víte, jaké asi zažívají pocity?
- Zkuste je pojmenovat.

Chovejte se proto k handicapovaným s úctou, tak jak byste chtěli, aby se okolí chovalo k vám.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Znevýhodnění lidé jsou mnohdy závislí na druhých. Učme se je nelitovat, ale přiměřeně a vhodně jim pomáhat.

Varianty:

Trasy cest po škole můžete mít připravené na lístečkách.

Pokud žáci nebudou chtít hovořit, přejdeme na pracovní list.

Stejně tak ho můžeme využít, pokud nebudeme časově stíhat uvedenou aktivitu, můžete přejít ke druhému úkolu z pracovního listu.

Na co se mohou žáci ptát

Mohou se ptát na různé druhy a stupně postižení. Vzhledem k věku žáků není potřeba zacházet do podrobností.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 2: Pozitivní hodnocení druhých

Úcta k člověku s handicapem II.

Lekce
20

Martínek

Na pobřeží Baltského moře žije v malém domku se svou rodinou desetiletý polský chlapec Martínek. Rád si hraje se svým křečkem Speedym, psem Pimpekem nebo s kamarády na indyánské. Chodí do skautu a je pyšný na svou novou skautskou uniformu. Ve škole příliš nevyniká, ale doma je velkým pomocníkem. Nejen že pomáhá matce s péčí o domácnost, ale také otci při rybolovu. První rybu chytil v šesti letech a od té doby často vyplouvá s otcem na malé rybářské lodi na moře. Rád by ulovil rybu co nejvíce, aby je mohl s otcem prodat a vydělat peníze na léčbu Martínka - vy šestileté sestry Katky. Ta nemůže od narození chodit ani mluvit a bohužel zatím žádný lékař neodhalil příčinu její nemoci. Martínek má svou sestru velmi rád. Každý večer ji čte před spaním pohádky a sní o tom, že se jeho malá sestřička jednoho dne uzdraví. Katčina nemoc je jediná věc, která do jeho usměvavé tváře dokáže vnést smutek.

Jsmé, jaci jsme - Martínek

Pozorně si přečti uvedený text, přemýšlej o něm:

Handicapované osoby jsou vůle okolím nás stejně jako zdraví lidé - jsou to naši spolupracovníci, spolužáci, přátelé a členové rodiny. Pokud se zamyslíme nad slovem „handicap“ ve spojitosti s naší osobou, můžeme zjistit, že i my jsme něčím znevýhodnění, něčím, co není v naší moci ovlivnit.

V podstatě jde o to, že každý člověk má nějaký svůj handicap a lidé se od sebe liší pouze mírou výskytu tohoto handicapu. U některých osob se znevýhodnění vyskytuje ve větší míře, u jiných zase v menší míře. Znevýhodnění osoby potřebují určité přizpůsobení, aby mohly žít smysluplný život. Jejich přizpůsobení se může týkat různých životních situací a liší se také podle druhu znevýhodnění. Handicapované osoby se nijak nemusí lišit od zdravých osob, neboť všichni máme stejné pocity.

Citováno ze Studium bez bariér.eu, z práce: Usnadnění studia fyzicky handicapovaným studentům na fakultách VSB - TU Ostrava

CO JSME VIDĚLI, CÍTLILI...

Vyslechněte si zadání zajímavé aktivity.

Úkol

Napadá tě nějaký příklad tvého znevýhodnění?

„Chvilka pomoci je lepší než deset dní soucitu“

(Rumunské přísloví)

Sociální znevýhodnění: (§ 16 odst. 2 Školského zákona 561/2004 Sb. v pl. znění)

Odst. 4 - sociálním znevýhodněním pro účely tohoto zákona je :

- a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy
 - b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova
 - c) postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území ČR podle zvláštního právního předpisu
- Přípravné třídy základní školy (§ 47 Školského zákona 561/2004 Sb. v platném znění)

Azylant - cizinec, kterému byl na určitou dobu udělen **azyl** - povolení pobytu poskytované cizím státním příslušníkům z politických důvodů.

Zdravotní znevýhodnění:

Světová zdravotnická organizace (WHO) uvádí ve své Mezinárodní klasifikaci vad, postižení a znevýhodnění (1980) následující definice: **Vada** (Impairment): Jakákoliv ztráta nebo abnormálnost psychologické, fyziologické nebo anatomické struktury nebo funkce.

Postižení (Disability): Jakékoliv omezení nebo ztráta (vyplývající z vady) schopnosti jednat a provádět činnosti způsobem nebo v mezích, které se pro lidskou bytost považují za normální.

Znevýhodnění (Handicap): Nevýhoda, vyplývající pro daného jedince z jeho vady nebo postižení, která omezuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro tohoto jedince (s přihlédnutím k věku, pohlaví a sociálním a kulturním činitelům) normální.

Jednoduchá definice užívaná u nás pro účely zdravotního pojištění zní: **Stav trvalého a závažného snížení funkční schopnosti v důsledku nemoci, úrazu nebo vrozené vady.**

Doporučení/pozor

Je dobré využít handicapovaných spoluobčanů z blízkého okolí, těch, které žáci znají.

Žáci jistě budou uvádět i příklady sociálního znevýhodnění – zde je nutné postupovat citlivě, vzhledem k situaci v jednotlivých třídních kolektivech.

Na závěr - podle časové dotace - můžete zařadit tuto aktivitu:

Žáky rozdělte do dvojic, jeden z dvojice bude mít zakryté oči (šátek, škraboška). Žáci se budou vodit po škole, vodiči potichu sdělíte trasu cesty po škole. Pak se dvojice vystřídá.

- *Která z rolí vám více vyhovovala a proč?*
- *Sdělte nám trasu, po které vás vodič vedl. Podle čeho jste se orientovali?*
- *Měli jste důvěru ke svému vodiči? Co ji ve vás vzbuzovalo?*

KOMUNIKACE CITŮ

V kapitole se budeme zabývat základními city a pocity, které jsou aktuální pro tento školní věk. Žáci pojmenují pozitivní city jako je kamarádství, radost, uspokojení. Svou pozornost zaměří i na vyhledávání pocitů v textu – úryvek z knihy Já Baryk. Budeme se věnovat i vyjadřování a usměrňování citů a pocitů prostřednictvím vymyšlených příběhů. Společnými silami žáci vytvoří dílo, v jehož finále by měli zažít pocity spokojenosti.

Seznámíme se s pojmy sympatie (okrajově i antipatie), budeme zjišťovat příčiny pozitivního vnímání druhých lidí a seznámíme se i s povrchností vnímání lidí pouze podle vzhledu.

Žáci budou dále navrhovat podle vlastních zkušeností, jak zvládat pocity obav a smutku. Při hraných scénkách na zadaná témata se budou žáci učit usměrňovat pocity hněvu.

Baryk

CÍL:

Žáci zvládnou rozpoznat a pojmenovat některé lidské pocity na základě práce s textem.

POMŮCKY:

Pracovní list **HRAJEME SI S CITY**, pastelky, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáci si představí popsané situace a vyjadřují své návrhy, jak by se cítili.

Např. **ztráta peněz** – smutek, zlost, zklamání, strach, **pochvala** – radost, potěšení, uspokojení, **úklid bytu** – uspokojení, očekávání pochvaly, únava.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jsou pro vás pocity důležité? Proč?
- Jaké pocity zažíváte raději? Proč?
- Myslíte si, že je člověk, který nemá žádné city? Pokud ano, jak si ho představíte?

Doporučení/pozor

Pojmy city a pocity vysvětlujeme žákům na konkrétních příkladech. Užším vysvětlením pojmů se budou žáci zabývat až ve vyšších ročnících.

2. Návuk ve třídě

František Nepil: *Já Baryk, Albatros nakladatelství, a. s., Praha 2001, strana 62 - 63*

Můžeme pracovat v kruhu a společně přečteme příběh z učebnice.

Formou **brainstormingu** necháme žáky vytvořit na tabuli nebo velký papír myšlenkovou mapu na téma CITY (tzn. žáci společně zapisují vše, co je napadne a má nějaký vztah k pojmu city) – učitel koriguje jejich práci.

Nyní budou žáci pracovat samostatně. V textu vyhledají vše, kde se objevují city.

Žáci si znovu potichu přečtou příběh z učebnice a snaží se v něm najít city, pocity či jejich náznaky.

Necháme žákům cca 5 minut a znovu budeme pracovat společně.

Žáci sdělují své nápady a objevené citové projevy: opuštěný Baryk, někdo ho volá, hladí, polepšuje (láska, přátelství), pocit zmatku, obav kolem balení lidí na dovolenou, útěk do boudy (strach, nedůvěra, obavy), člověk hafe (zlost, hněv), loučení a mávání z okének (láska, přátelství), pocit opuštěnosti, důvěra k sousedovic dětem ohledně krmení, pocit odpovědnosti za celé hospodářství.

Náhled pracovního listu

Lekce
21

HRAJEME SI S CITY

1. Připravte si pastelky. V tabulce jsou vypsány některé lidské city a pocity. Pokuste se ke každému pojmu vybrat barvu, která se pro daný cit hodí nejvíce. Do třetího sloupce doplňte konkrétní příklad.

	Barva	Konkrétní příklad
RADOST		
STRACH		
LÁSKA		
NENÁVIST		
DŮVĚRA		
ZÁVIST		
PŘÁTELSTVÍ		
HLAD		

2. Pokuste se doplnit místo pomíček chybějící písmena tak, abyste dostali názvy citů a pocitů.

- A D - S -

- Ů V - R A

P - - T - - T - Í

- R - - V A - - - Í

- Á - - A

Doporučení/pozor

Je možné, že bude třeba žákům zpočátku pomoci s vyhledáním a pojmenováním pocitů.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Podařilo se vám objevit city a pocity v textu? Řekněte jaké.*
- *Zvládli byste říci, co to jsou city a pocity?*
- *Kde se můžete s city a pocity setkat?*
- *Myslíte si, že jsou pro lidi důležité? Proč?*

3. Transfer do života

V rámci samostatného úkolu můžeme žákům zadat pracovní list **Hrajeme si s city.**

Výsledky - úkol 2: RADOST, DŮVĚRA, PŘÁTELSTVÍ, PŘEKVAPENÍ, LÁSKA.

Žáci se zaměřují na vyhledávání náznaků citů a pocitů kolem sebe. Do jednoduché tabulky zaznamenávají, s jakými se setkali.

Dívejte se kolem sebe, staňte se detektivy a všimněte si projevů RADOSTI, SPOKOJENOSTI, STRACHU A HNĚVU kolem sebe. Do tabulky si zapisujete čárky, kolikrát jste jejich projev kolem sebe zaznamenali.

Hodnotová reflexe:

Žáci společně vyhodnotí, kolik projevů radosti, spokojenosti, strachu a hněvu za jeden den kolem sebe zaznamenali.

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jaké pocity u vás převažovaly? Jaká byla jejich četnost?*
- *Co je lepší, když převažují libé pocity nebo nelibé?*
- *Jak se asi cítí člověk, u kterého převažují libé pocity?*
- *Jak se asi cítí člověk, u kterého převažují nelibé pocity?*
- *Existuje člověk, který nezná nelibé pocity? Jak si ho představíš?*
- *Existuje člověk, který nezná libé pocity? Jak si ho představíš?*

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 3: Komunikace citů

Lekce 21 Baryk

Jak byste se cítili?

- Kdyby se vám ztratily peníze, které jste měli odevzdat ve škole?
- Kdyby vás pan učitel/paní učitelka pochválil/a za dobrou práci?
- Kdybyste uklidili byt, aniž by vám to někdo dal za úkol?

BARYK

Přečtěte si společně příběh. Vite, z jaké knihy příběh je a kdo ji napsal? Kdo je Baryk?

Tak už je srpen, měsíc opuštěných Baryků. Od září do července má každou chvíli někdo volá, hledá nebo mi polepšuje. V srpnu však přirachoti můj člověk s autem až na dvůr a vypukne boží dopuštění. Všichni začnou snášet k vozu kufry, kabely, tašky a jiné harampáky a můj člověk to dovnitř naskládá div ne všechno. Pak to vyháží zase na dvůr a naskládá to jinak, a pak to vyháží potteti a začne to tam rovnat ještě líp. To všechny zaujme tak, že se houfují u auta a začnou mu radit. A v tu chvíli zálezu radši do boudy. Vim, co bude následovat. Vim, že mému člověku zbrnátí tvář, že začne hafat, až se roztřese komín. Nakonec se dovnitř stejně vejde všechno, všichni se sblíží ke mně, Baryčku, pa, buď hodnej a hezky hlídaj, a můj člověk vydráždí své vozidlo. Všichni mi zamávají z okýnek a já začnu být opuštěný. O krmení strach nemám, to mají na starost mláďata naší sousedy. Ale ta odpověď: To si neumí představit nikdo, kdo nebyl v kůži opuštěného psa, který má na obzoru celé hospodářství.

František Nepil: Já Baryk, Albatros nakladatelství, a. s., Praha 2001, strana 62–63

Než budete samostatně hledat v textu, zamyslete se nad tím, co jsou to pocity a city. Napište vše, co vás napadá.

Nyní pracujte sami. Znovu si příběh pozorně přečtěte a zkuste najít, kde se píše, mluví nebo jsou naznačeny city nebo pocity.

Pracujte zase společně s ostatními spolužáky.

Odpovězte na otázky.

Podařilo se vám objevit city a pocity v textu? Řekněte jaké.

Zvládli byste nyní říci, co to jsou city a pocity?

Kde se můžete s city a pocity setkat?

Myslíte si, že jsou pro lidi důležité? Proč?

Pocity nelze vyřadit z našeho života, je to jeho přirozená součást. Prožíváme jich každý den tisíce. Některé na nás působí libě, některé nelibě. Nebojím se svých citů. Vyjadřovat a sdělovat přiměřenou formou pocity je přirozené.

Úkol

Koukejte se kolem sebe, staňte se detektivy. Všimněte si projevů RADOSTI, SPOKOJENOSTI, STRACHU A HNĚVU kolem sebe. Do tabulky si zapisujete čárky, kolikrát jste jejich projev kolem sebe zaznamenali v jednom dnu.

„Člověk vidí svět skoro vždy brýlemi citu a podle barvy skla jeví se mu temný nebo purpurově jasný.“
H. Ch. Andersen – dánský spisovatel, proslulý pohádkář

pocit, cit	četnost
RADOST	
SPOKOJENOST	
STRACH	
HNĚV	

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Pocity nelze vyřadit z našeho života, je to jeho přirozená součást. Prožíváme jich každý den tisíce. Některé na nás působí libě, některé nelibě. Nebojím se svých citů. Vyjadřovat a sdělovat přiměřenou formou pocity je přirozené.

Teoretické zázemí pro učitele

Emoce (z latiny e-motio, pohnutí) jsou psychicky a sociálně konstruované procesy, zahrnující subjektivní zážitky libosti a nelibosti, provázené fyziologickými změnami (změna srdečního tepu, změna rychlosti dýchání), motorickými projevy (mimika, gestikulace), změnami pohotovosti a zaměřenosti. Hodnotí skutečnosti, události, situace a výsledky činností podle subjektivního stavu a vztahu k hodnotě, vedou k zaujetí postoje k dané situaci.

Emoce vyvolávají a ovlivňují pak další psychologické procesy. Lze u nich zjišťovat přibližování či vzdalování, intenzitu a dobu trvání. Emoce jsou evolučně starší než rozumové jednání, a proto jsou jejich projevy silnější a obtížněji ovlivnitelné. Emoce se poměrně snadno přenášejí na ostatní (panika, pláč na pohřbech, neutišitelný smích apod.) Silné emoce mohou poškodit zdraví nebo dokonce přivodit smrt. Také dlouhodobé působení určité emoce může vést ke změnám zdravotního stavu.

Cit je poněkud užší pojem, kterým se označuje konkrétní pocitový zážitek.

Vlastnosti emocí

- **subjektivita** - na stejné situace mohou různí jedinci odpovídat různými a různě intenzivními emocemi (např. hněv nebo strach)
- **spontánnost** - emoce se spouštějí samovolně, s nízkou možností jejich ovlivnění rozumem
- **předmětnost** - emoce se vztahují ke konkrétnímu zážitku (tím se liší od nálady, která je spíše nezacílená)
- **aktuálnost** - emoce se odehrávají bezprostředně, okamžitě
- **vliv na paměť** - emoční stavy mají vliv na paměťové procesy, pokud je nějaký údaj spojen s určitou emocí (pozitivní i negativní), jedinec si ho snáze zapamatuje; velmi silná emoce může schopnost zapamatování naopak snížit (úlek, vztek)

Funkce emocí

Původním smyslem emocí je příprava jedince k adekvátní reakci na konkrétní zážitek. Kromě toho vedou emoce ke vstřípení zážitku. Například strach má jedince připravit na nebezpečí a vtisknout danou situaci do paměti jako nebezpečnou. Emoce tak vedou k vymezení a hierarchizaci hodnot, vytvoření schopnosti seberegulace.

Rozdělení emocí z hlediska intenzity a délky trvání

- **afekt** - velmi intenzivní, krátkodobá emoce
- **nálada** - méně intenzivní, dlouhodobější emoce
- **vášeň** - intenzivní, dlouhodobá emoce

Pocit může být slabě vnímaná i obtížně pojmenovatelná emoce, myšlenka, vjem, případně jejich vzájemná kombinace. Různé pocity jsou součástí lidského prožitku nebo i zážitku, tedy každého běžně prožívaného lidského života. Může se jednat o pocity libé, nelibé, pozitivní, negativní nebo i neutrální. Pocit pak obvykle vyjadřuje něco, co člověk neumí sám přesně pojmenovat a vyhodnotit, a co on sám vnímá jak smyslově, tak i mimosmyslově.

Některé pocity umíme pojmenovat dobře, zejména pocity vztahující se k fungování našeho vlastního těla. Často pocítujeme různé biologické a fyziologické potřeby (hlad, žízeň, chlad, teplo, nutnost vyměšování apod.) nebo fyziologické pochody (třeba bolest, nevolnost, závrať) apod.

Zdroj: Wikipedia.org

Jak na city?

CÍL:

Žáci umí usměrňovat projevy základních citů.

POMŮCKY:

Pracovní list **LUŠTĚNKA S CITY**, psací pomůcky.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Společně s žáky se zamyslíme nad tím, jak poznáme citové projevy - radost, lásku, kamarádství, závist, nedůvěru, nenávisť, hlad, žízeň, bolest, únavu.

Vymýšlíme situace, kde se mohou projevit.

Cílem je připomenutí pojmů z minulé hodiny a spojení s konkrétní představou.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak se projevuje, když máš radost?
- Jak se projevuje, když máš strach?
- Myslíš, že je to u všech lidí stejné?

2. Nácvik ve třídě

Formou skupinové práce – rozdělte žáky do skupin dle vlastního uvážení.

Cílem skupin bude vymyslet příběh, který obsahuje zadaná slova a dochází v něm k určitému projevu citu a řešení citově vypjaté situace.

Každá skupina si vybere lísteček se zadáním (viz příloha Návrh námětů k příběhům).

V daném časovém úseku žáci společnými silami tvoří příběhy.

V závěru hodiny prezentují své výtvořky ostatním skupinám.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky

- Bylo pro vás těžké vymyslet řešení situace z papírku?
- Bylo pro vás těžké použít všechny indicie?
- Kde se můžete setkat s těmito situacemi?
- Zažili jste ji někdo?
- Jak jste reagovali? Shodovalo se vaše řešení s řešením, které jste dnes vymysleli?

3. Transfer do života

Žáci si všímají projevů citů lidí kolem sebe. Na lísteček si zapíší situaci, pro kterou pak společně se spolužáky budou navrhovat optimální řešení.

Všímejte si lidí kolem sebe. Vidíte na nich, jak se cítí? Mají radost, jsou smutní, vyjadřují lásku, závist, bolest? Proč? Vyber jednu situaci a zapiš si ji na lísteček. S ostatními o tom příští hodinu pohovoř.

Náhled pracovního listu

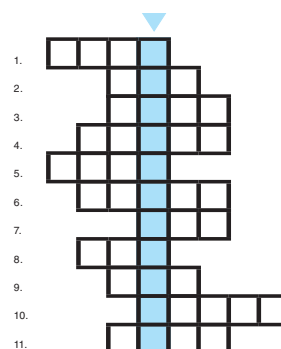
Lekce
22

LUŠTĚNKA S CITY

Máte rádi křížovky? Pokuste se jednu vyluštit. Tajenkou by měl být jeden s dětských citových vztahů.

1. Anglicky kniha
2. Nápoj (ovocný, černý, zelený, bylinný...)
3. Jehličnatý strom
4. Drahý kov, ze kterého se vyrábějí šperky
5. Zimní měsíc
6. Části voru
7. Dvacet čtyři hodin
8. Hodné stromů
9. Číslovka
10. Část dne
11. Opak lenosti

TAJENKA: _____

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jakou situaci sis vybral? Proč?
- Jak ji řešili ti, kterým se stala? Líbilo se ti to?
- Jak bys ji řešil/a ty? Jak by se tato situace dala řešit jinak?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

City = emoce (z latiny e-motio = pohnutí) subjektivní zážitky libosti a nelibosti, které jsou provázené změnami našeho chování (bušení srdce, rychlost dýchání, výraz obličeje, pohyby rukou).

Vedou nás k zaujetí postoje k dané situaci.

Nabídka situací včetně indicií pro aktivitu Jak na to?

1. Např. **strach ze tmy** – noční bojová hra na škole v přírodě.
ŠKOLA V PŘÍRODĚ, TMA, BATERKA
2. **Mám hlad**, ale nejím pokrmy z hub – nabídli mi rizoto s houbami.
TETA, OBĚD, ZELENINA
3. **Strach z pavouků** – přespání ve stanu.
LETNÍ TÁBOR, PAVUČINA, BOBŘÍK ODVAHY
4. Strašně moc se těším k moři – kamarádka ještě nikdy nebyla u moře (**radost, závist**).
CHORVATSKO, AUTOBUS, MUŠLE
5. Hádka s kamarádkou – mrzí mě to (**kamarádství**).
PÍSNÍČKA, TELEFON, KINO
6. Touha po novém telefonu – kamarád dostal model, který se mi líbil (**závist**).
MOBIL, OBCHOD, VÁNOCE

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 3: Komunikace citů

Jak na city?

Zamyslete se nad tím,
jak se projevují následující pocity, podle čeho je můžete poznat:
radost, láska, kamarádství, závist, nedůvěra, nenávisť, hlad, žízeň, bolest, únava.
Své nápady řekněte ostatním.

JAK NA CITY?

- Budete pracovat ve skupinkách.
- Každá skupina si vytvoří lísteček se situací a indiciemi.
- Dejte hlavy dohromady a vymyslete příběh, který by měl pomoci situaci vyřešit.
- Musíte splnit podmínky, aby příběh splňoval dané téma a obsahoval požadované indicie.

Víte, co je to indicie? Náznak, okolnost, nápověda.

Odpovězte na otázky.

Až budete připraveni, seďte znovu v kruhu a předvedte ostatním skupinám, jak byste danou situaci vyřešili.
Bylo pro vás těžké vymyslet řešení situace z papírku?
Bylo pro vás těžké použít všechny indicie?
Kde se můžete setkat s těmito situacemi?
Zažili jste je někdy?
Jak jste reagovali? Shodovalo se vaše řešení s řešením, které jste dnes vymysleli?

City = emoce (z latiny e-motio = pohnutí) – subjektivní zážitky libosti a nelibosti, které jsou provázené změnami našeho chování (bušení srdce, rychlost dýchání, výraz obličeje, pohyby rukou). Vedou nás k zaujetí postoje k dané situaci.

Všimněte si lidí kolem sebe. Vidíte na nich, jak se cítí? Mají radost, jsou smutní, vyjadřují lásku, závist, bolest? Proč? Vyber jednu situaci a zapíš si ji na lísteček. S ostatními o tom přišli hodinu pohovoř.

„Přítel je ten, kdo o vás všechno ví a má vás pořád stejně rád.“
(L. R. Hubbard – americký spisovatel)

7. Bolí mě noha – mám jít reprezentovat školu v obvodním kole v přehazované
NARAŽENÝ KOTNÍK, DRUŽSTVO, NÁHRADNÍK
8. Nechce se mi vynést koš za sourozence, protože mi minule slíbil odměnu a nedal mi ji
BRATR, POPELNICE, ČOKOLÁDOVÁ TYČINKA (**nedůvěra**)
9. Spoluzák ti omylem polil vodou z lahve na pití knihu (**hněv**).
HRA, VODA, VÝMĚNA
10. Spoluzákův dědeček je v nemocnici a jeho zdravotní stav je vážný (**smutek**).
NÁVŠTĚVA, DÁREK, POPOVÍDÁNÍ

Spolu je nám dobře

CÍL:

Žáci zažijí prostřednictvím společného tvoření pocit spokojenosti.

Žáci vytvoří díl společné skládanky, na čemž si uvědomí, že jsou součástí celku – třídy.

POMŮCKY:

Čtvrtky, papíry, tempéry nebo barvy na zeď, fixy, pastelky, lepidlo, nůžky, pracovní list **NAŠE TŘÍDA**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Zamýšlíme se, kdy jsme se naposledy cítili spokojeně, důvody naší spokojenosti, délka trvání tohoto pocitu.

Žáky směřujeme k jednoduchému vyjádření, co je to spokojenost (pocit, který cítíme po vykonání nějaké činnosti, když se nám něco podaří, pokud jsme v něčem úspěšní, pokud nás někdo pochválí...).

Prožitek spokojenosti je individuální – podle velikosti činu, podle osobnosti a emocionality jedince, dle okolností činu.

Cíl: Žáci otevřeně hovoří o spokojenosti (pozitivním prožitku), poslouchají situace ostatních ze třídy a mohou na ně reagovat.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Bylo to těžké, vybavit si nějakou situaci?*
- *Překvapilo tě něco, co říkali tví spolužáci?*

2. Nácvik ve třídě

Tuto aktivitu je možno vést jako celotřídní projekt k vyzdobení třídy nebo školy.

V úvodu zdůrazníme žákům, že každý z nich je součástí třídy a názor a činnost každého tvoří specifickou atmosféru třídy – všichni jsou důležití (každý je dobrý v něčem, a proto je nepostradatelný pro třídu jako celek).

Společně se žáky vytvoříte obraz, který se skládá z obou rukou každého žáka.

Žáci nejprve obkreslují svou levou i pravou ruku.

Dále své ruce vyzdobí – nakreslí do nich to, co je baví a zajímá, nebo naopak to, co nemají rádi.

Každá dvojice rukou je originální dílo.

Dle vybrané varianty pak ruce lepíme – nebo malujeme na zeď či plátno.

Doporučení/pozor

Časová dotace je vyšší než jedna vyučovací jednotka.

Je možno domluvit se s vyučujícím výtvarné výchovy nebo pracovních činností.

Je dobré mít dopředu rozmyšleno a domluveno se žáky, co budou tvořit.

Náhled pracovního listu

Lekce
23

NAŠE TŘÍDA

Do obrázku doplňte jména všech žáků vaší třídy. Můžete přidat i obrázek.
Pokud nějaká kolečka přebývají, vybarvěte je. Pokud chybějí, dokreslete si je.

Vyberte variantu, která bude mít u dětí největší odezvu, a postupně je připravujte na uskutečnění této akce.

Se žáky proberte předem neoptimálnější variantu užití této aktivity.

Tato aktivita je pro učitele náročná na přípravu.

Varianty:

- Malba na zeď.
- Obkreslené ruce na čtvrtky a následně nalepit na zeď.
- Obkreslené ruce na čtvrtky, vystříhnout a nalepit na velký papír.
- Ruce obkreslovat na plátno – lze použít jako ubrus, závěs, vlajku.

Hodnotová reflexe:

Se žáky zhodnotíme společné dílo. Můžeme pozvat i žáky a učitele z ostatních tříd.

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak jste spokojeni se společnou prací?*
- *Zapojili se skutečně všichni?*
- *Jak jste se cítili, když jste společně tvořili toto dílo?*
- *Myslíte si, že tato činnost něčemu prospěla?*
- *Chtěli byste ještě něco takového zopakovat?*

3. Transfer do života

Pozorujte lidi kolem sebe. Vypadají spokojeně nebo nespokojeně? Jeden den se zaměř na zaznamenávání spokojených lidí. Za každého spokojeného člověka si napiš čárku. Na další hodině si se spolužáky porovnejte, kolik máte čárek - kolik spokojených lidí jste za den potkali.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 3: Komunikace citů

Lekce
23

Spolu je nám dobře

Zamyslete se a pokuste si vzpomenout,

kdy jste se naposledy cítili spokojeni?
Vzpomenete si, kvůli čemu to bylo?
Jak dlouho tento pocit trval?
Myslíte si, že každý prožívá pocit spokojenosti stejně? Proč ano, proč ne?
Dokázali byste říci, co je to spokojenost?

SPOLU JE NÁM DOBRĚ

Každý z vás je součástí vaší třídy, každý z vás v ní má určité místo a je jedinečný.

- Společně vytvoříte dílo, které budete moci vystavit ve třídě.
- Každý z vás přispěje svou částí do tohoto díla.
- Napadá vás, co byste mohli tvořit?
- Zde je nabídka několika možností.
- Každý z vás obkreslí a vyzdobí obě své ruce: na zeď třídy, na čtvrtku a pak je nalepíte na zeď, na čtvrtku a pak je nalepíte na velký papír, na plátno – jako ubrus nebo vlajku.

Školní třída je skupina dětí, které společně tráví čas v době vyučování a o přestávkách. Každý žák je součástí této skupiny a v této skupině má svou jedinečnou roli.

Pozvěte ostatní učitele a žáky, aby se podívali na výsledek vaší společné práce.

Všimněte si lidí kolem sebe. Vypadají spokojeně? Jeden den je počítejte a za každého spokojeného člověka napište čárku. Své pozorování porovnejte s ostatními ve třídě.

„Každá chvíle je tím kratší, čím je šťastnější“
(Ovidius – antický básník)

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Kolik čárek sis napsal/a?*
- *Proč má někdo méně a někdo více čárek?*
- *V přítomnosti kterých lidí se cítíte lépe - spokojených nebo nespokojených? Proč?*
- *Jakých lidí je podle vás více? Těch spokojených nebo nespokojených?*
- *Proč se někdo ve stejné situaci může cítit spokojený a jiný nespokojený?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Školní třída je skupina dětí, které společně tráví čas v době vyučování a o přestávkách. Každý žák je součástí této skupiny a v této skupině má svou jedinečnou roli.

Doporučení/pozor

Pokyny k vyplnění pracovního listu Naše třída
Pracovní list lze využít pro domácí i školní úkol, kdy žáci doplňují jména svých spolužáků a mohou k nim doplňovat např. co se jim na nich líbí, čeho si na nich váží, co by o nich chtěli vědět...

Ve zvětšené variantě lze použít jako společný plakát na nástěnku, kam si každý dopisuje např. úkol na měsíc, čeho chce dosáhnout...

Ti se mi líbí

CÍL:

Žáci umí vysvětlit důvody, proč je jim někdo sympatický.
Žáci chápou, že první dojem podle vzhledu může být často mylný.

POMŮCKY:

Různé časopisy s fotografiemi lidí, pracovní list **TO SE MI LÍBÍ/ TO SE MI NELÍBÍ**, psací pomůcky.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Pracujeme s učebnicí.

Žáci si prohlíží fotografii a zamýšlí se, kteří lidé na ně působí pozitivně - jsou jim sympatičtí - a proč. Dál se můžeme ptát i obráceně, kteří na ně působí negativně - jsou jim nesympatičtí - a proč. Žáky vedeme k tomu, že z fotografií mohou posuzovat pouze vzhled daných osob, ale nevědí, jací jsou lidé v jádru. Nyní můžeme rozebrat citát z učebnice, kdy klademe důraz na povrchnost posuzování lidí podle jejich vzhledu a prvního dojmu.

Cíl: Žáci umí posoudit, kteří lidé jsou jim sympatičtí, a vyjádřit důvody, proč na ně někteří lidé působí na první dojem pozitivně.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Podařilo se vám rozdělit lidi na fotografiích do skupin?*
- *Stačily vám dvě skupiny nebo jste jich potřebovali více? Jaké?*
- *Umíte říci, jaký člověk je, když se podíváte na jeho zevnějšek?*
- *Podle čeho poznáte, jaký je člověk uvnitř?*
- *Podle čeho nejčastěji posuzujeme lidi kolem?*

2. Nácvik ve třídě

Žáci budou pracovat v lavicích.

K dispozici mají časopisy, nůžky – pokud mohou časopisy rozstříhat.

Úkol: Z časopisů vyberte fotografie lidí, kteří na vás působí pozitivně a negativně.

Nejprve pracuje každý žák sám – projde své časopisy.

Rozdělte žáky do skupin po 3 – 4 žácích, jejich úkolem bude porovnat vybrané skupiny fotografií a posoudit, zda žáci ve skupince mají stejný názor ohledně sympatií k nim.

Pokud se žáci ve skupinkách liší ve svých názorech, zamyslí se nad důvody.

Náhled pracovního listu

Lekce
24

TO SE MI LÍBÍ/TO SE MI NELÍBÍ

Na volné řádky dopište, co na obrázcích dívek a chlapců na vás působí pozitivně a co negativně.

Varianty:

- Zhlédnutí filmu, kde jsou výrazné povahové rysy postav (Lišáci, Myšáci a Šibeničák, Ať žijí duchové, Harry Potter...) a vybírání sympatických a nesympatických postav.
- Zhlédnutí pouze filmové ukázky.

Hodnotová reflexe:

Posaďte se do kruhu a společně si řekněte, k jakým závěrům jste došli.

- Vypozorovali jste společné rysy lidí, kteří na vás působili pozitivně? Jaké?

Udělejte výstavu fotografií sympatických lidí. Vyberte jen takové, se kterými souhlasí všichni nebo alespoň většina třídy.

Doporučení/pozor

Pozornost soustředíme hlavně na sympatii a na pozitivní pocity. Antipatii se věnujeme okrajově. S dostatečným časovým předstihem sbíráme časopisy, noviny, reklamní letáky s fotografiemi lidí.

3. Transfer do života

Žáci vypracují pracovní list. Je zde varianta pro dívky i pro chlapce. Do volných řádek vpisují postřehy, proč na ně daná postava působí pozitivně a druhá negativně.

V pracovním listu To se mi líbí / To se mi nelíbí na vás čekají čtyři postavy. Pokuste se vyhodnotit, co se vám na nich líbí a co se nelíbí.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaké asi jsou jednotlivé postavy z obrázku?
- Myslíš si, že je správné hodnotit lidi podle toho, jak vypadají?
- Jak se cítí lidé, které posuzujete podle jejich vzhledu?

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 3: Komunikace citů

Lekce
24

Ti se mi líbí

Prohlédněte si následující fotografie.

Zvládli byste lidi na nich rozdělit do dvou skupin podle toho, jak na vás působí?

TI SE MI LÍBÍ

- Nyní budete pracovat s časopisy nebo fotografiemi.
- Prohlédněte si je nejprve samostatně. Všimněte si, jak na vás lidé na fotografiích na první pohled působí.
- Dále budete pracovat ve skupinkách, do kterých vás rozdělí vyučující. Znovu projděte fotografie v časopisech a zkuste vysvětlit, proč na vás někteří lidé působí kladně.
- Roztřídte fotografie do dvou skupin podle sympatií.
- Společně si řekněte, k jakým závěrům jste došli.
- Vypozorovali jste společné rysy lidí, kteří na vás působili pozitivně? Jaké?
- Udělejte výstavu fotografií sympatických lidí. Vyberte jen takové, se kterými souhlasí všichni nebo alespoň většina třídy.

Někteří lidé na nás působí kladně – pozitivně – a my k nim cítíme sympatii. Někteří v nás vyvolávají záporné pocity – negativní – my k nim pocítujeme antipatii. Naše vnímání sympatie je individuální, tzn. na jednoho mohou někteří lidé působit pozitivně, na druhého negativně. Náзор na ostatní bychom si neměli tvořit pouze podle jejich vzhledu, ale hlavně podle toho, jak se chovají.

V pracovním listu To se mi líbí/To se mi nelíbí na vás čekají čtyři postavy. Pokuste se vyhodnotit, co se vám na nich líbí a co se nelíbí.

„Nesud' lidi podle zevnějšku, ale podle toho, jací jsou uvnitř.“

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nesud' lidi podle zevnějšku, ale podle toho, jací jsou uvnitř.

Takhle bych to řešil/a já

CÍL:

Žáci umí pojmenovat, co v nich vyvolává pocity smutku, obav.

Žáci znají „první pomoc“ reagování na ně.

POMŮCKY:

Přehrávač, hudební ukázka, pracovní list **DOTAZNÍK**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Hudební ukázka – vybereme skladbu, která bude v dětech vyvolávat pocit obav a strachu, např. George Gershwin – klavírní koncert F-dur, Beethoven – Symfonie č. 5/ Osudová/...

Žáky necháme sedět jednotlivě v lavicích, uvedeme hudební ukázku a necháme je nerušeně poslouchat. Délka ukázky cca 3 minuty.

Cíl: Žáci prostřednictvím poslechu hudební ukázky zažijí „pocit smutku“, pojmenují ho, pohovoří o svých zkušenostech s ním.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak na vás hudba působila? Jak jste se cítili?*
- *Jaké pocity ve vás vyvolávala? Zažíváte takové pocity? Jak často? Jak na ně reagujete?*

2. Nácvik ve třídě

Žáci budou v 1. fázi pracovat samostatně. Každý žák dostane papírek se situací (viz nabídka situací pro aktivitu Takhle bych to řešil já).

Žák si ji přečte a v časovém úseku cca 5 minut má vymyslet, jak by tuto situaci řešil on. Ve 2. fázi žáci pracují v kruhu nebo, pokud jde o více početnou skupinu (nad 15 žáků), ve skupinách po 5 – 8 žácích.

Žáci přečtou situaci z papírku nahlas a řeknou, jaké řešení vymysleli. Ostatní žáci mohou reagovat a přidávat i své návrhy.

Varianty:

Formou brainstormingu sepíšeme na tabuli (na velký arch papíru) návrhy situací, kdy lidé (děti) mohou pociťovat strach a obavy. Následně si každý žák vybere jednu situaci a navrhne řešení.

Náhled pracovního listu

Lekce
25

DOTAZNÍK

Doplňte následující věty.

Nejlépe se cítím, když _____

Nejraději ve svém volném čase dělám _____

Nejčastěji se směji s _____

V naší třídě se cítím _____, protože _____

Ve škole nejraději dělám _____

Zkoušení a písemné testy mi _____

Když dostanu dobrou známku _____

Když dostanu špatnou známku _____

Vadí mi, když _____

Když se ostatní dohádají, tak _____

Největší obavy mám z _____

Noční bojové hry mi _____

Když jsem nazlobený/nazlobená, tak _____

Svůj hněv zvládám nejlépe pomocí _____

Náměty na situace. Takto bych to řešil/a já.

Strach z pavouků	Špatná známka	Něco jsi rozbil/a
Zamíčení poznámky	Zapomínání ve škole	Pozdní příchod domů
Ztráta žákovské knížky	Ztráta peněz	Pozdní příchod do školy
Ztráta mobilu	Nešel/nešla jsi na kroužek	Nešel/nešla jsi na trénink
Zapírání špatné známky	Lhal/a jsi doma	Lhal/a jsi ve škole
Neuklizený pokoj	Šel/šla jsi ven i přes zákaz	Nešel/nešla jsi na nákup
Neuklidil/a jsi domácímu mazlíčkovi	Nenaučil/a ses na písemku	Díval/a ses na televizi a nesplnil/a jsi úkoly od rodičů
Nevyvenčil/a jsi psa	Nevynesl/a jsi odpadky	Hrál/a jsi na počítači i přes zákaz

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak jste spokojeni se svými nápady řešení situací?
- Jaké situace a jaká řešení vás zaujala a proč?
- Mohl bys své řešení vylepšit podle toho, co jsi slyšel od svých spolužáků?

Zamyšlení se nad světem dospělých.

Nyní si představte, že jste dospělí. Máte rodinu, děti, byt, chodíte do práce, staráte se o domácnost.

- Myslíte si, že pocít strachu a obav zažívají i dospělí? Čeho se podle vás dospělí bojí nejvíce? Z čeho mají největší obavy?

3. Transfer do života

Doplnění pracovního listu.

Přečtete si začátky vět v pracovním listu **Dotazník**. Zamyslete se a dokončete je.

Náhled učebnice

Etická výchova • Učebnice pro 4. ročník ZŠ • Téma 3: Komunikace citů

Lekce 25 **Takhle bych to řešil/a já**

Poslechněte si v tichosti hudební ukázkou.

Víte, kdo ji složil a jak se jmenuje?
Jak na vás hudba působila?
Jak jste se cítili? Jaké pocity ve vás vyvolávala?
Zažíváte podobné pocity? Vzpomenete si na konkrétní situaci? Jak jste na ni reagovali?

TAKLE BYCH TO ŘEŠIL/A JÁ

Nyní budete pracovat samostatně. Každý z vás bude mít na lístečku napsanou situaci. Zkuste se do dané situace vžít, jako by se jednalo o vás. Vymyslete a navrhnete její řešení.

Sesedněte se do kruhu. Každý přečte situaci z papírku a řekne, jaké řešení vymyslel. Ostatní mohou říci svůj názor, jak by tuto situaci řešili oni. Vystřídáte se.

Zamyšlení nad světem dospělých

Nyní si představte, že jste dospělí. Máte rodinu, děti, byt, chodíte do práce, staráte se o domácnost. Myslíte si, že pocít strachu a obav zažívají i dospělí? Čeho myslíte, že se dospělí bojí nejvíce? Z čeho mají největší obavy?

Každý z nás se něčeho bojí a má z něčeho obavy. Je normální je mít a mluvit o nich. Se svým strachem a obavami se musíte postupně naučit bojovat a nepodléhat jim.

Chvilka pro sebe

Přečtete si začátky vět v pracovním listu Dotazník. Zamyslete se a dokončete je.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo těžké dokončit věty?
- Dokázali byste vymyslet další začátky vět?
- Pomohlo ti k něčemu vyplnění tohoto dotazníku?
- Umiš si představit, že byste ho doma vyplnili všichni společně?
- Pomohlo by vám to k něčemu? K čemu?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Každý z nás se něčeho bojí a má z něčeho obavy. Je normální je mít a mluvit o nich. Se svým strachem a obavami se musíte postupně naučit bojovat a nepodléhat jim.

Lekce
26

Jak na hněv

CÍL:

Žáci umí zvládat projevy hněvu při hraných scénkách.

Žáci umí rozpoznat konfliktní situace.

Žáci zvládají komunikovat v konfliktních situacích na úrovni přiměřené jejich věku.

POMŮCKY:

Pracovní list **ZVLÁDÁNÍ HNĚVU**, psací pomůcky.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

V úvodu hodiny žáky pošleme ze třídy, domluvíme si signál, kdy se budou moci vrátit (zapískání na píšťalku, po určitém časovém úseku, až splní nějaký úkol...).

Mezitím jim přemístíme, vyměníme a schováme některé jejich věci.

Po návratu žáků se chováme, jako by se nic nestalo a pokračujeme v hodině. Brzy si někdo všimne, že něco není v pořádku s jeho věcmi a vznikne debata, co se stalo.

Cíl: Žáci zažijí „hněv“ či roztrpčení a komunikují s ostatními o tom, co jim vadilo a jak se cítili, když zjistili změny.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Co se to stalo? Co pociťujete? Jak je vám?*
- *Libí se vám, co se stalo? Líbilo by se vám, kdyby se vám to stalo skutečně?*

Varianty:

Ve třídě může s učitelem zůstat skupinka dětí, která mu pomůže.

Pozor, výměnu věcí nepřezženeme.

Můžeme si vymyslet situaci, kdy žáci budou psát neohlášené písemnou práci.

2. Návěst ve třídě

Žáky rozdělíme do skupin po 3 – 4 tak, aby byli schopni spolupracovat při přípravě scének.

Každé skupině zadáme téma scénky.

Návrhy témat: krádež věcí, „nezasloužená“ špatná známka ve škole, zákaz televize, ukončení hry a nutnost uklízet, jedeme na výlet – zavřený zámek, jedeme do obchodního centra – tvůj nejoblíbenější obchod má zavřeno, rozbil se ti telefon, váš tým prohrál zápas se slabým soupeřem...

Skupinám necháme cca 10 minut na přípravu.

Jednotlivé skupiny prezentují své scénky.

Ostatní žáci pozorují a po scénce reagují na to, jak se spolužákům podařilo vyhrát nad hněvem.

Náhled pracovního listu

Lekce
26

ZVLÁDÁNÍ HNĚVU

Prohlédněte si obrázky. Na volné řádky pod obrázkem napište, co je na obrázku špatné, a doporučte, jak by šla situace řešit lépe.

Zde můžete nakreslit svou vlastní situaci:

Doporučení/pozor

Je třeba věnovat pozornost složení skupin, aby žáci byli schopni domluvit se na tom, co budou hrát.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky na závěr aktivity po scénkách:

- Je těžké ovládnout se, když vás někdo nebo něco rozzlobí?
- Co je podle tebe nejlepší udělat, když jste rozzlobení?

3. Transfer do života

Pozoruj a poslouchej lidi kolem.

Všiměj si projevů hněvu ve svém okolí. Zapisuj si, jak lidé svůj hněv zvládali.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Setkali jste se s projevy hněvu kolem sebe?
- Bylo jich hodně?
- Jak situace zvládali ti, kteří byli nahněvaní?
- Jak situaci zvládalo jejich okolí?
- Viděli jste někoho, kdo si svůj hněv vyléval na druhých?
- Co ti, proti kterým se jejich hněv obrátil?
- Co byste poradili rozhněvaným? Jak situaci lépe řešit?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Hněv není dobrý rádce!

V hněvu můžete udělat nebo říci něco, co by vás i vaše okolí mohlo mrzet.

Je dobré chvíli počkat a rozhodnutí dělat s „chladnou hlavou“.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 3: Komunikace citů

Jak na hněv

Lekce
26

Dnešní hodinu začneme překvapením.

Nechte věci na místě a jděte na chodbu (ven z místnosti). Vraťte se až na smluvený signál.
Co se to stalo? Co pociťujete? Jak je vám?
Líbí se vám, co se stalo?

JAK NA HNĚV

- Podle pokynů vyučujícího se rozdělíte do skupinek.
- Každá skupina bude mít za úkol zahrát scénku.
- Cílem je ukázat, jak podle vás nejlépe zvládnout situaci, kdy jste rozzlobení.
- Scénky předvedte ostatním skupinám ve třídě.

Pamatujte:

Hněv není dobrý rádce!
V hněvu můžete udělat nebo říci něco, co by vás i vaše okolí mohlo mrzet.
Je dobré chvíli počkat a rozhodnutí dělat s „chladnou hlavou“.

Odpovězte na otázky.

Je těžké ovládnout se, když vás někdo nebo něco rozzlobí?
Co je podle tebe nejlepší udělat, když jste rozzlobení?

Pozoruj a poslouchej lidi kolem sebe.
Všiměj si projevů hněvu ve svém okolí. Zapisuj si, jak lidé svůj hněv zvládali.

„Dobří lidé svůj hněv dlouho neživí.“
(Publius Syrus – římský dramatik a básník)

Poznámky:

EMPATIE

K tomuto stupni programu etické výchovy se dostáváme po poznání a osvojení si nižších stupňů programu, které jsou nezbytné k této další sociální dovednosti. S žáky pracujeme s oběma pojmy - jak s empatií, tak i s vcítěním. Prvním úkolem tématu je správné a úplné pochopení pojmu empatie. Začínáme proto s jednoduchými aktivitami, jejichž obsah je dětem blízký – s pohádkami. Žáky vedeme k vcítění se do citů a pocitů druhých, učí se tak vyhodnocovat a chápat reakce druhých. Postupně přes příběhy, hraní rolí spolužáků se žáci dostanou k obsahu pojmu kamarádství a přátelství. Žáci poznají, jak právě pro přátelství, pro přátelské přijetí druhých, je důležitou sociální dovedností empatie. Důležitým momentem tématu je zařazení pojmu soucit, jeho vysvětlení a ujasnění jako opravdového aktivního soucítění se svými bližními. Je velmi důležité žákům sdělit, že i tuto dovednost se lze naučit. Že ji lze postupným, vědomým nácvikem zdokonalovat a tím se stávat vnímavým k sobě i ke svému okolí. Toto téma je neodmyslitelným stupněm na cestě k výchově prosociálního člověka.

Život je divadlo?!

CÍL:

Žáci se seznámí s pojmem empatie. Vyzkouší si vžívat se do druhých rolí prostřednictvím pohádkových postav.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **JAK JSI NA TOM?**, psací potřeby, lístečky s čísly ukázek pohádek.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Popovídejte si s žáky o divadle, o znaku divadla – maskách – symbolice radosti a smutku. O tom, jaké schopnosti a dovednosti musí herci mít. Zvolte časovou dotaci podle toho, zda máte na lekci jednu či dvě vyučovací hodiny.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylí jste v opravdovém divadle?
- Co se vám tam nejvíce líbilo?
- Hráli jste si někdy na divadlo?
- Jakou roli nebo role jste hráli?

2. Nácvik ve třídě

- Žáci hádají, jaké pohádky jsou na obrázcích, pokud mají problém, můžeme je vyzvat k práci ve dvojici.

Zvolte si sami variantu – zda budou žáci názvy vykřikovat, či zda si budou názvy pohádek psát a následně si výsledky sdělíte.

Je možné i z tohoto udělat miniaktivitu – žáci pracují samostatně, pak diskutují ve dvojici – ve čtveřici... - opět podle časové dotace na lekci.

- Následně žáky rozdělíme do šesti skupin – způsob dělení je opět na vás – direktivně, podle toho, jak sedí, losováním...
- Zástupce každé skupiny si vylosuje číslo ukázky. Losování je „tajné“, sdělí to jen své skupině.
- Následně dáme skupinkám čas (podle časové dotace) na výběr ukázky a na její nácvik.
- Pak skupinky postupně předvádějí svá divadelní představení.

Hodnotová reflexe:

Pracujeme v kruhu.

Žáci odpovídají na otázky:

- Popište, jak probíhala volba ukázky z pohádky?
- Jak jsi mohl zasáhnout do volby?
- Jak ses podílel na nácviku ukázky?
- Jak se ti ve skupině pracovalo a proč?
- Jaké jste měli pocity těsně před vystoupením? Popište je.
- Vnímali jste i nějaké pocity během vystoupení?
- Jaký pocit máte teď?

Náhled pracovního listu

Lekce
27

JAK JSI NA TOM?

SCHOPNOST EMPATIE NÁM ZNÁČNĚ USNADŇUJE KOMUNIKACI, POMÁHÁ NÁM LÉPE POCHOPIT DRUHÉ, POROZUMĚT JIM A CITLIVĚJI JIM SDELOVAT NEJRŮZNĚJŠÍ VĚCI.
JAK MOC JSTE EMPATICKÝ?

Odpovězte ANO/NE

1.	Zajímá mě to, co se děje druhým lidem.		
2.	Lidé mi obvykle nemusejí říkat, jak jim je a jak se cítí – dokážu to vycítit.		
3.	Jsem týmový hráč, dovedu se radovat ze společných úspěchů týmu.		
4.	Těší mě pomáhat druhým.		
5.	Mám-li se rozhodnout, vždy zvažuji, jaké dopady bude mé rozhodnutí mít na druhé lidi.		
6.	Dokážu lidem citlivě sdělit i špatné zprávy.		
7.	U každého vždy dokážu najít něco, co mohu pochválit.		
8.	Když vidím, že nový spolužák má ve škole problémy, sám/ sama od sebe mu nabídnou pomoc.		
9.	Nikdy nezapomínám na narozeniny, svátky a důležité výročí svých blízkých.		
10.	Když vstoupím do místnosti, kde jsou i jiní lidé, neomylně hned „vycitím“, jaká tu panuje atmosféra.		

A jak jste na tom?

3. Transfer do života

Pro dobré mezilidské vztahy je potřeba, abychom byli empatičtí. Na pracovním listě Jak jsi na tom si vyzkoušíte, jak jste empatičtí. Můžete list vyzkoušet i doma.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Rozuměli jste všem otázkám?*
- *U které otázky jste museli nejdéle přemýšlet a proč?*
- *Kterou jste naopak odpověděli nejrychleji?*
- *Spočítejte si, kolik máte odpovědí ano a kolik odpovědí ne.*

!POZOR! Nechceme po žácích, aby říkali výsledky – je to jejich soukromá věc – pokládáme otázku s taktem a stejně tak jim sdělíme i závěry z dotazníku.

- 1) **Převaha odpovědí ANO:** Jste velmi vnímaví a citliví vůči druhým lidem a jejich potřebám.
- 2) **Převaha odpovědí NE:** Vaše schopnost empatie je spíše nižší. Zkuste se někdy záměrně podívat na věci okolo sebe očima druhých lidí, pomyslně si nazout „jejich mokasíny“.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce:

Pokud jste uspěli, jste na dobré cestě být empatiční. Pokud jste neuspěli, nevadí. Postupně se budeme společně učit větší všímavosti.

Varianty:

Z časových důvodů je možné lekci rozdělit na dvě vyučovací hodiny. Učitel může věnovat více času povídání o divadle, o herecké práci, pak pracovat s pracovním listem včetně hodnotové reflexe, rozlosovat ukázky a skupiny a „nastudování zadat jako přípravu na příští hodinu“. V další hodině pak nechat prostor pro předvedení divadelních představení a hodnotovou reflexi.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 4: Empatie

Lekce
27

Život je divadlo?!

Máte rádi divadlo? Líbí se vám, když se někdo obléknete, posadíte se na své místo a necháte se vtáhnout do děje divadelní hry? Rádi pozorujete herce, jak se na jevišti smějí, pláčou, rozčilují... Napadlo vás někdy, že byste sami byli herci? Že byste se na chvíli stali někým jiným? Žili byste jeho starostmi a radostmi? Pojďme si to vyzkoušet!

Kouzlo klasických pohádek

Prohlédněte si pozorně obrázky a pokuste se uhádnout, ze kterých pohádek jsou? Přijeli jste na to? Můžete se ve dvojici poradit.

DIVADLO

Nyní se za pomoci paní učitelky rozdělíte do šesti skupin. Každá skupina si vytvoří číslo pohádky a kousek z ní zahraje ostatním. Dohodněte se na tom, jakou ukázkou navěštíte, zvolíte i způsob, jakým budete hrát, můžete a nemusíte použít slova.

1. Divadlo začíná...
2. Popovídejte si o tom, jaké to bylo být herci? Jak se vám podařilo se vžít do svých postav?

To, jak jste se snažili zahrát své postavy, jak jste se snažili vcítit do svých rolí, je velmi důležité pro nácvik empatie. Že nevíte, co to je?

Empatie neboli vcílení označuje schopnost porozumění pocitům a motivům jednání druhého člověka.

3. Jak jste na tom s empatií, si můžete vyzkoušet v pracovním listě.

Nic si nedělejte z toho, pokud vám dnes aktivita příliš nešla. Empatie je schopnost, kterou se člověk může postupně naučit. V následujících lekcích vám ukážeme cestu, jak na sobě pracovat. I vy sami se o to snažte, pozorujte lidi kolem sebe a snažte se poznat, co prožívají a jak se cítí. Přemýšlejte o tom...

„Každé divadlo má obecenstvo, které zasluhuje.“

(F. Vymazal)

Doporučení/pozor

Sledujte žáky při počáteční práci ve skupině, jak probíhá výběr ukázky a rozdělování rolí. Pokud by nastaly problémy, včas zasáhněte svým vstupem do řešení problému. Pozor na přílišnou autoritativnost, nechte dětem pocit, že se rozhodují samy. Buďte taktní.

Dále dbejte na klidný průběh „divadelních představení“ a nechte žáky prožít pocit hebrektví. Využijte aktivitu k zopakování společenského chování v divadle.

Pohled do zrcadla

CÍL:

Žáci se naučí vnímat druhé pozorováním a vnímáním verbální i neverbální komunikace.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **POHLED DO ZRCADLA**, psací potřeby, lístečky se situacemi.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Sensibilizace/motivace

Budeme pracovat s fotografiemi v učebnici.

V učebnici máte doporučené otázky k rozhovoru. Je na vás, zda je využijete všechny.

Žáci mohou pracovat samostatně nebo ve dvojicích.

2. Návuk ve třídě

Rozdělení žáků do dvojic je ve vaší režii, podle situace ve třídě.

Vítěze ze dvojic nechte vylosovat lísteček s popisem situace, viz níže.

Zadejte žákům, že ten, kdo losoval, pantomimicky situaci z lístečku zahraje. Žáci nemohou komunikovat slovy, mohou používat zvuky, mohou využívat různé pomůcky. Žák může situaci zopakovat, pokud mu to druhý naznačí, ještě dvakrát. Ten, kdo sleduje, se snaží poznat, v jaké situaci se jeho kamarád ocitl. Žáci stále mlčí.

Nezapomeňte dát žákům pokyn, aby si dobře zapamatovali situace a přemýšleli o tom, co druhý prožívá.

Po 5 – 7 minutách si žáci vymění role. Ten, kdo pozoroval, přehraje situaci podle sebe. Nemůže nahlednout do papírku, hraje podle toho, co si myslí, že druhý prožíval.

Opět upozorníme pozorovatele, aby velmi dobře sledoval svého partnera.

Zakončení je variabilní:

a) Necháme dvojicím 3 – 5 minut, aby si žáci sdělili, co hráli, a popovídali si o tom.

b) Aktivitu zakončíme v kruhu a „odkrytí“ proběhne přede všemi – záleží na vyzrálosti kolektivu – tato varianta je vhodnější pro bezpečnější prostředí.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Ve které roli vám bylo lépe – jako pozorovatel nebo herec?
- Podařilo se vám, prvním pozorovatelům, poznat situaci, ve které váš herec byl?
- Popište, jaké měl asi pocity.
- Vy, druzí pozorovatelé, hráli jste stejnou situaci? Jaké pocity jste měli vy?
- K čemu vám měla aktivita pomoci?
- Můžete se vcítit do druhého, i když nemluví?
- Co vše si musíte osvojit, naučit se, aby z vás byli dobří pozorovatelé, lidé se schopností empatie.

Náhled pracovního listu

Lekce
28

POHLED DO ZRCADLA

1. K číslům fotografií z učebnice připiš výstižné názvy fotografií. K té, kterou sis vybral jako nejhezčí, napiš proč?

1.	_____	_____
2.	_____	_____
3.	_____	_____
4.	_____	_____
5.	_____	_____

2. V tomto cvičení máš za úkol spojit slovo označující pocit, projev tohoto pocitu a výstižný obrázek dokreslující tento pocit. Je možné, že některé projevy přináležejí více pocitům. Lze to vynechat.

3. Transfer do života

Pokud budete mít v hodině ještě čas, můžete situace rozebrat s žáky. Můžete využít i hodinu českého jazyka a nechat žáky napsat příběh nebo jednoduchou úvahu na dané téma – co by cítili a dělali oni? Zadejte žákům dokončení pracovního listu.

Připomínejte žákům, aby pozorně sledovali své okolí a všímali si především svých nejbližších, aby se snažili poznávat jejich pocity.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Vybavuje se vám situace z nedávné doby, kdy jste poznali, jak se druhý cítí? Co by cítili a dělali oni?
- Zamyslete se nad tím, jak jste se v té situaci cítili vy?
- Stalo se vám to někdy naopak?
- Ve které společnosti se vám to stává nejčastěji? (třída, parta, rodina)

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Využijeme závěrečný citát z učebnice.

Empatie je ochota naladit se na pocity ostatních lidí, všimnout si jejich nevyslovených přání a rozumět jejich potřebám.

Doporučení/pozor

Návrhy situací:

Zaspal/a jsem a nestíhám...

Přišel/a jsem pozdě do školy...

Dostal/a jsem dárek, který jsem si dlouho přál/a...

Upadl/a jsem a roztrhl/a si nové oblečení...

Za chvíli má přijet milovaná babička. Velmi se těším...

Večer dávají v televizi pěkný film a já se nemůžu dívat...

Jsem ve škole, je matematika a píšeme těžký test...

Dnes mi rodiče přivezou z porodnice moji malou sestřičku. Jaké to bude...

V samoobsluze mají skvělou čokoládu. Chci ji, ale nemám na ní peníze...

Odjíždím na tábor, jsem u autobusu a vůbec nikoho tu neznám...

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 4: Empatie

Lekce
28

Pohled do zrcadla

„Svět je jako zrcadlo. Mračte se do něho a bude se na vás také mračit, zasmějte se a bude vám veselým a laskavým společníkem.“

William Makepeace Thackeray

1. Prohlédněte si fotografie a přemýšlejte o tom, co je na nich.
2. Zastís jste některou ze situací?
3. Která fotografie je vám nejbližší a dokážete říci proč?
4. Jaké pocity mají lidé na té fotografii?
5. Která fotografie se vám nelíbí a proč?
6. A jaké pocity mají lidé na této fotografii?
7. Pojmenujte fotografie – vymyslete výstižný název a napište ho na pracovní list.

ZRCADLENÍ...

1. Nejprve se rozdělíte do dvojic. Pak si ve dvojici střihněte o to, kdo bude losovat.
 2. Ten, kdo vyhrál, vylosuje si z klobouku lísteček, na kterém je popsaná situace.
 3. Dále vám bude vysvětleno, co máte dělat...
- Dařilo se vám plnit zadání úkolů? Dokázali jste odpozorovat a popsat správně, co druhý spolužák prožívá? Vystihli jste jeho pocity?
- V kruhu si o tom pohovořte.

Ať již vědomě či nevědomě vnímáme především signály, které do okolí vysílá podvědomě každý, s kým komunikujeme. Souhrnně se označují jako řeč těla (neverbální komunikace).

„Empatie je ochota naladit se na pocity ostatních lidí, všimnout si jejich nevyslovených přání a rozumět jejich potřebám.“

(T. J. Stewartová)

Vím, co cítí ostatní?

CÍL:

Žáci se dokáží vcítit do pocitů ostatních. Na základě tohoto vcítění dokáží posoudit své jednání a následně své chování korigovat.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **VÍM, CO CÍTÍ OSTATNÍ?**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Uveďte obrázek v učebnici – například navštívíme dnes jinou třídu, z jiné školy, nahlédneme tam drobně.

Požádejte žáky, aby si v naprosté tichosti obrázek podrobně prohlédli a nekomentovali ho.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaký máte pocit z celého obrázku?
- Vyberte si jednoho ze žáků a popište jeho pocity. Jaké pocity asi má, co prožívá?

Pozor - nehodnotíme správnost či nesprávnost chování, ale vedeme žáky ke vcítění se do pocitů žáků.

2. Návuk ve třídě

Zadejte pokyn, aby si žáci vzali k ruce pracovní list. Žáky necháme sedět v lavicích.

Postupně zvolna diktujeme otázky:

- Které roční období má většina lidí/děti nejraději?
- Který měsíc má nejraději většina lidí/děti?
- Který den v týdnu má většina lidí/děti nejvíce oblíbený?
- Které bezmasé jídlo má většina lidí/děti nejraději?
- Které masité jídlo má nejraději většina lidí/děti?
- Kterou barvu má nejraději většina lidí?
- Kterou pohádkovou postavu má většina lidí/děti nejraději?
- Kterou barvu má nejraději většina lidí/děti?
- Které slovo většina lidí/děti vyslovila poprvé?
- Který pozdrav většina lidí/děti používá nejčastěji?

Na závěr můžete otázky ještě jednou přečíst.

V otázkách jsou uvedeny dvě možnosti – zvolte si zadání, buď volte lidi nebo děti – obecně. Pokud máte šikovné žáky, můžete zkomplikovat zadání – mohou psát dvě odpovědi – vcítit se do lidí i do dětí - a pokud se budou odpovědi lišit, zapíše obě odpovědi.

Náhled pracovního listu

Lekce
29

VÍM, CO CÍTÍ OSTATNÍ?

1. Je to u vás také tak?

Vypište pozitivní pocity dětí:

Vypište negativní pocity dětí:

2. Vím, co cítí ostatní?

K číslům otázek napiš odpovědi:

1. _____	6. _____
2. _____	7. _____
3. _____	8. _____
4. _____	9. _____
5. _____	10. _____

Na závěr si napište ke každé odpovědi, kolikrát se dané slovo ve vašich odpovědích opakovalo.

Hodnotová reflexe:

Posaďte si žáky do kruhu a reflektujte jejich pocity.

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak se vám aktivita líbila?
- Co se vám na ní líbilo?
- Která otázka vám připadala jednoduchá, která naopak těžká?
- Podíváme se, jaké odpovědi mají ostatní?

Každý po kruhu přečte odpověď a vy nakonec provedete sumarizaci.

Ke každé odpovědi budete psát počet četnosti stejných odpovědí.

Tak projdete všech deset otázek.

Vyhodnocení – součet čísel u odpovědí – čím bude vyšší, tím je „větší empatie“ v té které otázce.

V závěru neděláme „vážné“ výstupy, tvoříme atmosféru radostnou ze shody v odpovědích a neřešíme jinakost odpovědí. Tak to v životě je.

3. Transfer do života

Využijeme ke shrnutí hodiny opět obrázek z úvodu hodiny. Vrátime se k pocitům žáků v nepříjemných situacích.

Vybídáme žáky, aby si uvědomili, jaké pocity prožívají ve škole, doma, ve volnočasových aktivitách. První část pracovního listu mohou žáci vypracovat ke kterékoli části hodiny, záleží na vašem rozhodnutí.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co můžeme udělat pro to, aby nám bylo ve třídě dobře, abychom měli příjemné pocity?
Modifikovat na rodinu, kroužek, partu ...
- Je to ve vašich silách?
- Čím začnete?
- Vyberte si jednu věc, kterou se do příště pokusíte změnit?

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 4: Empatie

Lekce 29 Víím, co cítí ostatní

Dobře si prohlédněte obrázek a přemýšlejte o tom, co všechno se na něm děje. Pokuste se vcítit do pocitů různých postav. Jak jednotlivým dětem na obrázku je? Zapište si vaše postřehy do pracovního listu.

VÍM, CO CÍTÍ OSTATNÍ?
Minule jsme si začali povídat o empatii. Vyzkoušíme si, jak se umíte vcítovat do druhých. Nepřemýšlejte o odpovědích dlouho. Napište, co vás napadne jako první. Bývá to nejlepší řešení. Uvidíte, jak jste stejně nastavené vnímání.

Víte, že

- empatie znamená vcítání,
- empatie je schopnost pochopit chování druhého,
- empatie je schopnost předvídat chování druhého,
- empatie je schopnost poznat, zda druhému je příjemně či nepříjemně,
- empatie ulehčuje komunikaci mezi lidmi,
- empatii se můžete naučit.

Otázka na závěr
Jak zabránit tomu, aby se některé děti ve třídě necítily špatně? Najděte řešení, popovídejte si o nich, zapište si je, chovejte se podle toho...

Zapamatujte si „Zlaté pravidlo“!

„Čiň druhým, co chceš, aby druzí činili tobě.“	pozitivní formulace
„Nečiň jiným, co nechceš, aby činili tobě.“	negativní formulace

„Co nechci, aby jiní činili mně, ani já nečiním jiným.“ (Konfucius)

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Odcházíme z hodiny s mottem – co sám nemáš rád, neděj druhým – tím se bude řídit.

Na co se mohou žáci ptát

Konfucius, český přepis *Kchung-fu-c'*) (552/551 př. n. l., Čchü-fu v čínském státě Lu, dnes na území provincie Šan-tung - 479 př. n. l. tamtéž) byl čínský filozof, sociální politik a státník. Jeho morální filozofie vycházela z náboženské úcty. V návaznosti na Konfuciovo učení se rozvíjí konfucianismus, který výrazně zasáhl do dějin náboženství východní Asie.

Vcítění? ANO!

CÍL:

Žáci si ujasní, proč je dobré být empatický. Na reálných situacích si nacvičí různé přístupy a prožijí si, že empatické chování je pro ně samotné nejpříjemnější.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **VCÍTĚNÍ? ANO!**, lístky se scénářem scének, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

V úvodu hodiny přečteme s přednesem báseň Jaroslava Seiferta.

Před zahájením četby žáky vyzveme, aby se pohodlně posadili, event. zavřeli oči a představovali si text básně.

Necháme slova doznít.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaký pocit ve vás báseň zanechala?
- Co jste si v jednotlivých fázích básně představovali?
- Jaké pocity asi měla maminka v básni?
- Jaké pocity mívá vaše maminka?

2. Návuk ve třídě

Aktivita - Je to empatie?

Rozdělíme žáky do skupin – opět je na vás, zda do dvojic či trojic.

První tři skupinky si vylosují texty.

Reakce 1 (empatická – vcítění do situace)

Ty: Je mi to skutečně líto, že jsi z toho tak zničený, Tomáši, všichni jsme z toho smutní, že Jožka odchází, měli jsme ho velmi rádi.

Tomáš: On byl můj nejlepší kamarád, vždyť víš.

Ty: Víím. Třeba si budete psát nebo mu občas zavolaš.

Tomáš: Snad ano.

Ty: Doufám, že ti brzy bude lépe. Potom bychom mohli něco podniknout, ano?

Reakce 2 (lhostejná – nezájem)

Ty: Slyšel jsem, že Jožka odešel.

Tomáš: Byl to můj nejlepší kamarád, vždyť víš.

Ty: Hmm

Reakce 3 (bezcitná – bagatelizace problému)

Ty: Ale jdi. Vzchop se. To přece není konec světa.

Tomáš: Ale víš, byl to můj nejlepší kamarád.

Ty: No a co? Najdeš si spoustu jiných kamarádů.

Tomáš: Ale ne takových, jako byl Jožka.

Necháte žáky přečíst si dialogy.

Pak všem přečtete situaci:

Nejlepší kamarád tvého bratra Jožka se náhle odstěhuje do jiného města. Bratrovi Tomášovi je to velmi líto a postěžuje si vám, svěří se vám se svou lítostí a vy na to budete reagovat. Nechte žáky posoudit, o jaký typ situace šlo a podle čeho to poznají?

Pak mohou následovat další situace – viz varianty.

Náhled pracovního listu

Lekce
30

VCÍTĚNÍ? ANO!

K situacím na obrázcích napište, jaké asi mají aktéři pocity, snažte se o co nejvystižnější vyjádření pocitů.

Hodnotová reflexe:

Reflexe by měla následovat po každé přehrané situaci, aby žáci měli přehled.

- *Jednak směrem k hercům – jak se jim jejich role hrála – zda se s ní ztotožnili?*
- *Dále směrem k divákům – která situace jim byla nejbližší, která byla nejpříjemnější, která jim nebyla příjemná a proč?*

3. Transfer do života

Zadáme žákům, aby se cíleně chovali empaticky.

Aby sledovali své okolí, jak bude reagovat na jejich chování.

Dostali jste se někdy do podobné situace jako v uváděných scénkách?

Vyzkoušejte si na pracovním listě, jak se vám empatie daří. (podle času ve škole nebo doma)

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak jste se v reálných situacích cítili?*
- *Je rozdíl mezi pocity diváky a účastníka?*
- *Pokuste se to odlišit.*
- *Až se budete cíleně chovat empaticky, pozorujte, jaké pocity při tom prožíváte.*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Ukutečňovaná empatie - vcítění nám přináší dobré pocity, pocit uspokojení, pohody, souznění.

Varianty:

Variantou je, že hraje jen polovina žáků, druhá polovina jsou pozorovatelé, kteří pak hodnotí, posuzují reakce žáků.

Podle příkladu první situace si rozepište další situace: kamarádi v kině – jeden se bojí příšery a druhý reaguje – empaticky, lhostejně, agresivně.

Nebo tatínek přinese domů autorizaci svého vynálezu – reakce maminky nebo dítěte – opět ve třech variantách, dále třeba holčička na ulici s rozbitým kolenem, slepec na přechodu...

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 4: Empatie

Vcítění? ANO!Lekce
30**Maminka píše**

Jaroslav Seifert

Venku už se stmívá,
maminka si zpívá navlékajíc nit.
Snad se jí chce spát,
musí spravovat, musí, musí šít.

Když nit provlékala v jehel ouška malá,
vydral se jí vzdech,
a pak divla se oknem na terase
po šedivých zdech.

Dítě – to se neptá,
co to ještě šepká překusujíc nit.
Nitka vedle nitky,
před očima mžít, musí vešer šít.

Ted' se pousmála,
trochu narovnála záda na židli.
Na co vzpomněla si?
Na kufátka asi, skrytá pod křídly.

Venku už se stmívá,
maminka si zpívá,
hybaj děti spát.
Kdyby ouško jehly, již drží prst zkřehlý, mohlo povidat!

JE TO EMPATIE?

Dnes si budeme opět hrát. Zahrajeme si několik různých situací v několika variantách.
Bude na vás poznat, která z předvedených variant je empatickou reakcí a která ne.

Situace 1. Kamarád

Situace 2. Kino

Situace 3. Vynález

Situace 4. Kolenou

Dokázali jste rozpoznat, jaké byly reakce? Dokázáte sdělit, jaké pocity při nich dotyční prožívali?
Došli jste ke stejným závěrům?

Vcítění (empatie) je pro nás potřebné, protože:

- pomáhá nám cítit se lépe mezi lidmi,
- pomáhá nám pochopit druhé,
- pomáhá nám učit se ze zkušeností a prožívání druhých,
- ulehčuje nám to vztahy s druhými,
- usnadňuje nám vytváření kamarádských vztahů.

Překli jsme si, že empatii se lze naučit. Pojďme si to ještě vyzkoušet v pracovním listě.
Hodně zdaru.

Buďte empatictí i doma. Pozorujte, zda si toho vaši nejbližší všimnou a jak budou reagovat.

„Zapomeneme devadesát procent toho, co nám ostatní řekli, ale nikdy ne to, jak jsme se s nimi cítili...“

Na co se mohou žáci ptát

Jaroslav Václav Seifert se narodil 23. září 1901 na Žižkově. Český lyrický básník, prozaik, publicista a překladatel. Vychodil šest tříd gymnázia, poté studii zanechal.

Roku 1919 debutoval verši v časopise Republika a začal svou žurnalistickou a literární dráhu. Ve dvacátých letech se stal spoluzakladatelem, členem a mluvčím uměleckého hnutí Devětsil. Působil jako redaktor Komunistického nakladatelství a knihkupectví v Praze na Perštýně, redigoval řadu komunistických deníků a avantgardních časopisů (Rudé právo, Rovnost, Právo lidu, Nová scéna, Kytice). Jeho ženou byla Marie Ulrichová. V roce 1955 získal za knihu Maminka státní cenu za literaturu. Podepsal manifest proti Gottwaldovu vedení KSČ, za to byl ze strany vyloučen. Byl členem sociální demokracie. V roce 1966 byl jmenován národním umělcem.

11. října 1984 mu byla za „poezii, která svěží smyslovostí a mimořádnou vynalézavostí podává osvobozující obraz lidské nezdolnosti a mnohotvárnosti“ udělena **Nobelova cena za literaturu**. Zemřel 10. ledna 1986 v pražské nemocnici na Strahově na selhání srdce.

Vím, jak se cítíš

CÍL:

Žáci pokročí od vizuálního vnímání vciťování se do druhých do pocitové roviny. Naučí se vnímat pocity druhých...

POMŮCKY:

Učebnice, CD Malý princ, psací potřeby, lístečky se jmény, pracovní list **VÍM, JAK SE CÍTÍŠ**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Zvolíte formu seznámení s ukázkou v učebnici – pokud máte CD, je lepší je nejprve žákům pustit a až poté je nechat přečíst si ukázkou v učebnici.

Je na vašem rozhodnutí, kolik času budete ukázkou věnovat. Pokud máte na lekci jen hodinu, stačí ke zcitlivění poslechnout ukázkou s krátkou hodnotovou reflexí.

Výsledkem motivace by mělo být, že žáci „odhalí“, že ohočení je skamarádění, sprátelení. A k tomu, abychom se s někým mohli kamarádit, musíme se navzájem poznat.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak jste pochopili obsah slova „ohočení“?
- Uveďte příklady významu tohoto slova ve větách.
- Napadá vás, co potřebujeme k tomu, abychom mohli s někým kamarádit?

2. Návěst ve třídě

K lepšímu poznání nás povede další aktivita. Žáci si napíší své jméno na připravený lísteček a vhodí ho do klobouku (či jiného předmětu).

Pak si postupně losují lístky a nikomu neukazují, koho si vylosovali.

Pozor – pokud si vylosují své jméno – losují znovu a lístek pak vrátí zpět.

Až losování dokončí všichni žáci, třídu maximálně zklidníme a necháme děti v tichosti přemýšlet o tom, **jak předvedou žáka, kterého si vylosovaly.**

Můžeme zpřesnit zadání práce návodnými instrukcemi – zamysli se, co je pro tvého spolužáka typické, jaké má záliby, který předmět ho baví, co rád dělá ve škole i po škole.

Pak postupně, podle zájmu, žáci převádějí svého spolužáka. Zvolíme předem způsob hádání – může typovat každý volně, nebo se žáci hlásí a hrající vyvolává, nebo se hlásí ten, kdo se pozná...

Nezapomínejme, že učitel nekomentuje výkony žáků.

Náhled pracovního listu

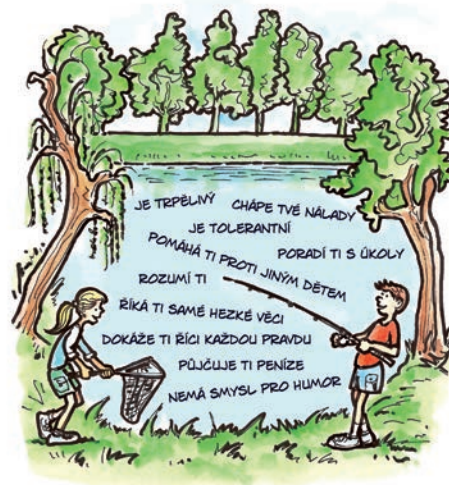
Lekce
31

VÍM, JAK SE CÍTÍŠ

Je podle tebe liščíno tajemství v tom, že přítel cítí srdcem? Víš, podle čeho se pozná kamarád? Je rozdíl v tom, vidět očima a vidět srdcem?

NABÍZÍME TI ZNAKY PŘÁTELSTVÍ. „VYLOV“ JE Z RYBNÍKA, PODBARVÍ JE A PŘEPÍŠ JE NA LINKU.

Dobrý přítel má podle mě tyto znaky:

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co vám tato aktivita přinesla, pochopili jste něco, pomohla vám v něčem?
- Ve které fázi aktivity vám bylo příjemnější – když jste přemýšleli, předváděli, nebo když vás někdo předváděl?
- Co vám běželo hlavou bezprostředně po vylosování jména, vzpomínáte?
- Co se ti líbilo na tom, jak tě spolužák předvedl? Poznal ses?

3. Transfer do života

Podle času zpracujete pracovní list ve škole, společně i s komentářem – Jak to opravdu je, jak to mezi přáteli ve skutečnosti funguje.

Nebo žákům zadejte zpracování pracovního listu doma, třeba s kamarádem nebo s rodiči. Ved'te žáky k tomu, aby si o práci v etické výchově zvykli doma povídat.

Je možné, že narazíte na jiné názory, které žáci přinesou z rodin. To bude pravděpodobně předmětem další diskuse v hodinách.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Máš kamarády, máš přátele?
- Jak se podle vás pozná kamarád?
- Doplnili byste nějaké příklady chování kamaráda do pracovního listu? A jaké?

Popovídejte si o kamarádství doma.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Člověk ke svému životu potřebuje být obklopen kamarády, přáteli.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 4: Empatie

Lekce
31

Vím, jak se cítíš

Malý princ

Tu se objevila liška.
„Dobry den,“ řekla.
„Dobry den,“ zdvořile odpověděl malý princ.
Obrátil se, ale nic neviděl.
„Jsem tady, pod jabloň...“ řekl ten hlas.
„Kdo jsi?“ zeptal se malý princ. „Jsi moc hezká...“
„Jsem liška,“ řekla liška.
„Pojď si se mnou hrát,“ navrhl jí malý princ.
„Jsem tak smutný...“
„Nemohu si s tebou hrát,“ namítla liška.
„Nejsem ochočena“
„O promiň,“ řekl malý princ. Chvilí přemýšlel a pak dodal: „Co to znamená ochočít?“
„Ty nejsi zdejší,“ řekla liška, „co tu hledáš?“
„Hledám lidi,“ odvětil malý princ. „Co to znamená ochočít?“
„Lidé,“ řekla liška, „mají pušky a loví zvířata. To je hrozné nepříjemné. Pěstují také slepice. Je to jejich jediný zájem. Hledáš slepice?“
„Ne,“ řekl malý princ. „Hledám přátele. Co to znamená ochočít?“
„Je to něco, na co se moc zapomíná,“ odpověděla liška.
„Znamená to vytvořit pouta...“
„Vytvořit pouta?“
„Ovšem,“ řekla liška. „Ty jsi pro mne jen malým chlapcem podobným statisícům malých chlapců. Nepotřebuji tě a ty mě také nepotřebuješ. Jsem pro tebe jen liškou podobnou statisícům lišek. Ale když si mě ochočíš, budeme potřebovat jeden druhého. Budeš pro mne jediným na světě a já zase pro tebe jedinou na světě.“
„Začínám chápat,“ řekl malý princ. „Znám jednu květinu... Myslím, že si mě ochočila...“

Ukážu si můžete přečíst nebo si ji poslechněte...

Dokázali byste nahradit slovo ochočít jiným slovem nebo několika slovy stejného významu?

VÍM, JAK SE CÍTÍŠ

Každý z vás si napíše své jméno na lísteček.
Lísteček vhodíte do klobouku.
Pak následuje losování. Pokud si vylosuješ sebe, losuješ znovu a pak svůj lístek vrátíš.
A pak...

Jak se vám dařilo v této aktivitě? Dokázali jste být empatičtí?
Vraťme se k malému princovi a k lišce.

... A vrátil se k lišce.
„Sbohem...“ řekl.
„Sbohem,“ řekla liška. „Tady je to mé tajemství, úplně prostíne: správně vidíme jen srdcem.
Co je důležité, je očím neviditelné.“

„Co je důležité, je očím neviditelné,“ opakoval malý princ, aby si to zapamatoval.
Antoin de Saint-Exupéry

Jak chápete liščinu tajemství?

Pojďme se podívat na pracovní list a vyzkoušet si, zda rozluštíme naše tajemství.

Přemýšlejte o tom, koho ze svého okolí potřebujete mít? Proč a k čemu ho nebo je potřebujete?
Mohli byste být bez těchto lidí? Co by to pro vás představovalo?

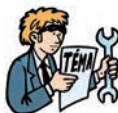
Varianty:

Tato aktivita je variabilní ve všech fázích, na tomto místě připomenu, že děti mohou předvádět spolužáky bez omezení nebo jen pantomimicky.

Doporučení/pozor

Předpokládáme, že se aktivita dělá v kolektivu, ve kterém je bezpečno. Pokud by se někdo rozhodl pro tuto aktivitu s nepřipraveným kolektivem, upozorní dopředu žáky, že nikdo nesmí být zesměšňován.

Přítelem v každé situaci

CÍL:

Žáci si osvojí principy přátelství. Dokáží rozlišit, co je opravdu přátelské chování a co je jen hrané.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **PŘÍTELEM V KAŽDÉ SITUACI**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečteme žákům citát, můžeme ho mít i nadepsaný na tabuli.

Necháme zazníť názory dětí na citát z učebnice „Přátelství činí naše štěstí zářivějším, zvyšuje jeho trýpyt, neštěstí pak činí snesitelnějším, poněvadž je sdílí a snáší s námi společně.“ Cicero.

Pak uvedeme téma hodiny - o přátelství - a přejdeme k učebnici.

Necháme žáky v klidu samostatně přečíst a důkladně si prohlédnout příběhy v učebnici.

Dbáme na klid ve třídě, aby si žáci mohli příběhy vskutku prožít.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak chápete citát?
- Stalo se vám někdy, že se vám ulevilo, když jste se někomu svěřili s trápením?
- A nebo naopak s radostí?
- Přijdou vám příběhy reálné?
- Ocitli jste se někdy v podobné situaci?

2. Návuk ve třídě

Aktivita - Konec dobrý, všechno dobré.

Žáky rozdělíme do skupin – tentokrát doporučuji podle jejich volby – s kamarádem, přítelem – podle počtu žáků – ideální jsou dvojice, ale je to časově náročné. Proto se rozhodněte sami – maximálně ale čtveřice.

Zadáme práci:

Prvním úkolem bude zapsat si názvy příběhů do pracovního listu – nic víc nezapisovat.

Druhým úkolem bude popovídat si ve dvojici o tom, jak by příběhy mohly dopadnout, pozor - podmínkou je, že **zadáme vymyšlení dobrého konce** – nechceme katastrofické scénáře. Na závěr se dvojice sjednotí na znění příběhů a rozdělí si, kdo který bude vyprávět.

Hodnotová reflexe:

Posadíme si žáky znovu do kruhu.

Necháme je ve stručnosti převyprávět své varianty příběhů.

Dbáme na nekomentování různých variant ostatními žáky.

Na závěr klademe otázky:

- Co se vám na této aktivitě líbilo a proč?
- Jak se vám ve dvojici spolupracovalo, co vám šlo nejlépe?
- Stalo se vám, že jste se nemohli shodnout a jak jste to řešili?

Vraťte se na závěr k citátu ze začátku hodiny a zeptejte se žáků, zda citát již chápou lépe?

Náhled pracovního listu

Lekce
32

PŘÍTELEM V KAŽDÉ SITUACI

Konec dobrý, všechno dobré.

1. Nejprve vymyslete názvy k příběhům z učebnice.

1. příběh: _____

2. příběh: _____

2. Nyní se pokuste vymyslet zakončení obou příběhů. Podmínkou je, aby příběhy skončily pro všechny aktéry dobře. Můžete využít všechny rámečky, ale nemusíte. Pokud neradi malujete, můžete příběh dopsat.

Nyní se podívejte znovu na názvy příběhů, které jste vymysleli, nechcete je změnit?

3. Transfer do života

Podle času si žáci samostatně a individuálně dokončí pracovní list – a to buď v hodině nebo za domácí úkol.

Zadáme žákům, aby si našli do příště nebo na hodinu čtení příklad přátelství z literatury, filmu apod. Věnujeme tomuto tématu další čas v hodině dle vašeho výběru.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Znáte z literatury (filmu) příklad přátelství dvou lidí?
- Podle čeho soudíte, že se jedná o dobré přátele?
- Máte vy takového přítele, kamaráda?
- Uveďte příklad, kdy jste se navzájem o kamarádství přesvědčili skutkem?

4. Závěrečné zobecnění lekce

V duchu citátu z učebnice - „Přítel je ten, kdo o vás všechno ví a má vás pořád rád. Je to osoba, se kterou jste sami sebou.“

Varianty:

Variantou je nechat dokončení listu právě do dalšího času, který tématu přátelství věnujeme, a doplnit touto samostatnou prací povídání na téma přátelství v literatuře a filmu.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 4: Empatie

Přítelem v každé situaci

Lekce
32

„Přátelství činí naše štěstí zářivějším, zvyšuje jeho típy, neštěstí pak činí snesitelnějším, poněvadž je sdílí a snáší s námi společně.“

Cicero

KONEC DOBRÝ, VŠECHNO DOBRÉ

1. Nejprve si pozorně přečtete oba příběhy.
2. Pak se rozdělíte do skupin a dostanete další úkoly.

Sdělte ostatním, jak jste vaše příběhy pojmenovali a jak podle vás skončili.

3. Další práce bude samostatná. Na pracovním listě č. 30 si podle vlastního rozhodnutí zvolte své vlastní pojmenování a dokončení příběhu. Pokud budete mít málo času ve škole, dokončete tento úkol v klidu za doma.

Přátelství je mezilidský vztah vyznačující se vzájemnou náklonností a porozuměním.
Přátelé se vůči svým protějškům chovají ohleduplně a chtějí pro své přátele to nejlepší.
V přátelství je samosmějná vzájemná nezištná pomoc a touha trávit společně co nejvíce času.
Důležité jsou také vzájemná upřímnost, důvěra a schopnost empatie.
Přátelé si mohou sdílet své pocity a názory bez strachu, že by za ně byli odsuzováni.

Přítel je ten, kdo o vás ví všechno a má vás pořád stejně rád.
Je to osoba, se kterou se odvažujete být sám sebou.

Co je soucit?

CÍL:

Žáci se seznámí s pojmem slova soucit. Dokáží soucit vyjádřit, dokáží aktivně soucítit se svým bližním.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **CO JE TO SOUCIT?**, psací potřeby, volné listy papíru.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečtete žákům příběh o Samaritánovi.
Pohovořte s dětmi na téma soucit.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Víte, co je to soucit?
- Vyjmenujte synonyma k tomuto slovu.
- Dostali jste se někdy do situace, kdy jste s někým soucítili?
- A do situace, kdy někdo soucítil s vámi?
- Jaké to bylo?

2. Návnik ve třídě

Nejprve seznámte žáky s pojmem podobenství.

Následně rozdělte žáky do skupin po třech – je na vás, jakou zvolíte formu rozdělení.

Zadejte dětem práci – vymyslet společně podobenství – podobný příběh, jako je v učebnici.

Tak aby byl ze současnosti, třeba z vlastní zkušenosti – ale není podmínkou.

Aby z něj bylo nějaké poučení pro ostatní.

Hodnotová reflexe:

Posadíme se po skupinách do kruhu. Mluvčí skupin postupně přečtou nebo převyprávějí příběhy. U jednotlivých příběhů se ptáme žáků na poučení. Sdílíme pocity z práce ve skupinách. Necháme děti vyhodnotit příběhy. Pozor! Ne jako nejlepší a nejhorší, ale zajímavý, poučný apod.

3. Transfer do života

Navrhujeme, jak a kde budeme zdařilé příběhy (nejlépe všechny) publikovat. Necháme na jednotlivých skupinách, aby vytvořily k příběhům ilustrace za domácí úkol nebo v jiném předmětu.

Zadáme dlouhodobý úkol - sledovat své okolí, konkrétně projevy soucitu ve společnosti.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Je důležité o podobných příbězích mluvit?
- K čemu je dobré je zveřejňovat?
- Je takových příkladů ve sdělovacích prostředcích dostatečné množství?
- Změnili byste na tom něco?

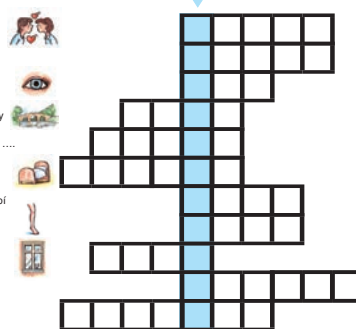
Náhled pracovního listu

Lekce
33

CO JE TO SOUCIT?

1. Dokážete najít opačné slovo ke slovu soucit? Je v tajence.

1. Nejkrásnější lidský cit
2. Ubytovací zařízení
3. Orgán smyslu zraku
4. Spojuje dva břehy řeky
5. Větší než městečko je ...
6. Místo pro spánek
7. „Kvetoucí“ roční období
8. Spodní končetina
9. Otvor v domě
10. Opak slova těžko
11. Vnímání

2. Teď, když jste slovo vyluštili, pokuste se k němu najít synonyma (8). Aby se vám lépe hledalo, nabízíme vám několik slov, ze kterých si můžete vybrat. Slova, která vyberete, zakroužkujte a vyplňte.

alergie	apatie	chlád
bezzvadný	netečnost	správnost
bezcitnost		náležitost
otupělost		aktivita
zahálčivost		letargie
nečinnost	odhodlanost	zvědavost
strnulost	nezájem	lenost

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Učíme se prosociálnosti - pomáháme druhým, protože chceme. Je pro nás dostačující náš dobrý pocit.

Na co se mohou žáci ptát

Pro zpestření tématu byla do učebnice dána Asociace Samaritánů ČR. Doporučuji webové stránky www.ascr.cz pro další informace.

Doporučení/pozor

Možná vás napadne, že slovo soucit je zavádějící, nepatřící do naší učebnice. Proto následující slova: „Zatímco empatie je pouze nástroj (jako nůž) a může být použita i v neprospěch objektu (všichni úspěšní podvodníci mají empatii, že se nám o ní nezdá), slovo soucit vyjadřuje už i účast, soucítění a osobní prožívání určitého traumatu s dotyčným. Je to tedy nezneužitá empatie zejména v souvislosti s nějakou bolestí. Jinak můžeme empaticky prožívat i radost s druhými. Soucit těžko, to tam nesedí. Na druhou stranu, např. postižení lidé nestojí o soucit. Je to ale soucit, o co nestojí? Pravý soucit by měl být provázen ohleduplností a účinnou pomocí, pak asi nemůže nikoho urážet. Například v buddhismu patří mezi úplně nejvyšší ctnosti.“

Marie Jakešová

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 4. ročník ZŠ Téma 4: Empatie

Lekce
33

Co je to soucit?

Milosrdný samaritán

Příběh se odehrává v dávné době, v zemích dálné Asie. Na tomto území v té době žily národy, které se neměly příliš v lásce, často se napadaly, opovrhovaly sebou. Byli to Židé a Samaritáni.

A právě v této době se odehrává následující příběh. Na pusté cestě mezi městy Jericho a Jeruzalém šel židovský pouťník. A stalo se, že ho přepadli lupiči. Poutníka zabil, okradl a polomrtvého opustil. Muž zůstal bezmocně ležet v příkopu u silnice. Zanedlouho jel kolem kněz s chrámovým sluhou, ale klidně nechali nešťastníka ležet, ani nezastavili. Pak jel kolem na oslu Samaritán. Sestoupil z osla, ošetřil poutníka a dopravil ho do nejbližšího hostince. Dal hospodskému peníze, aby se o raněného staral, a slíbil, že na zpáteční cestě doplatí, co je třeba. Samaritán projevil soucit se svým bližním. Pomohl člověku člověku. Bez ohledu na původ...

Soucit = láska, soustrast, slitování, politování, milosrdenství.
Soucit by měl být provázen ohleduplností a účinnou pomocí.

V RÁMEČKU JSOU UVEDENA SYNONYMA SE SLOVEM SOUCIT. DOKÁŽETE NAJÍT ANTONYMUM – SLOVO OPACNĚ? MALOU NÁPOVĚDU MÁTE V PRACOVNÍM LISTĚ. NAJDETE SPRÁVNÉ SLOVO.

PODOBENSTVÍ JE PŘÍROVNÁNÍ (parabola, z řeckého parabolé = přirovnání, podobenství), je to forma alegorie. Spočívá ve vyjádření obecné myšlenky, životní moudrosti, mravního poučení apod. na základě podobného (resp. vzorového) výjevu či příběhu.

NAŠE PŘÍBĚHY O SAMARITÁNSTVÍ

- Rozdělte se do skupinek po třech.
- Vášim společným úkolem bude vymyslet příběh, který by byl podobný našemu úvodnímu příběhu a vyplývalo by z něj nějaké poučení.
- Bylo by dobré, aby příběh byl ze současnosti, případně z vašich zkušeností.

Jak se vám dařilo příběhy vymýšlet? Byla spolupráce ve skupině příjemná a tvůrčí?

Vyberte nejpopovednější příběhy a publikujte je na stránkách vaší třídy nebo ve školním časopise. Pokud budete chtít, doplníte příběhy ilustracemi.

Vědět jste, že u nás působí ASCR? To je ASOCIACE SAMARITÁNŮ ČESKÉ REPUBLIKY?

Je to dobrovolné občanské sdružení lidí dobré vůle. Jejich cílem je pomáhat všem lidem bez jakýchkoli rozdílu. V mezinárodních kontaktech užívá anglický název Association of Samaritans of Czech Republic, používáme vždy zkratku ASCR. V naší zemi má tato organizace již stoletou tradici.

Tak jako jde ruku v ruce světo a tma, pravá a levá, pravda a lež, tak také k soucitu se váže lhostejnost a sobectví. Je dobré vědět, co je co, abychom rozuměli všemu, co se kolem nás děje, a abychom věděli, jak se chovat, co je správné.

Dokončete tedy druhou úlohu v pracovním listě, vyhledejte správná slova. Ta, kterým nebudete rozumět, vyhledejte ve slovníku cizích slov. Popovídejte si o nich, o jejich významu ve škole nebo doma.

„Kdo nedělá nic pro druhé, nedělá nic pro sebe!“

(J. W. Goethe)

Poznámky:

VZORY

Posledním tématem ve čtvrtém ročníku je osmý stupeň programu etické výchovy – reálné a zobrazené vzory. Cílem tématu je, aby žáci pochopili v první řadě význam pojmu vzor jako příkladu správného chování či jednání. Začínáme s uvědomováním si pojmu v nejbližším okolí žáků, kde se zpravidla dobře hledají pozitivní vzory. Učíme žáky jejich vzory prezentovat, identifikovat, co je na jejich vzorech přitažlivé. Pak přecházíme ke vzorům nereálným, fiktivním s nadpřirozenými vlastnostmi. Vedeme žáky k dovednosti rozlišovat reálné a nereálné vzory. Postupně aktivitami vedeme žáky k poznání, že i oni se mohou stát vzorem pro ostatní. Nezapomínáme i na roli médií při ztotožňování se žáků se vzory.

Rozhlédni se kolem sebe

CÍL:

Žáci pochopí význam slova vzor, ve smyslu vzor jako příklad chování, jednání. V dané hodině se bude jednat o reálný vzor z rodiny nebo ze třídy.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **ROZHLÉDNI SE KOLEM SEBE**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečteme žákům příběh, případně můžeme žákům pustit ukázkou z filmu Jak vytrhnout velrybě stoličku.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Znáte příběh?
- Jak se vám líbí a proč?
- Proč může být tatínek váš kamarád?

Doporučení/pozor

Citlivě pokládat otázky, s ohledem na neúplné rodiny.

2. Návuk ve třídě

Zadáme žákům úkoly z učebnice – zamyslet se nad významem slova vzor, vysvětlit význam slova vzor. Postupně dospějeme s žáky k významu slova vzor – příklad chování, jednání, vystupování.

Aktivita bude v této hodině spočívat v samostatné práci žáků – za pomoci tabulky na pracovním listě si žáci uvědomí osoby ve svém vlastním okolí a zamyslí se nad tím, jak je vnímají. Doporučená doba na samostatnou práci je 10 – 15 minut, podle složení třídy.

Pak samostatnou práci ukončete a vyzvěte žáky, aby se seskupili do skupin po 3 – 4 podle vlastní volby.

Zadání dle učebnice – pohovořte si o tom, k čemu jste dospěli, jaké výsledky – jaké vzory máte v pracovních listech? Čas, který tomu věnujete, je 5 – 10 minut.

Pak přejděte s žáky do kruhu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Která část práce se vám líbila víc? Samostatná, či ve skupině. Proč?
- Která z otázek na pracovním listu byla pro tebe obtížná?
- Vyplnili jste všechny otázky? Pokud ne, tak proč?
- Co tě překvapilo při přemýšlení nad otázkami. Přišli jste na něco nového, co jste si neuvědomovali?
- Pokud chcete, řekněte nám své vzory z rodiny a to, co se vám na nich líbí. Popřípadě uveďte vzory ze třídy, školy apod.
- Je něco, co vás překvapilo na výročí vašich spolužáků?

Náhled pracovního listu

Lekce
34

ROZHLÉDNI SE KOLEM SEBE

LIbí SE MI, ŽE...

Popřemýšlej o otázkách v tabulce a dopiš odpovědi. Pokus se, abys měl z každé skupiny alespoň jednoho člověka.

Kdo je tvým vzorem?	Co se ti na ní/na něm líbí?	V čem bys chtěl/a být stejný/á?
v rodině:		
ve třídě (ve škole):		
jinde:		

3. Transfer do života

Proved'te s žáky shrnutí – člověk si všímá chování druhých a vybírá si vzory chování, podle toho, co se mu líbí, co je mu sympatické.

Zadejte žákům úkol popovídat si o vzorech s rodiči. Pozor, je možné, že někteří žáci doma nenajdou kladnou odezvu na zadání tohoto úkolu. Podle toho přistupujte k ověřování splnění úkolu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Myslíte si, že s věkem se vzory člověka mění?*
- *Může se stát, že vy sami jste vzorem pro někoho dalšího, pro spolužáky?*

4. Závěrečné zobecnění lekce

Každý s nás, i když si to třeba nerad přiznává, má ve svém okolí svůj vzor. Člověka, jemuž by se rád podobal.

Varianty:

Záleží na vás, zda zvolíte uvedený příběh pro senzibilizaci. S ohledem na čas je možné použít pouze část tohoto příběhu. Podle času věnujte dobu na reflexi příběhu.

Podle časové dotace můžete vypustit práci ve skupinách. Důležitá je reflexe v kruhu. Variantě, kterou zvolíte, přizpůsobte otázky v reflexi.

Na co se mohou žáci ptát

Je možné, že žáci budou uvádět i záporné vzory chování. Není cílem hodiny dělení vzorů, nicméně v tomto případě zdůrazněte, že se bavíme o vzorech vhodných následování – kladných, pozitivních.

Zjednodušeně: Vzor = vzorné chování.

Téma je pro tuto věkovou skupinu poměrně náročné, proto postupujeme s taktem a přiměřeností.

Náhled učebnice

Etická výchova • Učebnice pro 4. ročník ZŠ • Téma 5: Vzory

Rozhlédni se kolem sebe

Lekce
34

Vášek přinesl knížku, bez slova otevřel stránku popsanou červeným inkoustem a podal ji Lubošovi. „Tak maminka má přijít do školy,“ podíval se Luboš, když si přečetl zápis: „A proč?“ „Nechtěl jsem psát sloh,“ zamumlal Vašek s očima upřenými na špičky svých bačkor. A když pak pohlédl Lubošovi do očí, užasl, poprvé v životě měl pocit, že to není vůbec nic těžkého! Ono taky říkat strašlivou pravdu slabě a bezbranně mamince nebo silnému tatínkovi je naprosto zásadní rozdílné... „Tak já půjdu do školy místo maminky,“ řekl a radostně si zamnul ruce. Vašek na to koukal s otevřenou pusou. Že si bude Luboš pochvalovat návštěvu ve škole, to si nepředstavil ani v nejveselejší snu. Asi proto, že nezná učitelku Jedličkovou. „Ty přece musíš zajít ráno do Alpi!“ připomněl nesobecky Vašek Lubošovi jeho povinnost. „Zůstanu s tebou!“ „Pojedeš. Já to mamíně vysvětlím,“ zvolal rezolutně Vašek. „Pro opravdový kamarádství nemají holky ani pochopení!“ „A co ty?“ zeptal se Luboš a potutelně se usmál. „Já už jsem ten sloh napsal,“ řekl Vašek, seskočil z gauče, vylezl na židli, sebral ze stolu sešit, otočil se k Lubošovi a začal číst: „Co dělá TÁTA? Můj TÁTA je náčelník horské služby. Co řekne, to udělá. Čeká ve třetí na mne u školy. Je na něj SPO-LEHNUTÍ. Koupil mi PSA. Má zkušenosti, neboť je horolezec. Vylezl na osmatisícovku. Překoná všechny překážky. Je to dobrý KAMARÁD.“

M. Poledňáková, Jak vytrhnout velrybu stoličku. Praha – Premiéra 1991

Dnes si budeme povídat o vzorech. Víte, co je to vzor? Pokuste se to vysvětlit druhým.

Slovník českých synonym nám nabízí tato slova stejného významu: ideál, příklad, předloha, šablona, někdy se používá cizí slovo paradigma.

K jakému vysvětlení jste došli? Je to mnohoznačné slovo, má několik významů, uvádějte jaké?

Víte, který z významů slova vzor nás bude dnes zajímat? Správně, budeme si povídat o vzorech chování, jednání...

LÍBÍ SE MI, ŽE...

K této aktivitě budete potřebovat pracovní list Líbí se mi. Vezměte si list a tužku, najdete si klidné místo ve třídě. Přemýšlejte a vyplňujte.

Daňo se vám? Vyhledejte si spolužáky do skupiny po třech až čtyřech a popovídejte si o vašich vzorech.

Na závěr hodiny si popovídejte v kruhu o tom, co jste v dnešní hodině zjistili.

Vzorem je pro nás někdo, jehož chování se nám líbí, imponuje nám, proto ho napodobujeme. Obvykle to bývá nám blízká osoba. Ale můžeme mít i vzory virtuální, fiktivní, smyšlené, ve skutečnosti neexistující.

I dospělí lidé mají své vzory. A měli je, i když byli dětmi jako vy. Do příští hodiny zjistíte u svých rodičů nebo prarodičů, jaké oni měli vzory, když byli dětmi.

„Děti potřebují spíš vzory než kritiku.“

Joseph Joubert

43

Doporučení/pozor

Při zadávání úkolů je potřeba zamyslet se nad významem slova vzor. Pochopení těchto významů záleží na tom, jak vnímavou třídu máme. Pokud dětem činí pochopení tématu potíže, pomáháme jim lehkou nápovědou.

Chci být jako

CÍL:

Cílem této hodiny je uvědomění si faktu, že se žáci leckdy ztotožňují s postavami z nereálného světa. Naším cílem je to, aby žáci dokázali rozlišit vzory nereálné, fiktivní s nadpřirozenými vlastnostmi, a postavy reálné. Případně u nereálných (zobrazených) postav rozlišit vlastnosti, které jsou pro ně vhodné a reálné k tomu, aby se s nimi identifikovali.

POMŮCKY:

Učebnice, psací potřeby, papíry, pracovní list **CHCI BÝT JAKO...**

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

CHYTRÁ HORÁKYNĚ (POHÁDKY)

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvanáctý rok, dal ji k bratru za husopasku. Dvě léta sloužila za stravu, po dvou letech zesílila a nastoupila za děvečku.

"Služ jen, Manko, spravedlivě," řekl jí strýc, "až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnedělní tele, to dochovám, a tobě to bude jistě milejší než peníze."

"To víte," odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumařila. Ale strýc byl šelma. Manka sloužila tři léta poctivě a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů, žádala tedy jalovici, z které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěl ubohou Manku několika groši odbýti. Ta však nebyla hloupá, aby byla peníze přijala, ale doma s pláčem otci všecko povídala, usilujíc, aby šel panu prokurátorovi žalovat. Otec, jsa zlostí popuzen na nesvědomitěho bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, proto hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpacích. Bohatého by si nerad byl rozhněval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť a dal jim hádačky: "Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?" s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici.

Mrzuti odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden ani druhý nemohl se pravdy dopátrat.

Tato část je uvedena v učebnici, další část je pouze v metodice.

"No jak?" ptala se žena bohatého sedláka, když přišel domů.

"Čert aby ty soudy vzal, teď jsem v bryndě," řekl sedlák a hodil tchořovkou o stůl.

"No a proč, co se ti stalo, prohrál jsi?"

"Co prohrál! Neprohrál, ale co nejspíše teprve prohraju. Prokurátor mně dal hádačku: 'Co je nejbystřejšího, co nejsladšího a co nejbohatšího?' Jestli to uhodnu, zachovám jalovici."

"To jsou věci s hádačkou. Já ji sama uhodnu. Co by mohlo být bystřejšího nad našeho černého špicla, co sladšího nad náš sud medu, co bohatšího nad naši truhlu tolarů?"

"Dobře máš, ženo, tys to uhodla, jalovice je naše." Tak se uspokojil milý sedlák a nechal si chutnat, co mu žena přistrojila.

Chalupník přišel domů celý smutný, pověsil klobouk na hřeb a sedl za stůl.

"No, jak jste pořídil, táto?" ptala se Manka.

Náhled pracovního listu

Lekce
35

CHCI BÝT JAKO...

TRIK NEBO SKUTEČNOST

Tvým dnešním úkolem bude zamyslet se nad tím, co bys udělal/a v následujících situacích. Abys situace snadněji zvládal/a, můžeš si vybrat pomocníky.

Kdo by ti pomohl a co by udělal vzor ze světa nereálného, světa kouzel a triků?

Kdo by ti mohl pomoci a co by udělal tvůj vzor ze skutečného světa.

1. Jsi sám ve velkém městě a ztratil se.

Svět triků a kouzel:

Skutečný svět:

2. Jste s kamarádem v lese na výletě a kamarádovi se udělá moc špatně.

Svět triků a kouzel:

Skutečný svět:

3. Pomáháš dědovi opravovat plot a rozsypeš krabici malých šroubků.

Svět triků a kouzel:

Skutečný svět:

4. Najdeš před školou mobil, po kterém už dlouho toužíš.

Svět triků a kouzel:

Skutečný svět:

5. Vypravuješ se na výlet s kamarády a utrhne se ti knoflík u kalhot.

Svět triků a kouzel:

Skutečný svět:

6. Pospícháš do školy a ujede ti autobus.

Svět triků a kouzel:

Skutečný svět:

"Ba pořídil. Jsou to páni, ti by člověka div nezbláznili."

"Nu a co, povídejte pak."

Táta povídal, co mu pan prokurátor uložil.

"Nu a co víc? To já sama uhodnu, jen nebud'te smuten, ráno vám to povím."

Chalupník ale proto přece celičkou noc oka nezamhouřil. Ráno přijde Manka do sednice a povídá: "Až se vás bude prokurátor ptát, řekněte, nejsladší že je spaní, nejbystřejší že je oko a nejbohatší že je zem, z níž všechno pochází. Ale to vám pravím, ať neříkáte, od koho jste se to dověděl." Chalupník šel k panu prokurátorovi, žádostiv, zdali ta odpověď bude dobrá.

Nejdříve zavolal prokurátor sedláka a ptal se ho na rozluštění hádaček.

"Inu, já myslím," odpověděl sedlák, "že nemůže být nic bystřejšího nad mého špicla, který všechno vyčmouchá a vyslídí, nic sladšího nad můj sud medu, který již čtyři léta leží, nic bohatšího než moje truhla tolarů."

"Milý sedláku," řekl pan prokurátor a pokrčil rameny, "to se mi nezdá, ale vyslechnu, s jakou bratr přišel."

"Milostivý pane, já myslím, nejbystřejší že je oko, které mžikem všechno přehlídne, nejsladší že je spaní, neboť ať je člověk jak chce zarmoucen a utmácen, když spí, neví o ničem a někdy se i ve snu potěší, a nejbohatší že je zem, z níž všechno naše bohatství pochází."

"Tys uhodl, a dostaneš jalovici. Ale pověz mi, kdo ti to řekl, neboť vím, že se to z tvé hlavy neurodilo!"

Dlouho nechtěl chalupník povědět, ale když pán na něho naléhal, spletl se a vyjel s barvou ven.

"Dobře tedy, když je tvá dcera tak chytrá, ať přijde zítra ke mně, ale ať to není ani ve dne ani v noci, ani ustrojená ani nahá, ani pěšky ani na voze."

To byl chalupníkovi zase kámen na srdce.

"Milá Manko," řekl, když přišel domů, "tys to pěkně spravila, prokurátor nechtěl věřit, že to mám ze své hlavy, já musel povědět, co jsem věděl, a nyní máš k němu přijít, ale nemá to být ani ve dne ani v noci, nemáš být ani nahá ani ustrojená a nemáš přijít ani pěšky ani na voze!"

"Nu, to je toho, jen nechte, však já to vyvedu."

O dvou hodinách s půlnoci Manka vstala, vzala režný, velmi řídký žok, oblékla ho na sebe, na jednu nohu vzala punčochu, na druhou naboso střevíc, a když bylo ke třetí hodině, mezi dnem a nocí, sedla na kozu a napolo pěšky, napolo po jezdecku do města se dostala. Pan prokurátor se koukal z okna a chytrou horákyňu již očekával. Uviděl, že tak dobře svou úlohu provedla, vyšel ji naproti a pravil: "Nyní vidím, že jsi vtipné děvče, chceš-li, vezmu si tě za ženu."

"Proč ne, chci," odpověděla Manka, přeměřivši pana prokurátora od hlavy k patě. Ženich si vzal hezkou

nevěstu pod pažďí a vedl ji do pokoje. Nato poslal pro tátu, pro krejčíře, a dal ušít šaty pro nastávající paní prokurátorovnu.

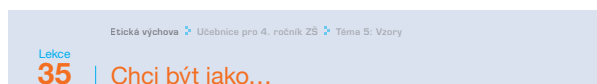
Den před svatbou přikázal ženich nevěstě, aby se nikdy do jeho věcí nepletla, do žádného soudu ani do čeho jiného, sice že se musel tu chvíli k otci navrátit.

"Učiním po tvé vůli," odpověděla nevěsta.

Druhý den byla svatba, a z Manky se stala velká paní. Než ona se dobře do všeho hodila, ke každému byla vlídná a manžela milovala, za to ji také každý měl u veliké vážnosti. Jedenkrát přišli k panu prokurátorovi dva sedláci, jeden měl hřebce, druhý kobyly. Oba koně ale měli dohromady. Když kobyla dostala hříbě, nastala otázka, komu náleží. Sedlák, co měl hřebce, tvrdil, že vším právem jemu hříbě patří; sedlák, jemuž kobyla patřila, dokazoval, že má k hříběti ještě větší právo. Tak se hádali, až se dostali k panu prokurátorovi. Sedlák, jehož byl hřebec, měl velké bohatství, i dal panu prokurátorovi dobré slovo po straně, a hřebec dostal hříbě.

Zatím ale paní prokurátorová všechno ve vedlejším pokoji vyslechla, i nelíbil se jí nespravedlivý rozsudek pana manžela. Když vyšel chudší sedlák ven, zakývala na něho a pravila mu stranou: „Vy hloupý, pročpak jste se nechal tak napálit? Kdopak to jakživ slyšel, aby měl hřebec hříbě?“ „Inu, jáť ovšem myslím, že se mi velká křivda stala, ale když to milostpán tak spravil, co mám dělat?“

Náhled učebnice

CHYTRÁ HORÁKYŇE (POHÁDKY)

Byli dva bratři. Jeden z nich byl bohatý statkář, neměl žádných dětí a byl tuze lakomý. Druhý, chudý chalupník, měl jedinou dceru a byl příliš dobrý. Když šlo děvčeti na dvánáctý rok, dal jí k bratru za husopasku. Dvě léta sloužila za stravu, po dvou letech zaslala a nastoupila za děvečku. „Služ jen, Manko, spravedlivě,“ řekl jí strýc, „až vystoupíš, dám ti místo mzdy jalovici. Právě mám čtyřnásobní tele, to dochovám, a tobě to bude ještě milejší než peníze.“ „To víte,“ odpověděla Manka, a od té chvíle byla do práce jako oheň a krejcaru strýci neumarila. Ale strýc byl selma. Manka sloužila tři léta potěšit a bez reptání, otec ale churavěl a stárnul, a ona musela domů, žádala tedy jalovici, ze které už byla hodná kráva. Tu obrátil milý strýc kolečka, řka kdesi cosi, že jí tolik nedá, že jí to neslibil, a chtěla ubohou Manku několika groši odbytí. Ta však nebyla hloupá, aby byla penízů přijala, ale doma s pláčem otci všechno povídala, usilující, aby šel panu prokurátorovi žalovat. Otec, jsa zlostil popuzen na nevědomého bratra, šel bez meškání do města a žalobu přednesl. Pan prokurátor ho vyslechl a poslal pro sedláka. Sedlák ale dobře tušil, jestli to pan prokurátor nějak nespraví, že musí jalovici dát, proto hleděl, jak by ho na svou stranu dostal. Pan prokurátor byl v rozpach. Bohatého by si nerad byl rozhrníval, a chudý měl přece právo na své straně. Rozsoudil tedy chytrým způsobem. Zavolal si každého zvlášť a dal jim hádačky: „Co je nejbystřejšího, co je nejsladšího a co nejbohatšího?“ s tím doložením, kdo to uhodne, že dostane jalovici. Mzruzi odešli bratři domů, celou cestu rozvažující, co by to asi bylo, ale ani jeden, ani druhý nemohl se pravdy dopátrat...

Božena Němcová

Znáte pohádku O chytré horákyňi? Víte, jak bude pokračovat? Pokud ano, převyprávějte ji sami svým spolužákům. Pokud ne, poslouchejte pozorně.

Mohla by být Manka vašim vzorem? Co se vám líbí na jejím chování, které její vlastnosti? V čem byste chtěli být stejní?

CHCI BÝT JAKO...

Rozdělte se do skupin po třech. Vaším úkolem je najít co nejvíce konkrétních – jmenovitých postav z pohádek nebo filmů, které mají příkladné vlastnosti. Jejich chování je takové, jaké byste chtěli mít také. Nezapomeňte jejich činy a skutky také vypsat!

Malá nápověď:

„Věřím vám, ale poslechněte, co vám řeknu, pod tou výminkou, jestli se žádný nedoví, kdo vám tu radu dal. Zítra okolo poledního vezměte síť, vylezte na vrch Skarman a dělejte, jako byste chytal ryby. Můj muž půjde s několika pány v tu dobu okolo. Až vás uhlídají, budou se vás ptát, co tam děláte, vy jim odpovězte, když mohou mít hřebci hřebata, že mohou také na vrchu ryby růst.“

Sedlák se paní poděkoval a slíbil, že se podle rady zachová. Druhý den si vyšel pan prokurátor s několika pány na lov. Tu vidí již zdaleka na Skarmanu sedláka síť roztahovat. Pustili se všichni do smíchu, a když přišli až k samému vrchu, ptali se sedláka, co na vrchu dělá. „Chytám ryby,“ odpověděl sedlák.

„Ty bláznivý!“ křičel pan prokurátor, „kdo to jakživ slyšel, aby na vrchu ryby rostly?“

„Když mohou mít hřebci hřebata, mohou také na vrchu ryby růst,“ odpověděl sedlák.

Pan prokurátor zůstal jako pivoňka; hned si ale zavolal sedláka dolů, vzal ho na stranu a řekl: „To hříbě je tvoje, ale dříve mi poviš, kdo ti tu radu dal.“

Sedlák zapíral, co mohl, ale konečně přece paní prokurátorovou vyzradil.

Navečer přijde pan prokurátor domů, ale paní si ani nevšimá, chodí po pokoji, nemluví ani slova a na žádnou otázku neodpovídá. Paní si hned pomyslí, jaký škvor mu v mozku vrtá, nicméně trpělivě očekávala, k jakému konci se to schýlí.

Po hodné chvíli zůstal pan manžel se zamračenou tváří před ní stát a pravil: „Viš-li pak, co jsem ti před svatbou přikazoval?“

„Vím to, vím.“

„Pročpak jsi tedy sedlákově radila?“

„Protože nespravedlnost snést nemohu. Ubohý sedlák byl ošizen.“

„Aťsi byl ošizen, nebo ne, tobě do toho nic nebylo. Nyní se navrať, odkud jsi přišla; abys však neřekla, že jsem i s tebou nespravedlivě naložil, dovolím ti odtud vzít, co tobě nejmilejšího.“

„Děkuji, milý muži, za tvou dobrotu, a když jinak být nemůže, poslechnu. Dovol, abych ještě naposled s tebou povečeřela, a to tak vesele, jako by se nebylo pranic mezi námi událo.“

Manka běžela hned do kuchyně, dala dobrou večeři přistrojit a to nejlepší víno uchystat.

Když byla jídla na stole, sedli oba za stůl, jedli, pili a hovořili jako o hodech. Paní připíjela panu manželu dost a dost, a když viděla, že je trochu zpitý, poručila služebníkovi, aby jí ještě tu nalitou sklenici vína podal.

„Milý muži! Tu sklenici vína vypij na moje zdraví a na rozloučenou. Jak to učiníš, půjdu domů.“

Pan manžel vzal víno a jedním lokem je vypil na zdraví manželčino; ale již ledva jazykem vládl. Po chvíli mu hlava sklesla a on tvrdě usnul. Paní všecko zamkla, služebníci pána uložili, potom ho vzali i s postelí na ramena a šli za paní. Otec spínal ruce, vida pozdě v noci podivný průvod k chalupě přicházet. Teprv když mu dcera všecko vysvětlila, byl spokojen.

Slunce stálo hezky vysoko, když se pan prokurátor probudil. Kouká, mne si oči, a nemůže se vzpamatovat, co se to s ním stalo. Tu vejde do dveří jeho paní v prosté, ale čisté selské sukni, s černým čepcem na hlavě. „Ty jsi tu ještě?“ ptá se jí.

„Nu, proč bych nebyla? Vždyť jsem doma.“

„A co já tu dělám?“

„Což jsi mně nedovolil, abych si vzala s sebou, co mi je nejmilejšího? Tys mi nejmilejší, tedy jsem si vzala tebe.“

Pan prokurátor se dal do smíchu, řka: „Budiž ti odpuštěno! Vidím však zřejmě, že jsi nade mne chytřejší, proto budeš také od dnešního dne ty soudit a ne já.“

Paní prokurátorová byla tomu ráda a od toho dne soudila ona a bylo všude dobře.

Tento text byl zkopírován ze serveru:

<http://www.cesky-jazyk.cz/citanka/bozena-nemcova/chytra-horakyne-pohadky.html#ixzz2HBwScJ-Ho>

Pokud někdo pohádku zná, nechte ho vyprávět, případně můžete obsah upřesňovat. Je na vás, zda i pak pohádku přečtete.

Hodnotová reflexe:

Po skončení pohádky položte žákům několik otázek:

- Mohla by být Manka vaším vzorem?
- Co se vám líbí na jejím chování, které její vlastnosti?
- V čem byste chtěli být stejní jako ona?

2. Nácvik ve třídě

Rozdělte žáky do skupin po třech. Podle situace ve třídě zvolíte formu výběru - např. řízený vámi. Úkolem skupiny bude vybrat postavy z pohádek, filmů, které by jim mohly být svým chováním příkladem. Zatím nespécifikujte, zda jejich reálnými či fiktivními vlastnostmi. Během práce ve skupinách sledujte, zda je spolupráce ve skupinách efektivní, případně taktně zasahujte. Časová dotace aktivity je cca 10 minut.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Nejprve nechte žáky posadit do kruhu a hovořte s nimi.*
- *Jak se jim pracovalo? Co je na práci bavilo? Jaká byla ve skupině spolupráce, byla ve skupině shoda při výběru vzorů? Pokud ne, tak jak ve skupině při výběru postupovali?*
- *Pak jednotliví mluvčí skupin vyjmenují postavy, které si děti ve skupinách vybraly.*
- *Je pravděpodobné, že se budou postavy opakovat. Pokud budete mít dostatek času, můžete se věnovat všem postavám.*
- *Je pravděpodobné, že dostatek času mít nebudete, v tom případě si vyberte typické – opakující se postavy - a nechte žáky vyjádřit, které vlastnosti či jaké chování je na postavě zaujalo.*
- *Bude na vás, abyste žáky vedli ke kladným vlastnostem a činům a vhodnými otázkami je učili rozlišovat, zda se jedná o vlastnost reálnou či nadpřirozenou, zda se může takto chovat i člověk v reálném světě.*

3. Transfer do života

Vzhledem k tomu, že tato učební jednotka je převážně „povídací“, zadáme žákům jako domácí práci vypracování pracovního listu.

V učebnici je úkol formulován jako dobrovolný, je na vaší volbě, zda toho využijete. Jedná se o úkol poměrně náročný na fantazii, proto doporučuji dobrovolnost.

Doporučuji si najít čas na vyhodnocení zpracovaného úkolu. Vyhodnocení ve smyslu popovídání si o výsledcích práce žáků.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Která ze situací ti byla nejbližší a proč?*
- *Dostal/a ses někdy do podobné situace?*
- *Jak ses zachoval/a?*
- *Šlo ti lépe vymýšlení reálných či nereálných situací?*

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Jakmile si začneme všimnat svého okolí, hledáme si mezi lidmi své vzory. Je jen na nás, jaké vzory si vybíráme, jaké cíle si vytyčujeme.

Lekce
36

Ten umí to a ten zas ono

CÍL:

Cílem této hodiny je, aby si žáci uvědomili, že pro ně mohou být vzory i postavy z médií. Žáci poznají, že i mediální hvězdy jsou normální lidé s normálním životem a to, co je o nich prezentováno v médiích, je lecky jen předstírání, pozlátka.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **TEN UMÍ TO A TEN ZAS ONO**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečtení si ukázky – je poměrně náročná, je třeba ji s žáky rozebrat.

Pro lepší pochopení navrhneme žákům, aby nahradili vzory z ukázky svými „mediálními“ vzory. Tímto zavedeme pojem mediální vzor.

Zdůrazníme pasáž o rodičích a o tom, že jsou nám vzory, přestože si to neuvědomujeme.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Znáte některé z uvedených postav?*
- *Máte některé své vzory z médií?*
- *Čím vás zaujaly?*
- *Vybavte si, čím jsou pro vás jako vzory vaši rodiče?*

2. Nácvik ve třídě

Aktivita je věnována mediálním vzorům, tzv. star.

Nejprve pracují žáci samostatně, každý si vytvoří svůj seznam.

Pak se žáci spojí do skupin po 4 (je na vás jakou formou).

Ve skupině žáci prodiskutují svůj výběr hvězd, vyberou si mezi sebou jednoho, který bude představovat jednu hvězdu. Připomeňte žákům, aby si několika větami hvězdu připomněli.

Pak žáci přejdou do kruhu a postupně budou vhodnými otázkami zjišťovat, jaké hvězdy představují jejich spolužáci.

Při aktivitě dbáme na dodržování pravidel komunikace.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jaké to bylo být na chvíli hvězdou?*
- *Co se vám líbí na životě hvězd?*
- *Je něco, co se vám na životě hvězd nelíbí?*
- *V čem se asi odlišuje život hvězd od života nás normálních lidí?*
- *Jsou všechny mediální postavy stejné, lze je všechny nazvat hvězdami? Uveďte příklady.*

Vedeme žáky vhodnými otázkami k tomu, aby přemýšleli, zda lze všechny mediálně známé

Náhled pracovního listu

Lekce
36

TEN UMÍ TO A TEN ZAS ONO

Váš úkolem bude přiřazovat k postavám aktivitu a označovat podle vás správnou variantu slovy **ANO** a slovy **NE** nesprávnou variantu. Slova **ANO**, **NE** vepsujete do postranních sloupců. Budete přitom přemýšlet, jak by se zachoval někdo, kdo je vašim vzorem, někdo, kdo se zachová vždy tak jak má – tedy správně!

Jdete za chlapci a upozorníte je na jejich nesprávné počinání. Pokud byste se báli přímo je oslovit, půjdete za důvěryhodným dospělým a řeknete mu to.		Slušné kamarádovi řekneš, že ti úkol dává hodně práce a on si ho mohl také udělat doma sám.
Zjistili jste, že se paní prodáváčka spletla a vrátila vám o stokrát víc – upozorníte ji, že se zmyšlí.		Začneš se smát a sebereš mu koloběžku.
Otočíte se a budete dělat, že jste nic neviděli. Případně rychle projedete kolem nich a nebudete si jich všimnout. Řadíte nikomu nic neřeknete.		Požádáš ji, aby nebrzdila provoz, a po schodech odejdeš.
Pomůžeš mu na nohy, otřeš mu slzy a pomůžeš mu najít rodiče.		Po zjištění, že se pokladník spletla ve svůj neprospěch, nic neřeknete, peníze vezmete a odejdete.
Přistoupíš k ní, nabídneš jí pomoc a pomalu ji pomůžeš na schody.		Nebude se ti chtít mu dát úkol opsat, dáš ti hodné práce, ale nechceš, aby o tobě říkali, že jsi lakomý a skéta.

postavy zahrnovat do stejné skupiny. Vedeme je k odlišování skupiny lidí, kteří jsou mediálně známí díky tomu, co významného dokázali ve svém oboru, jak se zachovali, jak seriózně vystupují – ti jsou následovníhodní. Do druhé skupiny by patřili lidé, kteří se do médií dostávají za každou cenu – výstředním životem, chováním, které naplňuje stránky „bulvárního tisku“. Je těžké tento pojem vysvětlit žákům 4. třídy – možná senzacechtivý tisk, nehodnotný.

Na závěr reflexe se vrátíme k úvodní ukázce – sice nás obklopují mediální vzory, ale největší vliv na nás mají ti nejbližší. Jsou našimi největšími vzory.

3. Transfer do života

Výzva k žákům, aby byli vnímavými vůči svému okolí. Pokud bude čas a prostor ve škole, zpracujete s dětmi poslední pracovní list č. 36 Ten dělá to a ten zas ono. Nejprve je nechte pracovat samostatně a pak si o jejich volbách pohovořte.

V případě netypické volby děti neodsuzujte, zeptejte se jich na to, jak by to udělaly ony. Případně je navedte na to, jak byste to udělali třeba vy nebo někdo, o kom víte, že ho dítě uznává a u koho je pravděpodobné, že by zvolil tu správnou variantu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Líbí se vám vzor některého spolužáka, proč?*
- *Vedťte děti, aby dokázaly formulovat, proč si danou osobou vybraly.*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

V duchu posledního rámečku v lekci.

Vzory jsou všude kolem nás, jen se musíme kolem sebe pozorně dívat. Dívat se kolem nejen očima, ale vnímat především srdcem.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 4. ročník ZŠ ■ Téma 5: Vzory

Lekce
36

Ten umí to a ten zas ono

Moje vzory

Oldřich Nový, Otto Wichterle, Zdeněk Miler, Václav Havel... Tak ty já miluji, ty já obdivuji, to jsou mé hvězdy, to jsou mé vzory. Jsou úžasní, chytrí, báječní, krásní, prostě dokonalí!

Jenže – nikdy jsem je neviděla na vlastní oči a oni neví, že existuji. Neznám je a oni neznají mě. Něco krásného jsem si od nich vzala, něco mi dali... Opravdu však jen trochu. Pár pěkných dílků skládky, pouhé střípky. Kdyby nebyl Oldřich Nový, muži by nevěděli, jak vypadá galantnost...

Kdyby nebyl pan Wichterle, nemohla bych chodit bez brýlí, aniž bych narazila do zdi.

Kdyby nebyl Zdeněk Miler, neměly by generace dětí svého krtečka.

Kdyby nebyl Václav Havel, neuvědomoval bychom si, že láska a pravda vítězí nad nenávisť a lží!

Až bytek? Máma a táta!

Vidí a znají nás a my je také. To jsou opravdové vzory, ať chceme, nebo ne. Sice obor autopravář mě opravdu neláká a tu ledničku bych si také občas představovala plnější, ale přesto k nim vzhližím.

Naučili mě, jak žít, co dělat a jak vůbec být.

Základy ... samozřejmě. Na hodně věci budu muset přijít sama ... samozřejmě.

Zdroj - upravený autorkou:

http://zpravy.idnes.cz/moje-vzory-kdo-me-naucil-jak-zit-dnm-/studenti.aspx?c=A091110_092808_studenti_bar

SUPER STAR

Z televize, rochlasu, filmového plátna, z listů novin a časopisů, z billboardů a kdoví odkud ještě na nás jukají, vyčuhují, volají, vyzývají, obrazně ruče natahují fotografie hvězd, chcete-li superstááár.

Co říká slovník cizích slov:

Star – hvězda, vynikající umělecká nebo sportovní osobnost, osoba, která je v dané skupině nejoblíbenější.

Nejprve pracujte samostatně. Napište si jména hvězd – těch opravdových do jednoho sloupce a do druhého sloupce jména hvězd – rádobly hvězd, pokud takové znáte. Pokuste se uvádět u každého jména i oblast, ve které hvězdy působí, čím vynikají.

Spojte se do skupin po čtyřech, prodiskutujte svou volbu hvězd. Pak se domluvíte, zvolíte jednoho z vás a vyberete, kterou bude představovat hvězdu. Několika větami si postavu připomenete.

Varianty:

Pokud máme dostatek času či menší skupinu žáků, necháme každému, aby si vybral svou hvězdu a ostatní hádali, kým je.

Na co se mohou žáci ptát

Je možné, že narazíte na rozdílné názory, které si žáci přinášejí ze svých rodin. V tomto případě postupujte opatrně, taktně. Nezapomínejte na to, že velkými vzory pro žáky jsou právě rodiče, i když si to třeba ani jedna strana nepřipouští. Může se to vyskytnout při posuzování mediálních vzorů i při řešení pracovního listu – proto by nebylo vhodné, aby ho žáci řešili doma.

Etická výchova

Metodika pro 5. ročník základních škol

Květa Trčková
Romana Zemanová

Ilustroval: Roman Bureš

V rámci projektu CZ.1.07/1.1.00/26.0114 „Etická výchova a učebnice“

Vytvořilo Etické fórum ČR, o. s. ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání.

Tento materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

DIALOG JAKO PROSTŘEDEK KOMUNIKACE

Úvodní část učebnice pro žáky pátých tříd se obsahově vrací k prvnímu kroku programu etické výchovy, ke komunikaci. Z forem komunikace se zaměřuje na dialog.

Žáci se postupně aktivně seznamují s jednotlivými pravidly pro vedení správného a přiměřeného rozhovoru. Prostřednictvím vlastních prožitků získávají dovednost vedení dialogů na různých pozicích. Při stavbě této části jsme vycházeli ze znalostí z předcházejícího období. Nejprve si žáci zopakují dovedností z oblasti komunikace, její podobu jak verbální, tak neverbální. Pak postupně přecházíme k osvojení dalších pojmů – dialog a monolog.

Připomeneme si, že důležitým základem úspěšné a efektivní komunikace je naslouchání, vnímání druhého. Postupně žáci docházejí vlastním poznáváním k jednotlivým pravidlům dialogu, potažmo komunikace.

V závěru této části uvádíme sedm základních pravidel komunikace. Pokud budete ve své třídě cítit potřebu zdůraznit další pravidla, je to samozřejmě možné. Cílem této části učebnice je upevnit v žácích základní sociální dovednost – dovednost komunikace jako základního prvku prosociálního vytváření prosociálních vztahů.

Pro výuku je možné využít audiovizuální pomůcku Zprávy agenta Kixe.

Dialog

CÍL:

Žáci si zopakují, co je to komunikace, základní pojmy verbální a neverbální komunikace. Nově si osvojí pojem dialog a pochopí význam tohoto slova.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **DIALOG**, psací pomůcky, možnost využít audiovizuální pomůcku Zprávy agenta Kixe.

PRÁCE S TÉMATEM:

Pro zopakování komunikace pracujeme s pracovním listem **DIALOG**, s úkolem č. 1. Ke zopakování způsobů komunikace můžeme využít i ilustrativní obrázky.

V prvním úkolu vedeme žáky k samostatnému vyřešení úkolu (rébusu) a nalezení klíče k němu.

1. Senzibilizace/motivace

Použijeme krátkou nahrávku dialogu. K senzibilizaci využijeme obrázky v učebnici. Vyzveme žáky k tomu, aby si v tichosti oba obrázky pozorně prohlédli. Pracujeme s tichem, je to důležité pro prožitek. Pokud máme k dispozici techniku, vizualizér, můžeme obrázky promítat postupně.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak na vás působil první obrázek? A proč?
- Jak na vás působil druhý obrázek? A proč, čím?
- V čem je zásadní rozdíl mezi obrázky?
- Jak jste poznali rozdíl, když nic neslyšíme ani nečteme?

Vedeme žáky k důležitosti neverbální komunikace.

2. Návuk ve třídě

K této aktivitě využijeme pracovní list **Dialog** - 2. úkol.

Žáci budou samostatně vymýšlet dialogy k daným fotografiím, budou si domýšlet, co se na fotografiích děje...

Až budou žáci hotovi, necháme je jejich nápady prodiskutovat ve skupinách, nejlépe tříčlenných.

Žáci dostanou pokyn, aby ve skupině vybrali ke každému obrázku nejzajímavější nápad.

Z příslušných námětů pak vyberou jeden dialog, který si nacvičí a ostatním předvedou.

V kruhu pak žáci své náměty představí a diskutují o nich.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Ke kterému obrázku se vám vymýšlel dialog nejlépe? Z jakého důvodu?
- Která část aktivity se vám líbila? A proč?
- Jak probíhal výběr námětů k nacvičení dialogu, jakým způsobem jste vybírali?

Náhled pracovního listu

Lekce
1

DIALOG

1. Zopakuj si, co je to komunikace. Pomůžeme ti.

SVDRIKLEBNOÍ DVOTRNOWZVUBMTIHVEACNPÍ

VEYVMWÉBNPA IVNNFIOTRNMWAOCVÍ

2. K následujícím obrázkům vymysli, o čem si asi osoby na nich povídají?

3. Transfer do života

Všimněte si, jak často lidé kolem vás využívají ke komunikaci dialog a jak často monolog. Kdy, kde a kdo nejčastěji používá monolog a kdo dialog?

Všimněte si, jak vedete rozhovory vy!

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Pozorovali jste někdy, jak se lidé při dialogu tváří?
- Co všechno z jejich tváří můžete vyčíst?
- Zvažujte, jak se asi při rozhovoru cítí, podle toho, jak se tváří?

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Dialog je důležitá forma mezilidské komunikace, společně s neverbální komunikací tvoří jednotný celek.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 1: Dialog jako prostředek komunikace

Lekce
1

Dialog

Pro připomenutí:

Komunikace je sdělování informací, myšlenek, názorů a pocitů mezi živými bytostmi, lidmi i živočichy, obvykle prostřednictvím společné soustavy symbolů.

Zvířata se dorozumívají různými signály (zvukovými, pachovými, tancem ap.).

Hlavním lidským dorozumovacím prostředkem však je verbální komunikace (jazyk a řeč).

Vezměte si pracovní list **DIALOG** a zopakujte si, co víte o komunikaci.

CO JE TO DIALOG?

Dialog (řecky *dialogos*, od slovesa *dialogomai*, rozvažovat, rozmlouvat) je rozhovor dvou nebo více osob.

Dialog může znamenat také „rozhovor“ fiktivní, psaný, a tedy literární formu, např. v divadle nebo v románu. V současné filozofii se někdy užívá v přeneseném smyslu slova pro hledání podstaty nebo pravdy skrze řeč a rozhovor (tec. dia, skrze a logos, slovo).

DIALOG = ROZHOVOR

Viš, co je opakem dialogu?

WMHOTNIORLPQJGI

Přejděte k pracovnímu listu **DIALOG** a postupně splňte zadání.

Úkol

Prohlédněte si obrázky. Jak na vás působí první a jak druhý obrázek?

Nyní budete opět pracovat s pracovním listem.

Uvidíme několik ukázek dialogů, českých rozhovorů. Budeme si všímat, jak se od sebe jednotlivé rozhovory liší. Jistě jste si všimli, že některé dialogy byly povedené, jiné méně. Všimněte si ve svém okolí, jak se lidé baví, jak vedou rozhovory. Přibližně budeme pokračovat v učení se „umění dialogu“.

„Monolog váš svět zmenšuje. Dialog ho zvětšuje.“

(Reinhard K. Sprenger)

O čem mluvíme?

CÍL:

Žáci zjišťují, že dialogy jsou sice neoddělitelnou součástí života, ale přesto je nutné řídit se určitými zásadami pro jejich využívání. Cílem hodiny je zásada držet se společného tématu, naslouchat, vnímat druhého a reagovat na jeho podněty.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **O ČEM MLUVÍME**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Čtení příběhu v učebnici.

Zodpovězení otázek z učebnice.

Rozluštění rébusu z pracovního listu z úkolu č. 1 – Jeden o voze, druhý o koze.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Připadal vám rozhovor v pořádku?*
- *Co na něm bylo zvláštního?*
- *Byli jste někdy v podobné situaci jako Tomáš?*

2. Návěst ve třídě

Rozdělíme žáky do dvojic – volba způsobu je na učiteli.

Zadáme žákům pokyn, aby ve dvojici začali rozdělovat pomotané rozhovory (ze 2. úkolu v pracovním listě).

Způsob třídění je na žácích – spojování, popisování, barevné odlišování.

Další pokyn směrem k žákům je, aby si ve dvojici jeden z rozhovorů nacvičili, a mají možnost ho rozšířit jak na začátku, tak i na konci.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jaká byla vaše spolupráce ve dvojici?*
- *Jakým způsobem jste pracovali a jak jste si tento způsob zvolili?*
- *Který z rozhovorů vám připadá nejsympatičtější, který naopak nejnejpříjemnější?*
- *Proč jste si vybrali právě ten váš rozhovor?*
- *Co vám tato aktivita přinesla nového? Zjistili jste něco, dozvěděli jste se něco?*

3. Transfer do života

Všimněte si ve svém okolí, zda se lidé poslouchají, když spolu mluví. Všimněte si, zda mluví o tom samém tématu.

Sledujte i své rozhovory, uvědomujte si, jak vy posloucháte druhé.

Náhled pracovního listu

Lekce 2

O ČEM MLUVÍME?

1. POZNÁŠ, KTERÉ JE TO ČESKÉ PŘÍSLUVÍ?

2. BABYLONSKÉ ZMATENÍ

O: Mami, můžu jít ven?
T: Tak dobře, a kam chceš jet na výlet?
O: Pomůžeš mi napsat úkol, prosím?
T: Myslel jsem, že půjdu na fotbal.
O: Ale, máme zase překlad z angličtiny
O: No, ale pořád ti to jde líp než mě.
O: Jdu si s Honzou zajezdit na kole.
M: To slibuješ pořádně!
M: Přijď na večeri, v sedm hodin.
O: V kolik hodin mám být doma?
M: Kam pojedeme v neděli na výlet?
J: Já, to mi ale moc nejde.
M: Tak si vezmi příbnu a jezdí opatrně.
J: Už zase? A z čeho?
T: Tak pojedeme až příští týden.
M: Už zase na fotbal, já chci na výlet.
M: S kým tam půjdeš?
J: Tak si přines věci a nezapomeň na slovník!

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Je podle vás naslouchání druhému důležité?
- Jak byste se cítili, pokud byste zjistili, že vás druhý při rozhovoru vůbec nevnímá?
- Stalo se vám to někdy?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

K dalšímu důležitému prvku mezilidské komunikace patří i naslouchání. Jedině s ním je komunikace skutečně efektivní.

Správné varianty rozhovorů z PL

O: Mami, můžu jít ven?

M: S kým tam půjdeš?

O: Jdu si s Honzou zajezdit na kole.

M: Tak si vezmi přilbu a jezdí opatrně.

O: V kolik hodin mám být doma?

M: Přejď na večeri, v sedm hodin.

O: Pomůžeš mi napsat úkol, prosím?

J: Už zase? A z čeho?

O: Ále, máme zase překlad z angliny.

J: Jé, to mi ale moc nejde...

O: No, ale pořád ti to jde líp než mně.

J: Tak si přines věci a nezapomeň na slovník!

M: Kam pojedeme v neděli na výlet?

T: Myslím jsem, že půjdu na fotbal.

M: Už zase na fotbal, já chci na výlet.

T: Tak pojedeme až příští týden.

M: To slibuješ pořád!

T: Tak dobře, a kam chceš jet na výlet?

Náhled učebnice

Lekce

2

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 1: Dialog jako prostředek komunikace

O čem mluvíme?**JÁ O VOZE, TY O KOZE**

Jednou si takhle odpoledne povídá osmiletý Tomášek se svou babičkou a tu ho napadne, že babička by mohla znát odpověď na otázku, která ho strašně zajímá. Zeptá se: „Babičko, nevíš náhodou, kdo vynalezl motorku?“ Babička se usměje a povídá: „Mláčku, to nevím, ale vezmi si encyklopedii a tam to určitě najdeš. Tam jsou různé věci napsané, třeba kdo vynalezl telefon nebo kdo byla Mona Liza.“ „Aha,“ přemýšlí nahlas Tomášek, „to je zajímavé, takže myslíš, že by se motorka mohla jmenovat Mona Liza?“ Babička opět s úsměvem, jak si s Tomáškem pěkně povídají, odpoví: „Ano, kolo by se klidně mohlo jmenovat Mona Liza, když se auto může jmenovat Mercedes, proč by se kolo nemohlo jmenovat Mona Liza?“ Tomášek to tedy shrnul: „Tak teď už to chápu, motorku tedy vymyslela Mona Liza.“

A je to. Schválně, mrkněte se do encyklopedie, jestli tam někde najdete, kdo tu motorku vlastně vynalezl? Tak by mě to zajímalo a myslím si, že Mona Liza to opravdu nebyla...

Ve dvojicích si popovídejte o tom, zda se Tomášek dozvěděl, co potřeboval?

Co bylo v rozhovoru špatné?
Jaká zásada byla v tomto rozhovoru porušena?
Zkuste ji společně naformulovat!

1. se společně dohodnete na pravidla!

Zapište si pravidlo do pracovního listu Pravidla komunikace.

Přejděte k pracovnímu listu O ČEM MLUVÍME a pokuste se rozluštit smíchané rozhovory.

Pro vaši lepší orientaci jsou to rozhovory vždy mezi dvěma osobami. Hodně štěstí!

Až motanici rozluštíte, postupně si dialogy přečtěte. Jeden z nich si vyberte a pokuste se ho rozšířit podle vaší fantazie.

Všimněte si pozorně, jak si lidé povídají, jak vedou rozhovory! Všimněte si, jak je vedete vy! Vnímajte, zda se lidé poslouchají navzájem. Začněte u sebe a naslouchejte druhým pozorně!

„Rozhovor s moudrým člověkem je jednou z největších rozkoší.“

(William Somerset Maugham)

Hop a skok

CÍL:

Žáci si objeví další pravidla pro správné vedení dialogu. Žáci si uvědomí, jak je nepříjemné, pokud si navzájem skáčou do řeči.

Vyzkouší si a ověří si, že je důležité dodržovat přiměřenou vzdálenost od partnera.

Dalšími pravidly, se kterými se žáci seznámí, bude zachovávání očního kontaktu a vstřícný postoj ho-vořících.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **HOP A SKOK**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

Můžeme využít obě předložené aktivity nebo pouze jednu, záleží na časovém prostoru.

1. Senzibilizace/motivace

Žáci si přečtou komiks v učebnici. Necháme je pojmenovat, co není v dialogu dobře. Společně naformulujeme další zásadu - neskákat si do řeči. Bylo by dobré, aby žáci rozhovor dramatizovali, tím vynikne jeho obsah.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co nebylo v rozhovoru dle správné?
- Jak to přesně nazýváme?
- Stalo se vám, že vám někdo „skočil do řeči“?
- Bylo vám to příjemné?
- Máte dojem, že to také někdy děláte?

2. Nácvik ve třídě

První aktivita:

Posadíme žáky do kruhu a dáme pokyny k aktivitě.

Žáci si prohlédnou své sousedy.

Soused po pravici jim bude skákat do řeči a sousedovi po levici skáčou zase do řeči oni.

Učitel začne běžnou otázkou. Např. "Líbo, cos dělala o víkendu?" Líba se nadechne a začne říkat "Já..." V tu chvíli musí zareagovat její soused po pravici. Skočí jí do řeči a řekne "Ty mlčí! To já jsem..." a dokončí za ní odpověď tak, jakoby otázka byla kladena jemu.

Pak pokračuje další otázkou na vybraného hráče.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

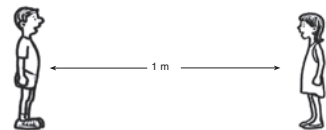
- Byla vám tato aktivita příjemná?
- Co vám na ní vadilo?
- Stává se vám tato situace i běžně v životě?
- Skáčete i vy do řeči?
- Vzali jste si z této aktivity nějaké poučení?
- Pravidlo si zapíšete do pracovního listu.

Náhled pracovního listu

Lekce
3

HOP A SKOK

1. Na ose zkus naznačit přiměřenou vzdálenost při rozhovoru. Je to ta vzdálenost, která ti je při rozhovoru nejvíce příjemná, která ti vyhovuje.

2. Na obrázcích jsou skryta další pravidla pro správný dialog. Odhalíš je? Pojmenuj je.

3. Naformulujeme další dvě pravidla. Zapište si je do pracovního listu Pravidla komunikace

4. „tátnok inčo emejužrdoD

5. „alět jotsop ýnciřstv emám urovohzor iřP

Druhá aktivita:

Rozdělíme děti do dvojic.

Necháme je nastoupit do prostoru ve vzdálenosti cca 150 cm.

Žáci budou hovořit na téma prázdniny a budou se postupně přibližovat.

Přibližovat se budou tak dlouho, či tak blízko, jak jim to bude ještě příjemné.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Když se rozhlédnete, každá dvojice stojí v jiné vzdálenosti – čím to je?
- Pojmenujeme vzdálenost termínem intimní vzdálenost nebo osobní prostor.
- Vadí nám, když někdo náš prostor narušuje? Jak se tomu bráníme?
- Doplňte v pracovním listě první úkol, naznačte váš osobní prostor.

3. Transfer do života

Všimněte si, jak je druhému příjemná či nepříjemná vaše vzájemná vzdálenost.

Pokud bude čas, dokončete s žáky pracovní list s dalšími zásadami. Pokud prostor nebude, necháme žáky dokončit práci doma.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Může vám do řeči skočit dospělý?
- Stává se vám to?
- Je to příjemné nebo nepříjemné?
- Jaký další pocit z takové situace máte?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Dalším důležitým faktorem při mezilidské komunikaci je vzdálenost komunikujících. Je velmi individuální a je důležité tento faktor vnímat.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 1: Dialog jako prostředek komunikace

Hop a skok

Lekce
3

HOP A SKOK...

Komiks – Setkání dvou dam po několika letech

Jak se vám líbil rozhor dvou dam? Bylo v něm vše v pořádku? Pojmenujte to, co je pro tuto ukázkou typické.

Abyste nám lépe hledala další zásada pro správné vedení rozhovoru, vyzkoušíme si další aktivitu. Posadíme se do kruhu a vyzkoušíme pokyny.

.iŠšš ob iz əmsəbššəM .S

Už se vám podařilo najít dnešní pravidlo? Formulujte je a zapíšte do pracovního listu Pravidla komunikace.

Postavte se proti sobě na vzdálenost dvou metrů a povídejte si na téma prázdniny. Postupně se k sobě přibližujte tak dlouho, dokud vám to bude ještě příjemné.

.ʒənsəbššəv əmsəbššəM əmʃuʒəboQ .E

Touto aktivitou jsme se dostali k dalšímu pravidlu, společně je naformulujeme a zapíšeme do seznamu.

V pracovním listu HOP A SKOK objevíte další pravidla. Pokuste se je odhalit samostatně, zapíšte si je také do pracovního listu Pravidla komunikace.

Na co se mohou žáci ptát

Je možné, že zvědavější žáky bude podrobněji zajímat téma vzdálenosti hovořících při rozhovoru. Pro vysvětlení uvádíme další informace:

Z teorie proxemiky vyplývá dělení na čtyři základní zóny:

- **intimní zóna** - vzdálenost komunikujících je do 60 cm
- **osobní zóna** - vzdálenost komunikujících je od 60 cm do 1,2 m
- **společenská zóna** - vzdálenost komunikujících je od 1,2 m do 2 m (až 3,6 m)
- **veřejná zóna** - vzdálenost komunikujících je od 3,6 m do 7,6 m (i více)

Proxemický tanec lze pozorovat při setkání dvou či více lidí s rozdílnými velikostmi svých osobních zón. Tento jev (popsaný sociální psychologii) se projevuje neustálým oddalováním a přibližováním se zúčastněných osob.

S kým mluvím? I

CÍL:

Žáci si prohloubí dovednost výstavby a vedení dialogu. Upevňují si dovednost nácvikem se spolužáky. Rozšíří si "seznam pravidel" o pravidlo, že každý rozhovor by měl začínat i končit pozdravem.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **S KÝM MLUVÍM I**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

V učebnici je příběh „napsaný“ obrázky.

Žáci si obrázky prohlédnou a sestaví si podle nich svůj příběh s rozhovory. Učitel bude korigovat jeho znění:

„Malý chlapec ráno vstane a říká mamince, jak se těší do školy. Těší se, protože měl narozeniny a moc se chce pochlubit kamarádům, co dostal za dárek. Vydá se na cestu do školy, potká tam své kamarády, pozdraví se s nimi a chlubí se, že dostal dárek, a víte co? Dostal štěňátko a má z něj velikánskou radost.“

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Který obrázek bylo těžké rozluštit?
- Proč jste si vybrali rozhovor, který jste předvedli?

2. Nácvik ve třídě

Žáky si posadíme do dvou soustředných kruhů čelem k sobě. Upozorníme je, že se budou bavit vždy jen se spolužákem proti sobě, povedou rozhovor na dané téma.

Postupně žákům budeme zadávat témata k rozhovorům (*knihy, volný čas, prázdniny, jídlo, filmy, sport, domácí mazlíčci, škola; mlčení – vložíme mezi „mluvené“ dialogy*).

Témata budou mít různou časovou dotaci – 1 – 3 minuty.

Budeme zadávat práci tak dlouho, dokud se dvojice nevrátí k sobě. Pokud máme méně času, aktivitu přiměřeně zkrátíme.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Byly časy na témata stejné?
- Které téma vás nejvíc zaujalo?
- Bylo ti některé téma nepříjemné?
- Co jste se dozvěděli o svých spolužácích?
- Jak vám vyhovovalo mlčení – co na něm bylo příjemné a co nepříjemné?
- Vyvodíme, že komunikovat lze i tichem.

Na konec hodiny můžeme žákům zadat samostatnou práci z pracovního listu **S KÝM MLUVÍM I**, v úkolu č. 1 doplní rozhovor do komiksových bublin. Vyvodíme další zásadu – rozhovor začíná i končí pozdravem.

Náhled pracovního listu

Lekce
4

S KÝM MLUVÍM? I.

1. Kamarádi se sešli a povídají si. O čem asi? Tak to už je váš úkol – doplňte do bublin jejich rozhovor.

2. Při rozhovoru v komiksech, v těch, které jste dělali při aktivitě, vlastně při všech rozhovorech, je velmi důležitý celý průběh. Nelze podcenit ani začátek, ani konec. Víš, čím rozhovor končí a začíná?

.....
.....

6. Imevardzop rovohzor ičnok i jeničaz ydžv

3. Další zásadu si zapiš do svého seznamu na pracovním listě Pravidla komunikace!

3. Transfer do života

Pěkný pozdrav je důležitý začátek rozhovoru. Vyzkoušejte si, jak to funguje ve skutečnosti. Všimněte si, jak na vaše zdavení bude reagovat vaše okolí.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Stalo se vám, že vám někdo neodpověděl na pozdrav?*
- *Jaké jste z toho měli pocity?*
- *Je vám nějaký pozdrav nepříjemný a proč?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Je důležité nejen pozdravit, ale také zvolit přiměřený pozdrav v dané situaci.

Varianty:

Modifikací aktivity může být zapojení vyučujícího do dialogů, připraví si tak výchozí pozici pro další lekci – dialog s dospělými – rozdíl v dialogu mezi vrstevníky a s dospělými.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 1: Dialog jako prostředek komunikace

Lekce
4

S kým mluvím? I.

NAROZENINY

V deseti obrázcích je ukryt krátký příběh jednoho chlapce.

Společně vymyslete jeho obsah, průběh a nacvičte některý z možných dialogů. Nacvičené dialogy si navzájem předvedte se spolužáky.

V následující aktivitě budete ve dvou soustředných kruzích a budete si, jak jinak, než povídat.

O čem? To se dozvíte za chvíli.

Byly časy na témata stejné?

Které téma vás nejvíce zaujalo?

Bylo ti některé téma nepříjemné?

Co jste se dozvěděli o svých spolužácích?

Viš, co by nemělo chybět v žádném rozhovoru?

Další pravidlo najdeš v pracovní listě č. 4!

Všiměj si, zda ty i tvoji spolužáci dodržíte zásady správného rozhovoru.

Všiměj si i dospělých!

Pěkný pozdrav může být začátkem přátelství.

S kým mluvím? II

CÍL:

Žáci si uvědomí rozdíly v tom, s kým hovoří, rozliší vedení dialogu s vrstevníky a s dospělými, dokáží volit vhodná a přiměřená témata, slova a obraty.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **S KÝM MLUVÍM II** a **PRAVIDLA KOMUNIKACE**, lístečky s postavami, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáci si přečtou oba dialogy uvedené v učebnici. Pokusí se v nich najít rozdíly.

Zapisují si je do pracovního listu (vy je můžete zapisovat na tabuli a přitom je vhodně formulovat).

Již v této fázi můžeme naformulovat další pravidlo. Volíme, vybíráme, používáme vhodné pozdravy, slova a výrazy přiměřeně – podle toho, s kým mluvíme.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Vnímáte rozdílnost obou rozhovorů?
- V čem spočívá?
- Dokážete stejně jako Kačka volit správná slova?
- Podle čeho je volíte?

2. Návěst ve třídě

Žáci si vypracují úkol č. 2 z pracovního listu **S KÝM MLUVÍM II**.

Rozdělíme žáky do dvojic a v nich zkonzultují svá rozdělení slov.

Pak si dvojice vylosuje zadání postav a připraví si rozhovor.

Např. dvojice – učitelka a žák, zákazník a prodávačka, učitelka a rodič, dvě maminky, maminka a tatínek, lékař a pacient...

Připomeneme si s žáky pravidla pro vedení správného dialogu (pracovní list **PRAVIDLA KOMUNIKACE**).

Dvojice postupně předvádějí své rozhovory. Žáci dostanou pokyn, aby pečlivě sledovali do držování pravidel, ale nevstupovali do scének.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Shodli jste se při rozdělování slov z 2. úkolu v pracovním listu?
- Dělal vám některé slovo problémy, nemohli jste se domluvit?
- Dokázali byste k některým postavčkám doplnit jiná vhodná slova?
- Jak jste byli spokojeni s volbou postav při rozhovorech, jaký byl průběh přípravy rozhovoru?
- Myslíte si, že jste dodrželi všechna pravidla správného rozhovoru?
- Dodržovali je ostatní? Čeho jste si všimli?

Náhled pracovního listu

Lekce
5

A) S KÝM MLUVÍM? II.

1. Napište rozdíly v rozhovorech z učebnice:

Katka a Jana

Paní učitelka a Katka

.....
.....
.....
.....

2. Další úkolem pro vás je to, abyste slova uprostřed přiřadili postavčkám kolem. Jedno slovo můžete přiřadit i vícekrát.

Dobrý den čus prda
 automobil ahoj škola
 úča
 Klient nekecej komp
 focus výzo rande
 hodnocení dík řída
 nashle spolužák
 prázdniny klídek

ZOPAKUJTE SI ZÁSADY PRO VEDENÍ SPRÁVNÉHO DIALOGU, PŘEČTĚTE SI JE.
 A PŘEDVŠÍM SE JIMI ŘÍDTE! HODNĚ ÚSPĚCHŮ V ROZHOVORECH!

3. Transfer do života

Zopakujte si zásady pro vedení správného dialogu, přečtěte si je a především se jimi řiďte! Hodně úspěchů v rozhovorech.

Pracovní list **PRAVIDLA KOMUNIKACE:**

1. DRŽÍME SE SPOLEČNÉHO TÉMATU – NASLOUCHÁME SI!
2. NESKÁČEME SI DO ŘEČI!
3. PŘI ROZHOVORU DODRŽUJEME PŘÍMĚŘENOU VZDÁLENOST!
4. DODRŽUJEME OČNÍ KONTAKT!
5. MÁME VSTŘÍCNÝ POSTOJ TĚLA!
6. ROZHOVOR ZAČÍNÁME I KONČÍME POZDRAVEM!
7. DBÁME NA TO, S KÝM ROZHOVOR VEDEME!

Je možné uvést další pravidla, která budete při práci ve své třídě potřebovat.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Které z našich pravidel uplatňujete nejnárodněji? Nedělá vám potíže?*
- *Které z pravidel je pro vás těžké a proč?*
- *Jak je možné tuto obtíž překonat?*
- *Co by vám pomohlo?*
- *Mohl by vám někdo pomoci a kdo?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Tím jsou v tomto případě výše uvedená pravidla.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 1: Dialog jako prostředek komunikace

Lekce 5

S kým mluvím? II.

KAČKA A TI DRUZÍ

J: Ahoj Kačko, kam jdeš?
K: Čau Janí, ále, zase musím jít k babče.
J: Jáudu nakoupit do sámošky, co kdybys šla se mnou?
K: Víš, musím tam chodit každé odpoledne, aby ji nebylo smutno.
J: Kdýz musíš, tak si idi, já idu sama. Čau!

K: Dobrý den, pani učitelko.
U: Dobrý den, Kateřino. Kampak jdeš?
K: Maminka mě poslala k babičce na návštěvu.
U: To je od tebe pěkné, že jsi chodíš navštívit, určitě jsi to děláš radost.
Tak ji pozdravuj.
K: Ano vyřídím ji to. Na shledanou pani učitelko.
U: Měj se pěkně Kačenko, na shledanou.

Pozorně si přečtěte oba rozhovory. Najděte v rozhovorech rozdíly. Ty, které najdete, zapište na pracovní list, k 1. úkolu.

Postupně si vylosujte téma vašeho dialogu a připravte se na jeho předvedení před třídou.

Až se vystřídáte v předvádění dialogů, popovídejte si o nich.

Naformulujte další zásadu správného vedení dialogu.

7. Vydávame zhrnutie informácií o dvoch hlavných zdrojoch, ktoré poskytujú údaje o tom, ako sa ľudia správajú vzhľadom na ochranu životného prostredia.

Poznámky:

SEBEHODNOCENÍ A SEBEÚCTA

Tato kapitola je zaměřena na pozitivní postoj k sobě samému, což je nedílným předstupněm k pozitivnímu přístupu k okolnímu světu a společenství.

Žáci si prostřednictvím různých aktivit uvědomí své schopnosti a silné stránky, vnímají své úspěchy a utvářejí si pozitivní sebehodnocení. Žáci zažijí úspěch při upravené verzi hry Aktivita, prostřednictvím testu zjistí, že každý z nich je bytost od přírody tvořivá, vytvoří si koláž o sobě To jsem já.

Na základě předchozích aktivit žáci vnímají vliv pozitivního naladění na svůj život a prohlubují tak bezpodmínečné sebepřijetí. Zahrají si scénky, ze kterých vyplyne nutnost pozitivního naladění v reálném životě, přečtou si skutečné příběhy, kde je vyzdvížen význam pozitivního naladění hlavních postav.

Dále se zaměříme na způsoby vhodné a nevhodné sebe prezentace. Žáci budou prezentovat své práce a zpracovávat zpětnou vazbu od ostatních.

Posílíme dovednost vytváření reálných cílů a budeme rozvíjet sebeovládání žáků. Žáci budou vytvářet obálku cílů a vymýšlet vlastní reakce ve vypjatých situacích.

Aktivity

CÍL:

Žáci mají zažít úspěch prostřednictvím jednoduché hry.

POMŮCKY:

Lístečky s pojmy, pracovní list **KVÍZOVÁ STRÁNKA**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Motivace zamyšlením se nad otázkami o úspěchu ve hře, o pocitech při tom a důvodech těchto pocitů.

Žáci odpovídají na otázky:

- Vyhrál/a jsi někdy nějakou hru?
- Jakou?
- Jak ses při tom cítil/a?
- Bylo ti to příjemné?
- Proč?

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Myslíte si, že je důležité zažívat úspěch?
- Proč?
- Na co je třeba dávat pozor?

2. Návuk ve třídě

Hra Aktivita (obdoba společenské hry Aktivita):

Princip: Žáci předvádějí pojmy z lístečků.

Možnosti předvádění: Pantomima, slovní popis, kreslení.

Cíl: Žáci uhodnou pojem napsaný na lístečku.

Metodický cíl: Každý žák zažije úspěch.

Formy práce: Můžeme použít pojmy z příložené tabulky, kterou okopírujeme a rozstříháme. Lístečky si buď vybírají sami žáci, nebo je přidělíme.

Žáci si vyberou způsob provedení a postupně kreslí, hrají nebo popisují.

Doporučení: Je nutné předem si domluvit pravidla pro jednotlivé činnosti, např.

*aktivita kreslení – nemluvíme, nepíšeme slova,
aktivita předvádění – beze slov a zvuků,
aktivita popis – neužíváme slova se stejným slovním základem.*

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Měl každý, kdo vyhrál, radost?
- Jak se tvářili ti, kdo vyhráli?
- Jak se cítili ti, kteří vyhráli?
- Myslíš si, že je úspěch vždy spojený s radostí? Proč?
- Co jsi cítil/a, když ostatní uhodli tvé slovo?
- Co se ti dařilo nejvíce?
- Jak prožívali svůj úspěch tví spolužáci?
- Jak jsi prožíval/a jejich úspěch ty?

Náhled pracovního listu

Lekce
6

KVÍZOVÁ STRÁNKA

HÁDANKY

1. Vite, kdo má největší problémy, když ho bolí v krku???
 2. Vite, co dělá osel, když na něj svítí slunce?
 3. Maminka koupí tři jablka v košíčku a chce je rozdělit třem dcerám, ale ještě jedno jablko musí zůstat v košíčku. Jak to udělá?
 4. Jak se vejdou 4 černí sloni do trabanta???
- 2 dopředu a 2 dozadu.....
Jak se vejdou 4 šedí sloni do trabanta???

VYBARVI OBRÁZKY PODLE POKYNŮ:

Nápověda: Zvýrazněná slova jsou anagramy = slova, ve kterých je přeházeno pořadí písmen. Poradiš si?

The **HORAPT** is blue, red and yellow.

The **GOD** is **HEWIT** and black.

The **TAC** is **RAGENO**.

The **RYTUBTEFL** is **LUFLOUCR**.

The **KSNAE** is **NEREG** and brown.

3. Transfer do života

S rodiči nebo kamarády si zahraj vaši oblíbenou hru. Všiměj si, jak prožívají úspěch ostatní hráči.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Měl každý, kdo vyhrál, radost?
- Jak se tvářili ti, kdo vyhráli?
- Jak se cítili ti, kteří vyhráli?
- Myslíš si, že je úspěch vždy spojený s radostí? Proč?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Můj úspěch i úspěch lidí kolem mi přináší radost.

Tabulka možných pojmů ke hře Aktivita

Spící pes	Moře	Automatická pračka	Zedník	Strach
Žížala	Blesk	Červená pastelka	Učitel/ka	Smích
Kůň	Řeka	Postýlka	Prodáváč/ka	Bolest
Žížala	Les	Nákupní taška	Zpěvák	Pláč
Papoušek	Potok	Krém na ruce	Herec	Láska
Ryba	Sníh	Počítač	Květinářka	Kamarádství
Medvěd lední	Bouřka	Mobilní telefon	Řidič autobusu	Pomoc
Žirafa	Povodeň	Automobil	Uklízečka	Dárek

Výsledky úkolů z PL

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce 6 **Aktivita**

Vyhrál/a jsi někdy nějakou hru?
Jakou? Jak ses při tom cítil/a? Bylo ti to příjemné? Proč?

AKTIVITY
Znáte hru Aktivitu? Pokud ne, nevíte. Dnes si zahrajeme upravenou verzi, která se bude hodit pro naši třídu.

Výběr možných aktivit:

- KRESLENÍ – kreslíte na tabuli
- PŘEDVÁDĚNÍ – pantomima
- POPIS – pouze slovní, bez předvádění

Od paní učitelky dostanete **lístky s pojmy**, které budete muset ostatním zahrát, popsat nebo nakreslit. Někdo je neukazuje!

Vybíráte si ze tří výše uvedených aktivit jednu, kterou použijete k předvedení pojmu. Cílem je, aby ostatní uhodli, co předvádíte.

Byl/a jsi rád/a, když ostatní uhodli tvůj pojem z lístčku?
Co bylo pro tebe nejtěžší?
Co jsi cítil/a, když ostatní uhodli tvé slovo?
Je zajímavé vědět, co při úspěšném uhodnutí slova cítili tví spolužáci. Bylo to u vás všech stejné?

Můj úspěch mě těší a úspěch druhých mě těší také.

Nyní zkuste vyplnit pracovní list **Kvízová stránka**. Hodně štěstí!

Úkol
S rodiči nebo kamarády si zahraj vaši oblíbenou hru. Všiměj si, jak prožívají úspěch ostatní hráči.

„Humor je kořenem života.“ (Česká přísloví)

Hádanky:

1. No přece žirafa!!! Chudák!
2. Stín.
3. Jedné dceři dá jablko i s košíčkem.
4. Nijak, jsou už tam ti černí...

Vybarvování, překlad vět:

Papoušek je modrý, červený a žlutý.
Pes je bílý a černý.
Kočka je oranžová.
Motýl je barevný.
Had je zelený a hnědý.

Správný text v angličtině:

The parrot is blue, red and yellow.
The dog is white and black.
The cat is orange.
The butterfly is colourful.
The snake is green and brown.

Úspěch

CÍL:

Žáci pochopí význam slova úspěch a propojí ho s běžnými životními situacemi.

POMŮCKY:

Psací potřeby, pracovní list **ZNÁTE JE?**

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Práce se článkem o Karlu Čapkovi.

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_%C4%8Capek

Žáky necháme nejprve rychločtením potichu přečíst článek.

Žáci odpovídají na otázky typu: O kom je článek?

Jaká byla záliba Karla Čapka?

Jak se jmenoval bratr Karla Čapka?

Článek přečteme společně nahlas.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Kdo to byl Karel Čapek?
- Co o něm víte?
- V jakých oblastech byl úspěšný?
- Chtěli byste být známí a úspěšní jako Karel Čapek? Proč?

2. Návěst ve třídě

Cíl: Žáci ve skupinkách mají vymyslet definici slova úspěch.

Rozdělení žáků na skupinky po 3 – 4, samostatná práce skupin.

Definice jednotlivých skupin na papíru.

Porovnávání definic (očekáváme, že budou podobné) a domluvení se na společné definici.

Můžeme žákům předložit definici úspěchu z encyklopedie pro porovnání.

Žáci ji mohou vyhledat sami.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Lišily se vaše definice od vyhledané?
- Jste rádi úspěšní?
- Proč máme rádi úspěch?
- Myslíš si, že jen slavní lidé zažívají skutečný úspěch?
- Souhlasíš s větou: Ten, kdo je úspěšný, je šťastný?
- Co by pro tebe bylo malým úspěchem?
- Co by pro tebe bylo velkým úspěchem?
- Bude to stejné i za hodinu, den, měsíc, rok, pět let?

Náhled pracovního listu

Lekce
7

ZNÁTE JE?

Znáte je? Víte, kdo jsou nebo byli, čím se proslavili a s kým byli spřízněni?
K osobám ze sloupce 1 přiřaďte informace ze sloupce 2.

Sloupec 1	Sloupec 2
Václav Havel	anglická spisovatelka, autorka románů o čarodějnickém učni
Božena Němcová	český král, nazýván otec vlasti, zakladatel nejstarší univerzity v Čechách, známého mostu, císař Svaté říše
Karel Gott	první demokratický prezident ČR po sametové revoluci v roce 1989, spisovatel, dramatik
Karel IV.	první česká světice, říkalo se jí matka chudých, světlá slepých, pomocnice vdov a sirotků, babička českého krále Václava
Tomáš Garrigue Masaryk	přivedl slovanský národ do oblasti pod horu Říp, je po něm pojmenována naše vlast
Svatá Ludmila	autor dětských knížek, např. Karlík a továrna na čokoládu, Jakub a obří broskev, Převítovi, Matyláda...
Praotec Čech	česká spisovatelka, autorka známé knihy Babička
Roald Dahl	americký herec, kterého jste mohli vidět jako hlavní postavu ve filmu Piráti z Karibiku
Johny Deep	první československý prezident po odtržení Československa od Rakousko-Uherska v roce 1918
Joanne K. Rowlingová	český zpěvák, mnohokrát oceněný v anketě Zlatý slavík

3. Transfer do života

- Vyplnění pracovního listu – přiřazování slavných osobností a oblastí, ve kterých byly úspěšné. Výsledky pro kontrolu: lze očíslovat osoby, čísla pak vepisovat do druhého sloupce nebo vybarvovat stejnými barvami osobu a informace.
- Měj oči otevřené. Pokaždé, když kolem sebe uvidíš úspěch, napiš si čárku.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Vyjmenuj některé příklady úspěchu, na které si vzpomeneš.
- Jak se cítili lidé, kteří zažívali úspěch?
- Bylo to u všech stejné?
- Jak ses cítil/a ty?
- Kolik úspěchů jste zaznamenali?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Úspěch je kořením naší snahy.

Úspěšní nemusí být jen slavní lidé.

Každý z nás ho zažívá každý den - první slova dítěte, jízda na kole, pochvala, řešení úkolu, překonání se, pomoc ostatním...

POJMY

Úspěch je výsledek snahy jednotlivce nebo skupiny o dosažení určitého cíle.

Úspěch znamená úplné nebo částečné dosažení plánovaného cíle.

Opakem je neúspěch.

Synonyma - zdar, kladný výsledek.

cs.wikipedia.org

Náhled učebnice

Etická výchova • Učebnice pro 5. ročník ZŠ • Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Úspěch

Lekce
7

Přečti si následující článek.

Karel Čapek byl mimořádně dobrým amatérským fotografem, o čemž vedle známých fotografií v Dášence svědčí řada dalších dochovaných snímků včetně portrétů známých osobností, například prezidenta Masaryka. Méně známá je jeho záliba v etnické hudbě, ke které ho dovedl zájem o cizí kultury vůbec. Patří mezi přední sběratele v Česko-slovensku. Celou dochovanou sbírku jeho dědicové v roce 1981 věnovali Náprstkovu muzeu (celkem 462 desek). Autorství slova „robot“, které se s divadelní hrou R.U.R. rozšířilo po světě, je připisováno jeho bratru Josefu, který mu toto slovo poradil na návštěvě u otce v Trenčianských Teplicích. Karel Čapek původně uvažoval o slově „laboř“. Slovo robot je slovanského původu, vzniklo ze slovesa robotovat (pracovat). Roku 1995 mu byl in memoriam propůjčen Řád T. G. Masaryka.

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Čapek

Kdo to byl Karel Čapek?

Co o něm víte?

V jakých oblastech byl úspěšný?

ÚSPĚCH

Nyní budete pracovat ve skupinkách. Vaším cílem je vymyslet a napsat vlastní definici, co je to úspěch. Můžete se nechat inspirovat předchozím článkem.

Úspěch je kořením našeho snažení. Úspěch je kořením naší snahy.

Úspěšní nemusí být jen slavní lidé.

Každý z nás ho zažívá každý den – první slova dítěte, jízda na kole, pochvala, řešení úkolu, překonání se, pomoc ostatním...

Pokuste se sami vyhledat zajímavé informace o známém člověku. Řekněte je ostatním.

Úkol

Měj oči otevřené. Pokaždé, když kolem sebe uvidíš úspěch, napiš si čárku.

„Kde je málo úsměvu, tam je málo úspěchu.“ (České přísloví)

Jsi vynalézavý/vynalézavá

CÍL:

Žáci získají pohled na sebe jako na osobu činnou a tvořivou.

POMŮCKY:

Pracovní list **SEBEHODNOCENÍ**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

- Užijeme jednoduché cvičení pro orientační zjištění dominance levé či pravé mozkové hemisféry, viz pokyny v učebnici.
- Cvičení lze provést v kroužku, kdy si žáci počítají převahu levé či pravé ruky, nohy, oka.
- V kroužku vyhodnotíme, která skupina je početnější, kdo je vyhraněný, u koho se počty blíží.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Překvapilo tě tvé zjištění? Pokud ano, proč?*
- *Mohli jste dopředu usuzovat, co vám vyjde?*

2. Nácvik ve třídě

Žáci si samostatně vypracují odpovědi na testové otázky, odpovědi si mohou zapisovat do sešitu, psát na folii přes učebnici.

Následně spočítají počty kladných odpovědí.

Vyhodnocení testu:

Pokud jsi třeba jen jednou odpověděl/a ano, jsi tvořivý/á.

Čím více kladných odpovědí, tím vyšší míra tvořivosti.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Věděli jste o sobě, že jste tvořiví?*
- *Zamysli se nad následující situací: Tvůj spolužák odpověděl na všechny otázky NE. Je to možné? Co o něm můžeme říci? Co bychom mu poradili?*
- *Myslíš si, že je rozdíl mezi pojmy - vynalézavý, tvořivý a činný?*

3. Transfer do života

Žáci vyplní pracovní list Sebehodnocení.

Žákům poradíme, co by mohli vypisovat do stůžek – vlastnosti, přezdívky, pro ně typické věci. Snažíme se, aby nešlo o negativní charakteristiky.

Hodnotová reflexe:

Žáci nejprve ve dvojici, následně ve skupinách čtou, co vymysleli.

Na závěr jeden žák ze skupiny vyhodnotí zjištěné informace.

Náhled pracovního listu

Lekce
8

SEBEHODNOCENÍ

Do stůžky napiš nebo nakresli charakteristiku, která tě nejlépe vystihuje (může to být vlastnost, výstižná přezdívka...).

a/ všeobecně

b/ doma

c/ ve škole

d/ na kroužku

e/ podle vlastního výběru

f/ podle vlastního výběru

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Člověk je od přírody bytost velmi činorodá, tvořivá a vynalézavá.

Doporučení/pozor

Upozorněte žáky na zkreslenou výpovědní hodnotu výsledků testů, kdy získávají pouze orientační údaje, které nemusejí 100% vypovídat o jejich osobě. Většina volně přístupných testů jsou jen volnočasovými aktivitami a nemají žádnou spojitost s psychologickými testy.

POJMY

Tvořivost neboli kreativita (z lat. creo = tvořím) či invence, je zvláštní soubor schopností, které umožňují uměleckou, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost. Ta se projevuje jako vynalézavost, jako vznik něčeho nového, originálního, popř. tvůrčím řešením problémů.

Činorodost (lat. industria) je jednou ze sedmi ctností a znamená úsilí, pracovitost, pílí, příčinlivost, iniciativu. Jedná se o důsledné využití svých možností a schopností, jak ve fyzickém, tak i v duchovním světě. Přílišná činorodost se však stává nepříliš pozitivní vlastností - horlivostí.

Opakem činorodosti je lenost.

Náhled učebnice

Etická výchova Metodika pro 5. ročník ZŠ Téma 2 : Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce
8

Jsi vynalézavý/vynalézavá

K zamyšlení:

Víte, že pravá strana mozku je tvořivá a levá je logická? Že pravá polovina tvého mozku řídí levou stranu těla a levá polovina mozku stranu pravou?

Která strana má pod kontrolou většinu tvých možností?

Zjisti si to následujícím cvičením.

- Sepni ruce. Který palec máš navrchu?
- Založ si ruce na prsou. Kterou ruku máš navrchu?
- Dej si nohu přes nohu. Která noha je navrchu?
- Podívej se do papírové trubičky. Kterým okem se koukáš?
- Vykopni míč. Kterou nohu použiješ?

Která strana tvého mozku má hlavní slovo?

Jsi vynalézavý/vynalézavá?

Odpovídejte na následující otázky podle pravdy. Odpovědi si zaznamenávejte do sešitu. Vyčkejte pokynů vyučujícího k vyhodnocení výsledků.

1. Už jsi někdy vyřešil/a nějaký problém?	ANO	NE
2. Vymyslel/a jsi už někdy vtip?	ANO	NE
3. Stalo se ti někdy, že sis vystačil/a, i když po ruce nebylo žádné nářadí?
(např. hřebík jsi zatloukl/a botou...)	ANO	NE
4. Už sis někdy do jídla přidal/a ingredienci, kterou většina lidí nepoužívá?	ANO	NE
5. Vymyslel/a jsi někdy nějaký příběh?	ANO	NE
6. Vymyslel/a jsi někdy hru anebo jsi u nějaké hry upravit/a pravidla?	ANO	NE
7. Vytvořil/a jsi někdy originální kresbu, karikaturu nebo písničku?	ANO	NE
8. Vymyslel/a jsi někdy hádanku?	ANO	NE

Nyní spočítejte počet odpovědí ANO a počet odpovědí NE.
Vyhodnoťte s paní učitelkou.

Člověk je od přírody bytost velmi činorodá, tvořivá a vynalézavá.

Vyplňte pracovní list Sebehodnocení.

„Čím výše vystoupíš, tím větší máš rozhled.“ (České přísloví)

To jsem já

CÍL:

Žáci mají pochopit, že každý je svým způsobem jedinečná bytost.

POMŮCKY:

Čtvrtky, pastelky, fixy, nůžky, lepidlo, větší výběr časopisů, pracovní list **V ČEM BYCH MOHL/A BÝT LEPŠÍ?**

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Motivace zamyšlením nad konkrétní situací z nedávné doby – ráno: zamyslete se, co se vám dnes ráno povedlo. Naladění žáků na „chválení se“.

Pro některé žáky, kteří mají problémy s pozitivním sebehodnocením, může být tato aktivita nepříjemná. Nenuťte je, pomozte jim vymyslet silnou stránku jejich osobnosti.

Zamyslete se nad tím, co se vám daří, v čem jste dobří (ve sportu, ruční práci, lepení modelů, výrobě šperků...). Pokuste se vymyslet alespoň jednu oblast.

Řekněte to ostatním. Větu začněte slovy: „Nechci se chválit, ale v jsem opravdu dobrý/á.“

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak jste se cítili, když jste měli vymyslet něco, co se vám povedlo?
- Bylo těžké něco vymyslet?
- Překvapilo vás něco? Co?
- Bylo těžké uvědomit si, v čem jste dobří?
- Jak byste pomohli někomu, kdo by nemohl nic vymyslet?

2. Nácvik ve třídě

Výroba koláže z časopisových výstřižků.

Dopředu je nutné nashromáždit dostatek vhodného materiálu na výrobu koláže.

Žáci musí mít k dispozici nůžky, lepidlo, fixy, pastelky...

Instrukce:

1. V časopisech vyhledejte obrázky, které charakterizují vaši osobu, vaše zvyky, zájmy, koníčky, vše, co rádi děláte, jíte...
2. Obrázky vystříhejte.
3. Na čtvrtku napište **TO JSEM JÁ**.
4. Až budete mít vše vystříháno, naskládejte obrázky na čtvrtku.
5. Vhodně naaranžujte.
6. Nalepte.

Doporučení/Pozor

Je dobré si předem připravit ukázkou koláže - pro lepší představu dětí.

Na závěr je dobré uspořádat výstavu z hotových obrázků.

Žáci si výtvořky ostatních prohlédnou a mají možnost se ostatních ptát.

Každý žák představí svou koláž a vysvětlí ostatním, proč si vybral dané obrázky.

Náhled pracovního listu

Lekce
9

V ČEM BYCH MOHL/A BÝT LEPŠÍ?

Do tabulky dopište volná políčka – konkrétní cíle, kterých byste rádi v dané oblasti dosáhli. Zamyslete se a označte políčka, která vystihují váš postoj, např. křížkem, vybarvením....

Oblast	Konkrétní cíl	Mohl/a bych být lepší ANO	Mohl/a bych být lepší NE	Mohl/a bych být lepší NEMÁM ZÁJEM
Sport	jízda na kolečkových bruslích			
Sport				
Škola	připravit projekt pro celou třídu na téma: Čím bychom chtěli jednou být			
Domov	připravit nedělní oběd			
Domov				
Zájmy	přečíst alespoň jeden díl Harryho Pottera			
Zájmy				
Vlastní výběr				

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jsou tu nějaké práce stejné? Proč ano? Proč ne?
- Bylo těžké vybrat obrázky, které vás charakterizují?
- Poznali byste koláže svých spolužáků?
- Bavila vás tato práce? Co se vám líbilo/nelíbilo?

3. Transfer do života

Zamyslete se, zda máte nějaké oblasti, ve kterých byste mohli být lepší (sport, škola, domov...) Pokuste se vyplnit pracovní list **V čem bych mohl/a být lepší?**

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo těžké vymyslet oblasti, ve kterých byste se mohli zlepšit?
- Bylo těžké vybrat odpovědi na vypsání témata?
- Myslíš, že by mohl někdo odpovědět na vše NE?
- Co byste řekli o člověku, který by na vše odpověděl NEMÁM ZÁJEM?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Každý člověk je jedinečnou bytostí.

Každý člověk má svou vlastní podobu, své charakteristické vlastnosti, způsoby chování a vyjadřování, své zájmy a záliby, svá oblíbená jídla, hudbu, filmy...

Všichni patříme do stejného živočišného druhu - Homo sapiens -, ale každý z nás je jedinečnou osobností.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2 : Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce
9

To jsem já

Zamyslete se nad tím, co se vám dnes ráno povedlo.

Dokážete vymyslet alespoň jednu věc?

Zamyslete se nad tím, co se vám daří, v čem jste dobří.

(Ve sportu, ruční práce, lepení modelů, výroba šperků...). Pokuste se vymyslet alespoň jednu oblast. Řekněte to ostatním. Větu začněte slovy: „Nechci se chválit, ale v ... jsem opravdu dobrý/á.“

TO JSEM JÁ

V dnešní hodině si připravíte koláž na téma „To jsem já.“

Koláž

- technika vlepování různých materiálů do plochy obrazu,
- výtvarné dílo touto technikou vytvořené.

Na závěr uspořádejte výstavu vašich vytvořů. Obrázky si nepodepisujte, ostatní budou hádat tvůrce obrázků.

Každý člověk je jedinečnou bytostí. Každý člověk má svou vlastní podobu, své charakteristické vlastnosti, způsoby chování a vyjadřování, své zájmy a záliby, svá oblíbená jídla, hudbu, filmy... Všichni patříme ke stejnému živočišnému druhu - Homo sapiens -, ale každý z nás je jedinečnou osobností.

Úkol

Zamyslete se, zda máte nějaké oblasti, ve kterých byste mohli být lepší (sport, škola, domov...) Pokuste se vyplnit pracovní list **V čem bych mohl být lepší?**

„Když někdo mlčí, ještě to nemusí znamenat, že nemá co říci.“ (České přísloví)

Doporučení/pozor

Setkali jste se někdy s prací na stejné téma, kdy jde o charakteristiku člověka? K čemu by se dala tato práce použít? Proč je lidé vyrábějí nebo shromažďují?

Tvorba portfolií lidí (portfolia modelek, portfolia žáků, sbírky prací žáků).

Zdroj definice koláž:

<http://www.slovník-cizich-slov.net/kolaz/>

Naladíme se

CÍL:

Žáci mají rozlišit pozitivně naladěnou komunikaci a jednání s okolním světem, určit význam pozitivního naladění pro život.

POMŮCKY:

Pracovní list **POZITIVNÍ NALADĚNÍ**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Na úvod hodiny žákům vysvětlíme pojem **pozitivní** – kladný, přínosný – , opak negativní, kde se s tímto pojmem mohli setkat.

Prohlédněte si se žáky obrázky v učebnici. Žáci popisují, co vidí na jednotlivých obrázcích, a pokusí se domyslet, co jednotlivé osoby říkají nebo co si myslí (jako bublinky v komiksech).

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Přiřadili byste k některému obrázku nebo osobě slovo pozitivní? Proč?*
- *Jak se asi cítí jednotlivé osoby?*
- *Je ti někdo na obrázcích sympatický? Proč?*

2. Návuk ve třídě: Naladíme se

Motivace k aktivitě: Předvedení učitelovy scénky na téma přivítání na úvod vyučovací hodiny.

1. Vyberte, jakou scénkou chcete začít - pozitivní - lhostejné.
2. Zahrajte scénku, kdy se vítáte s dětmi na začátku hodiny.
3. Odejděte ze třídy.
4. Po návratu zahrajte rozdílnou variantu.

Žáci po poslední ukázkce určují, čím se scénky lišily.

Návodné otázky: Kdy jste se vy jako diváci cítili lépe?

Jaký úvod hodiny je pro vás tedy lepší?

Doporučení/pozor

Je dobré žákům nejdříve předvést scénku, protože sami ztratí ostych při předvádění vlastních scének.

Aktivita ve dvojicích

Žáky rozdělte do dvojic.

Zadání úkolu: Zahrajte scénku, jejíž téma budete mít na lístečku.

Zahrajte ji s pozitivním či lhostejným naladěním.

Ostatní budou hádat, o které naladění šlo.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jaké naladění je vám příjemnější?*
- *Jak jsou naladěni lidé kolem vás, vaši rodiče, sourozenci, spolužáci, kamarádi?*
- *Můžete udělat něco pro to, aby lidé kolem vás byli pozitivně naladěni?*

Náhled pracovního listu

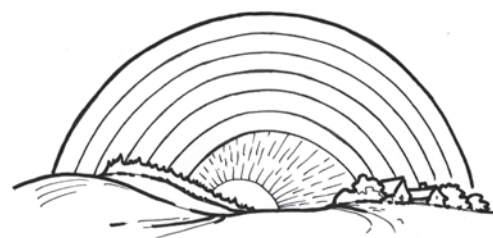
Lekce
10

POZITIVNÍ NALADĚNÍ

1. Vymysli různé symboly pro pozitivní naladění do připravených rámečků (např. sluníčko, smajlíky, kytičky...).

2. Do duhy napiš, jak na člověku poznáš, že je pozitivně naladěný.

3. Transfer do života

Rozhlédni se kolem sebe. Pozoruj lidi, kteří tě obklopují. Jak jsou naladěni? Najdeš mezi nimi pozitivně naladěné osoby? Zamysli se, podle čeho bys to poznal/a. Svě závěry napiš do duhy v pracovním listu. Jaké symboly bys použil/a pro zachycení pozitivního naladění?

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky a mohou ukázat své obrázky v pracovním listu:

- Jaké byly výsledky vašeho pozorování?
- Podle čeho si myslíte, že poznáte pozitivně naladěného člověka?
- Co jste si napsali do duhy?
- Jaké symboly jste přiřadili k pozitivnímu naladění?
- Bylo kolem vás více pozitivně nebo negativně naladěných?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Pozitivně naladěného člověka poznáš podle úsměvu, vlídného a vstřícného chování, ochoty ti pomoci a tento člověk se nenechá jen tak odradit.

Pozitivně naladěný člověk přistupuje k životu s úsměvem na rtech a snaží se překonat překážky, které mu přijdou do cesty.

S pozitivně naladěným člověkem se cítíme lépe.

Pozitivní naladění je nakažlivé - může přeskočit z jednoho člověka na druhého.

Náměty pro žákovské scénky:

Jdete koupit nové boty.	Požádejte sourozence, zda by mohl přepnout program televize.
Jdete reklamovat fotoaparát.	Domluvte se se sourozencem, kdo půjde na nákup.
Jste na návštěvě u tety a strýčka.	V obchodě potřebujete vyměnit malé tričko za větší.
Omluvte se ve škole ohledně zapomenutí domácího úkolu.	Na tréninku vás bolí noha. Omluvte se trenérovi.
Požádejte spolužáka, aby vám půjčil svou propisku.	Zapomněli jste si svačinku. Požádejte spolužáka, zda by vám nedal kousek své.
Požádejte paní kuchařku o přidavek oběda.	V kině dávají film, který byste rádi viděli. Navrhněte spolužákovi/spolužačce, zda by chtěl/a jít s vámi.
Řekněte řidiči v autobuse, že mu nedovírají zadní dveře autobusu.	Potřebujete půjčit drobné na sušenku. Požádejte o peníze kamaráda.
Poproste paní uklízečku o půjčení hadru na podlahu. Vylili jste vodu při výtvarné výchově.	Nerozumíte úkolu z matematiky. Poproste spolužáka o pomoc.

Náhled učebnice

Lekce

10

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Naladíme se

Víte, co znamená slovo pozitivita, pozitivní? Najděte české slovo stejného významu.

NALADÍME SE

1. Sledujte scénku odehrávající se před vámi. Dokážete určit, kdy byl člověk pozitivně naladěný?

2. Návěk ve dvojicích: Připravte si scénky na zadaná témata s využitím pozitivního naladění a bez něj. Ostatní spolužáci hádají, ve které scénce bylo užito pozitivní naladění.

Pozitivně naladěného člověka poznáš podle úsměvu, vlídného a vstřícného chování, ochoty ti pomoci a tento člověk se nenechá jen tak odradit. Pozitivně naladěný člověk přistupuje k životu s úsměvem na rtech a snaží se překonat překážky, které mu přijdou do cesty. S pozitivně naladěným člověkem se cítíme lépe. Pozitivní naladění je nakažlivé - může přeskočit z jednoho člověka na druhého.

Úkol

Rozhlédni se kolem sebe. Pozoruj lidi, kteří tě obklopují. Jak jsou naladěni? Najdeš mezi nimi pozitivně naladěné osoby? Zamysli se, podle čeho bys to poznal. Svě závěry napiš do pracovního listu. Jaké symboly bys použil/a pro zachycení pozitivního naladění?

„Dobré slovo pusu nespálí.“ (České přísloví)

Věřte, nevěřte

CÍL:

Žáci objeví a pochopí nutnost pozitivního přístupu k životu.

POMŮCKY:

Pracovní list **SLEDOVÁNÍ OKOLÍ**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Pozdrav v kruhu. Žáky necháme chvíli přemýšlet a následně mají vyjádřit, vyslovit nebo zahrát pozdrav ostatním (např. úsměv, věta, úklon hlavy, těla...)

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Která forma pozdravu je ti příjemná a proč?
- Který pozdrav používáš nejčastěji?
- Se kterou formou pozdravu jsi měl největší problém a proč?

2. Návik ve třídě

- Připomeneme žákům, co je to pozitivní naladění. Pokud nemáte vypracovaný pracovní list Pozitivní naladění, lze ho použít nyní.
- Se žáky nahlas přečteme jednotlivé příběhy.
- Všechny příběhy jsou pravdivé.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Myslíte si, že se příběhy skutečně staly?
- Jsou hrdinové příběhů pozitivně naladěni? Podle čeho jste to poznali?
- Co by se mohlo stát, kdyby hlavní hrdinové příběhů nebyli pozitivně naladěni?
- Znáte nějaký podobný příběh ze svého okolí?

3. Transfer do života

Po dobu jednoho týdne žáci sledují naladění vybraných lidí kolem sebe - sami sebe, dva členy rodiny, dva spolužáky. Pozorované údaje zapisují do tabulky v pracovním listu Sledování okolí. Žákům poradíme, že mohou užívat nabídnuté zkratky a že je dobré večer před spaním se zamyslet a pak své pocity zaznamenat. Jako závěr je pod tabulku připojeno zamyšlení, které navazuje na pozorování. To vypracujeme společně se žáky.

Náhled pracovního listu

Lekce
11

SLEDOVÁNÍ OKOLÍ

1. Všímej si sebe a svého okolí po dobu jednoho týdne. Vyber si dva spolužáky a dva členy rodiny. Do připravené tabulky každý den (nejlépe večer) запиš údaje o svém naladění a naladění vybraných osob ze svého okolí. Během jednoho dne budeš mít více zápisů.

Můžeš použít tyto zkratky:

P – pozitivní naladění,
N – negativní naladění,
J = jiné naladění.

Den	Já	Můj spolužák	Můj spolužák	Moje rodina	Moje rodina
Pondělí					
Úterý					
Středa					
Čtvrtek					
Pátek					
Sobota					
Neděle					

2. Zakroužkuj vyhovující slova.

V jakých situacích ses cítil/a lépe: když bylo mé okolí **pozitivně/negativně** naladěno.

Měl/a jsem kolem sebe více lidí naladěných **pozitivně/negativně**.

Situace jsem lépe zvládal/a, když jsem byl/a **pozitivně/negativně** naladěn/a.

Většinou se člověk **pozitivně/negativně** naladěn těší pevnějšímu zdraví.

Hodnotová reflexe:

Žáci doplňují závěr pod tabulkou a odpovídají na otázky:

Nejprve necháme žáky přečíst závěr pod tabulkou v pracovním listu. Žáci rozmýšlejí výsledky svých pozorování a vybírají výrazy, které zakroužkují. Nakonec si přečteme závěr společně.

- *Převažují v tvé tabulce pozitivní, negativní nebo jiná naladění?*
- *Myslíš si, že jsou všichni lidé raději, když je kolem nich pozitivní naladění?*
- *Jak by asi reagoval člověk, který je spíše negativně naladěný a řešil by problém s někým, kdo je spíše pozitivně naladěný?*
- *Bylo něco, co tě překvapilo?*
- *Bylo něco, co tě potěšilo?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

S úsměvem a pozitivním přístupem jde všechno lépe.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce

Věřte, nevěřte

11

Jak jste dnes naladěni?

Podívejte se kolem sebe a jeden po druhém pozdravte své spolužáky v kruhu. Dejte si záležet.

VĚŘTE, NEVĚŘTE

Přečtěte si následující příběhy.

První příběh – OMA

Když bylo Omě padesát let, zjistili lékaři, že má rakovinu. Oma zažila v Sudetech druhou světovou válku, odsun sudetských Němců, totalitní režim a následně i návrat demokracie do Česka. Je se „starší školou“. Žije a vždy žila poklidným životem – malé venkovské. Nad diagnózou lékařů se nezhroutila, každý den prožívala jako dříve. Od své maminky a babičky znala účinky bylinek a spoustu dalších babčeských rad pro život. Každé ráno vstávala s úsměvem na rtech a pro každého včelí nášla včelné slovo. Dnes je to už velmi stará paní, která i s vážnou nemocí žila plnohodnotným životem.

Druhý příběh – NAŠE BARČA

Naše Barča je zlatá anglická kokršpanělka, která toho má již hodně za sebou. Je to vlastně taková psi babička. Už jako malé štěně bylo veselá, plná života a dobré nálady. Její radostné řepání tišpek po podzate nás ráno probouzí a vítá, když se vracíme domů. Nadšeně vrhne očásku, upřímný pohled do očí a smáje se tlamíčka – zkrátka Barča. Na první pohled nikdo nepozná, že má za sebou tři velmi vážné operace. Je to bojovnice, která je na světě ráda a užívá si každou chvíli života. I když ji netřelo po každé do smíchu a chvilu se slabá a vyčerpaná po těžkých operacích, její oči se rozkmitaly pokaždé, když jsme k ní přišli a promluvíli na ni. Nevzdává to a řídí se heslem: S úsměvem jde všechno lépe.

Třetí příběh – NECHCI ZEMŘÍT

Tento příběh je o chlapci, který se narodil tělesně postižený – neměl ruce ani nohy. Život byl pro něj úplně jiný než pro ostatní děti, nemohl dělat to, co ostatní a co by se mu líbilo. Když mu bylo deset let, chtěl se utopit. Neslo to. Uvědomil si, že svým příkladem může pomáhat ostatním. Pomáhat těm, kteří ztratili víru v lepší život a kteří se cítí na hranici svých sil. Jeho cíl je ukázat jim, že vždy to má cenu sebrat sílu a jít dál. Předává jiným své pozitivní naladění, dobrou náladu a víru v život. Lidé, kteří jsou kolem něj, doslova nakazí svým nadšením a pozitivním přístupem k životu.

Zamyslete se:

- Myslíte si, že se příběhy skutečně staly?
- Jsou hrdinové příběhů pozitivně naladěni? Podle čeho jste to poznali?
- Co by se mohlo stát, kdyby hlavní hrdinové příběhů nebyli pozitivně naladěni?
- Znáte nějaký podobný příběh ze svého okolí? Povězte ho ostatním.

S úsměvem a pozitivním přístupem jde všechno lépe.

Úkol

Po dobu jednoho týdne sleduj naladění vybraných lidí kolem sebe. Více najdeš v pracovním listu. Sledování okolí.

„Kdo umí zpívat a smát se, ten se neleká žádného neštěstí.“ (České přísloví)

Křeslo pro hosta

CÍL:

Žáci si procvičí kladení otázek, kterými budou zjišťovat zajímavé informace o spolužácích. Žáci se prostřednictvím otázek spolužákům zamýšlí nad tím, zda i o sobě zjistili nového.

POMŮCKY:

Křeslo (židle) pro hosta - nejlépe otáčecí, pracovní list **JAK SE VIDÍM**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáci se zamýšlí nad otázkami v učebnici. V duchu na otázky odpovídají. Kdo jsi? Co máš rád? Zajímá tě příroda? Třídíš odpady? Kolik času denně trávíš na počítači?

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Umiš odpovědět na tyto otázky?
- K čemu nám otázky slouží?

2. Nácvik ve třídě

Motivace k aktivitě: Dětem vysvětlíme, odkud pochází název aktivity (Dříve pořad v České televizi, kdy hostem pořadu bývaly známé nebo významné osobnosti. S nimi moderátor hovořil na rozličná témata. Pozvání do tohoto pořadu bývalo ctí.).

Žáci se sesednou do kruhu, kam vřadíme speciální křeslo (židli) pro hosta. Je možné křeslo dát do středu kruhu nebo mezi ostatní židle kruhu.

Dopředu se s žáky domluvíme, že budou klást otázky, které je zajímají, a podle toho, co by se rádi dozvěděli o osobě v křesle.

Pokud žák v křesle nebude chtít odpovídat, nemusí.

Vybereme dobrovolníka do křesla.

Dle časových dispozic volíme počet žáků do křesla.

Doporučení / pozor

1. Pozor na nevhodné otázky, které by mohly být tázanému dítěti nepříjemné – nutnost selekce, usměrnění dotazů.
2. Možné domluvit před aktivitou, co je vhodná otázka.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- **Pro hosty v křesle:**
Vadilo vám něco při upření pozornosti na vás?
Byly nějaké otázky, které se vám nelíbily?
Cítili jste se lépe v křesle nebo jako tážající se?

Náhled pracovního listu

Lekce
12

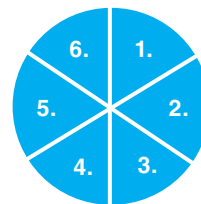
JAK SE VIDÍM

1. Z nabídky vyber šest vlastností, které tě charakterizují, jsou pro tebe typické. Vlastností dopiš k číslům vedle diagramu. Můžeš použít i vlastnosti, které nejsou uvedeny v seznamu.

Nabídka vlastností:

smutný, veselý, mrzutý, náladový, bojácný, odvážný, zbrklý, nervózní, agresivní, kamarádský, nepřátelský, spokojený, nadšený, chladný, zručený

1.
2.
3.
4.
5.
6.

2. Požádej spolužáka, aby zkusil vybrat 6 vlastností, jak on vidí tebe. Vyznačí je vedle druhého diagramu.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Porovnej výsledky. Vidi tě spolužák stejně, nebo jsou mezi vašimi pohledy rozdíly? Proč?

• **Pro tázající se:**

Chtěli byste si také vyzkoušet sedět v křesle?

Byl pro vás problém vymyslet nějaké otázky?

Myslíte si, že je jednoduché sedět v křesle a čekat na otázky?

Zkusili jste si odpovídat na otázky, které spolužáci kladli osobě v křesle?

3. Transfer do života

Myslíš, že by vás bavilo, aby se v Křesle pro hosta vystřídali všichni ze třídy?

Zamysli se nad přípravou celotřídního projektu Křeslo pro hosta.

Žáky můžeme motivovat k celotřídnímu projektu Křeslo pro hosta:

- Myslíš, že byste si mohli zahrát tuto aktivitu i doma s rodiči, sourozenci, popřípadě prarodiči a příbuznými?

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Zkusili jste si doma zahrát na křeslo pro hosta? Kdo s vámi hrál? Líbilo se vám to?
- Zjistili jste něco nového o někom z vaší rodiny? Překvapilo vás něco?
- Zkoušeli jste v duchu hádat, co bude osoba v křesle odpovídat? Pokud ano, jak úspěšní jste byli v typování?
- Zkoušeli jste si představovat, co byste odpovídali vy?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nikdy neznáme nikoho úplně. Vždycky se najdou nějaké informace i o tvých dobrých kamarádech, které pro tebe budou nové. Je pro vás obohacením lépe poznávat lidi i svět kolem.

Člověk, kterého znáš nejlépe, jsi ty sám. Ale i ty můžeš být překvapen něčím, co jsi od sebe nečekal. Je dobré dozvědět se o sobě něco nového.

Náhled učebnice

Etická výchova • Učebnice pro 5. ročník ZŠ • Téma 2 : Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce 12 Křeslo pro hosta

Kdo jsi?
Co máš rád? Zaujímá tě příroda? Třídíš odpady? Jak často trávíš čas na počítači?

KŘESLO PRO HOSTA
Následující aktivita má svou historii. Dříve se takto jmenoval pořad v České televizi. Pro pozvané osoby bylo velkou ctí do křesla usednout a povídat si s moderátorem pořadu o svém životě. Usednout do našeho „křesla pro hosta“ a odpovídat na otázky spolužáků by mělo být ctí i pro vás.

Zamysli se nad následujícími otázkami.
Pro hosty v křesle:
Vadilo vám něco při upření pozornosti na vás?
Byly některé otázky, které se vám nelíbily?
Chtěli jste se lépe v křesle, nebo jako tázající se?

Pro tázající se:
Chtěli byste si také vyzkoušet sedět v křesle?
Byl pro vás problém vymyslet otázky?

Nikdy neznáme nikoho úplně. Vždycky se najdou nějaké informace i o tvých dobrých kamarádech, které pro tebe budou nové. Je pro vás obohacením lépe poznávat lidi i svět kolem.
Člověk, kterého znáš nejlépe, jsi ty sám. Ale i ty můžeš být překvapen něčím, co jsi od sebe nečekal. Je dobré dozvědět se o sobě něco nového.

Úkol
Myslíš, že byste si mohli zahrát na křeslo pro hosta i doma?

„Má dost, kdo je spokojen s málem.“ (České přísloví)

Doporučení / pozor

Pracovní list Jak se vidím lze použít pro práci ve dvojici. Žáci nejprve hodnotí sami sebe, vybírají vhodné charakteristiky do diagramu. Pak předají list kamarádovi, ten jim vyplní diagram podle toho, jak ho vidí on. Potom si list vrátí zpět. Žáci srovnávají, zda jsou oba diagramy stejné, tzn. že se vidí stejně jako je vidí kamarádi - spolužáci.

Můžeme se s žáky zamýšlet nad rozdíly mezi diagramy.

Je něco, co tě překvapilo na tom, co ti do diagramu vybrali kamarádi?

Myslíš si, že měli pravdu? Je možné, že tě tak vidí? Jak je to možné? Co s tím můžeš udělat?

Sebepřijetí

CÍL:

Žáci si mají uvědomit a pokusit se pojmenovat své klady a zápory.

POMŮCKY:

Pracovní list **MOJE KLADY A ZÁPORY**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáky motivujeme zamyšlením se nad přínosem zvířat, která jsou pro člověka zdánlivě neužitečná.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo pro vás těžké vymyslet přínos zvířat?
- U kterých zvířat vám to šlo lépe? Proč?

2. Návěst ve třídě

Nejprve budou žáci pracovat samostatně do pracovního listu, kde mají připravenou tabulku. Zkusí vyplnit pět svých předností a pět nedostatků.

V další fázi žáky přiřadíme do dvojic. Pozor na výběr dvojic. Žáci ve dvojici by měli být na sebe pozitivně naladěni. Žáci by si měli sdělovat, co do tabulky vyplnili, umět se podělit o pocity a navrhnout společně konkrétní zlepšení. To lze jen ve dvojici, kde se oba cítí bezpečně.

Doporučení/pozor

Žáky nenutíme něco vymyslet, spíše je vedeme k tomu, aby sami odhalili a pojmenovali své silné stránky.

Žáci většinou rádi vymýšlejí svá negativa, s vymýšlením pozitiv mívají problémy. Pomozme je nasměrovat.

Závěrečná fáze probíhá v kruhu. Žáci dostanou prostor pro vyjádření svých postřehů, co se jim podařilo vymyslet, s čím by jim mohl pomoci rozbor ve skupině.

Doporučení/pozor

Žáky nenutíme vyjadřovat se, proto na reflexi začneme pracovat s dobrovolníky. Jedná se o téma, které by mohlo být pro někoho citlivé a některý žák by se tedy nerad vyjadřoval.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co bylo pro tebe těžší? Vymyslet své přednosti nebo své slabší stránky?
- Vadí vám, když se použijí pojmy pozitivní a negativní, kladné a záporné vlastnosti?
- Jak ti bylo, když jsi měl o stránkách tvé osobnosti mluvit se spolužákem nebo spolužačkou?
- Objevil se mezi vámi nějaký problém nebo nedorozumění?
- Jaký význam pro tebe měla tato aktivita? Byla ti něčím užitečná? Zkusíš něco dělat jinak?

Náhled pracovního listu

Lekce
13

MOJE KLADY A ZÁPORY

Zamysli se a do tabulky napiš pět svých předností a pět vlastností, které se ti nelíbí nebo bys je rád změnil.

KLADY	ZÁPORY	CO MOHU UDĚLAT PRO ZLEPŠENÍ

Zde máte volné řádky pro nápady a rady vašich spolužáků:

.....

.....

.....

.....

.....

Doporučení/pozor

- Dle situace si můžeme se žáky povídat o jejich tabulkách, co vyplňovali jako své přednosti.
- O nedostacích mluvíme opět jen na základě dobrovolnosti a v atmosféře důvěry, která by v kruhu ve skupině měla panovat.
- Je důležité slabší stránky dětí neodsuzovat, ale ukázat jim, že je lepší je přijmout, pojmenovat je a pracovat s nimi (viz třetí sloupek v tabulce pracovního listu).

3. Transfer do života

Každý člověk má svou hodnotu.

Zkuste na sobě pracovat! Náměty, které jste si vymysleli pro vylepšení svých slabších stránek uveďte do reality. Není to jednoduché. Ale uvidíte, až se vám podaří dosáhnout prvních výsledků, budete odměnění příjemnými pocity a uspokojením ze sebe samých.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Zkoušeli jste pracovat na svých záporech?*
- *Jak se vám to dařilo?*
- *Jaké pocity jste měli, když se vám něco podařilo změnit k lepšímu?*
- *Budete na tom pracovat dál?*

4. Závěrečné zveřejnění lekce

I věci a tvorové zdánlivě neužiteční přináší užitek. Je to jen na nás, abychom se snažili najít, kdy, kde a v čem je. Každý máme své kladné i záporné stránky. Je dobré ty kladné rozvíjet a o těch záporných přemýšlet, hledat cesty ke zlepšení a pracovat na nich.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2 : Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce

13

Seběpřijetí

Zamyšlení ze světa zvířat:

Vyberte si zvíře a pokuste se k němu vymyslet, co je jeho předností, čím je užitečné.

SEBEPŘIJETÍ

Budete pracovat do pracovního listu **Moje klady a zápory**. Nejprve samostatně vypracujte cvičení 1. Další fáze je práce ve dvojici se spolužákem nebo spolužáčkou.

Na závěr si sedněte do kruhu a popovídejte si o tom, co jste zjistili.

I věci a tvorové zdánlivě neužiteční přinášejí užitek. Je to jen na nás, abychom se snažili najít, kdy, kde a v čem je. Každý máme své kladné i záporné stránky. Je dobré kladné rozvíjet a o záporných přemýšlet, hledat cesty ke zlepšení a pracovat na nich. Každý člověk má svou hodnotu.

Úkol

Zkuste na sobě pracovat! Náměty, které jste si vymysleli pro vylepšení svých slabších stránek, uveďte do reality. Není to jednoduché. Ale uvidíte, až se vám podaří dosáhnout prvních výsledků, budete odměnění příjemnými pocity a uspokojením ze sebe samých.

Co o mně ještě nevíte?

CÍL:

Žáci nacvičí vhodný způsob sebeprezentace své osoby a sledují prezentace ostatních.

POMŮCKY:

Lístečky se situacemi z reálného života, pracovní list **NAJDI NĚKOHO, KDO...**

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Hra Prší nebo Sněží. Dětem vysvětlíme následující hru.

Učitel si stoupne na židli, v ruce má připravené lístečky se situacemi. Žáci stojí kolem asi ve vzdálenosti dvou metrů.

Až zavolá: „Prší!“ (v zimních měsících „Sněží!“), vyhodí nad sebe do vzduchu nastříhané lístečky.

Pak se všichni sesednou do kruhu, přitom se domlouvají, kam lísteček zařadit, a třídí: vhodný způsob chování x nevhodný způsob chování.

Po ukončení třídění se jednotlivé sloupce přečtou, poté je můžeme nalepit na papír.

Hodnotová reflexe:

Žáci přečtou nahlas rozdělení situací na vhodné a nevhodné.

Žáci odpovídají na otázky:

- Byla nějaká situace, kdy jste se nemohli rozhodnout, kam lísteček zařadit?
- Jak jste to vyřešili?

2. Návuk ve třídě

Aktivita probíhá v kruhu.

Jelikož se žáci již několikrát za svou školní docházku představovali druhým, tak zvolíme variantu představení se ostatním, která je na pokročilejší úrovni - tzn. výběr specifických informací, které spolužáci nebudou znát.

Příklad je uveden v učebnici, možno napsat na tabuli a žáci se budou držet tohoto schématu.

Představení by mělo být krátké, stručné, výstižné, aby ostatní spolužáci udrželi pozornost.

Upozorníme žáky, aby se snažili představit vhodným způsobem, tzn. postojem těla, mimikou, gesty, slovním vyjadřováním.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaké další informace o sobě byste mohli říci?
- Měli jste problém říci nějaké informace?
- Jak jste se cítili, když jste o sobě mluvili?
- Čeho byste se měli vyvarovat?
- Co je důležité respektovat, když o sobě mluvíte?

3. Transfer do života

Všímej si lidí kolem sebe. Pozoruj, jak o sobě mluví, co říkají. Vyber si jednu osobu a zkus zhodnotit, co se ti líbilo nebo nelíbilo na jejím projevu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jakou osobu sis vybral/a?
- Co se ti na jejím způsobu chování líbilo nebo nelíbilo?
- Dal by se způsob její sebeprezentace zlepšit? Zkus poradit jak?

Náhled pracovního listu

Lekce
14

NAJDI NĚKOHO, KDO...

1. Doplňte kresleným postavám do bublinek text. Jejich komunikace by měla mít „určitou úroveň“.

2. Najdi někoho, kdo – jména napiš do volného místa.

- Umí hrát na hudební nástroj.
- Vydrží minutu bez dýchání.
- Vyprovokoval někdy rvačku.
- Chodí každý den venčit psa.
- Nedostal nikdy pětiku.
- Třídí odpad.
- Neuklízí si po sobě po jídle.
- Pouští v autobuse sednout starší lidi.
- Odhazuje na ulici papírky.

Červeně podtrhni příklady vhodného/pozitivního chování.
Modře podtrhni příklady nevhodného/negativního chování.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Záleží mi na tom, abych uměl/a o sobě povídat.

Ostatní vnímají nejen to, co říkám, ale i jak to říkám, jaká slova volím, jak se tvářím a jak stojím.

Situace na motivační hru Prší/Sněží

Nepustím sednout starší osobu v autobuse.	Na ulici odhodím papírek od bonbonu.	Venčím našeho psa a uklízím jeho bobky.
V obchodě se snažím předejít ve frontě.	Neuklízím si věci ve svém pokoji.	Prostřu stůl před obědem.
Udržuji pořádek ve svých věcech.	Pomohu sousedce s nákupem do schodů.	Půjčím kamarádovi hru.
Na půjčené věci jsem opatrný/á.	Poperu se se sourozencem kvůli poslední sušence.	Posmívám se ostatním.
Když si něco půjčím, v pořádku to vrátím.	Přenechám poslední laskominu kamarádovi/kamarádce.	Jsem neopatrný/á na půjčené věci.
Třídím odpad.	Zapomínám vracet půjčené věci.	Bez dovolení si půjčím kamarádovu věc.
Házím všechen odpad do jednoho kontejneru.	Pouštím si hudbu hodně hlasitě, i když vím, že ostatní to obtěžuje.	Snažím se ostatním pomáhat.
Nedokážu udržet tajemství.	Jsem spolehlivý/á, co slíbím, to splním.	Mám problémy přijít včas na schůzku.
Jsem dochvilný/á.	Mám radost, když se ostatní lidé radují.	Nesnesu, když má někdo jiný něco lepšího.
Když jsem našťvaný/á, potřebuji se na někóm vybit.	Často se na ostatní usmívám.	Mám zájem o ostatní.
Poslouchám, co mi ostatní říkají.	O ostatní se nezajímám.	Když s někým mluvím, koukám se mu do očí.
Když něco provedu, hledám vinu u druhých.	Když něco provedu, přiznám se a snažím se chybu napravit.	Když někdo tvrdí něco jiného než já, pořádně mu vynadám.
Snažím se se problémy řešit v klidu.	Uznávám, že každý má právo na vlastní názor.	Můj názor je ten nejlepší.

Pokyny k vyplnění PL:

Žákům vysvětlíme, že i to, jak se chovají v určitých situacích, je jejich vizitkou.

Žáci zkusí doplnit bublinky tak, aby komunikace postav byla „na úrovni“, např. Co to je? Ty jsi rozbil okno? - Mami nezlob se, já jsem nechtěl. Já to pomohu opravit. nebo Myšičko myš, pojď dovnitř, mám tu lahodný sýr. - Nepůjdu kocourku, počkám si, až usneš!

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce
14

Co o mně ještě nevíte

Znáte hru „Prší“ s kartami?

Dnes si zahrajete hru Prší alias Sněží ve třídě, ale nebudete potřebovat hrací karty. Připravte se, za chvíli budou pršet nebo sněžit lističky. Pak můžete sbírat.

CO O MNĚ JEŠTĚ NEVÍTE

V kroužku budete mít za úkol představit svou osobu. Jelikož se ve třídě znáte, dnešní představení bude již pokročilejší, tzn. neřekáte jen jméno, věk, bydliště, sourozence, záliby, domácí mazlíčky. Přidejte specifické informace, které o vás ostatní možná nevědí. Můžete se nechat inspirovat následujícími body:

- Jméno
- Znamení zvěrokruhu
- Obilné roční období
- Oblíbená činnost
- Činnost, kterou nemáte rádi
- Doposud největší dosažený úspěch (sportovní, ve škole, na kroužku, soutěži...)
- Kam nejraději jezdíte
- Profese – čím bych chtěl/a být

Můžete přidat další informace, které si myslíte, že k vám neodmyslitelně patří a které byste rádi sdělili spolužákům.

Jaké další informace o sobě byste mohli říci?

Měli byste problém říci nějaké informace?

Jak jste se cítili, když jste o sobě hovořili?

Co je důležité, když o sobě povídáte? Vyjmenujte hlavní zásady.

Všimni jste si něčeho, čeho byste se měli při povídání o sobě vyvarovat?

Záleží mi na tom, abych uměl/a o sobě povídat.

Ostatní vnímají nejen to, co říkám, ale i jak to říkám, jaká slova volím, jak se tvářím a jak stojím.

Úkol

Všimnej si lidí kolem sebe. Pozoruj, jak o sobě mluví, co říkají. Vyber si jednu osobu a pokus se zhodnotit, co se ti líbilo nebo nelíbilo na jejím projevu.

„Ptáka poznáš po peří, vlka po srsti, člověka po řeči.“

(České přísloví)

Předved'te se

CÍL:

Žáci rozvíjí schopnost prezentovat svou práci před spolužáky vhodnou formou.

POMŮCKY:

Dopředu připravené články k prezentování:

Varianta 1 - slohové práce žáků, referáty, krátká zamyšlení...

Varianta 2 - články z tisku, časopisů, knih...

Pracovní listy **PŘEDVEĎTE SE**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Zamyšlení se nad tím, čeho by se měli žáci vyvarovat a co by měli využít, když něco prezentují před ostatními, např. recitování básniček, prezentace referátů, slohových prací či vlastní tvorby.

Žáci sami vyjmenovávají své postřehy a zkušenosti.

Hodnotová reflexe:

Vybereme jednu z nabídnutých variant.

Varianta A:

Z následujících tvrzení vyberte nejvhodnější.

Při prezentaci:

- mluvíme tiše; středně hlasitě; hlasitě křičíme
- mluvíme hodně rychle; středně rychle; pomalu
- vyslovujeme zřetelně; jako když mluvíme s kamarády; nedbale
- se tváříme vážně; usmíváme se; mračíme se; chechtáme se
- stojíme před posluchači; sedíme mezi nimi; jsme bokem k posluchačům
- čteme z papíru; papír máme pro jistotu; umíme text nazpaměť

Varianta B:

Žáci odpovídají na otázky:

- Proč je dobré mluvit přiměřeně nahlas?
- Co se může stát, když nezřetelně vyslovuji?
- Jakou náladu ve mně vzbuzuje úsměv na tváři přednášejícího?
- Proč je důležité, abychom měli prezentaci připravenou?

Varianta C:

Žáci sepisují své postřehy na tabuli nebo na velký arch papíru formou brainstormingu: Co použít při prezentacích? x Čeho se vyvarovat?

2. Nácvik ve třídě

Doporučení/pozor:

Práce by neměla přesáhnout 3 minuty.

Náhled pracovního listu

Lekce
15

PŘEDVEĎTE SE

Zapisuj si postřehy, které tě napadly při sledování prezentací.

Co se mi líbilo	Čeho se vyvarovat

Závěr:
Co určitě použít:

Čeho se určitě vyvarovat:

Varianty:**Dvě varianty:**

1. Žáci mohou mít připravené **vlastní práce**, které už použili nebo mají použít na jiné hodiny (český jazyk, přírodovědné předměty...).
2. Žákům **předložíme** do skupiny **články**, o kterých si myslíme, že by je mohly zajímat. Pro tutu variantu je nutné si předem připravit vhodné texty.
 - Žáky rozdělíme do skupin – maximálně čtyř.
 - Předložíme jim/vezmou si připravené práce.
 - Ve skupince každý předvede svou práci.
 - Ostatní členové skupiny sledují.
 - Pak se prezentující žák pokusí shrnout, jak byl spokojen, zda se mu práce a předvedení povedlo.
 - Ostatní členové skupiny vyjádří, zda s ním souhlasí, popř. uvedou připomínky, co by mohl vylepšit.
 - Ve skupince si vyberou jednoho žáka, který práci předvede.
 - Vedoucí skupin postupně předvedou své projevy před třídou.
 - Ostatní žáci je sledují a své postřehy si zapisují do pracovního listu.

Hodnotová reflexe:

Na základě zápisů v pracovním listu s žáky hovoříme o jejich postřezích.

- *Co se vám líbilo/nelíbilo na předchozích projevech?*
- *Šlo by to udělat lépe? Jak?*
- *S žáky vypracujeme závěr pod tabulkou v pracovním listu.*
- *Závěr lze s celou třídou přenést na velký papír.*

3. Transfer do života

Rozhlédni se kolem sebe v autobuse, v obchodě, venku na procházce. Sleduj lidi kolem.

Zamysli se a pokus se odpovědět na následující otázky:

- Jací tito lidé jsou? Jak vypadají?
- Jaké asi mají vlastnosti?
- Jsou milí nebo mrzouti?
- Jsou přátelští nebo uzavření?

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 2 : Sebehodnocení a sebeúcta

Předved'te seLekce
15**Vyprávění před spolužáky**

Představ si, že máš před třídou přečíst vyprávění o svém zážitku, které sis připravil/a. Jakým způsobem bys to měl/a udělat? Co bys určitě neměl/a dělat?

PŘEDVEĎTE SE

- Budete pracovat ve skupinách.
- Každý z vás přečte předložený text před ostatními ze skupiny, ti ho budou pozorně sledovat.
- Po přečtení textu nejlépe sami zhodnotíte, jak se vám vystup povedlo.
- Ostatní členové skupiny mohou vyjádřit svůj názor.

- Až se všichni vystřídáte, vyberte vedoucího skupiny = ten, jehož projev se vám líbil nejvíce a souhlasí s tím, že bude vedoucí.
- Prostudujte si předložený text.
- Do pracovního listu si zapisujete, co se vám líbilo nebo nelíbilo na jednotlivých projevech.

Uvědomili jste si, že když čtete nebo říkáte referát, předvádíte prezentaci, dáváte do toho také kus sebe, své dovednosti, schopnosti, ale i osobnostní rysy? Okolní svět si podle toho utváří názor na vaši osobu? Myslete, že to samé platí i v situacích, kdy si s někým povídáte, kdy vyjadřujete názor na něco, ale i když jedete autobusem, jdete do obchodu?

Úkol

Rozhlédni se kolem sebe v autobuse, v obchodě, venku na procházce. Sleduj lidi kolem.

Zamysli se a pokus se odpovědět na následující otázky:

- Jací tito lidé jsou? Jak vypadají?
- Jaké asi mají vlastnosti?
- Jsou milí, nebo mrzouti?
- Jsou přátelští, nebo uzavření?

Mějte na paměti přísloví:

„K ostatním se chováš tak, jak bych chtěl, aby se oni chovali ke mně.“

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Je pro vás důležité, co si o vás ostatní myslí?*
- *Podle čeho si o nás naši spolužáci, učitelé, kamarádi dělají názor?*
- *Podle čeho si o nás dělají názor cizí lidé v autobuse, v obchodě, na ulici?*

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Uvědomili jste si, že když čtete nebo říkáte referát, předvádíte prezentaci, dáváte do toho také kus sebe, své dovednosti, schopnosti, ale i osobnostní rysy? Okolní svět si podle toho utváří názor na vaši osobu?

Myslíte, že to samé platí i v situacích, kdy si s někým povídáte, kdy vyjadřujete názor na něco, ale také když jedete autobusem, jdete do obchodu?

Záleží mi na tom, abychom si dobře rozuměli.

Jak se umím ovládat

CÍL:

Žáci chápou nutnost sebeovládání v reálných situacích.

POMŮCKY:

Pracovní list **UMÍM SE OVLÁDAT**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

- Zamyšlení se nad tím, jaká situace může být vypjatá, kdy se např. jedná o život.
- Žáci by sami měli přijít na to, že řeč je o důležitých telefonních číslech:
150 hasičský záchranný sbor,
155 záchranná lékařská služba,
158 policie,
(156 – městská policie, 112 – centrální číslo).

Hodnotová reflexe:

Žáci na podobná témata sami vymýšlí situace.

Výtvarné ztvárnění důležitých telefonních čísel a situací plakátky ve třídě nebo do sešitu.

2. Návuk ve třídě

Žáci pracují nejprve samostatně. Čtou si situace v testu v učebnici a pokouší na ně podle pravdy sami sobě odpovědět.

Sčítají si počet záporných odpovědí.

Závěr: Čím vícekrát odpoví záporně, tím lépe se umí ovládat.

Pak se děti rozdělí nebo je rozdělíme do skupin po 3 - 4. Je důležité, aby spolu byli žáci, kteří spolu být chtějí.

Ve skupince si povídají o svých odpovědích a proč se takto rozhodli.

Před třídou vybraný mluvčí skupiny hodnotí závěry a postřehy celé skupiny.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Bylo jednoduché uvědomit si, jak byste se chovali v těchto situacích?*
- *Už jste se někdy dostali do situace, kdy jste se zachovali opačně, než jste měli?*
- *Je běžné, že někdo odpoví na vše kladně nebo záporně?*
- *Byla nějaká situace, kdy ses nemohl rozhodnout, jak odpovědět?*

Zkus nyní reagovat na situace v pracovním listu.

Náhled pracovního listu

Lekce
16

UMÍM SE OVLÁDAT?

1. Doplně věty, jak se zachováš, co uděláš:

Když dostanu pětiku, _____

Když mi sestra/bratr vezme bez dovolení moji věc, _____

Když musím jít uklidit svůj pokoj, _____

Když nemohu najít mobil, _____

Když se mi nechce jít do školy, _____

Když rozbiji oblíbený hrneček, _____

Když si popálím ruku o svíčku, _____

2. Obrázky – najdi rozdíl mezi obrázky.

Doporučení / pozor

Rozdáme žákům pracovní list, ve kterém jsou uvedeny problémové situace. Žáci se mají zamyslet nad tím, jak by v nich reagovali. Své postřehy zapisují.

Následně žáci čtou své návrhy a společně s ostatními rozebíráme jejich reakce a vybíráme nejvhodnější způsob reakcí.

3. Transfer do života

Čím se liší člověk od zvířat?

Jedním z rozdílů je to, že se člověk umí ovládat. Každé rozhodnutí je dobré zvážit, abychom ochránili sebe samé i své okolí před unáhleným jednáním.

Dávej si pozor na jazyk neboli týden bez nevhodných slov.

Žáci se pokusí zlepšit či vyzkoušet své sebeovládání jednoduchým, ale náročným testem – zkusí týden hlídat svůj slovník. Vyvarují se užívání vulgárních slov.

- Po týdnu s nimi pohovoříme, jak se jim dařilo.
- Rozbor přísloví – Dvakrát měř a jednou řež.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak se vám dařilo?*
- Proč je důležité hlídat si svůj slovník?*
- Byly situace, kdy jste porušili své předsevzetí? Jaké?*
- Máš nějaký recept na to, jak zvládat vypjaté situace?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Záleží mi na tom, abych měl/a své jednání pod kontrolou.

Náhled učebnice

Lekce
16

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Jak se umím ovládat

Nikdy nevíš, kdy se ti budou hodit.

Ve vypjatých chvílích, kdy se jedná o život tobě, někomu z tvých blízkých nebo někomu úplně neznámému, oceníš, když jsi byl připraven a nebudíš o nich muset přemýšlet. Víš, o co jde?

TEST SEBEOVLÁDÁNÍ

Přečtete si následující věty. Představte si sami sebe a zkuste podle pravdy odpovědět.

Vhnu se bez rozmyšlení do akce, která by mohla být riskantní.	ANO / NE
Vlezl/a bych na strmou skálu bez výcviku a jistiny.	ANO / NE
Skočil/a bych z výšky do vody, i když nevím, co je pod hladinou.	ANO / NE
Nechám se kamarády vyprovokovat k riskantním činům.	ANO / NE
Vydávám peníze i za nepotřebné věci.	ANO / NE
Toužím, chci a kupuji si věci, které vidím v reklamách.	ANO / NE
Šel/a bych s někým cizím, kdyby mi nabízel něco, po čem toužím.	ANO / NE
Přidal/a bych se k ostatním, i když bych nesouhlasil/a s jejich chováním, jen kvůli tomu, že jich je více.	ANO / NE
Po nálezku cizí peněženky bych si ji bez váhání nechal/a.	ANO / NE

Čím více odpovědí NE máte, tím lépe se umíte ovládat.

Pokuste se vymyslet text k obrázku.

Záleží mi na tom, abych měl/a své jednání pod kontrolou.
Čím se liší člověk od zvířat?
Jedním z rozdílů je to, že člověk se umí ovládat. Každé rozhodnutí je dobré zvážit, abychom ochránili sebe samé i své okolí před unáhleným jednáním.

Úkol – výzva

Dávej si pozor na jazyk neboli týden bez nevhodných slov.
Po dobu jednoho týdne se snaž, aby z tvého slovníku zmizela slova, která nejsou vhodná do společnosti, ani když jsi sám.

Chovejte se podle známého přísloví. Rozumíte mu? Zkuste ho říci svými slovy.

„Dvakrát měř a jednou řež.“ (České přísloví)

Překonáváme překážky

CÍL:

Žáci formou hry překonávají překážky na cestě vedoucí k dosažení cíle.

POMŮCKY:

Text připravený na papíru formátu A3 napsaný větším písmem, stopky, tužka a papír, pracovní list **DOJDEME AŽ DO CÍLE**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Zamyšlení nad obrázky cest. Žáci si pozorně prohlédnou obrázky v učebnici a popisují, co na nich vidí. Žáky navedeme, aby se zaměřili na cestu - délka, tvar, co je na ní, kudy vede, jaká je.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Po jaké cestě dojdeš rychleji k cíli?
- Na jakou cestu budeš vzpomínat raději? Proč?

2. Návěst ve třídě

Žáky rozdělíme do dvojic.

Doporučení / pozor

Rozmyslíme se a roli jim přidělíme dle našeho uvážení. Ve dvojici by mělo být jen jedno takové dítě. Rozdělení pozic: čtenář – zapisovatel.

Ve třídě připevníme připravený text, postać 3 – 4 věty textu.

Náročnost textu: odborný text nebo text v cizím jazyce.

Je lepší mít text ve více kopiích a rozmístit ho na různá místa ve třídě.

Velmi důležité je rozmyslet usazení dětí a vzdálenosti jednotlivých dvojic od textu.

Pozor na bezpečnost dětí! Úkol časově limitován, žáci se budou snažit běhat mezi zapisovatelem a textem, aby měli co nejkratší čas na splnění úlohy.

Zdůrazněte žákům, že nezáleží jen na rychlosti, ale i na správnosti textu.

Měříme čas na stopkách.

Vyhodnocení: Aktivitu většinou vyhodnotíme následující hodinu, s ohledem na potřebný čas ke kvalitnímu rozboru.

- Dvojice, které mají napsaný text, ho odevzdají.
- Učitel napíše čas odevzdání.
- Kontrola správnosti textu: za každou malou chybu 10 trestných vteřin, za chybějící slovo trestná minuta.
- Zvítězí dvojice s nejnižším finálním časovým údajem (čas práce + trestné vteřiny).

Dvojice, které již splnily úkol, mohou pracovat na úkolech v pracovním listu.

Náhled pracovního listu

Lekce
17

DOJDEME AŽ DO CÍLE

1. Doplň tabulku podle sebe:

Situace	Cíl	Překážka	Řešení (Co udělám)
Ve škole mám překreslit barevné obrázky z učebnice.	Nakreslit barevný obrázek.	Nemám pastelky.	
Máme ve třídě hudební vystoupení.	Zahrát na hudební nástroj.	Neumím hrát na žádný hudební nástroj.	
Mám roztrženou bundu.	Opravit roztrženou bundu.	Nikdy jsem to nedělal.	
Chci si koupit nový mobil.	Našetřit si peníze.	Zatím mám málo peněz.	
Ve škole proběhne zápas v přehazované.	Vítězství naší třídy.	Nejlepší hráč má naražené zápěstí.	

2. Bludiště: Najdi cestu, kterou se detektiv dostane k hledanému důkazu.

Pozor dáme na oslabené dvojice, na děti se SPU, které by mohly mít problémy se čtením nebo zapisováním textu.

Hodnotová reflexe:

Žáci vyjádří spokojenost s aktivitou a své pocity po ní pomocí prstů. Čím větší počet prstů, tím více bodů přidělili.

Žáci odpovídají na otázky:

- *Co si myslíte, že je těžší - zapisovat text nebo číst a diktovat text?*
- *Myslíte si, že tato aktivita měla nějaký "hlubší" smysl? Zkuste ho objevit. (Např. žáci překonávali překážky, řešili náročný text, pracovali ve dvojici, museli spoléhat na druhého, dodržovali časový limit, respektovali kriteria správnosti, překonávali vzdálenost od textu, fyzicky se pohybovali po třídě).*
- *Jak se vám pracovalo?*
- *Jaké překážky jste museli překonávat?*
- *Co bylo vaším cílem?*
- *Podařilo se vám to?*

3. Transfer do života

Zamysli se a uvědom si, koho ze třídy znáš nejméně. Dej si cíl, že o něm během následujícího týdne zjistíš co nejvíce informací.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Splnil/a jsi úkol?*
- *Podařilo se ti zjistit něco nového o někom ze třídy?*
- *Jakým způsobem jsi to provedl?*
- *Zjistil/a jsi něco zajímavého?*
- *Překvapilo tě něco?*

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Překonáváme překážky

Lekce
17

Prohlédni si obrázky, pokus se je popsat. Odpověz na otázky.

Po jaké cestě dojdeš rychleji k cíli?
Na jakou cestu budeš déle vzpomínat?
Umíš vysvětlit proč?

PŘEKONÁVÁME PŘEKÁŽKY

Budete pracovat ve dvojici.
Jeden z vás bude číst text umístěný ve třídě - bude čtenář.
Druhý z vás bude text, který si čtenář přečte, zapisovat - bude zapisovatel.
Cílem této aktivity je v co nejkratší době napsat tento text s co nejmenším počtem chyb.

Nebojím se překážek. Každou překážku si nejprve „prohlédnu“, pak ji vyhodnotím a vymyslím si způsob, jak ji překonám.

Úkol

Zamysli se a uvědom si, koho ze třídy znáš nejméně. Dej si cíl, že o něm během následujícího týdne zjistíš co nejvíce informací.

„Ráda kočka ryby jí, ale do vody nechce.“ (České přísloví)

Pokyny k vyplnění PL:

- pracovní list lze použít buď pro dvojice, které dokončí aktivitu Překonáváme překážky, nebo pro celou skupinu

Cvičení 1

- v tabulce se mají žáci zamyslet nad řešením situace, kdy mají dán cíl, ale do cesty se jim postaví překážka
- žáci navrhnou možné způsoby překonávání překážek (např. když nemám pastelky, poprosím souseda nebo paní učitelku, zda by mi nepůjčil/a...)

Cvičení 2

- ve zbylém čase žáci pomáhají S. Holme-sovi najít cestu bludištěm = překonávání překážek

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nebojím se překážek.

Každou překážku si nejprve „prohlédnu“, pak ji vyhodnotím a vymyslím si způsob, jak ji překonám.

Lekce
18

Obálka cílů

CÍL:

Žáci nacvičí dovednost vytýčení splnitelného cíle.

POMŮCKY:

Papíry, pastelky, fixy, nůžky, pracovní list **TANGRAMY**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Motivace zamyšlením nad otázkami z učebnice týkající se cílevědomého člověka.

- *Jaký musí člověk být, aby se o něm dalo říci, že je cílevědomý?*
- *Jaké musí mít vlastnosti? Jak to na něm poznáš?*
- *Myslíš si, že jsi cílevědomý?*

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Je dobré být cílevědomý?*
- *Lze se naučit být cílevědomý?*
- *Znáš někoho cílevědomého ve svém okolí?*

2. Nácvik ve třídě

Žáky je nutno vést k uvědomění si důležitosti kladení cílů a jejich realizaci. Pravidlo „Když se chce, všechno jde“.

- **1. krok** – poskládání a vyzdobení obálky, obálka = schránka na jejich cíle.

Doporučení/pozor

- Obálku lze předem připravit a vyzdobit jako vzorovou, aby žáci viděli, jak lze k úkolu přistoupit.
- Pravidlo – tvořivému přístupu se meze nekladou.
- **2. krok** – stanovení cíle nebo cílů – nejlepší krátkodobých, ihned splnitelných – např. každé ráno si ustelu postel, každý den vynesu odpadky, každý den se naučím 3 anglická slovíčka...

Napsat na lísteček do obálky stanovený cíl.

- **3. krok** – uložení obálek cílů, dle situace ve třídě.

Obálky si žáci uloží viditelně např. do boxu ve třídě nebo zavěsí pomocí kolíčků na provázek ve třídě, vloží do Portfolia...

- **Pravidlo** - dodržujeme soukromí jednotlivce. Koukáme jen do své obálky, pokud nám chce kamarád ukázat své lístečky, je to na něm.

Náhled pracovního listu

Lekce
18

TANGRAMY

Tangramy – nejprve si přečti příběh ze staré Číny.

Před dávnými a dávnými časy, v dobách, kdy naše Země byla ještě zarostlá hlubokými hvozdy a vládli v ní vlci, medvědi a zubři, rozkvetla hluboko v nitru Asie mocná Čínská říše. V jejím čele stál císař jménem Jü. Byl to člověk prostého seliského rodu a své vládci postavení získal pilí a inženýrskými uměními, díky kterému dokázal spoulat dravé vody řeky Jang-c'-'liang. Když dokončil šedesátý rok pilné práce na regulaci řek, odebral se konečně na odpočinek. Rád vysedával v jasmínovém loubí a poslouchal vyprávění pocestných, kteří zavítali do královského paláce z velkých dalek.

Jednoho dne došel k bráně starý venkovan. Jemný prach pokrývajíc jeho nohy podával svědectví o dlouhém putování a šaty neobvyklého střihu nasvědčovaly, že přichází odkudsi z pomezí říše.

„Uved mě k jasnému císaři,“ požádal cizinec stráž. „Nesu mu zvláštní dar.“

Jakýpak dar může přinášet císaři otrhaný nuzák? Ušklíbl se voják, ale když muž naléhal, ohlásil ho v paláci. Cizinec se vládci hluboce uklonil a řekl: „Doslouchám se, že se skvěle vyznáte v inženýrských vědách. Přinesl jsem vám sedm nehtových destiček. Zaženou dlouhou chvíli a dobře vás pobaví.“

Nato vyňal z mošny dva velké trojúhelníky, jeden střední a dva malé trojúhelníky, čtverec a kosodélník.

„Zkušný stavitel snadno sestaví z těchto sedmi destiček velký čtverec. V krátkém čase vyřeší i jinou otázku – jak ze všech tvarů sestavit dva velké čtverce, aby byly jeden i druhý naprosto stejné.“ Stařec se chvíli odmlčel a pak pokračoval: „Až tyto úkoly splníte, Jasnosti, naučím vás hru s těmito destičkami, která vám zpříjemní osamělé hodiny. Nepřestane vás bavit celá léta.“

Císař skutečně po krátkém přemýšlení vyřešil oba hlavolamy. Neznámý ho pak zavedl do tajemství hry, kterou zná dnes celý svět pod jménem tangram.

Tuto zvláštní hru, starou prý více než čtyři tisíce let, se naučíte dnes i vy.

Z knihy M. Zapletalova Rok malých dobrodružství

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak jsi zvládl/a složit obálku?
- Vyzdobil/a sis ji podle sebe?
- Vymyslel/a jsi už první cíl?
- Přemýšlel/a jsi o jeho splnitelnosti?
- Myslíš, že je dobré dávat si cíle? Proč?
- Chce někdo říci ostatním, jaký si napsal první cíl, který by rád splnil?

Pokyny k vyplnění pracovního listu

Žáci, kteří pracují rychleji, budou mít obálku cílů hotovou dříve než ostatní; začnou s prací v pracovním listu – přečtou si příběh ze staré Číny a pak si vytvoří vlastní sadu na skládání tangramů.

Čerpáno z knihy M. Zapletalová *Rok malých dobrodružství*. Knížní klub, Praha 2008, str. 147

Přečíst příběh.

Nalepit velký čtverec z pracovního listu na čtvrtku.

Nastříhat na menší útvary – 2 velké trojúhelníky, 1 větší trojúhelník, 2 malé trojúhelníky, 1 čtverec, 1 kosodélník.

Zkusit poskládat původní útvar.

Zkusit poskládat dva stejně velké čtverce.

Zkusit poskládat zvířata a symboly, možno využít pravidla pro skládání tangramů:

- při skládání užíj všech sedmi částí
- dílky musí ležet vedle sebe, nesmí být položeny přes sebe a musí se dotýkat alespoň jedním rohem nebo stranou

Náměty na obrázce:**Náhled učebnice**

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 2: Sebehodnocení a sebeúcta

Lekce
18

Obálka cílů

Jaký musí člověk být, aby se o něm dalo říci, že je cílevědomý?

*Jaké musí mít vlastnosti? Jak to na něm poznáš?
Myslíš si, že jsi cílevědomý?
Znáš někoho cílevědomého ze svého okolí?*

OBÁLKA CÍLŮ

Dnes se naučíte skládat obálku z papíru. Nebude to obyčejná obálka, ale obálka vašich cílů. Do ní si dnes vložíte první cíl, kterého byste rádi dosáhli. Postupem času vám v obálce budou přibývat další cíle a některé, na nichž jste už zapracovali, budete označovat jako splněné.

Prohlédněte si obrázek. Pokuste se odpovědět na otázky:

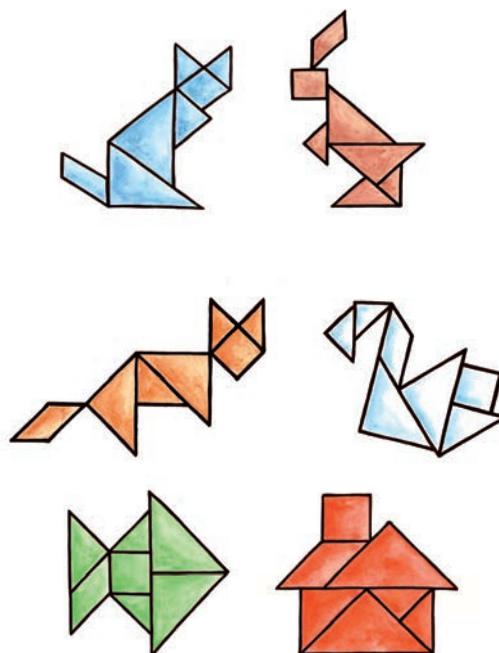
*Víte, o jakou stavbu jde a kde je?
Kdy a kdo a proč ji postavil?
Myslíte si, že tito lidé měli nějaké cíle?
Byly tyto cíle splnitelné?
Setkali se tito lidé při budování stavby s překážkami?
Jak je asi překonali?*

Každý člověk by měl mít své cíle. Cíle mohou být krátkodobé nebo dlouhodobé, individuální nebo společné skupině lidí, malé a velké, významné a méně významné, splnitelné a nesplnitelné. Naučme se dávat si splnitelné cíle.

„Škoda každého ztraceného okamžiku v nepřetržité řadě zázraků, které se před našima očima rozvíjejí na Zemi.“

(Otakar Březina – básník)

3. Transfer do života

Prohlédněte si obrázek. Pokuste se odpovědět na otázky:

- Víte, o jakou stavbu jde a kde je?
- Kdy, kdo a proč ji postavil?
- Myslíte si, že tito lidé měli nějaké cíle?
- Byly tyto cíle splnitelné?
- Setkali se tito lidé při budování této stavby s překážkami?
- Jak je asi překonali?

Hodnotová reflexe:

- *Žáci sdělují informace, které vyhledali o Velké čínské zdi.*
- *Dále sdělují ostatním své domněnky o lidech, kteří zeď budovali, o jejich cílech a překážkách, které museli překonávat.*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Každý člověk by měl mít své cíle. Cíle mohou být krátkodobé nebo dlouhodobé, individuální nebo společné skupině lidí, malé a velké, významné a méně významné, splnitelné a nesplnitelné.

Naučme se dávat si splnitelné cíle.

Na co se mohou žáci zeptat

Velká čínská zeď je největší stavbou lidské historie a čísla, která ji popisují, jsou fascinující. Pětadvacet tisíc strážních věží, tři sta tisíc mrtvých v první fázi její stavby a délka, která se v těch nejstřízlivějších odhadech pohybuje okolo 8860 kilometrů.

Jak to tedy s viditelností Velké čínské zdi opravdu je? Rozhodně neplatí tvrzení, že by byla vidět z povrchu Měsíce, jak se také dlouhá léta tradovalo. Z oběžné dráhy Země ale zeď opravdu vidět je – což dokazují i satelitní snímky. Neplatí ale tvrzení, že by byla jedinou stavbou, která je z vesmíru vidět, z výšky 320 kilometrů jsou totiž viditelné i jiné lidské výtvořky.

Jak přesně je Velká čínská zeď dlouhá, totiž nevíme. Hlavní „hřbet“ má podle odborníků délku okolo šesti tisíc kilometrů, v některých místech se ale zeď táhne v několika liniích a v posledních letech vědci objevují další a další zbytky zdi v oblastech, kde s ní v prvních odhadech vůbec nepočítali. V roce 2012 se tak objevila zpráva, že zeď možná celkově měří přes 21 tisíc kilometrů! Čínští historikové do této délky nicméně zahrnuli i úseky, ve kterých dnes po zdi není ani památka, ale „prý“ tu kdysi „určitě“ stála. Velká čínská zeď, které se občas pro způsob, jakým se vine krajinou a „lemuje“ vrcholky kopců a hor, říká i „Dračí hřbet“, začala vznikat už v roce 221 před naším letopočtem. Současnou podobu ale zdi dala až dynastie Ming o téměř dva tisíce let později. První obranné zdi totiž byly často jen valy z udušané zeminy usazené v bednění a osazené kamením. Až později se přešlo ke klasické zděné stavbě. O stavbě Velké čínské zdi navíc kolují podobné legendy jako třeba o stavbě Karlova mostu. I tady se totiž vypráví, že do malty a dalších stavebních materiálů dělníci přimíchávali mouku a rýži, aby byla zeď pevnější. A pozor – některé zkazky tvrdí i to, že do základů zdi stavitelé přidávali mrtvá těla těch, kteří při stavbě zahynuli.

Zeď byla kdysi branou i hrází. Chránila čínskou říši před nájezdy kočovníků a barbarů. Kromě samotné zdi, která místy měřila i deset metrů, ji tvořilo ještě zázemí pro vojáky – skladiště, kasárna, spojovací chodby uvnitř zdi a v neposlední řadě i strážní věže. Ty od sebe měly být v ideálním případě vzdálené na dostřel dvou šípů, v některých hůře dostupných oblastech jsou ale vzdálenosti mezi věžemi i osmnáct kilometrů. Celkem je pak těchto věží okolo pětadvaceti tisíc.

Velká čínská zeď přečkala věky. Neznačená to ale, že je v perfektním stavu. Spíše naopak. Reprezentační jsou spíše jen turistické úseky, 75 % zdi je pak v opravdu tristní kondici. V odlehlých oblastech ji místní dokonce rozebírají na stavbu svých domů. I tak ale zůstává symbolem Číny – mimochodem odkaz na ni najdete i v čínské hymně – a jedním z největších turistických taháků planety.

Zdroj:

<http://www.novinky.cz/cestovani/exotika/298845-fascinujici-velka-cinska-zed-stoji-na-lidskych-kostech-a-je-videt-z-vesmiru.html>

INICIATIVA A TVOŘIVOST

Tato kapitola je zaměřena na význam iniciativy jedince pro společnost.

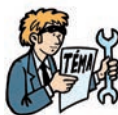
Žáci budou prostřednictvím interview zjišťovat informace o spolužácích, které tolik neznají, a iniciativně vstupovat do vztahů s nimi. Povedeme je k tomu, aby se učili iniciativně přistupovat k řešení situací z reálného života.

Dále se žáci naučí pracovat s vlastními neúspěchy a vyvodit z nich poučení pro další jednání, uvědomí si výhody a nevýhody projevení vlastní iniciativy. Zahrají si scénky, kdy dojde k odmítnutí jejich iniciativy, budou vymýšlet vhodné způsoby reakcí na odmítnutí a dokončovat příběh podle naznačených šablon.

V jedné z lekcí budou žáci vyhledávat v různých zdrojích dostupné informace o iniciativě a iniciativnosti, příklady iniciativního chování ve světě dětí i dospělých, výhody a nevýhody iniciativního chování.

Žáci se budou zamýšlet nad tématem trávení volného času, smysluplného využití volného času a na toto téma budou tvořit prezentace na počítači. Formou týdenního projektu budou sledovat smysluplnost využití svého volného času.

Známe se?

CÍL:

Žák umí projevit iniciativu a zjišťovat informace o spolužácích prostřednictvím interview.

POMŮCKY:

Pracovní list **INTERVIEW**, psací potřeby, slovník cizích slov. Možnost využít audiovizuální pomůcku Zprávy agenta Kixe.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Hledáme odpověď na otázku, co je to interview.

Žáků se ptáme, zda někdy v životě viděli, slyšeli nebo četli interview, kdy a kde.

Doporučení/pozor

Pokud nikdo neví, nahlédneme do slovníku cizích slov nebo vyhledáme na internetu – pokud máme možnost.

Hodnotová reflexe:

Žáci vyhledají ve slovníku definici interview a najdou příklady v životě kolem sebe.

2. Návěst ve třídě

Žáky nejprve necháme přečíst úvod v učebnici a následně si vybrat mezi spolužáky jednoho, kterého málo znají a chtěli by ho poznat lépe.

Poté žákům rozdáme pracovní list Interview, kde si přečtou předtištěné otázky a dopíší tam své.

Dále žáci pracují na interview s vybranými spolužáky. Odpovědi si zapisují do pracovního listu.

Doporučení/pozor

Dbáme na to, aby se všichni nesoustředili na několik osob ve třídě. Toto lze zajistit i tím, že se žáci ptají ve dvojicích jeden druhého.

Varianty:

Možné je také dopředu (předchozí hodinu) udělat krátkou anketu na téma, koho bych chtěl lépe poznat, o kom toho málo vím. Žáci napíší tři jména a učitel dopředu vytvoří dvojice, které žákům pouze oznámí.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Dozvěděli jste se něco, co vám přijde zajímavé?
- Dozvěděli jste se něco, co vás překvapilo?
- Myslíte si, že byl váš spolužák/spolužačka rád/ráda, že jste se o něm něco chtěli dozvědět?
- Jak jste se cítili vy, když si vás někdo vybral?
- Jak byste se cítili, kdyby s vámi nikdo nedělal rozhovor? Zamyslete se nad tím, čím by to bylo způsobeno.
- Zamyslete se nad tím, kdyby s vámi dělalo rozhovor více spolužáků. O čem to vypovídá?

Náhled pracovního listu

Lekce
19

INTERVIEW

Přečti si otázky v následující tabulce. Do volných políček dopiš další otázky, na které by ses spolužáka nebo spolužačky rád zeptal/a.

Otázky	Odpověď spolužáka/spolužačky	Překvapilo/nepřekvapilo mě to
Máš nějaké sourozence?		
Jaká zvířata máš doma?		
Co rád/a děláš ve volném čase?		
Chtěl/a by ses podívat na pyramidy do Egypta?		
Jaké je tvé nejoblíbenější jídlo?		

3. Transfer do života

Žáci do další hodiny sledují a zapisují si, jaká interview kolem sebe zaregistrovali. Upozorněte na různé podoby – v televizi, rádiu a časopisech.

Dívejte se kolem sebe. Zapisujte si, kde jste se setkali s interview kolem sebe. Všimněte si různých podob.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Kde jste se setkali s interview?*
- *Myslíte si, že lidé mají rádi tento typ získávání informací?*
- *Jak se cítí člověk, který má udělat interview s někým cizím?*
- *Jak se cítí člověk, který je dotazovaný při interview?*
- *Chtěli byste někdy dělat nebo být dotazovaný v interview?*

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Člověk se nemusí přátelit se všemi lidmi kolem sebe. S některými najde společnou řeč lépe, s jinými hůře a s některými se ji ani nesnaží najít. Neznamená to ale, že se nikdy nebudou bavit společně a nikdy se z nich nestanou kamarádi.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 3: Iniciativa a tvořivost

Známe se?

Lekce
19

Co je to interview?

Setkali jste se někdy s tímto pojmem? Zkuste říci, co si myslíte, že to je.

ZNÁME SE?

Rozhlédněte se kolem sebe po třídě. Jsou tu vaši kamarádi, jsou tu ti, se kterými si někdy povídáte, ale jsou tu i ti, o kterých nic nevíte. Dnes se zaměřte na to, abyste se lépe poznali i s nimi. Vyberte si někoho, s kým se moc neznáte, nepovídáte si a o němž byste se rádi dozvěděli něco více. Vezměte si pracovní list a doplňte otázky, na které byste se rádi zeptali vybraného spolužáka. S vybraným spolužákem udělejte interview.

Odpovědi spolužáka si zaznamenejte do pracovního listu.

Dozvěděli jste se něco, co vám přijde zajímavé?

Dozvěděli jste se něco, co vás překvapilo?

Myslíte si, že byl váš spolužák/spolužačka rád/ráda, že jste se o něm něco chtěli dozvědět?

Jak jste se cítili vy, když si vás někdo vybral?

Jak byste se cítili, kdyby s vámi nikdo nedělal rozhovor? Zamyslete se nad tím, čím by to bylo způsobené.

Zamyslete se nad tím, kdyby s vámi dělalo rozhovor více spolužáků. O čem to vypovídá?

Člověk se nemusí přátelit se všemi lidmi kolem sebe. S některými najde společnou řeč lépe, s jinými hůře a s některými se ji ani nesnaží najít. Neznamená to ale, že se nikdy nebudou bavit společně a nikdy se z nich nestanou kamarádi.

Úkol

Dívejte se kolem sebe. Zapisujte si, kde jste se setkali s interview kolem sebe. Všimněte si různých podob.

Výhody a nevýhody

CÍL:

Žáci umí pojmenovat a znají výhody a nevýhody projevu vlastní iniciativy.

POMŮCKY:

Pracovní list **TŘÍDÍME VÝHODY A NEVÝHODY**, psací potřeby, nůžky, lepidlo, volný list papíru – pro každého.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Z učebnice čteme a doplňujeme věty:

- Aby auto někam došlo, je třeba...
- Aby medvěd přežil zimu, je třeba...
- Aby ptáci mohli létat, je třeba...
- Aby člověk mohl žít, musí...
- Abych mohl žít s ostatními, je třeba...

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo těžké dokončit věty?
- Jaká věta pro tebe byla nejjednodušší?
- Jaká věta ti dala nejvíce zabrat?
- Dokázal/a bys vymyslet další podobné věty?

Doporučení/pozor

Můžeme již použít slovo iniciativa a iniciativnost. Podrobněji se jím budeme zabývat až další hodinu. Místo slovo iniciativa můžeme používat slovo aktivita.

2. Návěst ve třídě

Budeme pracovat s pracovními listy. Třídíme výhody a nevýhody. Žákům je rozdáme.

Žáci si přečtou obsahy lístečků v pracovním listu.

Společně se žáky vysvětlíme význam jednotlivých lístečků.

Dále se žáci zamýšlí nad tříděním do dvou skupin - dle výhod a nevýhod pro ně, jako nositele nějaké iniciativy.

Roztříděné lístečky žáci nalepí na list papíru.

Doporučení/pozor

V této fázi zkontrolujeme pochopení úkolu.

Žáky můžeme nechat přijít na způsob třídění do dvou skupin.

Třídění můžeme s žáky začít společně a oni ho pak dopracovávají samostatně. Můžeme pracovat společně i po celou dobu.

Žáci by měli třídit lístečky podle sebe – mohou se lišit v některých výhodách (např. „Nechci se s nikým domlouvat a dělat to, co chtějí jiní. Chci pracovat podle sebe!“).

Náhled pracovního listu

Lekce
20

TŘÍDÍME VÝHODY A NEVÝHODY

Když se snažíte něco udělat, komunikovat s ostatními, pracovat ve skupině, pomáhat doma rodičům, zkrátka vyvinout nějakou činnost, musíte v sobě aktivovat „energetické zdroje“ pro toto konání. Jedním z nich je iniciativa, tzn. hnací motor něco udělat.

Přečtěte si následující lístečky. Pak je rozstříhejte. Roztříďte je do dvou skupin podle toho, zda pro vás představují výhodu nebo nevýhodu při snaze vykonat nějakou činnost. Roztříděné lístečky nalepte na volný list.

Mám obavu, že když někoho oslovím, odmítne mě.	„Nechci s tebou být ve skupině!“	V autobuse: „Sedněte si.“ „Děkuji, jsi moc hodný/a.“
„Nechci se s nikým domlouvat a dělat to, co chtějí jiní. Chci pracovat podle sebe!“	„Nezlob se, ale rád/a bych pracoval/a sám/sama. Už jsem si rozmyslel/a doma, co budu dělat. Třeba jindy.“	„Co kdybychom vyklidili tu místnost dole a udělali si tam klubovnu. Táta by nám tam dal starý stůl na pinčes.“ „No to je nápad!“
Petra má dobré nápady, chtěla bych s ní být ve skupině.	„Super, už se těším!“	„Ten/Ta neví, co by si vymyslela, aby upoutala pozornost! Teď vybírá peníze na dárek pro asistentku!“
Každý jsme dobrý v něčem, společně vytvoříme super projekt.	„Jestli budeš ve dvojici s ní, už se s tebou nebudu bavit!“	„Potřebovala bych pomoci připravit kulisy na školní oslavu. Máte někdo odpovědné čas?“ „Já vám pomohu, paní učitelko.“
Nejdříve jsem se bála přijít za Michalem, abychom pracovali spolu. Naše prezentace se ostatním nejvíce líbila.	Zapomněl/a jsem pomůcky, zeptám se Karla, ten jich má vždy více.	„Kdo si sám nevymyslel téma pro svůj projekt z vlastivědy, tomu ho přidělím sama.“
„Ty nic neděláš, jen čekáš, až to za tebe udělají ostatní!“	„Paní učitelko, mohl/a bych pracovat samostatně? Vyhovuje mi to více.“	Ráda bych se s nimi bavila, ale nejsem kamarádka, asi by mě mezi sebe nechtěli.
„Buď se mnou a ne s ním. Včera o tobě říkal, že máš starý mobil a ani neumíš hrát na počítači.“	„Zvu tě do kina. Právě běží premiéra Doby ledové 6.“ „O.K. Určitě jdu!“	Každý měl nasbírat a přinést několik kousků starého pečiva pro zvířata v zoo parku. Honza přinesl čtyři velké pytle.
„To je šprtl! Už chce zase dělat nějakou práci. Dělá to jen proto, aby se zalíbil učitelce!“	„Dobrý den, chcete pomoci s tou taškou, paní Nováková?“ „To jsi moc hodný/a.“	Babička poprosila Elišku o pomoc se srovnáním knih v knihovně, kde má babička svůj zavedený pořádek. Eliška knihy seřadila podle svého systému.

Pro dítě, které je zvyklé pracovat samo a nerado pracuje ve skupině – výhoda, pro dítě preferující práci ve skupině – nevýhoda.

Žáci se mohou lišit ve třídění i podle pojetí informace na lístečkách – někdo je může posuzovat tak, že mu je říkají jiní, někdo k nim přistupuje, jako by je říkal on.

Varianty:

Žáci pracují ve skupinách. Lístečky nalepí v podobě skupinového posteru – plakátku.

Hodnotová reflexe:

Žáci si přečtou shrnutí této lekce v rámečku a mají vyjádřit své názory na vypsání závěry.

- *Souhlasíte se vším? Máte z něčeho obavy?*
- *Jak je to u vás? Převládají u vás výhody aktivity – iniciativnosti nebo nevýhody?*
- *Je dobré být iniciativní?*

Doporučení/pozor

Žáky vedeme k tomu, že i když se mohou objevit určitá **úskalí** při iniciativním jednání, je lepší být iniciativní než pasivně žít a čekat na iniciativitu od ostatních.

Žáky vedeme k tomu, aby nebrali **osobně** odmítnutí jejich návrhu ostatními. Šlo jen o návrh, který se jim nelíbil, nešlo o vyjádření postoje k jejich osobě. Vysvětlíme, že i odmítnutí návrhu by mělo mít určitou formu.

3. Transfer do života

Žáci pozorují iniciativní jednání kolem sebe. Zapisují si výsledky úkolu. Nebojte se přijít s nápadem nebo návrhem na zorganizování nějaké akce. Platí heslo: „Aktivně se meze nekladou.“

Nebojte se odmítnutí. Je normální, že všichni nesdílí vaše nadšení a mohou mít jiný názor.

Právo na vlastní názor má každý. Pozor na přehnanou aktivitu! Snažte se najít tu správnou hranici. Řiďte se pravidlem, že vaše aktivita by neměla ostatní obtěžovat.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 3: Iniciativa a tvořivost

Lekce
20

Výhody a nevýhody

Zamyslete se nad následujícími větami:

- Aby auto někdy dojezdilo, je třeba...
- Aby medvěd přežil zimu, je třeba...
- Aby ptáci mohli létat, je třeba...
- Aby člověk mohl žít, musí...
- Abych mohl žít s ostatními, je třeba...

VÝHODY A NEVÝHODY

Dnešní hodinu budete pracovat s pracovním listem Třídění výhody a nevýhody. V něm máte uvedeny potřebné instrukce. Čtěte pozorně.

Přečtěte si shrnutí této lekce v rámečku.

Souhlasíte se vším? Máte z něčeho obavy?
Jak je to u vás? Převládají u vás výhody aktivity – iniciativnosti, nebo nevýhody?
Je dobré být iniciativní?

Nebojte se přijít s nápadem nebo návrhem na zorganizování nějaké akce.
Platí heslo: „Aktivně se meze nekladou.“

Nebojte se odmítnutí. Je normální, že všichni nesdílí vaše nadšení a mohou mít jiný názor.
Právo na vlastní názor má každý.

Pozor na přehnanou aktivitu! Snažte se najít tu správnou hranici. Řiďte se pravidlem, že vaše aktivita by neměla ostatní obtěžovat.

Úkol

Napadlo tě někdy, že bys mohl svou aktivitu změřit?

Sleduj, zda jsou projevy tvé iniciativy (návrhy) v rovnováze s návrhy ostatních, které ti dali.
Za každý svůj projev iniciativy napiš čárku sobě, za každý projev iniciativy, kterým tě oslovil někdo z tvého okolí, připiš čárku ostatním.

Já	Ostatní
VZOR TABULKY	

„Kdo nic nedělá, nic nezkaží.“

Napadlo tě někdy, že bys mohl svou aktivitu změřit? Sleduj, zda jsou projevy tvé iniciativy (návrhy) v rovnováze s návrhy ostatních, které ti dali. Za každý svůj projev iniciativy napiš čárku sobě, za každý projev iniciativy, kterým tě oslovil někdo z tvého okolí připiš čárku ostatním.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Dařilo se ti rozpoznávat iniciativní chování kolem sebe?*
- *Kdo byl více aktivní, ty nebo tvé okolí?*
- *Čeho se iniciativní návrhy týkaly?*
- *Myslíš, že je člověk, který nemá ani jednu čárku?*
- *Zamysli se, čím by to mohlo být způsobeno?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nebojte se přijít s nápadem nebo návrhem na zorganizování nějaké akce.

Platí heslo: „Aktivně se meze nekladou.“

Nebojte se odmítnutí. Je normální, že všichni nesdílí vaše nadšení a mohou mít jiný názor.

Právo na vlastní názor má každý.

Pozor na přehnanou aktivitu! Snažte se najít tu správnou hranici. Řiďte se pravidlem, že vaše aktivita by neměla ostatní obtěžovat.

Iniciativně na iniciativu

CÍL:

Žáci chápou nutnost aktivního přístupu nejen při řešení praktických situací, ale i při budování vztahů s lidmi v okolí.

POMŮCKY:

Encyklopedie, internet, knihy, časopisy, noviny, filmy, papíry na vytvoření posterů, psací pomůcky, fixy, pastelky, nůžky, lepidlo, pracovní list **COPAK ASI ŘÍKAJÍ**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáci pracují samostatně, přečtou si otázku a nabízené varianty odpovědí. Každý žák si vybere variantu, která se nejvíce blíží jeho způsobu jednání.

Hodnotová reflexe:

S žáky pohovoříme o výhodách a nevýhodách jednotlivých odpovědí.

Žáky nenutíme sdělovat jejich výběr.

2. Nácvik ve třídě

Žáky rozdělte do skupin, ve kterých budou schopni pracovat na zadaném tématu.

Pro tuto hodinu je dobré mít přístup k internetu (nejlépe počítačová učebna), encyklopediím, knihám, filmovým ukázkám, novinám a časopisům.

Jednotlivým skupinám přidělíme témata: Např.

1. skupina – Co je to iniciativa?
2. skupina – Jaké jsou výhody iniciativy, konkrétní příklady?
3. skupina – Jaké jsou nevýhody iniciativy, konkrétní příklady?
4. skupina – Zásady (pravidla) iniciativního chování.
5. skupina – Vyhledejte příklady iniciativního chování ve světě dětí.
6. skupina – Vyhledejte příklady iniciativního chování ve světě dospělých.

Každá skupina vytvoří plakát – poster z nalezených informací.

Varianty:

Žáci vytvářejí prezentaci na počítači, např. v programu PowerPoint.

Následné předvedení prezentace pro celou třídu, popř. jinou třídu.

Hodnotová reflexe:

Uspořádáme výstavku, kde si pročteme, co jednotlivé skupiny zjistily.

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak se vám pracovalo ve skupině?
- Má skupinová práce nějaká pravidla nebo jde o živelnou činnost?
- Pracovalo se ti dobře?
- Spolupracovali jste spolu? Rozdělili jste si práci? Byl někdo, kdo nechtěl pracovat ve skupině, ale sám?
- Pracuje se vám lépe ve skupině nebo individuálně?

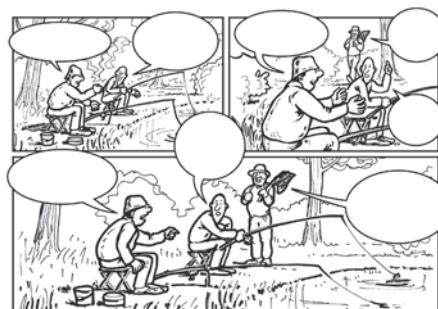

Náhled pracovního listu

Lekce
21

COPAK ASI ŘÍKAJÍ

1. Do bublinek dopište rozhovor, který by mohl probíhat mezi nakreslenými postavami.

2. Napiš několik vět o tvých plánech.

1. Na dnešní odpoledne

.....

.....

.....

2. Na tento víkend

.....

.....

.....

3. Na letní prázdniny

.....

.....

.....

4. Do budoucích deseti let

.....

.....

.....

3. Transfer do života

Následně můžeme pozvat i ostatní vyučující a žáky a seznámit je s naší prací.

Žáci by působili jako průvodci výstavou prací a měli by seznámit návštěvníky s cílem svých prací.

Rozšíření i na výstavku pro rodiče – v rámci jiné školní akce.

Nestůj opodál!

Neboj se vyjádřit svůj názor, nabídnout ostatním své řešení, komunikuj s ostatními a buď aktivní.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Podařilo se vám splnit úkol?*
- *Jak jste se při tom cítili?*
- *Dalo vám hodně práce a přemáhání přistupovat aktivně k řešení různých úkolů a situací?*
- *Představte si, pro koho byl tento úkol těžký? Pro koho byl tento úkol snadný?*
- *Jak vaši iniciativu přijalo vaše okolí?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Snažíme se, abychom byli aktivní, nápaditě řešili vzniklé situace a budovali vztahy s ostatními lidmi kolem nás.

Pokyny k vyplnění pracovního listu

Pracovní list můžeme použít pro skupiny, které budou mít svou práci splněnou dříve než ostatní skupiny.

Úkol 1 je zábavné domýšlení textu komiksu.

Úkol 2 je možné použít jako domácí úkol.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 3: Iniciativa a tvorivost

Lekce
21

Iniciativně na iniciativu

Představte si následující situaci:

Někdo mluví o něčem a vy nevíte, co to je. Co uděláte?

- Nevím, co to je, nezajímá mě to, neposlouchám to a odejdu.
- Zeptám se ho, o čem to mluví.
- Tvářím se, že vím, o čem je řeč, a pak se zeptám někoho, kdo to věděl.
- Tvářím se, že vím, o čem je řeč, doposlechnu si to a pak se podívám do slovníku cizích slov, na internet nebo do encyklopedie.

INICIATIVNĚ NA INICIATIVU

Tuto hodinu budete pracovat ve skupinkách.

Ke své práci budete potřebovat encyklopedie, slovník cizích slov, informace z internetu, noviny, časopisy, ukázky z knížek a filmů.

Vyhledané informace zpracujete do podoby plakátů – posterů.

- skupina – Co je to iniciativa?
- skupina – Jaké jsou výhody iniciativy, konkrétní příklady?
- skupina – Jaké jsou nevýhody iniciativy, konkrétní příklady?
- skupina – Zásady (pravidla) iniciativního chování.
- skupina – Vyhledejte příklady iniciativního chování ve světě dětí.
- skupina – Vyhledejte příklady iniciativního chování ve světě dospělých.

Uspořádejte výstavu z vašich plakátů. Prostudujte, co se vašim spolužákům podařilo zjistit o daném tématu.

Pozvěte i ostatní vyučující a spolužáky.

Snažíme se, abychom byli aktivní, nápaditě řešili vzniklé situace a budovali vztahy s ostatními lidmi kolem nás.

Úkol

Nestůj opodál!
Neboj se vyjádřit svůj názor, nabídnout ostatním své řešení, komunikuj s ostatními a buď aktivní.

„Kdo chce, hledá způsoby, kdo nechce, hledá důvody.“
(České přísloví)

Co k sobě patří?

CÍL:

Žáci zvládají přiměřeně iniciativně reagovat v situacích každodenního života.

POMŮCKY:

Pracovní listy **CO K SOBĚ PATŘÍ**, psací potřeby, nůžky, lepidlo, větší papír na nalepení skupinových výstupů.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Žáci hledají řešení následující hádanky. Anagram = slovo se zpřeháženými písmeny. Zkuste vyluštit následující anagram.

Rozluštění je odpovědí na otázku - Co je to iniciativa?

NÍCAH TROMO

Řešení: HNACÍ MOTOR

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Podařilo se vám vyluštit anagram?
- Co je řešením?
- Souhlasíte s tvrzením, že iniciativa je hnacím motorem?
- Doplňte tvrzení, čeho je iniciativa hnacím motorem.

2. Návčik ve třídě

Tuto hodinu budeme pracovat s pracovním listem Co k sobě patří A.

Společně s žáky přečteme zadání úkolu číslo 1 a vysvětlíme pracovní postup.

Žáci si nejprve přečtou situace ze života v levém sloupci a budou k nim přiřazovat reakce, které jsou vypsány v pravém sloupci (lze přiřazovat spojováním, možné i očíslování, barevné rozlišení...).

V další fázi žáci samostatně vymyslí své situace ze života a možné reakce na ně, které vypisují do druhého pracovního listu Co k sobě patří B.

Hodnotová reflexe:

V závěrečné fázi žáky rozdělíme do skupin dle vlastního klíče.

Ve skupinách si žáci čtou vymyšlené situace a nalepují je na větší list papíru.

Výtvarně zdatné skupiny mohou svůj plakát vyzdobit.

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo těžké najít správnou možnost?
- Řešili byste některé situace jinak? Pokud ano, jak?
- Podařilo se vám vymyslet situace na volný pracovní list?
- Jak vám to šlo?
- Čím jste se inspirovali? Kde se vaše situace odehrávají? Komu?
- Líbilo by se ti, kdyby se všichni kolem tebe chovali iniciativně? Proč?

Náhled pracovního listu

Lekce
22

A) CO K SOBĚ PATŘÍ?

1. Přečti si situace v prvním sloupečku a spoj je s možnými reakcemi ve druhém sloupečku.

Jedete na dvoudenní školní výlet. Budete přespávat v chatkách po třech. Nevíš, s kým budeš v chatce.	Nabídnou mamince pomoc alespoň s houpáním kočárku.
Maminka bude mít narozeniny. Je to „kulaté“ výročí a bylo by dobré ji uspořádat něco zvláštního.	Nabídnou jim papírový kapesník.
Jdeš po ulici a najednou vidíš kočár, vedle kterého klečí maminka. Slyšíš, že v kočárku pláče mimino. Maminka utiňuje sourozence, který upadá a zranil se.	I přes to, že jsi pohodlně usazený/a na sedačce a unavený/a, vstaneš a své sedadlo nabídněš této paní.
Je podzim, začaly plísňkanice a spousta dětí na kroužku, kam chodíš, je nastýdla. Vedle tebe sedí dívka/chlapec, který/a popotahuje.	Půjdu k němu a zkusím se s ním dát do řeči. Pokud si bude chtít povídat, zeptám se ho, co se mu stalo.
Jedete autobusem z kina. Je večer, jsi unavený/a a sedáš na volné místo. Na zastávce přistoupí starší paní.	Zvednu ji a vrátím ji zpět na její místo.
Jdeš po ulici a slyšíš, který běží kolem tebe, vypadne z kapsy mobilní telefon.	Zajdu za někým ze třídy, koho mám rád a s kým kamarádím. Zeptám se ho, jestli budeme spolu v chatce.
Jdeš nakupovat. Projíždíš vozíkem mezi regály a na zemi vidíš ležet krabici, která spadla na zem.	Zvednu telefon ze země, kouknou, kterým směrem pán běží, zavolám na něj a běžím za ním, abych mu telefon vrátil/a.
Přijdeš do školy a vidíš, že spolužák, který je jindy veselý, sedí stranou a je zamyšlený.	Zajdu za ostatními z rodiny a navrhu jim, že bychom měli uspořádat nějakou rodinnou oslavu a vymyslet mamince speciální dárek.

Varianty:

Podle charakteru skupiny může celá aktivita proběhnout jako:

- Samostatná práce jednotlivých žáků. Výstupem je list papíru každého žáka.
- Celotřídní práce – celá třída může vyrobit jeden velký arch papíru, na kterém jsou nalepené situace a reakce na ně od všech žáků.
- Projekt na počítači.

3. Transfer do života

Všímej si lidí kolem sebe a jejich chování. Zapiš si alespoň jednu situaci, která tě napadla, a její řešení. Žáci si mohou vybrat situaci ze školy, z domova, ze samoobsluhy...

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak jste byli úspěšní při monitorování situací kolem vás?*
- *Jak situaci řešili její aktéři? Jak byste ji řešili vy?*
- *Myslíš, že je správné se před reakcí na určitou situaci nejprve rozmyslet? Děláš to tak? Myslíš, že to dělají i ostatní kolem tebe?*
- *Co asi prožívají lidé, kteří reagují bez rozmyslu, unáhleně?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Reagujeme iniciativně, ale zároveň s rozmyslem. Poradíme se s ostatními a vyslechneme i jejich řešení.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 3: Iniciativa a tvořivost

Lekce
22

Co k sobě patří?

Zkuste vyluštit následující anagram.

1. Rozluštění je odpověď na otázku – Co je to iniciativa?
NÍCAH TROMO

CO K SOBĚ PATŘÍ?

- Dnešní hodinu budete pracovat s pracovním listem Co k sobě patří.
- Nejprve budete pracovat samostatně, později ve skupině.
- Přečtete si úkol číslo 1 z pracovního listu a vypracujete ho.
- V úkolu číslo 2 vymyslejte své vlastní situace a možné reakce na ně.

Ve skupinkách si přečtete vymyšlené situace a reakce na ně. Z těchto schémat vytvoříte plakát, který můžete i graficky upravit.

Reagujeme iniciativně, ale zároveň s rozmyslem.
Poradíme se s ostatními a vyslechneme i jejich řešení.

Úkol

Všímejte si lidí kolem sebe a jejich chování.
Zapište si alespoň jednu situaci a reakce na ni (škola, obchod, rodina, dopravní prostředek...).

VÝSLEDKY ÚKOLU V PRACOVNÍM LISTU 22A – CO K SOBĚ PATŘÍ

Jedete na dvoudenní školní výlet. Budete přespávat v chatkách po třech. Nevíš, s kým budeš v chatce.		Nabídnu mamince pomoc alespoň s houpaním kočárku.
Maminka bude mít narozeniny. Je to „kulaté“ výročí a bylo by dobré jí uspořádat něco zvláštního.		Nabídnu jim papírový kapesník.
Jdeš po ulici a najednou vidíš kočárek, vedle kterého klečí maminka. Slyšíš, že v kočárku pláče mimino. Maminka utiňuje sourozence, který upadl a zranil se.		I přes to, že jsi pohodlně usazený/á na sedačce a unavený/á, vstaneš a své sedadlo nabídneš této paní.
Je podzim, začaly plískanice a spousta dětí v kroužku, kam chodíš, je nastydlá. Vedle tebe sedí dívka/chlapec, kteří popotahují.		Půjdu k němu a zkusím se s ním dát do řeči. Pokud si bude chtít povídat, zeptám se ho, co se mu stalo.
Jedete autobusem z kina. Je večer, jsi unavený/á a sedáš na volné místo. Na zastávce přistoupí starší paní.		Zvednu ji a vrátím zpět na její místo.
Jdeš po ulici a pánovi, který běží kolem tebe, vypadne z kapsy mobilní telefon.		Zajdu za někým ze třídy, koho mám rád a s kým kamarádím. Zeptám se ho, jestli budeme spolu v chatce.
Jdeš nakupovat. Projíždíš s vozíkem mezi regály a na zemi vidíš ležet krabici, která spadla na zem.		Zvednu telefon ze země, kouknu, kterým směrem pán běží, zavolám na něj a běžím za ním, abych mu telefon vrátil/a.
Přijdeš do školy a vidíš, že spolužák, který je jindy veselý, sedí stranou a je zamlklý.		Zajdu za ostatními z rodiny a navrhnou jim, že bychom měli uspořádat nějakou rodinnou oslavu a vymyslet mamince speciální dárek.

Poznámky:

Příběh bez konce

CÍL:

Žáci umí reagovat na odmítnutí jejich iniciativy a pracovat s odmítnutím od druhých.

POMŮCKY:

Psací potřeby, list papíru na zapsání konce příběhu nebo sešit, pracovní list **KADUT JA KUKAT**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Formou brainstormingu.

Žáci vymýšlí, jak by mohly příběhy dopadnout, např. dobrý, špatný konec, objeví se nové osoby, narodí se miminko, někdo provede něco špatného nebo něco dobrého, lidé se k sobě začnou chovat dobře, lépe, špatně, hůře, někdo z příběhu zmizí, zemře, něco si koupí, něco prodají...

Hodnotová reflexe:

Své nápady žáci zapisují na tabuli, tvoří myšlenkovou mapu.

2. Návčik ve třídě

Nejprve společně s žáky přečteme nahlas příběh Bez konce.

Žáky rozdělíme do skupin po cca 4 – 5 dle vlastního úsudku – žáci spolu vymyslí závěr příběhu a budou ho dramatizovat.

Každé skupině určíme směr, jakým budou při dramatizaci postupovat.

1. Návrh k vylepšení designu plotu je přijat celou třídou, školou.
2. Návrh k vylepšení designu plotu není přijat nikým.
3. Návrh k vylepšení designu plotu není přijat třídou, ale je přijat školou.
4. Návrh k vylepšení designu plotu není přijat jedním z kamarádů.
5. Návrh k vylepšení designu plotu není přijat oběma kamarády (spolužáky ano).
6. Návrh k vylepšení designu plotu není přijat vedením školy.
7. Návrh k vylepšení designu plotu není přijat spolužáky ve třídě (ostatními ano).

Žáci ve stanoveném časovém limitu vymyslí zakončení příběhu.

V závěrečné fázi žáci dramatizují závěr příběhu před ostatními.

Doporučení/pozor

Zkontrolujeme porozumění zadání úkolu.

Popřípadě žáky nasměrujeme.

Ve scénkách by se mělo objevit **odmítnutí nápadu** přiměřeným způsobem a **adekvátní reakce** na něj.

Při této aktivitě je nutná pomoc ze strany pedagoga.

Náhled pracovního listu

Lekce
23

KADUT JA KUKAT

1. Přečtete si následující básničku.
Odpovzte na níže uvedené otázky.

KADUT
KADUT JA KUKAT
KUKAT JA LAPSET
KADUT
KADUT JA LAPSET
KADUT JA KUKAT
JA LAPSET
JA NAISSET !

1. Tato básnička je psaná v/ve: čínštině polštině finštině češtině ruštině angličtině
Správnou odpověď zakroužkuj.

2. Doplně název státu, kde se mluví tímto jazykem: _____

3. Hlavním městem tohoto státu je _____

2. Nyní se pokuste vymyslet svou vlastní verzi této básničky.

Návod: V básničce nahradte slova KADUT, KUKAT, LAPSET, NAISSET svými vlastními (např. jaro, léto, podzim, zima/mamka, tatka, bratr, rodina/...), JA = A.
Vaši básničku napište na volné místo.

Překlad původní básničky do češtiny:
KADUT = ulice
KUKAT = květiny
LAPSET = děti
NAISSET = dámy
JA = a

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Prohlédněte si fotografie pod příběhem. Myslíte si, že mají nějaký vztah k našemu příběhu?
- Která verze zakončení příběhu se vám nejvíce líbila?
- Jaká verze byla nejrealističtější?
- Jak byste určitě nechtěli, aby příběh dopadl?
- Jak byste se cítili, kdyby někdo odmítl váš nápad?

Varianty:

Dokončení pouze formou příběhu.

Žáci nedělají dramatizaci, jen přečtou své zakončení příběhu.

3. Transfer do života

Pozorujte život kolem sebe. Všimli jste si, jak lidé reagují, když někdo odmítne jejich návrh?

Hodnotová reflexe:

- Jak lidé kolem reagují, když někdo odmítne jejich návrh?
- Myslíš, že je jim to příjemné?
- Na čem to závisí, jak lidé odmítnutí přijmou?
- Jak by se cítil člověk, který má spousty návrhů, které jsou málokdy přijaty?
- Proč myslíte, že někteří lidé nikdy nic nenavrhují?

Doporučení / pozor

Práce s pracovním listem Kukat ja kadut.

Pracovní list můžeme použít pro odpočinek po aktivitě. Není v něm žádná spojitost s probíraným tématem. Cílem vyplnění je relaxace a tvořivý přístup k řešení úlohy.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 3: Iniciativa a tvořivost

Lekce
23

Příběh bez konce

Zamyslete se, jaký konec může mít příběh.

V dnešní hodině budete pracovat s příběhem, který nemá konec. Zkuste vymyslet různé možnosti zakončení. Jak by podle vás příběh mohl dopadnout? Na tabuli si nakreslete myšlenkovou mapu různých variant zakončení.

PŘÍBĚH BEZ KONCE

Každý den chodili Jana, Jirka a Aneta do školy stejnou cestou. Nejprve museli projít mezi rodinnými domky, kde všichni tři bydleli, potom šli kousek cesty přes park směrem k sídlišti. Na kraji sídliště stála škola. Byla to klasická sídlištní panelová budova, kolem které byl betonový plot. Každý den dvakrát prošli kolem sedlého betonu, který byl ozdoben podpisy některých spolužáků z vyšších ročníků, nic neříkajícími nápisy a sprejerskými pokusy dělat ze sídliště.

Jednoho dne ráno při cestě do školy Jirka řekl: „Mám nápad!“

Nyní budete pracovat ve skupinách. Vaším úkolem bude vymyslet pokračování příběhu. Každá skupina zahrraje svou verzi dokončení příběhu.

Prohlédněte si fotografie pod příběhem. Myslíte si, že mají nějaký vztah k našemu příběhu? Která verze zakončení příběhu se vám nejvíce líbila? Jaká verze byla nejrealističtější?

Jak byste určitě nechtěli, aby příběh dopadl? Jak byste se cítili, kdyby někdo odmítl váš nápad? Dostali jste se někdy do takové situace? Jak jste ji řešili?

Záleží nám na tom, abychom návrhy ostatních odmítali s úctou a abychom odmítnutí našich návrhů nebrali osobně (proti nám).

Úkol

Pozorujte život kolem sebe. Všimli jste si, jak lidé reagují, když někdo odmítne jejich návrh?

„Všude tam, kde lze žít, lze žít také dobře.“
(Marcus Aurelius – římský císař a filozof)

Výsledky PL Kadut ja kukat**Úkol č. 1**

1. Básnička je napsaná ve finštině.
2. Stát: Finsko.
3. Hlavní město: Helsinky.

Úkol č. 2

KADUT
KADUT JA KUKAT
KUKAT JA LAPSET
KADUT
KADUT JA LAPSET
KADUT JA KUKAT JA LAPSET
JA NAISSET !

Příklad verze v češtině

Sloni
Sloni a opice
Opice a velbloudi
Sloni
Sloni a velbloudi
Sloni a opice a velbloudi
a zoologická zahrada!

To se mi nepovedlo

CÍL:

Žáci zvládají adekvátně reagovat v situacích, kdy byli neúspěšní.

POMŮCKY:

Psací potřeby, velký list papíru na zapsání příběhů a řešení, pracovní list **I VÁM SE TO MŮŽE STÁT**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečteme společně úvodní text z učebnice.

Žáci vyjadřují své zkušenosti prostřednictvím odpovědí na otázky.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Jak jste se zachovali po tom, když se vám něco nepovedlo?*
- *Přemýšleli jste někdy, zda by to šlo udělat i jinak?*
- *Mluvili jste o tom někdy s někým?*

2. Návzik ve třídě

Žáci nyní pracují samostatně – mají si vzpomenout na příhodu, kdy se jim něco nepodařilo.

Každý žák si vybere jednu příhodu, o kterou se podělí s ostatními.

Jeden žák po druhém popíše situaci včetně okolností předcházejících a hlavně, jaké bylo jeho chování následně po neúspěchu.

Ostatní žáci navrhuji další řešení situace.

Vybíráme nejvhodnější řešení.

Každý žák napíše v heslech téma příhody – vedle připsa nejvhodnější řešení.

Postupně se vystřídají všichni žáci.

Doporučení/pozor

Pro případ, že si někteří žáci nemohou vzpomenout na žádnou příhodu, kdy se jim něco nepodařilo, máme připravené příhody na lístečkích.

Hodnotová reflexe:

Přečteme si situace a jejich řešení, které jsme společně zapisovali na papír. Žáci odpovídají na otázky. Jejich odpovědi by je měly přivést ke zjištění, že neúspěch zažívá každý člověk a není to nic katastrofálního. Reakce na zažití neúspěchu by měla být naprosto přirozená a zvládne ji i žák v jejich věku. Přečteme shrnutí v učebnici.

- *Dokázali byste se takhle zachovat, pokud byste se dostali do podobné situace?*
- *Bylo by to pro vás složité? Nebo naopak naprosto přirozené?*

Varianty:

- Žáci nevymýšlí své příhody. Každý žák dostane lísteček s příhodou.
- Žáci pracují ve skupinách. Každá skupina pracuje na jedné příhodě.
- Příhody mohou být prožité nebo vymyšlené.

Náhled pracovního listu

Lekce
24

I VÁM SE TO MŮŽE STÁT

Přečti si jednotlivé situace a zakroužkuj, jaká reakce by byla nejvhodnější. Pokud vymyslíš variantu, která je podle tebe nejvhodnější, dopiš ji na volný řádek jako písmeno d/. Čtvrtou situaci si vymysli sám.

1. Jana si připravila referát. Prezentovala ho před třídou. David a Adam řekli, že se jim nelíbilo, jak ho četla a že to neměla dobře připravit. Ty s nimi nesouhlasíš.
 - a/ Nebudu se do toho plést, ať si to vyřídí sami.
 - b/ Vyjádřím svůj názor, že se mi referát líbil. S Adamem a Davidem nesouhlasím.
 - c/ Po hodině zajdu za Janou a řeknu jí, že se mi to líbilo.
 - d/
2. Slávek se několik týdnů poctivě připravoval na atletické závody. Týden před uskutečněním závodů trenér vybíral reprezentační družstvo a Slávek nespínal požadované limity.
 - a/ Slávek by měl jít za trenérem, vysvětlit mu, jak se pečlivě připravoval, a tak by si zasloužil na závody jet.
 - b/ Slávek by měl přistě trénovat ještě více, aby se mu podařilo limity splnit.
 - c/ Slávek by měl s atletikou přestat, stejně nedosahuje požadovaných výkonů.
 - d/
3. Na kroužku keramiky Klára vyráběla dárek pro babičku. Byla to vázička, která byla zdobená různobarevnými kytičkami. Všem dětem z keramiky se moc líbila. Když ji nesla domů, taška s vázičkou ji upadla a dárek se rozbil.
 - a/ Klára by se měla vyvztekat a vázičku zahodit. Vždyť by mohla na keramice dávat nějaké ochranné obaly, aby se výrobky cestou domů nerozbily.
 - b/ Klára by měla přistě dávat větší pozor a vázičku zabalit do krabičky, aby se nerozbila. Teď už je pozdě truchlit nad „rozlitym mlékem“.
 - c/ Klára by měla zkusit vázičku slepit a babičce říci, co se jí stalo. Babička to určitě pochopí.
 - d/

3. Transfer do života

Otevřete oči. Všimněte si dětí a lidí kolem sebe. Všimli jste si někoho, komu se něco nepodařilo? Žáky vedeme k tomu, aby si všímali okolního světa a svou pozornost nyní zaměřili na situace, kdy se někomu něco nepodařilo.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak reagoval?
- Jak jste reagovali vy?
- Myslíte si, že to bylo správné?
- Co mohlo být lepší, co mohli vylepšit?
- Jak mohli jinak reagovat?

Náměty příběhu

Jdeš si koupit nové číslo časopisu, ale je již vyprodané a není k dostání v žádném obchodě.
Pomáhali jste u babičky a dědy na chalupě hrabat listí a zlomili jste hrábě.
Čistil/a jsi akvárium od řas a převrhl/a jsi kbelík s vodou. Ta se rozlila na podlahu.
Chtěl/a jsi maminku překvapit a vyprat prádlo. Do pračky jsi dal/a všechno prádlo dohromady. Bílé prádlo se obarvilo došeda.
Vypracovával/a jsi dlouhý domácí úkol. Zabrало ti to spoustu času. Druhý den jsi ve škole zjistil/a, že za domácí úkol bylo jiné cvičení.
Šel/šla jsi do divadla na představení, na které ses velice těšil/a. V divadle při kontrole lístků se přišlo na to, že lístky byly na představení, které se hrálo o den dříve.
Jeli jste se školou na cyklistický výlet. Cestou jsi najel/a na hřebík a propíchl/a sis duši u kola.
Na dovolené jste dělali táborák. K ohni sis oblékl/a novou bundu. Když ti maminka radila, aby sis vzal/a tu starou, neposlechl/a jsi ji. Od ohně odlétla jiskra a novou bundu ti propálila.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 3: Iniciativa a tvořivost

Lekce
24

To se mi nepovedlo

Určitě jste to všichni zažili.

Něco jste udělali, jak nejlépe to šlo, ale neskldili jste za to žádný úspěch, chválu od ostatních ani slova pochopení. Učili jste se na písemnou práci, ale výsledek nebyl uspokojivý. Ohtěli jste pomoci mamince s úklidem a rozbili jste vysavač. Šli jste nakoupit a místo brambor jste koupili rajčata. Šli jste do knihovny vrátit knihu a nechali jste ji doma. Když jste šli venčit psa, zabouchli jste si dveře a klíče zapomněli uvnitř bytu. Každý by mohl jmenovat své vlastní příhody.

Jak jste se zachovali po tom, když se vám něco nepovedlo?

Přemýšleli jste někdy, zda by to šlo udělat i jinak?

Mluvili jste o tom někdy s někým?

TO SE MI NEPOVEDLO

- Vzpomeňte si na vlastní příhody, kdy se vám něco nepovedlo.
- Vyberte si jednu, o které chcete mluvit před spolužáky.
- Příhodu popište (o co šlo, co předcházelo, co následovalo, jak jste se zachovali, kdy a kde k tomu došlo).
- Dejte hlavu dohromady. Ostatní mohou říci své nápady, jak by řešili situaci oni. Vyberte řešení, které se vám zdálo nejlepší.
- Napište na velký papír zkrácený popis situace a návrh nejlepšího řešení.

Pokud vás žádná vaše příhoda nenapadá, inspiруйте se od vyučujícího.

Přečtete si vypsání příhody a jejich řešení. Dokázali byste se takto zachovat, pokud byste se dostali do podobné situace? Bylo by to pro vás složité? Nebo naopak naprosto přirozené?

Pamatujte si.

Kdo nic nedělá, nic nezkazí.
Není ostuda, když se vám něco nepovede. Je nejlepší, když se to pokusíte napravit.
Další české přísloví říká, že chybami se člověk učí.

Úkol

Pozorujte život kolem sebe. Všimněte si, jak lidé reagují, když někdo odmítne jejich návrh?

Otevřete oči. Všimněte si dětí a lidí kolem sebe. Všimli jste si někoho, komu se něco nepodařilo? Jak reagoval? Jak jste reagovali vy?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Pamatujte si:

Kdo nic nedělá, nic nezkazí.

Není ostuda, když se vám něco nepovede.

Je nejlepší, když se to pokusíte napravit.

Další české přísloví říká, že chybami se člověk učí.

Pokyny k vyplnění PL

Pracovní list můžeme použít jako domácí úkol, kde žáci nejprve doplňují své varianty reakcí v daných situacích. Na závěr vymýšlí celou situaci i možné reakce lidí v ní.

Jak ho využít?

CÍL:

Žáci rozvíjí tvořivý přístup k řešení úkolu a spolupráci. Žáci zvládají kriticky hodnotit způsob trávení volného času dětí.

POMŮCKY:

Počítačová pracovnína, pracovní list **VOLNÝ ČAS**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečteme společně úvodní text z učebnice – hádanka – řešení – VOLNÝ ČAS.

Hodnotová reflexe:

Žáci vyřeší hádanku v učebnici a popovídají si na téma VOLNÝ ČAS.

2. Nácvik ve třídě

Žáky rozdělíme do skupin o cca 2 – 4 žácích.

Dohlédneme na to, aby každá skupina byla schopná vytvořit počítačovou prezentaci – nutná přítomnost alespoň jednoho počítačově zdatného žáka v každé skupině.

Každá skupina vytváří prezentaci např. v programu PowerPoint na téma VOLNÝ ČAS DĚTÍ.

Doporučení/pozor

Je dobré domluvit se s vyučujícím Informatiky a tuto aktivitu pojmout jako společný projekt.

Tato aktivita vyžaduje více než jednu vyučovací hodinu.

V každé skupině alespoň jeden počítačově zdatný žák.

Hodnotová reflexe:

Jednotlivé skupiny budou prezentovat svá díla ostatním žákům.

Můžeme hlasovat a vybrat nejvydařenější prezentaci – pozor – nesestavujeme pořadí všech prezentací.

Následuje rozbor se žáky:

- *Měly vaše prezentace něco společného? Čemu věnujete nejvíce času po příchodu ze školy?*
- *Co myslíte, čemu věnují nejvíce času české děti?*

Přečtete si článek v učebnici o výzkumu volného času dětí.

Varianty:

Mezipředmětový projekt – do projektu zapojíme i vyučující českého jazyka, matematiky, informatiky a ostatních předmětů.

Např.

Český jazyk – slohová práce na téma Volný čas.

Matematika – týdenní sledování využití volného času, časové zastoupení jednotlivých činností, zpracování do grafů či diagramů.

Informatika – počítačové zpracování.

Výtvarná výchova – výtvar s volnočasovou tematikou.

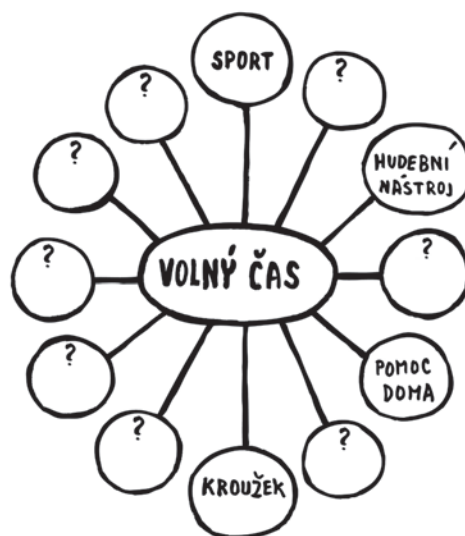
Místo skupinové práce – samostatná práce jednotlivců – volíme dle charakteru skupiny.

Náhled pracovního listu

Lekce
25

VOLNÝ ČAS

Prohlédněte si následující schéma. Co můžete doplnit místo otazníků?

3. Transfer do života

Žáci jeden týden sledují vlastní využití volného času. Výsledky zaznamenávají do tabulky.

Např.

	Pomoc doma	Sport	Příprava do školy	Kroužek	Jiné	Jiné
Pondělí						
Úterý						
Středa						
Čtvrtek						
Pátek						
Sobota						
Neděle						

Hodnotová reflexe:

Žáci vyhodnotí vyplněnou tabulku.

Žáci odpovídají na otázky:

- Myslíte si, že volný čas trávíte efektivně?
- Myslíte si, že volný čas trávíte rozmanitě?
- Myslíte si, že volný čas trávíte smyslně?
- Myslíte si, že je správné trávit volný čas jednostranně?
- Myslíte si, že je správné trávit volný čas hlavně na počítači?
- Co byste poradili někomu, kdo tráví většinu volného času na počítači?

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 3: Iniciativa a tvorivost

Jak ho využít?

Lekce
25

Na úvod zkuste najít řešení následující hádanky. Co je to?

Všichni ho máme rádi.
Všichni ho máme každý den alespoň trošku.
Někdo ho má více, někdo ho má méně.
Někdo ho využije naplno, někdo ho promarní.
Někdo si ho váží více, protože ho má méně.
Někdo si ho neváží, protože ho má nadbytek.

Co říkáte výsledkům výzkumu jak děti tráví volný čas?

Doma děti tráví volný čas nejčastěji sledováním televize. Jak ukázal rozsáhlý výzkum mezi dětmi na základních školách, více než 90 procent žáků se na ni dívá několikrát do týdne. Denně se na televizi dívají přibližně tři čtvrtiny dětí, téměř pětina z nich přes dvě hodiny denně.
„Z výzkumu nám mimo jiné vyšla určitá provázanost mezi televizí a internetem. Čím více děti sledují televizi, tím pravděpodobně i více času stráví u internetu,“ dodává vedoucí výzkumu Miroslav Bocan z Národního institutu dětí a mládeže.

Podle dětského psychologa Václava Mertina má televize určitě i pozitivní vliv, je ale potřeba, aby se dítě rozvíjelo ve všech oblastech. Rodiče by tak dítěti měli nabídnout množství různých aktivit. Právě pestrost je podle psychologů pro děti zásadní, aby se mohly všestranně rozvíjet.

srpen 2012

Zdroj: <http://www.rozhlas.cz/zpravylpolitik/zprava/volny-cas-deti-stale-castej-travi-u-televize-po-trvzuje-vyzkum-1096672>

Záleží nám na tom, abychom uměli efektivně, rozmanitě a smyslně využít volný čas.

Úkol

Jak jste na tom s volným časem vy? Do tabulky si zaznamenávejte, kolik času denně trávíte jednotlivými činnostmi.

4. Závěrečné zveřejnění lekce

Záleží nám na tom, abychom uměli efektivně, rozmanitě a smyslně využít volný čas.

Poznámky:

ASERTIVITA

Asertivita je v dnešní době nepostradatelnou součástí mezilidské komunikace. Toto je první krok, kdy se s pojmem asertivity žáci setkávají, a je tedy nutné k němu přistoupit na odpovídající úrovni.

Žáci by si měli uvědomit důležitost asertivního chování v běžném životě. Seznámí se, pochopí a budou umět vysvětlit jednotlivé asertivní zásady upravené pro děti.

Dále si žáci upevní dovednost vyjádřit svůj názor na různé oblasti života a při tvorbě ankety spolupracují s ostatními spolužáky dle zásad asertivity.

Na základě příběhu budou žáci vybírat různé varianty způsobu reakcí jednotlivých aktérů a rozebírat, jaké chování bylo asertivní.

V závěru tématu se budeme věnovat pojmu manipulativní jednání. Žáci si uvědomí přítomnost manipulativního jednání v mezilidské komunikaci a budou se učit bránit se mu, a to samozřejmě přiměřeně svému věku. Všichni by měli zvládnout dovednost říci ne.

Nebojíme se jednat

CÍL:

Žáci pochopí asertivní zásady upravené pro děti.

Žáci umí vysvětlit jednotlivé zásady přiměřeně svému věku.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní listy **SPRÁVNÉ A NESPRÁVNÉ**, psací pomůcky.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Sensibilizace/motivace

Příběh z učebnice přečteme nahlas.

Žáci se pokusí vcítit do situace a vyslovit své názory, jak by se zachovali oni.

Žák hledá a nachází způsoby komunikace v reálné situaci.

Žák nabízí různé způsoby řešení situace.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak byste příběh z autobusu dokončili?
- Stalo se vám někdy něco podobného?
- Co si myslíte, jak se David cítil?

2. Návuk ve třídě

Žáci nejprve pracují samostatně, přečtou si zjednodušené asertivní zásady z učebnice, prohlédnou si fotografie nad textem.

Předpokládaný čas cca 5 minut:

- společně se žáky přečteme nahlas jednotlivé asertivní zásady pro děti a rozebereme je, abychom se přesvědčili, zda jim všichni žáci rozumí
- následně necháme žáky samostatně pracovat na přiřazení zásad k výše uvedeným obrázkům
- je možno více přiřazení výsledků:

zásada 1	obrázek A, B
zásada 2	obrázek C, F
zásada 3	obrázek B
zásada 4	obrázek D, J
zásada 5	obrázek D, J
zásada 6	obrázek D, G
zásada 7	obrázek C, D, I
zásada 8	obrázek B, I
zásada 9	obrázek E, H
zásada 10	obrázek H

Varianty:

- Žáci mohou pracovat ve skupinkách po 3 – 4 žácích.
- Máme nashromážděné obrázky z časopisů a žáci se snaží přiřadit tyto obrázky k vypsaným zásadám – nutné mít připravené materiály.
- Žákům promítáme obrázky či fotografie a oni vybírají zásady asertivity – nutné mít k dispozici dataprojektor a mít připravené materiály.

Náhled pracovního listu

Lekce
26

A) SPRÁVNÉ A NESPRÁVNÉ

Přečti si následující tvrzení a zkus je rozřadit do lodiček. 1. lodička – správné postoje, 2. lodička – nesprávné postoje (předsudky).

Kluci nepláčou.

Nemůžeš se zavděčit/zalibit všem.

Měl/a bys svůj názor přizpůsobit názoru většiny.

Chybovati je lidské.

Není ostuda říci: „Já nevím.“

Zeptej se, pokud něčemu nerozumíš.

Musíš se dobře učit, abys byl lékař/lékařka jako tatínek.

O svých pocitech bychom neměli mluvit.

Člověk by měl mít stejné názory celý život.

Názor můžeš změnit.

Nezajíměj se o příčiny chování druhých lidí, je to jejich věc.

Není neslušné odmítnout nabídku.

Chyby dělají jen hlupáci.

Řeš problémy v klidu a s chladnou hlavou.

Musíš znát důvody, proč jsi to udělal.

Nedej na sobě znát, když něčemu nerozumíš.

Měl bys dobře vycházet s každým člověkem.

Člověk by měl vyjadřovat svá přání.

Takhle to dělá každý, je to tedy správné.

Když tě někdo našte, klidně mu vynadej od plíc.

Hodnotová reflexe:

Žáci sdělují výsledky přiřazení obrázků k pravidlům.

Žáci odpovídají na otázky:

- Podařilo se vám ke každé zásadě přiřadit obrázek?
- Jaký nebo jaké?
- Rozumíte všem pravidlům?
- Myslíte si, že jsou tyto zásady užitečné?
- Proč ano, proč ne?
- Používáte některé zásady?

Vrátíme se k příběhu na začátku stránky. Zjišťujeme, zda se nezměnil pohled žáků na ranní příběh z autobusu, zda ho nyní nevidí v jiném světle. Ptáme se:

- Změnilo se u tebe něco? Pokud ano - co nyní vidíš jinak?
- Zvládneš z toho vyvodit nějaké závěry pro běžný život?

3. Transfer do života

Pro lepší představu asertivního chování, vypracujte úkoly v pracovním listu Správné a nesprávné. Situace z pracovního listu A) roztříhejte a nalepte do pracovního listu B)

1. lodička - správné postoje,
2. lodička - nesprávné postoje (předsudky)

Hodnotová reflexe:

Žáci vystaví obrázky dvou lodiček, kde mají nalepené roztříděné situace podle toho, zda vyjadřují správný nebo nesprávný názor, postoj.

Žáci odpovídají na otázky:

- Proč jste přiřadili... do správné/nesprávné lodičky?
- Proč je... správné/nesprávné?
- Když porovnáte výsledky vaší práce, mají ostatní spolužáci stejné lodičky? Proč ano/proč ne?

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 4: Asertivita

Lekce 26 **Nebojíme se jednat**

Přečti si ranní příběh.

David a Petra jezdí do školy autobusem. Když nastupují, je autobus poloprázdný, postupně se zaplňuje dalšími školáky a dospěláky, kteří jedou do práce. Někdy se objeví i babička či děda, kteří jedou k lékaři. Jako dnes. Než stačí David oslovit starou paní, už slyší její ostrá slova: „To je dnes mládež! Každý si sedí a starou ženskou nepustí. Vůl se jim to jednou vrátí!“ Představte si, že jste David. Jak byste zareagoval?

NEBOJÍME SE JEDNAT

Přečti si následující zásady. Pokus se přiřadit fotografie k těmto zásadám.

ASERTIVNÍ ZÁSADY PRO DĚTI

1. Měj city pod kontrolou.
2. Přiznej svou chybu.
3. Nauč se upřímně vyjadřovat svá přání, pocity, názory.
4. Respektuj druhé.
5. Poznej a chť poznat ostatní.
6. Měj oči otevřené, koukej na sebe i druhé reálně.
7. Toleruj názory druhých – měj uši otevřené.
8. Buď pozorným posluchačem, vyslechni druhé.
9. Touha po vítězství není dobrý rádce.
10. Umění najít kompromis.

Asertivita je způsob komunikace, při kterém člověk vyjadřuje a otevřeně a přiměřeně prosazuje své myšlenky, city, názory a postoje. Postupuje při tom tak, aby nepřekračoval práva vlastní ani práva druhých lidí. Asertivita vychází z úcty k sobě samému i z úcty ke druhým lidem.

Učme se chovat asertivně!

Přečtěte si znovu výše uvedené zásady společně s ostatními spolužáky. Podařilo se vám ke každé zásadě přiřadit obrázek? Jaký nebo jaké? Rozumíte všem pravidlům?

Zkuste se vrátit k příběhu na začátku stránky. Změnilo se u tebe něco? Pokud ano – co nyní vidíš jinak? Zvládneš z toho vyvodit nějaké závěry pro běžný život?

Pro lepší představu asertivního chování dopište úkoly v pracovním listu **Správné a nesprávné**.

„Není hanba, že nevíš, ale že se neptáš.“ (Turecké přísloví)

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Asertivita je způsob komunikace, při které člověk vyjadřuje a otevřeně a přiměřeně prosazuje své myšlenky, city, názory a postoje. Postupuje při tom tak, aby nepřekračoval práva vlastní, ani práva druhých lidí. Asertivita vychází z úcty k sobě samému i z úcty k druhým lidem.

Učme se chovat asertivně!

Pojďme si hrát – děláme anketu

CÍL:

Žák zvládá vyjádřit svůj názor na různé oblasti života.
Žák aktivně spolupracuje s ostatními při tvorbě anketu.

POMŮCKY:

Papíry, psací pomůcky, dataprojektor – pokud je k dispozici -, pracovní list **NÁVRH ZÁZNAMOVÉHO ARCHU ANKETY** a **NÁVRH ARCHU NA VYHODNOCENÍ ANKETY**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Sensibilizace/motivace

Žáci postupně vyjadřují své názory, odpovídají na otázku:
Co si myslíš o počítačových hrách, o ochráncích přírody, o cestování do vesmíru?
Žáci začínají odpověď: „Myslím si, že..., protože...“
Žáci umí vyjádřit svůj názor na různá témata.
Žáci umí vyslechnout názory ostatních.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo pro tebe těžké vyjádřit svůj názor?
- Co na tom bylo pro tebe nejobtížnější?
- Co je třeba dodržet, když vyslovujeme svůj názor?

2. Návuk ve třídě

Žáci pracují buď společně na přípravě anketu nebo v několika skupinách (je to závislé na charakteru anketu i třídy).

Přečteme si s žáky, co je to anketa a průzkum veřejného mínění. Vysvětlíme rozdíly mezi nimi.

- Pokud máme k dispozici dataprojektor, můžeme žákům ukázat videonahrávku např. anketu Volba prezidenta 2013 http://www.volba-prezidenta.cz/video_ankety_praha_2012/
- Se žáky přečteme postup práce při tvorbě anketu a pomůžeme jim rozjet práci.
- 1. Vyberte si téma anketu – ekologie, současná móda, nové vybavení do školy...
- 2. Vyberte druh anketu – uvnitř třídy, celoškolní, mimoškolní (obec), uvnitř rodiny.
- 3. Můžete pracovat jako celek nebo se rozdělit do několika skupin.
- 4. Vymyslete otázky týkající se vybraného tématu.
- 5. Otázky zapíšte.
- 6. Připravte si formulář, do kterého budete zaznamenávat odpovědi.
- 7. Vše konzultujte s vyučujícím.
- 8. Záznamový arch odpovědí nakopírujte pro každého žáka skupiny (třídy).
- 9. A můžete se jít ptát. Svůj průzkum můžete dokumentovat i videonahrávkou.

Doporučení/pozor

Je možné, že žáci budou potřebovat pomoci s formou záznamového archu pro odpovědi anketních otázek. Můžeme mít připravené vytištěné tabulky, do kterých pouze dopíší otázky.

Náhled pracovního listu

Lekce 27

NÁVRH ZÁZNAMOVÉHO ARCHU ANKETY

OTÁZKA	ODPOVĚĎ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

Např.

OTÁZKA	ODPOVĚĚ
1.	
2.	

Varianty:

Anketní otázky můžeme připravit ve třídě, tabulku pro zaznamenání odpovědí zpracovat na počítačích (pokud je máme k dispozici). Výsledky ankety můžeme také zpracovávat na počítačích.

Hodnotová reflexe:

Vyhodnotíme anketu a uděláme závěry.

Žáci by si měli společně projít zjištěné informace, domluvit se na způsobu vyhodnocení – tabulka, graf, schéma, diagramy. Pro zpracování by bylo výhodné použít počítače.

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak jste se svou prací spokojeni?
- Co se vám v porovnání s profesionální anketou podařilo?
- Co byste mohli vylepšit?
- Bylo pro vás náročnější kladení otázek nebo odpovídání na ně? Proč?
- Překvapilo vás něco?

3. Transfer do života

Žáci mají za úkol vyhledat kolem sebe různé ankety, průzkumy a zaznamenat, v jakém zdroji je viděli, jaké bylo téma, jak byl zpracován závěr.

Úkol: Najděte ukázky ankety v televizi, časopisech, novinách, na internetu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Kde jste objevili anketu?
- Měla stejné znaky jako anketa, kterou jste tvořili ve škole?
- Jak byla zpracovaná?
- K čemu jsou podle vás ankety dobré?
- V čem vidíte jejich úskalí?

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 4: Asertivita

Lekce
27**Pojďme si hrát****Co si myslíš o...?**

- Zkusíte vyjádřit svůj názor na následující témata.
- Počítačové hry
 - Ochránci přírody
 - Cestování do vesmíru

POJĎME SI HRÁT – DĚLÁME ANKETU

Oleťm dnešní hodiny bude připravit **anketu**. Může to být anketa vaší třídy, která se bude týkat problematiky celé školy, vaší obce, České republiky nebo vybraných globálních témat. Může to být pouze anketa uvnitř třídy. Vše záleží na vaší domluvě.

- Následující řádky budou pro vás vodítkem, jak máte postupovat.**
1. Vyberte si téma ankety – ekologie, současná móda, nové vybavení do školy...
 2. Vyberte druh ankety – uvnitř třídy, celoškolní, mimoškolní (obec), uvnitř rodiny.
 3. Můžete pracovat jako celek nebo se rozdělit do několika skupin.
 4. Vymyslete otázky týkající se vybraného tématu.
 5. Otázky zapíšte.
 6. Připravte si formulář, do kterého budete zaznamenávat odpovědi.
 7. Vše konzultujte s vyučujícím.
 8. Zaznamenejte arch odpovědí nakopírujte pro každého žáka skupiny (třídy).
 9. A můžete se jí ptát. Svůj průzkum můžete dokumentovat i videonahrávkou.

Na závěr je nutné anketu vyhodnotit. Máte možnost výsledky prezentovat v podobě tabulky, grafu, diagramu nebo zápisem.

Odpovězte na otázky:

- Jak jste se svou prací spokojeni?
- Co se vám v porovnání s profesionální anketou podařilo?
- Co byste mohli vylepšit?
- Bylo pro vás náročnější kladení otázek, nebo odpovídání na ně? Proč?
- Překvapilo vás něco?

Anketa (z franc. *enquete* [ankét] – průzkum, šetření) je nesystematický průzkum názorů dotazem u obvykle malé skupiny respondentů (dotazovaných), kteří nespĺňují statistická kritéria.

Např. Anketa Český slovík, Sportovec roku.

Průzkumy mínění veřejnosti lze kvantitativně (statisticky) zpracovávat a zobecňovat, vyžadují daleko větší počet respondentů (stovky až tisíce) a pečlivý výběr, tak aby soubor respondentů vykazoval podobné charakteristiky (například věk, pohlaví, vzdělání, postavení apod.).

Např. průzkum veřejného mínění – Vánoce 2012.

Umíme vyjádřit svůj názor na úrovni a nebojíme se toho.

Úkol

Najděte ukázky ankety v televizi, časopisech, novinách, na internetu.

„Kolik hlav, tolik názorů. Quot capita, tot sensus.“

77

Zvládneš to

CÍL:

Žák umí přijmout zpětnou vazbu.

Žák tvořivým způsobem ztvárňuje své představy a pocity.

POMŮCKY:

Psací a kreslicí potřeby, pracovní list **JAK BYSTE TO ŘEŠILI VY?**

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Lze realizovat v kruhu nebo v lavicích.

Žáci si přečtou text z oblasti psychologie barev.

Je možné rozvinout debatu na toto téma.

Žák zvládá představu spojení barvy s určitým pojmem - ať konkrétním či abstraktním.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Věříte informacím, které jste si přečetli?
- Máte nějakou zkušenost s působením barev?
- Myslíte si, že barvy mohou ovlivnit naše jednání?

2. Nácvik ve třídě

Žáci budou pracovat s pracovním listem Jak byste to řešili vy?

Nejprve si společně nahlas přečteme příběh z pracovního listu.

Pak žáci pracují samostatně a vyplňují čtvrté možnosti reakcí v předložených situacích. Je třeba dát žákům dostatek času a zajistit jim klidné prostředí pro jejich tvoření.

Zdůrazníme, že se mají vžít do příběhu a k vypracování přistoupit poctivě a odpovědně, jako by šlo o ně.

Po ukončení samostatné práce společně rozebíráme další možnosti, které žáci vymysleli, a sdělujeme si neoptimálnější variantu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Podařilo se vám domyslet další možnost, jak v dané situaci reagovat?
- Jaká reakce to byla, správná nebo nesprávná?
- Když porovnáte řešení ostatních spolužáků, shodovali jste se nebo jste se spíše lišili?
- Zamyslete se nad tím, čím je to způsobeno?
- Myslíte si, že lze najít správné řešení každé situace?
- Na čem záleží, zda se nám podaří správné řešení najít?

Náhled pracovního listu

Lekce
28

JAK BYSTE TO ŘEŠILI VY?

Pozorně si přečti následující příběh. Na volný řádek dopiš další možnosti reakce. Zakroužkuj, jak bys reagoval/a ty. Zkus podtrhnout tu nejspornější variantu. Shoduje se tvoje odpověď s nejlepší možností?

Pozval/a jsi kamarády a kamarádky na oslavu narozenin. Měl/a jsi připravený zábavní program se souložem, občerstvením i tancem. Se všim ti pomáhali rodiče i mladší sourozenec. Oslava byla vlastně zahradní párty s grilováním. Pozváno bylo patnáct lidí, přišlo o jednoho více.

Rodiče ti řekli, že párty bude od 14 do 18 hodin. Ty jsi chtěl/a delší čas.

- Přizpůsobíš se tomu, co chtějí rodiče.
- Prosazuješ delší čas, jinak oslavu raději nechceš.
- Pokusíš se domluvit s rodiči, že pokud by se všichni dobře bavili, můžete čas ukončení posunout.
-

Tvůj sourozenec si přeje, aby mohl na tvé oslavě vybírat písničky.

- Snášíš se mu vysvětlit, že tví kamarádi mají rádi jiné písničky a už máš domluveného svého DJ.
- Vynadáš mu za to, jak ho vůbec napadla taková hloupost.
- Necháš ho, ať si to vyzkouší.
-

Přišel spolužák, který nebyl pozvaný.

- Řekneš mu, že nebyl pozvaný, tak ať jde domů.
- Předeš fakt, že nebyl pozvaný, a pozveš ho dál.
- Dál ho pustíš jen za podmínky, že donesí nějaký pěkný dárek.
-

Ráno před oslavou přišlo.

- Jsi naštvaný/a, určitě bude přšet celý den a ty máš zkaženou oslavu.
- Vymyslíte s rodiči náhradní program – grilovat se bude na terase, tanec a soutěže se přesunou do obývacího pokoje.
- Oslava se ruší pro nepřízeň počasí.

Doporučení/pozor

- V případě potřeby žákům poradíme, jaké další varianty by mohli vymyslet. Např. Domluvíš se se sourozencem, aby ti pomohl přemluvit rodiče. Začneš se vztekat. Budeš souhlasit, ale myslíš si, že rodiče přemluvíš dodatečně...
- Je dobré, když žáci mají možnost pracovat v klidu, nebýt rušeni ostatními.

3. Transfer do života

Je pro člověka jednoduché přijmout názor ostatních? Zajímavé situace si zapisujte a pohovořte o nich v další hodině.

Žáci by si měli všimnout svého okolí a soustředit pozornost na to, jak lidé umějí přijímat zpětnou vazbu od ostatních. Žákům vysvětlíme, jakých konkrétních situací by si měli všimnout: reakce lidí na provedenou práci, na pomoc ostatním, reakce, když se něco nepovede...

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Co jste vyzbrozovali?*
- *Byli jste spokojeni s tím, jak lidé reagovali?*
- *Co byste jim poradili? Co se vám na jejich reakcích líbilo nebo nelíbilo?*
- *Snažte se shrnout, co jste si při pozorování reakcí na zpětnou vazbu uvědomili.*

Podnět pro žáky: vyhledat si další informace z oblasti psychologie barev.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Umíme přijmout rozhodnutí ostatních a umíme na ně patřičně reagovat - s rozmyslem, chladnou hlavou a bez emocí.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 4: Asertivita

Lekce
28

Zvládneš to

Všude kolem sebe vidíte barvy.

Barvy můžete přiřadit k ročním obdobím, k náladám, pocitům, zvukům, slovům, zpívá se o nich v písních, různé barvy na nás mají různé účinky.

Zamyšlete se nad povahou barev z následující nabídky:

Černá – je spojována s elegancí, autoritou, silou, symbolizuje nicotu, v naší kultuře je vnímána jako barva smutku a smrti.

Červená – působí vznešeně, symbolizuje energii, dynamiku, změnu a pronikání vpřed. Vzpouru, převrat a revoluci symbolizuje tedy zcela logicky.

Bílá – představuje svobodu, je barvou míru, chladu a čistoty.

Pokud pro vás byly tyto informace zajímavé, můžete se více dovědět z psychologie barev.

JAK BYSTE TO ŘEŠILI VY?

Dnešní hodinu budete pracovat do pracovního listu **Jak byste to řešili vy?** Vaše práce bude založena na příběhu, který jste možná zažili sami nebo se do podobné situace dostali vaši kamarádi. Snažte se pracovat poctivě a k zadaným úkolům přistupovat odpovědně, jako byste celý příběh prožívali.

Nejprve pracujte v klidu samostatně.

Následně proběhne společně rozbor vašich prací.

Odpovězte na otázky:

- Podalo se vám domyslet další možnost, jak v dané situaci reagovat?
- Jaká reakce to byla, správná, nebo nesprávná?
- Když porovnáte řešení ostatních spolužáků, shodovali jste se, nebo jste se spíše lišili?
- Zamyšlete se nad tím, čím je to způsobené?
- Myslíte si, že lze najít správné řešení každé situace?
- Na čem záleží, zda se nám podaří správné řešení najít?

Umíme přijmout rozhodnutí ostatních a umíme na ně patřičně reagovat - s rozmyslem, chladnou hlavou a bez emocí.

Všimněte si svého okolí.

Je pro člověka jednoduché přijmout názor a rozhodnutí ostatních? Zajímavé situace si zapisujte a pohovořte o nich v další hodině.

Tohle tedy ne

CÍL:

Žáci se umí bránit manipulativnímu jednání přiměřeně svému věku a umí říci NE.
Žáci si uvědomují existenci manipulativního jednání v mezilidské komunikaci.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **KDYŽ**, psací pomůcky, lístečky s popisem situací, arch papíru.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Na základě obrázku v učebnici.

Žáci si prohlédnou obrázek a domýšlí dialog, který by mohl mezi dětmi probíhat.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Bylo pro tebe obtížné domyslet text?
- O čem si asi povídají?
- Jak se cítí?
- Kdo má převahu – je dominantní?
- Jací jsou, jaké myslíte, že mají vlastnosti?

2. Návuk ve třídě

Pracujeme společně.

Přečteme si text z učebnice.

Pokud je třeba, žákům vysvětlíme pojmy manipulace, manipulátor.

Pokračujeme skupinovou práci, doporučená velikost skupiny po 4 – 5 žácích.

Žákům rozdáme lístečky s popisem situací svádějících k manipulativnímu chování.

Žáci si rozdělí role – manipulátor, manipulovaný – může být jeden i více žáků.

Žáci mají během 5 – 10 minut připravit krátké scénky, jejich cílem je ubránit se manipulaci.

Žáci postupně zahrají scénky před celou třídou.

Varianty:

- V případě méně početné skupiny pracují žáci samostatně – každý má svou situaci.
- Žáci mohou situace vymýšlet sami – pokud se jedná o kreativní a vnímavou skupinu.

Hodnotová reflexe:

Po každé scénce se ptáme, zda se skupině podařilo splnit cíl: ubránit se manipulaci a nenechat se k něčemu donutit.

Na velký arch papíru vypíšeme způsoby obrany proti manipulaci.

3. Transfer do života

Vyplnění pracovního listu Když.

Hodnotová reflexe:

Provádíme rozbor odpovědí v pracovním listu Když.

Na základě odpovědí můžeme vypracovat „první pomoc při manipulaci“.

Náhled pracovního listu

Lekce
29

KDYŽ

1. Přečti si začátky vět, zamysli se a doplň věty.

Když mi někdo řekne, že se mnou nebude kamarádít, pokud mu nekoupím čokoládu, tak

Když mi někdo řekne, že se mu nelíbí, jak zpívám, tak

Když se mě někdo snaží přesvědčit, abych si koupil/a stejnou věc, jako má on/ona, tak

Když mi kamarád/ka nechce vrátit DVD a říká mi, že už se na ten film stejně nebudu dívat, protože jsem ho viděl/a, tak

Když se mě snaží kamarád/ka přesvědčit, abych zítra nešel/nešla do školy, že je stejně jen beseda a on/ona také nejde, tak

Když vím, že mi někdo lže do očí proto, aby mě o něčem přesvědčil, tak

Když mě sourozenec přesvědčuje, abychom se dívali na film, který vybral on, ale já chci na jiný, tak

Když bratr/sestra nemohou něco najít a obviní mě, že jsem jim to schoval/a, tak

Když mám vybraný referát a kamarád/ka mě přesvědčuje, abych si ho s ním vyměnil/a, že já ten jeho zvládnou lépe, tak

Když si v automatu koupím poslední tyčinku a spolužák se mě snaží donutit, abych ji s ním vyměnil/a za něco jiného, co já nechci, tak

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nebojím se říci ne.

Témata ke scénkám Tohle tedy ne

DOMÁCÍ ÚKOL – Spolužák/spolužačka doma nevypracoval/a domácí úkol. Ve škole se tě snaží přemluvit, abys mu/jí ho dal/a opsat. Máš ho sice vypracovaný, ale nejsi si jistý/á, jestli je správně. Používá věty typu: Doma jsme měli návštěvu a já neměl/a čas. Ty se jen vymlouváš, určitě to máš správně. Bylo mi špatně. Pamatuješ, jak jsem ti dal/a ten nový... Příště tě už nepozvu na oslavu. Až budeš něco potřebovat ty, tak... Když mi to dáš opsat, tak ti...

KOUŘENÍ – Kamarádi jdou po škole na odlehlé hřiště a s sebou berou krabičku cigaret. Co asi budou dělat? Chtějí, abys šel/šla s nimi. Tobě se nechce, kouření tě neláká. Používají věty typu: Pojď, neboť srab. Každý to jednou musí vyzkoušet. Neboj, nebude ti špatně. Když to nezkusíš, tak už s námi příště nechod. Áááá, maminčin mazánek.

ALKOHOL – Kamarád/ka pořádá oslavu narozenin. Když je zábava v nejlepší, někdo vytáhne láhev alkoholu, kterou nechá kolovat. Láhev dojde až k tobě, ale ty se nechceš napít. Používají věty typu: Dej si, neboť srab. Každý to jednou musí vyzkoušet. Neboj, nebude ti špatně. Když to nezkusíš, tak už s námi příště nechod na žádné oslavy. Je to normální, že se na oslavách pije alkohol. Tvoji rodiče se na oslavě také určitě napijí. Neumíš se bavit. Áááá, maminčin mazánek.

ZAJÍT NA NÁKUP – Maminka poslala staršího sourozence na nákup, ale tomu se nechce. Snaží se tě přimět, abys šel na nákup místo něj. Tobě se nechce. Používá věty typu: Když půjdeš, dám ti dvacku. Pamatuješ, jak jsem ti dal... Příště se na tebe vykašlu a nepomohu ti s... Když nepůjdeš, tak...

PARTA – Tvůj nejlepší kamarád/ka ti navrhl/a, jestli nechceš přijít k nim do party. Máš ho/ji rád/a, ale o partě víš, že občas dělají věci, které se ti moc nelíbí. Používá věty typu: Pojď, jen tě s nimi seznámím. Mně se mezi nimi líbí a nikdy mě k ničemu nenutili. Když nepůjdeš, hledej si jiného/jinou kamaráda/ku.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 4: Asertivita

Lekce
29

Tohle tedy ne

Prohlédni si obrázek a pokus se domyslet text do prázdných bublinek.

O čem si asi povídají?
Jak se cítí?
Kdo má převahu – je dominantní?
Jací jsou, jaké myslíte, že mají vlastnosti?

TOHLE Tedy NE

Každý z vás jistě zažil pocit, kdy vás někdo k něčemu přemluvil a moc se vám do toho nechálo. Většinou jde o věci, které pro vás nejsou zásadní, a tak nevádí, když se necháte přemluvit. Přizpůsobili jste se něčemu a něčemu, ale nestálo vás to mnoho přemáhání (např. jít do kina v jiný den, jít na jiný film, změnit program...).

Něco jiného je, pokud se vás někdo snaží přimět udělat něco, co nechcete, a ve vás zůstává pocit, že to není úplně v pořádku a že jste se neměli nechat přemluvit. Nedejte se a pevně si stojte za svými! Mohlo by jít o manipulátora a vy byste se mohli stát jeho obětí.

Manipulace je termín označující snahu o působení na myšlení druhé osoby či více osob.

Manipulátor se snaží přesvědčit osobu či osoby o správnosti myšlenky, názoru či jednání, které však nejsou manipulovaným jedincem vlastní. Cílem manipulátora je pouhé dosažení vlastních cílů, ALE na úkor manipulované osoby. Manipulátor užívá lichocení, hrozby, vyvíjí časový nátlak, je ochoten dělat ústupky, ale žádá za ně protislužby.

Manipulovaná osoba si často neuvědomuje, že je s ní manipulováno. A pokud ano, z nějakého důvodu se nemůže či nechce bránit.

Jak se ubránit manipulaci? Pokud máte pocit, že vám někdo manipuluje a snaží se vás přesvědčit k něčemu, co skutečně nechcete, pak můžete:

1. Ignorovat nabídku.
2. Předstírat, že nerozumíte.
3. Říci své stanovisko a stále ho opakovat.
4. Poklidat upřesňující otázky.
5. Změnit téma hovoru.
6. Ukončit hovor a odejít.

Dnešní hodinu se pokuste odolat manipulaci a zkusíte vymýšlet co nejúčinnější způsob obrany proti ní.

- Pracovat budete ve skupinkách.
- Přičtěte si situace napsané na listech, které jste dostali.
- Rozdělte si role – je třeba mít manipulátora a manipulovanou osobu.
- Zkusíte si připravit scénku na dané téma.
- Nezapomeňte! Cílem je ubránit se manipulaci.
- Na závěr vás čeká představení připravené scénky před celou třídou.
- Pozorně sledujte scénky ostatních skupin a pokuste se zhodnotit, zda se jim podařilo ubránit se manipulaci.
- Na arch papíru společně vyplíte nejlepší způsoby obrany proti manipulaci, které se vám zdají účinné a vyzkoušeli jste si je při dramatizaci.

Nebojím se říci ne.

Vypracujte úkoly v pracovním listu Když.

„Na zítřek odkládej jediné – hněv.“

(Kurdské přísloví)

KRÁDEŽ V OBCHODĚ – Do třídy přišel nový spolužák/nová spolužačka. Je starší než vy a má více zkušeností než vy. Kolem nově přichozí/ho je skupina dětí, kteří se ho/ji snaží napodobit. Jednou odpoledne je potkáš venku a jdeš s nimi na hřiště. Abys ale mohl být s nimi, chtějí, abys v malém obchůdku ukradl čokoládu na důkaz toho, že jsi hoden být s nimi. Tobě se nechce nic krást. Používají věty typu: Neboj, nikdo tě nechytí, nemají tam kamery. Uvidíš, bude se ti to líbit, je to adrenalin. Ještě nikdy nikoho nechytili. Když to neuděláš, tak si jdi domů.

SPORT – Na vaší škole se každý rok pořádá soutěž ve fotbalu/přehazované. Máte dát dohromady družstvo, ty jsi jeho kapitán/ka. Jeden spolužák se tě snaží přesvědčit, abys ho přibral do týmu. Ty o něm víš, že se pouze vytahuje, ale hrát moc neumí.

Používá věty typu: Jsem fakt dobrý/á, už několikrát jsem vyhrál/a. Mám fakt dobrý míč, vezmu ho s sebou, budeme s ním trénovat. Táta nám pak všem zaplatí menu u Mc Donalda. Když mě vezmeš, tak ti zaplatím kino. Jestli mě nevezmeš, tak všem řeknu, že fotbal/přehazovanou moc neumíš hrát. No jo, ty si vybíráš jen své kamarády/ky.

Pozorně se dívej

CÍL:

Žáci rozpoznají manipulativní chování nebo jeho náznaky kolem sebe.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **ZÁZNAMOVÝ LIST**, psací pomůcky, DVD přehrávač, pohádka nebo film pro děti.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

V kruhu formou odpovědi na otázky:

- Máte rádi pohádky?
- Jaká je vaše nejoblíbenější pohádka?

Žáci doplní pohádkový kvíz.

Výsledky: 1b, 2c, 3a, 4b, 5c.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky a kontrolují správné odpovědi kvízu.

2. Nácvik ve třídě

Projekce pohádky/filmu.

Po zhlédnutí pohádky/filmu společně se žáky vyplníme pracovní list – záznam o zhlédnutém filmu.

Varianty:

Můžeme se domluvit se žáky a udělat hlasování, jakou pohádku/film byste si vybrali?

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Zvládli jste vyplnit celý pracovní list?
- Byly nějaké otázky, o kterých jste se museli s někým radit?
- Podařilo se vám odhalit manipulativní chování? U koho? V jaké situaci? Jak byste nahradili toto chování?
- Setkali jste se s podobným chováním? Kdy a kde?

Varianty:

Vypracování pracovního listu můžeme zadat za domácí úkol. Další hodinu s žáky projdeme jejich záznamy.

3. Transfer do života

Žáci se při sledování televizního programu zaměří na náznaky manipulativního chování a pohovoří o tom v příští hodině.

Hrajeme si na detektivy

Vyber si jeden pořad v televizi a snaž se ho analyzovat a odhalit osoby, které mají sklony k manipulaci s ostatními.

Náhled pracovního listu

Lekce
30

ZÁZNAMOVÝ LIST

Název filmu:

Žánr:

Režie:

Rok natočení:

Herecké obsazení:

Hlavní filmové postavy:

Postavy s kladnými vlastnostmi:

Postavy se zápornými vlastnostmi:

Situace, ve kterých jsi pozoroval manipulativní chování:

Situace, ve kterých jsi pozoroval útočné chování:

Situace, ve kterých jsi pozoroval lhostejné chování:

Situace, ve kterých jsi pozoroval asertivní chování:

Můj názor na film:

Na stupnici vyznač své hodnocení filmu: ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaký pořad jste si vybrali?
- Podařilo se vám objevit manipulativní chování?
- V čem spočívalo?
- Jak šla situace řešit podle pravidel fair play?
- Jak se cítí osoba, se kterou se někdo pokouší manipulovat?
- Viděli jste někdy podobnou situaci v reálném životě?
- Jak dopadla?
- Co byste svému okolí poradili, jak tuto situaci řešit, když nyní víte, jak se bránit manipulaci?

Doporučení/pozor

Je dobré znát přehrávaný film, abychom zajistili dostatek situací obsahujících komunikaci mezi postavami.

Film je dobré zhlédnout v jiné hodině. Při hodině etické výchovy realizujeme pouze úvodní aktivitu a vypracováváme Záznamový list.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Chováme se férově, jednáme na rovinu, ale taktně, manipulaci neužíváme.

Náhled učebnice

Etická výchova ■ Učebnice pro 5. ročník ZŠ ■ Téma 4: Asertivita

Lekce
30

Pozorně se dívej**Odpovězte na otázky:**

Máte rádi pohádky?
Jaká je vaše nejoblíbenější pohádka?

Pokus se doplnit kvíz:

- Šipková Růženka se probudila díky:
a/ pohlázení od prince
b/ políbení od prince
c/ pichnutí do prstu o tm růže
- Zelený mužíček ze známého večerníčku pro děti se jmenuje:
a/ Cipisek
b/ Křemílek
c/ Rákosníček
- Váliční známé Pohádku o ošklivém:
a/ káčátku
b/ koťátku
c/ kufátku
- Pohádka Zdeňka Svěráka na motivy dvou pohádek Karla Čapka se jmenuje Lotrando a:
a/ Okajda
b/ Zubejda
c/ Nosajda
- Král Miroslav si vzal za ženu:
a/ princeznu se zlatou hvězdou na čele
b/ princeznu Koloběžku
c/ pyšnou princeznu

POZORNĚ SE DÍVEJ A VNÍMEJ

Dnes budete sledovat pohádku/film.
Vaším úkolem je pozorně se dívat a všimnout si situací, kde spolu postavy komunikují.
Cílem je snažit se odhalit náznaky manipulativního chování v nich.
Pokud jste se pozorně dívali, nebude pro vás problém vyplnit záznamový list.

Chováme se férově, jednáme na rovinu, ale taktně, manipulaci neužíváme.

Hrajeme si na detektivy

Vyber si jeden pořad v televizi a snaž se ho analyzovat a odhalit osoby, které mají sklony k manipulaci s ostatními.

„Lidé důvěřují více očím než uším: z toho vyplývá, že dlouhá je cesta poučováním, krátká a účinná příklady.“

(Seneca – římský filozof, dramatik, básník a politik.)

Poznámky:

PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

Poslední téma v pátém ročníku logicky uzavírá cyklus výuky, chcete-li výchovy, etiky na prvním stupni základní školy.

Od přirozeného poznávání druhých, jejich různých zájmů i vlastností, přecházíme k příkladům různých životních situací, do kterých se mohou žáci či jejich vrstevníci dostat.

Žáci poznávají, že existují organizace (lidé), které v těchto situacích poskytují pomoc, pomohou najít východiska. Důležitým momentem je zde zdůraznění pojmu zodpovědnost.

Zodpovědnost za sebe i za druhé. Dále zde zazní i další důležitý pojem a tím je povzbuzení, přirozená lidská potřeba každého z nás. Přes klasický příklad pomoci druhým, kterým je dárčovství krve, se dostaneme k pomoci v patových životních situacích, kdy se projeví prosociální mezilidské vztahy.

Systematickým působením na žáky tak máme možnost vychovávat z nich osobnosti, kterým je vlastní prosociální chování. Žákům je vlastní aktivní projevování zájmu o druhé. Dokáží přirozeně respektovat různé odlišnosti svých spolužáků či spoluobčanů. A především vyjadřují svobodně své prosociální chování vůči druhým.

Mám o tebe zájem

CÍL:

Žáci poznají, že o druhých se mohou dozvídat stále nové věci. Toho docílí tím, že se naučí druhým naslouchat, přesně formulovat otázky. Naučí se projevovat zájem o druhé.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **MÁM O VÁS ZÁJEM**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Poslech písně Z. Svěráka, J. Uhlíře – Neopouštěj staré známé...
Přečíst si text v učebnici.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak jste rozuměli textu?
- Jak na vás působil, jaké z něj máte pocity?
- Napadá vás nějaké přirovnání?
- Setkali jste se s něčím podobným ve svém životě?

2. Nácvik ve třídě

Aktivitu uveďte tím, že ačkoli se žáci již za dobu společné docházky znají, mohou se dnes dozvědět třeba ještě něco dalšího...

Dejte pokyn, aby si žáci nalistovali pracovní list **MÁM O VÁS ZÁJEM**.

Pak dejte žákům pokyn, aby ve třídě našli spolužáky, kteří odpovídají zadaným otázkám.

Jména by se neměla opakovat.

Žákům nechte na práci cca 8 – 10 minut.

Pak necháme žáky posadit do kruhu a rozdělíme je do skupin po 3 – 4.

Zadáme další úkol – proberte vaše zjištění, porovnejte je. Získaná jména se pokuste vhodnými otázkami rozšířit o další informace – např. na jaký nástroj hraje, jak dlouho atd.

Pak se vraťte se žáky do kruhu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Která část aktivity se vám více líbila?
- Proč vám vyhovovala více nebo méně?
- Co zajímavého jste o svých spolužácích zjistili?
- Dozvěděli jste se něco úplně nového?
- Jak se vám s ostatními spolupracovalo?

3. Transfer do života

V závěru hodiny zadejte žákům druhý úkol z pracovního listu **MÁM O VÁS ZÁJEM**. Budou jej plnit jako samostatnou práci. Pokuste se, aby žáci měli na práci naprostý klid. Pokud bude nedostatek času, zvolte variantu domácího úkolu.

Při zadávání žákům zdůrazněte, že by o odpovědích měli opravdu vážně přemýšlet.

Jako další úkol žákům zadejte, aby to, co napísali do pracovního listu, opravdu realizovali.

Náhled pracovního listu

Lekce
31

MÁM O VÁS ZÁJEM

1. Najdi, kdo ze třídy:

- hraje na hudební nástroj
- má domácího mazlíčka
- se chce naučit něco nového
- chodí na nějaký kroužek
- bydlí i s babičkou a dědou
- rád čte
- pravidelně sportuje
- si rád povídá s druhými
- umí uvařit jednoduché jídlo
- potřebuje pomoci s učením

2. Zamysli se a napiš odpovědi na následující otázky.

- a) Které z výše uvedených témat tě natolik zaujalo, že by sis o něm chtěl s popovídat delší dobu?
- b) Máš z aktivity dojem, že by někdo ze třídy potřeboval tvou pomoc a v čem, s čím?
- c) Myslíš si, že bys o pomoc chtěl někoho požádat ty? Koho a v čem?

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co vyvolalo tvůj další zájem?
- Který z úkolů ti připadal nejtěžší?
- Požádal tě již někdo ze třídy o pomoc?
- Chceš a můžeš o tom hovořit?
- Požádal jsi někoho ve třídě o pomoc? Poskytl ti ji?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Lidé si navzájem mají stále co dávat. Je potřeba se kolem sebe pozorně dívat, naslouchat, vnímat a vcítovat se. Pokud se vám toto bude dařit, budete druhým lidem spolehlivou oporou.

Doporučení/pozor

Níže jsou uvedeny doporučené otázky, můžete je doplnit svými.

Vybírejte takové věty, které vám pomohou případně řešit problémovou situaci v kolektivu.

Zjistí, kdo:

- hraje na hudební nástroj
- má domácího mazlíčka
- se chce naučit něco nového
- chodí na nějaký kroužek
- bydlí i s babičkou a dědou
- rád čte
- pravidelně sportuje
- si rád povídá s druhými
- umí uvařit jednoduché jídlo
- potřebuje pomoci s učením

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 5: Prosociální chování

Mám o tebe zájem

Lekce
31

Zdeněk Svěrák

Neopouštěj...

Neopouštěj staré známé pro nové, zvláště když jsou momentálně v nouzi. Možná mají paměť jako slonové, každé ráno tesknota je vzbouzí. Neopouštěj staré věci pro nové, i když barva šediví a pryská, byly kdysi lesklé, byly chromové, a teď se jim na smetišti stýská.

Dneska jsi tak úspěšný a nemáš strach žádný hřebík netlačí tě v botě, zítra budeš opuštěný starý brach, zítra budeš úspěšný kůl v plotě. Neopouštěj staré známé pro nové, nebud na ně zlobit jako drak, možná mají paměť jako slonové, možná je to nadsmrti mrzí.

Teď jste si poslechli krásnou píseň od Zdeňka Svěráka. Mohli jste si její text v kldu přečíst.

Zkuste si odpovědět na následující otázky:

Jak textu rozumíte?

Napadá vás nějaké přirovnání ze života?

Setkali jste se s něčím podobným ve svém životě?

Zajímá vás to?

Zdeněk Svěrák (* 28. března 1936, Praha)

Je český humorista, dramatik, scenárista, textař a herec. Úzce spolupracoval s Ladislavem Smoljákem v divadle Jára Cimrmana, v 70. a 80. letech i jako filmový scenárista. Se svým synem Janem ve filmu od 90. let a s hudebním skladatelem Jaroslavem Uhlířem na písních pro děti a hudebně ke svým filmům. Je držitelem dvou cen Český lev za scénář k filmům Kolja a Vratné lahve. Jeho filmu Kolja (scénář a herec) byla dne 24. března 1997 udělena cena americké filmové akademie Oscar za nejlepší zahraniční film roku 1996.

Fotografie Petr Novák, Wikipedia

CO O VÁS VÍM?

Sice jste ve společné třídě již téměř pět let, ale přesto byste se dnes mohli dozvědět něco nového. Pojďme si vyzkoušet následující aktivitu a uvidíme...

Aktivita se bude skládat ze dvou částí, dobře vnímejte jejich průběh.

Tim, že budete druhým naslouchat, budete o ně projevovat aktivní zájem, přiblížíte se jim.

Poznáte, co opravdu prožívají, jak se cítí. Včas poznáte, když budou potřebovat pomoci.

Nyní vás čeká vyplnění úkolu 2 v pracovním listě. Není dlouhý, ale věnujte mu pozornost a opravdu o otázkách přemýšlejte.

Po vyplnění odpovědi si jednu vyberte a „uveďte ji v život“. Víte, co to znamená? Že odpověď lze považovat za zadání úkolu, který máte splnit.

„Nemůžete jeden druhému důvěřovat?”

Pak si také nemůžete navzájem pomoci!”

(Josef Čapek)

Člověk, tvor zodpovědný?

CÍL:

Žáci se aktivně seznámí s pojmem zodpovědnost. Rozpoznají zodpovědné chování u druhých. Naučí se vnímat poskytování nezištné pomoci u druhých.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **ZODPOVĚDNOST**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Posaďte se do kruhu a zadejte žákům otázku:

Co je to zodpovědnost? Co si pod tím slovem představujete?

Pokud budou mít žáci s otázkou problém, navedeme je hned na pracovní list **ZODPOVĚDNOST**.

Pokud žáci budou mít dostatek nápadů, využijte pracovní list ke shrnutí.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co si konkrétně představujete pod pojmem zodpovědnost? Uveďte příklad ze života.
- Je zodpovědnost důležitou lidskou vlastností?
- Pro si to myslíte?

2. Návěst ve třídě

Pracujeme opět v lavicích – doporučení.

Podle čtenářské úrovně zvolte jeden z nabízených postupů:

- žákům příběh přečtete bez učebnice
- příběh čtete společně se žáky
- příběh nechte přečíst žáky samostatně
- závěr příběhu dětem dočtete z metodiky
- před dočtením můžete dětem položit otázku, jak se příběh podle nich bude vyvíjet

Pokračuje práce ve dvojicích – doporučení.

Dvojice společně vypracují druhý úkol z pracovního listu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak na vás příběh zapůsobil?
- Které období Petřina života bylo nejšťastnější a proč?
- Co (kdo) nejvíce ovlivnilo Petřin život? A jak ho to ovlivnilo?
- Jak jste uspořádali postavy z příběhu na „ose zodpovědnosti“?
- Proč se postavy tak chovají? Jak bychom jim mohli pomoci?
- Co byste Petře chtěli vzkázat?

3. Transfer do života

Společné projití stránek Pomáháme dětem. Zadání dlouhodobého úkolu – prostudování stránek a výběr dalšího příběhu. Vyhledání další podobné organizace, zabývající se pomocí druhým.

Náhled pracovního listu

Lekce
32

ZODPOVĚDNOST

1. Co je to zodpovědnost, jak podle vás vypadá zodpovědný člověk?

Můžete vybírat (kroužkovat) z nabízených charakteristik:

Zodpovědný člověk –

co slíbí, to splní, plní své úkoly, dokáže přiznat chybu, nevěší si druhých, chodí včas, chová se slušně, má přehled o svých povinnostech, nikdy nic neslibuje, je zodpovědný, občas lže, s nikým se nedělí, stará se o své nejbližší, jí zdravě, často se nudí, zajímá se o druhé, má své osobní věci v pořádku, mluví pravdu.

Napadají vás ještě další charakteristiky, vlastnosti, projevy zodpovědného člověka?

.....
.....
.....

2. Z příběhu Jak jsem se dostal do dětského domova? vyplňte postavy, přidejte jim zkratky nebo značky a umístěte je na osu zodpovědnosti.

0 100
NEZODPOVĚDNÝ ZODPOVĚDNÝ

Hodnotová reflexe:

- Znáte podobný příběh ze svého okolí?
- Znáte případ spolužáka, který je zodpovědný? Uveďte příklad.
- Znáte dospělého, který je zodpovědný? Uveďte příklad.

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Každý z nás svým zodpovědným chováním ovlivňuje vzájemné vztahy ve třídě, v rodině, v každém společenství. Pokud se někdo chová nezodpovědně, ovlivňuje tím i život druhých.

Dokončení příběhu - Proč jsem se dostala do dětského domova?

Poté mi zavolala manželka zaměstnavatele mého táty a řekla mi, že táta v práci dostal infarkt a na místě zemřel. Už dříve měl problémy se srdcem a cukrovku. Já jsem tomu nemohla a ani nechtěla uvěřit. Tak jsem šla za známým mého táty Markem, který žil ve stejné rodinné situaci jako my. Když jsem k němu přišla, měl slzy v očích, vzal mě ven, a když jsem se ho zeptala, jestli je to pravda, on neodpověděl, jen mě objímal. Řekl mi, abych šla za mámou a řekla jí, co se stalo. Bez táty jakoby najednou pro mě život ztratil smysl, chtěla jsem ho ukončit, ale v té chvíli jsem si uvědomila, že tady mám ještě další lidi z rodiny.

Šla jsem tedy domů, máma byla zase opilá, když jsem jí řekla, co se stalo, ještě se na mě osočila, co si to vymýšlím, pak se rozbředla a nemohla přestat. Zavolala jsem strýcovi, to je bratr mého táty, aby přijel, jelikož jsem nevěděla, co mám dělat. Dal nám nějaké peníze, abychom měly s mámou na jídlo a také jí dal něco na uklidnění. Máma díky alkoholu nebyla vůbec schopná řešit naši budoucnost. Z bytu nás nakonec vystěhovali, protože jsme neměly na placení nájemného.

Jelikož jsme se ocitly na ulici, tak jsem šla bydlet na 4 dny ke svému nejlepšímu kamarádovi Pepovi, ale věděla jsem, že je to jen dočasné řešení. Šla jsem nakonec za babičkou, u které jsem bydlela 21 dnů. Máma mezitím našla sociální ubytovnu, kde jsme nějakou dobu pobývaly. Než se matka opět opila a obě nás z ubytovny vyhodily a já se opět ocitla na ulici. Zavolala jsem své nevlastní sestře, kterou

měl táta z prvního manželství a ta okamžitě informovala sociální úřad. Přespala jsem u sestry a druhý den jsme šly na městský úřad, kde mě pracovnice z oddělení sociálně právní ochrany dětí okamžitě nechala umístit na krizové lůžko do nemocnice. Tam jsem byla 4 dny a dne 18. 8. 2011 jsem byla přemístěna do dětského diagnostického ústavu. Zde jsem byla zhruba 3 měsíce, než se vyřídily všechny potřebné náležitosti a máma byla zbavena rodičovských práv. Poté jsem v listopadu 2011 byla přemístěna do dětského domova, kde bydlíme v samostatném bytě. Mám zde 6 spolubydlících. Přesto, že je to moc hezký byt, mám tady 4 tety a 1 strejdu, jsem si dodnes nezvykla. Vždycky jsem byla jedináček a teď musím fungovat ve velkém kolektivu a nemám moc soukromí.

Mým největším přáním je, aby se máma dala dohromady, přestala s alkoholem, našla si práci a bydlení a mohly bychom být zase spolu, jako rodina. Přestože jsem s mámou v pravidelném kontaktu, buď ji navštěvuji já nebo přijde ona za mnou, rodinný život mi chybí a moc se mi stýská po tátovi, který mě vždy uměl podržet nad vodou.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 5: Prosociální chování

Lekce
32**Člověk, tvor zodpovědný**

Začneme první otázkou: CO JE PODLE VÁS ZODPOVĚDNOST?
Je to těžké, že? Pokud vám to půjde ztěžka, vezměte si na pomoc pracovní list.

Proč jsem se dostala do dětského domova?

Přečtete si příběh třináctileté Petry. Přemýšlejte, zda je v příběhu něco o zodpovědnosti.

Jmenuji se Petra, je mi 13 let a chtěla bych vám vypovědět příběh, jak jsem se dostala do dětského domova.

Žila jsem s rodiči od svého narození. Když mi bylo pět let, máma od nás odešla. Nemohla jsem se s tím smířit, že máma s námi už nežije. Táta se nemohl dívat na to, jak se pořád trápím, a začal mámu hledat.

Po dvou měsících j táta opravdu našel a ze mě se stala nejšťastnější holka na světě, máma už zase žila s námi. Klásko to všechno dobře, zase jsem si myslila, že jsme šťastná rodina.

Až v osmi letech jsem si uvědomila, že to tak není. Zjistila jsem, že máma je alkoholička. Situace se postupem času začala zhoršovat a zhoršovat, až to došlo tak daleko, že jsme se chtěli s tátou odstěhovat. Už se to nedalo vydržet. Táta se obával, že mu mě nedají do péče. Tak jsme žili v jednom bytě do svých 12 let, než táta našel pro nás jiné bydlení.

Byl květen 2011 a táta mi ráno řekl, že se budeme stěhovat. Já jsem ten den přišla z vycházky o trochu dříve, než jsem měla, táta už spal a já nevěděla, jestli to táta myslí opravdu vážně, že našel jiný byt. Ráno odcházela hodně brzy do práce, tak jsem čekala, až přijde z práce a já se ho konečně budu moci zeptat. Táta ale domů nepřišel. Máma byla zase opilá, tak jsem šla ven za kamarádkou.

Pro zajímavost:

Náštest existují lidé, kteří se rozhodli pomáhat dětem v nouzi. Jako příklad uvádíme jednu z organizací, ve které se tyto lidé sdružují.

Vítejte na stránkách DEJME DĚTEM ŠANCI, o.s.,
<http://www.dejmedetemsansci.cz/>

Nabízíme komplexní pomoc dětem a mladým lidem z dětských domovů, zejména v posledních letech jejich pobytu v dětském domově, při jeho opouštění a v začátcích jejich samostatného života. Více informací naleznete v jednotlivých projektech organizace.

Podívejte se na uvedené webové stránky. Doma si vyhledejte další příběhy, který vás zaujal.

K řešení: Přemýšlejte o tom, proč druzí chtějí pomáhat dětem v nouzi? Co je k tomu vede?

Můžeme o svých pocitech, tužbách, strachu a činech přemýšlet. A vědomě se rozhodnout ke změně, ke správnému přístupu k problémům.

Je to těžké, člověku se do toho nechce. Ale je to nutné. Přijímáme všichni zodpovědnost za to, jak vypadá váš život, jak se chováte, jací jste. Tři, dva, jedna... teď!

„Cílem mnoha milionů lidí je svobodně si dělat, co se jim zachce, a nechat za to pykat jiné, když se něco pokazí.“
(Theodore Dalrymple)

To dokážeš!

CÍL:

Žáci pochopí význam povzbuzení pro sebe samotného i pro druhé. Vyzkoušejí si způsoby povzbuzení a pochvaly. Dokáží ve správnou chvíli druhé obdarovat vhodným povzbuzením.

POMŮCKY:

Učebnice, psací potřeby, lístečky, karty, kniha A. Marshala Už zase skáču přes kaluže, film nebo ukázka ze stejnojmenného filmu, technické zařízení k prezentaci, pracovní list **JAK NA POVZBUZENÍ**.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Přečtete žákům ukázkou z knihy. Můžete využít i filmovou ukázkou.

Zeptejte se žáků na to, zda tento příběh znají.

V případě zájmu seznámte žáky s informacemi o ději knihy i o autorovi.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jak na vás působila ukázka?
- V jaké situaci byl chlapec, podle čeho jste to poznali?
- Jaké pocity měl chlapec?
- Jaké měl vlastnosti?

2. Návlek ve třídě

Podle pokynů z učebnice se žáci sami rozdělí do dvojic. Jen dávejte pozor, aby nedošlo k nějakým problémům nebo aby někdo nezůstal sám. Trojice není pro tuto aktivitu příliš vhodná a bylo by lepší, aby do hry vstoupil vyučující.

Žáci si vezmou prázdné lístečky a začnou si povídat o konkrétních věcech ze svého každodenního života, z domova i ze školy, které jim dělají problémy.

Pro lepší pochopení můžete uvést několik příkladů ze svého života...

Po úvodním povídání žáky vyzvěte, aby své těžkosti napsali na papírky – podle situace 3 – 5 příkladů každý z dvojice.

Ve dvojici pak žáci řeší, jak by šlo danou těžkost odstranit, jak by si mohli vzájemně pomoci.

Po tomto probrání každý seřadí své těžkosti od nejméně závažné až po tu nejtěžší a nalepí je tak na kartu. K těm, se kterými mu může kamarád (nebo někdo jiný) pomoci, si napíše poznámku.

Hodnotová reflexe:

Žáci sedí v kruhu po pracovních dvojicích.

- Objasnila vám tato aktivita něco, pomohla vám v něčem? Pokud ano, tak v čem?
- Jak jste se při práci cítili? Co vám bylo příjemné a bylo vám něco nepříjemné?
- Pociťili jste, že vás váš kamarád povzbudil, v něčem potěšil? Chce nám sdělit v čem?
- S jakým problémem byste mohli kamarádovi pomoci, ve kterém byste ho mohli povzbudit, povzbuzovat, aby se mu podařilo problém překonat, vyřešit.
- Poradte se ve dvojici, zda o tom konkrétním problému můžete otevřeně v kruhu promluvit.

Náhled pracovního listu

Lekce
33

JAK NA POVZBUZENÍ

1. Doplňte slova, která vám pomohou objasnit význam slova.

Co všechno je povzbuzení? Je to:

P		CH		L	
O		D		V	☺
V			R	U	A
Z		J		M	☺
B	L		H		☺
U		N		I	☺
Z	A		T		A
E		A	N	☺	☺
N		D	S		I
I				L	Y

2. Jak těchto slov rozumíte? Napište o každém slovu alespoň jednu větu. Pokud si nebudete jisti, podívejte se do slovníku synonym.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Transfer do života

Kartu s vašimi problémy si označte datem, uschovejte si ji. Občas se na ni podívejte, jak se vám daří s těžkostmi vypořádávat.

Pro to, abyste si lépe upevnili pojem povzbuzení, vypracujte pracovní list **JAK NA POVZBUZENÍ**.

Je na vyučujícím, zda PL bude jako domácí úkol nebo si ho vypracujete společně.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Co je to povzbuzení?
- Kdo vám ho nejčastěji poskytuje?
- Dáváte vy někomu povzbuzení a jakou formou?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nezapomínejte na to, že každý z nás má nějaké své potíže, těžkosti, problémy a každý z nás potřebuje od druhých povzbuzení, několik milých a potěšujících slov.

Rozdávajte povzbuzení kolem sebe. Není to snadné, ale obohatí to i vás.

Pro zajímavost

Alan Marshall (2. května 1902, Noorat, stát Victoria, Austrálie - 21. ledna 1984, East Brighton, Austrálie) byl australský spisovatel, publicista, cestovatel a folklorista. V roce 1908 onemocněl dětskou obrnou a od té doby byl nucen používat berle. Od roku 1922 do roku 1933 pracoval jako úředník, v této době se začal zajímat o psaní.

Měl svůj vztah i k Československu, neboť si od roku 1965 dopisoval s Boženou Foltýnovou, která mu napsala, protože ji zaujala jeho kniha. Roku 1972 dokonce přijel do Prahy, kde se s ní osobně setkal.

Během svého života obdržel celou řadu ocenění např. Řád Británie, Řád za přátelství mezi národy (SSSR) a v Austrálii získal mj. Řád za služby literatuře Austrálie, Čestný doktorát právních věd.

Jeho dílo:

- 1944 To je můj lid - sbírka povídek
- 1952 Lidé pradávných časů - soubor povídek ze života a zvyků domorodých obyvatel Austrálie (Austrálců)
- 1956 Jak to jde Andymu - sbírka povídek z australského venkova
- 1955 Už zase skáču přes kaluže - I Can Jump Puddles; jeho nejznámější dílo, které se brzy po vydání stalo bestsellerem, prakticky jde o první díl životopisné trilogie. Karel Kachyňa podle něj natočil v roce 1970 stejnojmenný český film.
- 1962 To je tráva
- 1963 V mém vlastním srdci
- Short Stories - věnováno Boženě z Československa
- Four Sunday Suits and other stories by A.M.

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alan_Marshall

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 5: Prosociální chování

Lekce
33

To dokážeš

„Pištví medu je řeč vidná, lahodou duši a uzdravením kostem.“
(Bible, Písloví 16:24)

Už zase skáču přes kaluže

...zadivil jsem se na sáček cukroví v trávě. Ani na chvíli mě nenapadlo, že bych si jej nemohl podat sám. Jsou to přece mé bonbóny! Dostal jsem je. K čertu s nohama! Však já si je nějak podám. Vozík stál na kraji cestičky, která se vinula kolem trávníku, kde teď ležely bonbóny. Zachytil jsem se za postřanní opěradla a rozhodl jsem se, že se vrátím na stranu, až visel vzdýčky jen taktak nad nakloněným kolem. Pak jsem se napřel ještě víc, vozik se zřít na bok a já spadl obličejem do trávy. Uhořel jsem se do zavázané nohy v dlahách o kamenou orubu cestičky a tak mě to prudce zabolalo, že jsem něco zlostně zavřel a vytrhl několik kořínků trávy. Bledé kořínky, které držely ve svém sevření hrudku drsné půdy, jako by mi nějakým zvláštním kouzlem dodaly úlechy. Vzápětí už jsem se plácl k bonbórnímu a nechal za sebou polštáře, přikrývku, časopis...

Když jsem došel k papírovému sáčku, popadl jsem ho do ruky a usmál se. Jednou mi tatínek řekl, abych mu vylezl na strom a přehodil přes větev provaz, a když jsem se vyšplhal nahoru, nadšeně na mne zezda volal: „Přece jsi to dokázal. U všech čertů, přece jsi to dokázal!“ Dokázal jsem to, myslel jsem si teď a otevřel jsem sáček s bonbóny...

Na příběh Alana Marshalla se můžete podívat i v českém filmu Už zase skáču přes kaluže režiséra Karla Kachyňy z roku 1970.

Člověk dokáže hodně věcí, ale dokázal by i sám? Potřebuje se překonávat především pro druhé a zároveň potřebuje od druhých POVZBUZENÍ.

TO DOKÁŽEŠ!

Budete pracovat ve dvojicích – vyberte si dvojice tak, aby se vám dobře spolupracovalo. Bude záležet na vzájemné důvěře mezi vámi. Nejprve si poviďte o tom, co je pro vás těžké, s čím máte potíže, co vám takzvané nejde. Jednotlivé „těžkosti“ si zapisujte na papíry. Jeden problém – jeden listek. Po splnění tohoto úkolu se dozvíte, co budete dělat dále...

Pro zajímavost:

Možná jste viděli Letopisy Narnie nebo Pána prstenů. Ale věděli jste, že jejich autoři, C. S. Lewis a J. R. R. Tolkien, byli profesory na Oxfordecké univerzitě a udržovali blízké přátelství? Každý týden se setkávali u jídla, mluvili o svých snahách psát romány a četli si pasáže svých zatím nevydaných děl. Byl to Tolkien, který povzbudil Lewise, zjevného ateistu, aby prozkoumal křesťanství, což nakonec vedlo k jeho obrácení. A byl to Lewis, který dodal odvahu Tolkienovi, aby pokračoval v psaní románů a aby usiloval o zveřejnění. Nebyť jejich přátelství a vzájemného povzbuzování, svět by nezapomněl nejlepší apologetická (náboženská) díla dvacátého století a ani jedno z nejlepších fantastických děl, která kdy byla napsána. Zdroj: <http://www.spkci.cz/2010/02/slovo20100228/>

Nezapomeňte na vyplnění pracovního listu, nebude to jednoduché. Ale vy to jistě zvládnete!

Každý potřebuje POVZBUZENÍ. Nikdo z nás ničeho nedosáhne bez pomoci a pochopení. Všichni občas potřebujeme, aby nám někdo poklepal na rameno a řekl: To je dobré, to dokážeš! No ne, to je skvělé. Moc se mi to líbí. To se ti fakt povedlo.“

„Nikdy nevíte, kdy jeden okamžik a pár upřímných slov může mít vliv na někoho život.“
Zig Ziglar

83

Doporučení/pozor

- Je vhodné mít k dispozici knihu – podle časových možností přečíst delší pasáž či další úryvky.
- Rozhodně doporučte dětem k přečtení knihu či film ke zhlédnutí.
- Při aktivitě je dobré, pro její hladký průběh, mít v bodech napsán postup při práci na tabuli.
- Je třeba dbát na to, aby ruch ve třídě byl jen pracovní.

Řešení křížovky:

Pochvala
Obdiv
Vzpruha
Zájem
Blaho
Uznání
Zaštita
Elán
Nadšení
Ideály

Jak pomáháme

CÍL:

Cílem lekce je přivést žáky k uvědomění si formy pomoci, kterou oni poskytují druhým. Pochopí význam slova nezištný, solidarita.

POMŮCKY:

Učebnice, pracovní list **JAK POMÁHÁME**, psací potřeby.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Četba ukázky z učebnice.

Diskuse o darování krve – vlastní zkušenosti žáků z jejich okolí – viz otázky z učebnice.

Informace vyučujícího o této formě pomoci.

Pracujeme v lavicích či v kruhu podle uvážení vyučujícího.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Je to potřeba darovat krev?*
- *Znáte někoho, kdo daruje krev?*
- *Znáte někoho, kdo dostal krev při operaci?*

2. Návěst ve třídě

Uvedeme aktivitu tím, že žáci zatím nemohou darovat krev, ale již mohou být druhým nápomocní.

Žáci se rozdělí do dvojic – může je rozdělit i vyučující. Pracovat budou s pracovním listem **JAK POMÁHÁME**. Necháme žákům 7 – 10 minut na první úkol.

Následně se spojí dvě dvojice do jedné skupiny. Společně diskutují nad druhým úkolem z pracovního listu, výsledky si zapisují.

Hodnotová reflexe:

Sedneme si s dětmi do kruhu. Žáci sedí po skupinách a mají s sebou pracovní list.

Nejprve si popovídáme o průběhu práce v jednotlivých částech: Jak se žákům pracovalo? Byl úkol snadný nebo obtížný a proč? Jaká byla spolupráce? Pracovalo se jim lépe ve dvojici či ve čtveřici a z jakého důvodu?

Můžeme si udělat i rychlý statistický přehled – pomáháme častěji doma, ve škole, jinde – jaké jiné okruhy žáci objevili.

Pak následují výsledky práce z otázek ve druhém úkolu.

- *Proč vlastně pomáháme?*
- *Co máme z toho, že pomáháme druhým?*
- *Přináší nám pomoc něco?*
- *Komu nejčastěji pomáháme?*

Při odpovídání na tyto otázky musí být vyučující opravdu nestranný, musí se zdržet komentáře, nechá děti, aby odpovídaly samy.

Náhled pracovního listu

Lekce
34

JAK POMÁHÁME

1. Máte za úkol napsat si příklady toho, jak pomáháte. Aby se vám lépe přemýšlelo, máte tady malou nápovědu.

a) Pomáháte v rodině? Jak – čím a komu? Rodičům, prarodičům, sourozencům...

b) Pomáháte ve škole? Jak – čím a komu? Učitelům, spolužákům, kamarádům...

c) Pomáháte jinde ve svém okolí? Kde – čím a komu?

2. Odpovězte na otázky:

Proč vlastně pomáháme?

Co máme z toho, že pomáháme druhým?

Přináší nám pomoc něco?

Komu nejčastěji pomáháme?

Na závěr „vytáhne“ ty nejlepší – nejvýstižnější odpovědi, které shrne. Doporučuji si dílčí odpovědi žáků zapisovat.

Ideální by bylo, pokud by se takto děti dokázaly ovlivnit již při samostatné práci.

Pokud budeme mít časovou rezervu – můžeme si v pracovních listech následně udělat sumarizaci odpovědí, zvýraznit si optimální odpovědi.

3. Transfer do života

Provedeme shrnutí hodiny – viz výše.

Doporučíme žákům, aby si vedli deníček. Do něj si mimo jiné mohou zapisovat, jak pomáhají nebo jak je jim pomáháno. Pokud nemají deníček, mohou využít diář či zápisník.

Pokud nám lekce vychází do období před prázdninami, můžeme vymezit na zapisování zážitků prázdniny. Pak je třeba se domluvit s vyučujícím, který bude s žáky po prázdninách pracovat, aby si o zápisech s žáky popovídal. Je dobré mít vytyčené určité časové období a je dobré nezapomenout na zhodnocení dlouhodobého úkolu.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- *Dokážete si vybavit, kdy jste společně s rodiči někomu pomáhali?*
- *Je dobré pomáhat s někým dalším?*
- *Co vám to přináší?*
- *Proč je dobré si vzájemné dobré skutky - vzájemné pomáhání zapisovat?*

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Nezapomínejte – neodsuzujeme děti za „nesprávné odpovědi“ – dovedeme je ke správným závěrům. **Výsledkem by měla být nezištnost, dobrý pocit, radost z pomoci, zjištění, že pomoc nám přináší uspokojení.**

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 5: Prosociální chování

Lekce
34

Jak pomáháme?

Zpráva z tisku

Dárci krve převzali medaile za nezištnou pomoc druhým. Celkem 50 zlatých medailí za dýlčičet odměr a 66 stříbrných za dvacet odměr převzali ve středu odpoledne z rukou primátora Martina Baxy a radního Jiřího Kuthana dárci krve. Program slavnostního ceremoniálu, který se uskutečnil v obřadní síni plzeňské radnice, zpřijemil hudebním vystoupením žáci Základní umělecké školy v ulici Terezie Brzkové. „Mezi mladými lidmi často slychám, že by chtěli jet pomáhat do Afriky či do Indie. Málo z nich ale myslí na to, co se děje kolem nás, v našem městě. Vaše rozhodnutí je důležité nejen proto, aby v nemocnicích byl dostatek krve, ale je to také důkaz toho, že solidari- a vůle pomáhat druhým není na úbytě,“ uvedl při této příležitosti primátor Martin Baxa a poděkoval přítomným za jejich nezištnou pomoc.

Zdroj: <http://www.plzen.eu/aktuality/darci-krve-prevzali-medalle-za-nezistnou-pomoc-druhy.aspx>

Pro zajímavost: Český červený kříž a oceňování bezprspěvkových dárců krve

Červený kříž byl jedním z hlavních iniciátorů rozvoje čestného, bezprspěvkového dárcovství krve v šedesátých letech a s jeho rozvojem se zároveň stal základním garantem oceňování bezprspěvkových dárců plaketami a později medailemi Dr. Jana Janského.

Věděl jste o tom, že lze darovat krev? Pokud se vymyslet, jaké jsou podmínky pro dárce krve? Znáte někoho ve svém okolí, kdo pravidelně chodí bezplatně darovat krev? Zeptejte se svých známých. Víte o tom, že lze také darovat jen některé složky krve?

Co říká slovník: **nezištný** – **obětavý** – **nesobecký** – **altruistický**
solidarita = **soudržnost** = **jednota**

JAK POMÁHÁME

Budete pracovat opět ve dvojicích. Dejte hlavy dohromady a vyplňte všechny varianty pomoci, kterou vy poskytnete druhým. Pak se spojte s další dvojicí a porovnejte výsledky svých zjištění. Po dokončení tohoto úkolu si ve skupině připravte odpovědi na následující otázky:

Proč vlastně pomáháme?
Co máme z toho, že pomáháme druhým?
Přináší nám pomoc něco?
Komu nejčastěji pomáháme?

Využijte k odpovědím své podklady.

Na závěr si popovídáme společně o tom, co vám tato aktivita přinesla.

Pomáhat můžeme slovy i skutky. O pomoci slovy, o povzbuzení jsme hovořili v předcházející lekci. V dnešní lekci jsme si povídali o dalších formách pomoci, o pomoci skutky, drobnými i většími činy. Možná jste přišli na to, že si leckdy ani neuvědomujeme, co děláme pro druhé a co druzí dělají pro nás.

Zopakujte si, co znamená slovo nezištný, nezištné, nezištnost!

„Kdo nedělá nic pro druhé, nedělá nic pro sebe.“
(Johann Wolfgang von Goethe)

Na co se mohou žáci ptát

Děti se mohou ptát na veškeré informace spojené s dárcovstvím krve. Je dobré si dopředu některé údaje a informace osvěžit. Je dobré mít informace i o lékaři Jánském.

Zdroje:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Jansk%C3%BD

http://cs.wikipedia.org/wiki/Darov%C3%A1n%C3%AD_krve

<http://www.vfn.cz/pracoviste/kliniky-a-oddeleni/fakultni-transfuzni-oddeleni/informace-pro-darce-krve/>

<http://www.vzp.cz/klienti/vyhody-a-prispevky/vyhody-pro-darce-krve>

<http://www.cervenyriz.eu/cz/ocenovani.aspx>

Doporučení/pozor

Dbejte na to, aby úvodní část hodiny byla vskutku jen zcitlivěním, tak abyste měli dostatek času na aktivitu a její reflexi.

Respekt

CÍL:

Žáci si ujasní význam slova respekt, respektovat. Upevní si názor, že každý z nás je hoden respektu.

POMŮCKY:

Učebnice, lístečky, žetony (náhradní materiál), karty s jednotlivými příběhy - počet podle počtu žáků ve třídě.

PRÁCE S TÉMATEM:

1. Senzibilizace/motivace

Nejprve se žáků zeptáme, jak rozumí slovu respekt.

Přečteme si společně text z učebnice. Vysvětlíme si pojem kulturně smíšené společnosti.

Prohlédneme si obrázky.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Který obrázek ve vás budil největší respekt?
- Dokážete formulovat proč?
- Stačí nám fotografie k tomu, aby člověk vzbuzoval respekt?
- Může být fotografie závadějící, klamná?
- Co především rozhoduje o tom, zda v nás člověk vzbudí respekt?

2. Návzik ve třídě

Žáci ve třídě se rozlosují – třetina si vylosuje červený žeton, třetina modrý žeton a třetina bílý žeton.

Vyučující pošle žáky s červenými a modrými žetony za dveře. „Bílým“ dětem vysvětlí, že jsou skupinou, která dokáže druhé respektovat, dokáže je povzbudit, vyslovit uznání, složit pochvalu.

Pozve „červené“ žáky – jim vysvětlí, že jsou skupinou, ve které jsou lidé netolerantní, kteří druhé nerespektují, dokáží je urážet, podceňovat, nevěřit jim.

Žáci z obou skupin budou viditelně označeni – žetonem, samolepkou, visačkou.

Nakonec za dveřmi rozdělíme role „modrým“ žákům.

Ti obdrží kartičku s popisem role, kterou ve třídě postupně ostatním přečtou – texty viz doporučení.

Žáci z dalších dvou skupin dostanou krátký čas na rozmyšlení a pak budou postupně přicházet k „hercům“ a promlouvat k nim – v duchu zadání role. Necháme žáky kolovat volně, každý by měl mít 2 – 3 promluvy. Promluvy by měly být v několika málo větách. Upozorníme žáky, že promluvy nebudou jednoslovné, budou vedeny slušnou formou – mohou využívat nespisovnou řeč, ale ne vulgární výrazy. Dále, že žáci budou přistupovat k hercům jednotlivě a nebudou se překřikovat a postrkovat.

Necháme žáky vystřídat se, dohrát etudy. Pokud máme dostatek času, můžeme skupiny prostrídat s tím, že žákům rozdáme jiné role, tak aby se promluvy neopakovaly.

Vyučující si v průběhu aktivity zapisuje promluvy. Přesuneme se s žáky do kruhu, nejlépe po skupinách.

Hodnotová reflexe:

Každé skupiny se zeptáme, zda jim byla jejich role příjemná, proč ano a proč ne.

Dále můžeme položit otázku, zda aktivita byla snadná – pokud ne, tak co bylo těžké?

Pokud si skupiny vymění role, necháme žáky porovnat pocity v jednotlivých rolích.

Pokud si nevymění role, necháme je jen teoreticky posoudit, co bylo lehčí a co těžší postavení, a proč si to myslí.

Náhled pracovního listu

Lekce
35

RESPEKT

1. Vypište si proslovy z aktivity, které vyjadřovaly respekt, povzbuzení, úctu, pochvalu... Ty, které jste si vyslechli, vymysleli i odposlouchali:

.....

.....

.....

2. V učebnici je uvedeno, že respekt ke druhému je možné vyjádřit nejen slovy, ale i gesty, postoji a mimikou... Uveďte příklady k jednotlivým neverbálním výrazům, jak vypadají i co znamenají:

GESTA:

.....

.....

POSTOJE:

.....

.....

MIMIKA:

.....

.....

3. Uveďte příklady lidí ze svého okolí, ke kterým máte respekt a čím si ho u vás získali:

Je to , protože

Je to , protože

Je to , protože

U koho jste vzbudili respekt vy? A čím, co myslíte?

U , protože,

U , protože,

U , protože,

Shrneme výroky. Případnými negativními projevy se nebudeme dlouho zabývat, jen se zeptáme na pocity herců, když jim někdo tyto výroky sděloval.

Dále pečlivě projdeme pozitivní výroky, rozebereme jejich význam pro „obdarovaného“. Zeptáme se žáků, zda při vymýšlení vycházeli z vlastní zkušenosti, zda tyto výroky slýchávají.

3. Transfer do života

Necháme žákům zpracovat pracovní list. Mohou pracovat ve dvou etapách – ve škole první úkol, doma druhý úkol. Záleží na časové dotaci.

Na závěr si žáci mohou vypsát, kdo z jejich okolí u nich vzbuzuje respekt a proč.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Kdo ve vašem okolí - z dětí, z dospělých - má váš respekt?
- Vyberte někoho a podělte se s námi o to, čím si váš respekt získal?
- Myslíte si, že i vy vzbudíte u někoho respekt? Čím?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Respekt si zaslouží každý člověk, pokud se chová slušně. I my si ho zasloužíme svým chováním, vystupováním a projevy.

Neodsuzujeme druhého člověka, aniž bychom ho lépe poznali.

Varianty:

- Zde jsou dvě možnosti hry – děti budou mít svou roli nalepenou na zádech a nebudou ji znát nebo obdrží kartičku s popisem role, kterou ve třídě přečtou.
- Je možné zvolit i variantu, že jim ostatní budou psát glosy na proužky papírku a budou jim je přinášet – je to méně prožitkově intenzivní, ale pro shrnutí snadnější.

Popis rolí:

Byl/a jsem dlouho nemocný/á, nestačil/a jsem dohnat učivo, mám špatné známky, bojím se jít domů.

2. Mám pořád samé jedničky, učení mi jde samo, nemusím se vůbec učit. Ale stejně mi děti říkají, že jsem šprt/ka, a posmívají se mi.

3. Od malička trpím hroznou trémou, jakmile mám mluvit před lidmi, zčervenám a začnu koktat. Nesnáším zkoušení u tabule, učitelé si o mně myslí, že jsem hloupý/á.

4. Od 4 let hraji na housle, vyhrál/a jsem spoustu soutěží, už jezdím i do zahraničí. Do školy chodím málo, ale jde mi v pohodě. Jen nemám žádné kamarády, mám málo času a všichni si myslí, že jsem namyšlený/á.

5. Chodím rád/a do školy, je tam klid, docela si odpočinu a dozvím se spoustu zajímavých věcí. Dokonce chodíme i na počítače. Doma musím pomáhat rodičům, máme hospodářství, a tak se musíme otáčet. Škoda, že musím hned po škole domů.

6. Jsem trochu jiný/á, můj tatínek přijel do Čech z Indie studovat medicínu a oženil se tady s mou maminkou. Narodil/a jsem se jim já. Mám jinou barvu pleti než ostatní spolužáci. Ve školce to bylo fajn, nikomu to nevadilo. Ve škole se mi někteří spolužáci posmívají, nechtějí se mnou kamarádit ani sedět, že prý jsem cikán/ka a že můžu i krást a bůhví co ještě...

Učitelé si mohou doplnit další příběhy, mohou je rozšířit, obměnit - například podle aktuální situace.

Na co se mohou žáci ptát:

Upozorněte děti na nezaměřování respektu se strachem!

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 5: Prosociální chování

Respekt

Lekce
35

V běžné řeči „budit respekt“ znamená vzbuzovat úctu, vybízet k opatrnému jednání a zacházení. Opatrně je bezohlednost nebo pohrdání. Respekt je důležitý druh lidského postoje k jiným osobám, názorům i kulturám. Zahnuje jisté dobrovolné sebeomezení a toleranci, ale ne proto, že by byl vůči nim hostejný, nýbrž proto, že si jich váží a uznává jejich cenu, i když s jejich názory nebo postoji nemusí souhlasit. Na druhé straně neznamená obavu, a už vůbec ne strach. V této podobě je podmínkou občanského soužití, zejména v moderních kulturně smíšených společnostech.

Zdroje: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Respekt>

Slovník synonym říká: **respekt = úcta, vážnost**
respektovat = vážit si, uznávat, cenit si, ctit

Dokážete posoudit, čím se tyto lidi liší a co mají společného? Lze na první pohled poznat, zda tyto lidé u nás budí respekt? Potřebovali bychom o nic vědět něco víc? A co?

O respektu může rozhodnout první dojem, pohled na člověka. Ale zpravidla o tom, zda má někdo u nás budí respekt? Potřebovali bychom o nic vědět něco víc? A co?

JAK MĚ VIDÍ?

Na tuto aktivitu se rozlosováním rozdělíte do tří skupin podle vylosované barvy. Postupně se každá skupina dozví zadání své role. Vyzkoušíte si na „vlastní kůži“ respektování i nerespektování, přijímání i dávání.

Zamyslete se nad tím, že respekt ke druhému je možné vyjádřit nejen slovy, ale i gesty, postoji i mimikou.

Uveďte několik příkladů do pracovního listu.

Respektování a získávání respektu je celoživotní cesta, na kterou se vydává každý z nás a na té cestě potkává různé překážky, které musí překonávat. Ale také na té cestě potkává stejné poučlivky, s nimiž si může navzájem pomoci.

Jistě máte kolem sebe hodně lidí, kteří mají váš respekt. Určitě jsou kolem vás i lidé, kteří mají respekt k vám. Uveďte je do pracovního listu.

„Respekt musí být zasloužený; nemůže být vynucený anebo automatický.“
(David Lane)

- Jak na vás příběhy zapůsobily?
- Která část aktivity byla pro vás nejpříznivější a proč?
- Který příběh vás nejvíce zaujal a čím?
- Jsou to skutečné nebo smyšlené příběhy?
- Jednalo se o skutečné příběhy, které se nashromáždily v nadaci ADRA, kam je zasílají naši spoluobčané a navrhuji jejich hrdiny na Cenu Michala Veliška.

2. Napište, co jste zjistili. Vypátrali jste ve svém okolí někoho, kdo zachraňoval nebo byl někým zachráněn? Napište jeho příběh:

3. Transfer do života

Buďte všímaví ke svému okolí, neodvracejte hlavu od lidí, kteří potřebují vaši pomoc, byť zdánlivě malou. V jejich očích to může být pomoc nejceněnější...

Zpracujte s dětmi pracovní list nebo je nechte zpracovat ho za domácí úkol. V následující hodině nezapomeňte na reflexi.

Hodnotová reflexe:

Žáci odpovídají na otázky:

- Jaké společné vlastnosti se u našich hrdinů opakovaly?
- Obdivovali jste stejné věci jako vaši spolužáci?
- Čím to je?

4. Závěrečné zevšeobecnění lekce

Hrdinové nejsou jen ve filmech, v knihách, hrdinové žijí mezi námi a mohou vypadat úplně obyčejně. Nepoznají se na první pohled, ale podle toho, jak se zachovávají, když je potřeba pomoci.

Varianty:

Pokud máte méně či více žáků, uzpůsobte tomu velikosti skupin: 2 – 4 žáci.

Zde je několik příběhů, které uvádíme se svolením nadace Adra. Jsou to příběhy dětí a jedné ženy – vítězky letošního ročníku. Je možné tyto příběhy aktualizovat tak, jak budou přibývat na stránkách nadace ADRA.

Bui Duy Quan David a Daniel Zemko, 10 let

David Bui a Daniel, oba žáci 4. třídy, zachránili 25. ledna 2012 chlapce z 2. ročníku, když se pod ním prolomil led na rybníce v Plané u Mariánských Lázní. Chlapec zmizel pod vodou, ale oba stateční kluci jej vytáhli a odvedli ho domů. Nikomu o svém činu neřekli, nikde se nechlubili. Ve škole na to přišli, až když oběma žákům přišla poděkovat maminka zachráněného chlapce.

Náhled učebnice

Etická výchova Učebnice pro 5. ročník ZŠ Téma 5: Prosociální chování

Lekce
36

Správná volba

Ptáte se co? Tak pozorně čtěte!

Šli jste někdy po ulici a viděli, jak muž bije ženu nebo kluci mladšího kamaráda? Stali jste se svědky situace, kdy někdo bezvládně ležel na zemi a potřeboval pomoc? Anebo jste slyšeli křik člověka, kterého někdo jiný ohrožoval jen proto, že měl jinou barvu kůže či nějaký handicap? Potřebovali jste ve své cestě dít, zastavili se a divili, co se bude dít, zavolali jste policii či záchranku nebo jste se snažili aktivně pomoci? Přemýšleli jste o tom, kdy a z čeho jste měli v posledním roce strach, kdo vás překvapil svou odvahou, zda se považujete za statečného člověka nebo jestli mezi námi i dnes žijí hrdinové?

Zdroj: <http://www.adra.cz/nadace-adra/cena-michala-veliska/archiv>

Pozorně si přečtěte text v rámečku a přemýšlejte o něm.

Máte pocit, že se vám nic podobného nemůže přihodit? O opaku vás přesvědčí další aktivita.

VÍME O NICH?!

Budeme pracovat ve skupinách po třech. Každá skupina si vylosuje kartu s příběhem. Pozorně si příběhy přečtete! Pak s nimi seznámíte podle instrukcí ostatní.

Postupně si společně zodpovíme následující otázky:

Jaké máte pocity z příběhů, se kterými jste se seznámili?

Už věříte tomu, že něco podobného může potkat i vás?

Máte zkušenosti ze svého okolí, že někoho něco podobného potkalo?

Že se někdo stal zachráněným nebo byl zachráněn?

Popovídejte si o tom doma v rodině. To, co zjistíte, zapíšte do pracovního listu č. 41.

Pro doplnění:

Diskuzi na téma odvahy, hrdinství, pomoc rozpoutal před několika lety stíhač televizce Nova Michal Velíšek. V Praze na Karlově náměstí, kde byl na procházce s devítiměsíční dcerou, neváhal 13. září 2005 bránit neznámou mladou ženu, kterou ohrožoval muž pistolí. Zaplatil za to svým životem. Bylo mu jen 32 let. Z jeho vraždy byl obviněn 31letý recidivist David Lubina, kterému soud vyměřil trest 25 let odnětí svobody. Michal Velíšek byl 28. října 2005 vyznamenán prezidentem republiky Medailí Za hrdinství in memoriam.

Na památku tohoto statečného jednání je Nadací ADRA a TV Nova od roku 2006 každoročně udělována za neobyčejný hrdinský čin Cena Michala Velíška.

Zdroj: <http://www.adra.cz/nadace-adra/cena-michala-veliska>

Projekt Hrdinové mezi námi

Smyslem dlouhodobé kampaně Nadace ADRA je motivovat širokou veřejnost, státní správu, místní samosprávu a média ke znovunalezení občanské statečnosti a služnosti v situacích, ve kterých jde o ochranu lidského zdraví či života. Projekt Hrdinové mezi námi probíhá každoročně pod patronací paní Ivy Velíškové, vdovy po Michalu Velíškově, a pod záštitou primátora hlavního města Prahy.

Co je potřeba k tomu, abychom věděli, co v dané chvíli udělat, jak pomoci?

Je potřeba umět se rozhodnout, rozhodnout se může ten, kdo ví, jak se druhý cítí, a že pomocí druhému v nouzi je to nejdůležitější pro oba dva. Je k tomu potřeba vše, o čem jsme si povídali – odvahy, rozhodnosti, respektu, povzbuzení, zodpovědnosti. Zodpovědnost za své skutky, zodpovědnost za sebe i za druhé. Buďte všímaví ke svému okolí, neodvracejte hlavu od lidí, kteří potřebují vaši pomoc, byť zdánlivě malou. V jejich očích to může být pomoc nejceněnější...

„Život není náhoda, ale volba. Nejdůležitější není, co se děje, ale jak si s tím poradíme. Naše volba – co si myslíme a co děláme – je to nejdůležitější.“

(Hal Urban)

Václav Podzemský, 11 let

Ve Štěchovicích 6. února 2012 při cestě ze školy zkoušel Vašek a další kluci při -25° C sílu ledu na potoku Kocába. Led byl dostatečně silný, a proto se Vašek s jedním kamarádem rozhodli, že vyzkouší sílu ledu i na Vltavě. Tam již led ale tak silný nebyl a oba se propadli. Vaškovi se podařilo bez pomoci dostat z vody, ale těžší a větší kamarád to nedokázal. Vašek volal o pomoc okolostojící kluky, ti ovšem ze strachu utekli. Vašek nepropadl panice a rozhodl se pomoci mu vlastními silami. Nebylo to však jednoduché, protože led se pod nimi probořil několikrát. Vašek musel kamaráda vytáhnout z vody hned dvakrát, sám se také opakovaně ocitl ve vodě. Potom už oba kamarádi došli do nedalekého bufetu, kde jim poskytli suché oblečení, horkou polévku a zavolali rodičům. Kluci ani jejich rodiče nikomu nic neřekli. Až po týdně, když psali ve škole slohovou práci o svém nejsilnějším zážitku, se to dozvěděla třídní učitelka. Ta si to nenechala pro sebe a zorganizovala pro oba kamarády poděkování hasičským záchraným sborem.

Tadeáš Horák, 11 let

Byla sobota 11. února 2012 a Tadeáš si hrál venku za Dobříší s mladšími kamarády. Sedmiletý Richard dostal nápad vyzkoušet sílu ledu na rybníku, led se pod ním však probořil a on skončil ve vodě až po krk. Druhý z kluků utekl. Tadeáš, když viděl co se děje, neváhal - vstoupil opatrně na led tak, aby se pod ním také neprobořil a aby kamaráda zachránil. Po delší době a námaze Richarda vytáhl. Doma to komentoval slovy: „Přece jsem nemohl nechat Říšu umřít.“

Martin Beneš, 14 let

Martin, žák osmé třídy, na procházce po Ústí nad Labem - Neštěmicích 30. června 2012 uslyšel sténání a volání o pomoc. Neváhal a běžel pomoci. Našel na zemi ležet muže, který propadl skleníkem a porážal si tepnu na ruce. Stalo se to v době, kdy nebyl v dosahu žádný dospělý. Poraněný muž po velké ztrátě krve upadl bezvědomí. Martin obratně zastavil krvácení a zavolal záchranku. Pochvalu za jeho čin mu udělila škola, poté o jeho statečnosti napsal i Ústecký deník.

Radek Jiráň, 15 let

V sobotu 14. ledna 2012 před třetí hodinou ráno začal hořet rodinný dům v Tovární ulici ve Volarích. V té době v domě spalo celkem sedm lidí. Oheň se rychle šířil z půdy do nižších pater. Radek svým rozhodným chováním zajistil pomoc ostatním, včetně své maminky, která měla sádku na noze. Poté přivolal hasiče. Nikomu se nic nestalo.

Ladislav Erben a Lubomír Srnský, 15 let

Odpoledne 11. dubna 2012 žáci deváté třídy při rybaření „Na Kačáku“ u Vrchlabí zachránili život 23letému mladíkovi. Ten se chtěl na stejném místě kvůli nešťastné lásce oběsit. Kluci neváhali ani vteřinu. Když přeřízli provaz, spadl mladík do rybníka. Odtud ho vytáhli a začali s resuscitací, současně přivolali záchranku. Mladík přežil bez jakýchkoliv následků a dnes žije normálním životem.

Letos 22. května 2013 chvíli po poledni přišla do školní jídelny jedné z havířovských škol neznámá žena a chtěla si odvést jednoho z žáků. Když vychovatelka Lenka Slavíková viděla, že nejde o matku žádného z přítomných dětí, důrazně se proti jejímu počínání ohradila. Žena však vytáhla nůž a bezbrannou družinářku začala bodat. Dětem se, až na jednu prvňáčku, podařilo utéct. Poté, co družinářka klesla na zem, odvěkla útočnice holčičku z jídelny a zavřela se s ní do kanceláře školy. Po marném vyjednávání policie zakročila proti únoskyni zásahová jednotka a malou školačku vysvobodila. Družinářka byla následně hospitalizována na JIP v místní nemocnici s mnoha bodnými a řeznými ranami na břichu, hlavě a zádech. Dnes už je Lenka Slavíková v pořádku a dál vykonává svou práci ve školní družině. Pozornosti médií se však vyhýbá. „Byla to přirozená reakce při obraně dětí... žádná šance na přemýšlení,“ uvedla.

Poznámky:

Použitá literatura

Zapletal, Miloš. *Rok malých dobrodružství*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, k. s. - Knižní klub, 2008, 147 s. ISBN 978-80-242-2112-0

Nepil, František. *Já Baryk*. 1. vyd. Praha: Albatros nakladatelství, a. s., 2001, 62 – 63 s. ISBN 80-00-00983-8

Kincherová, Jonni. *Psychologické testy pro kluky a děvčata*. 2. vyd. Praha: Portál, s. r. o., 1998, 103 – 105 s. ISBN 80-7178-603-9

CITACE INTERNET

http://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_%C4%8Capek

http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/volny-cas-deti-stale-casteji-travi-u-televize-potvrzuje-vyzkum-1096672

<http://www.slovník-cizich-slov.net/kolaz>

<http://www.novinky.cz/cestovani/exotika/298845-fascinující-velká-cínská-zed-stojí-na-lidských-kostech-a-je-vidět-z-vesmíru.html>

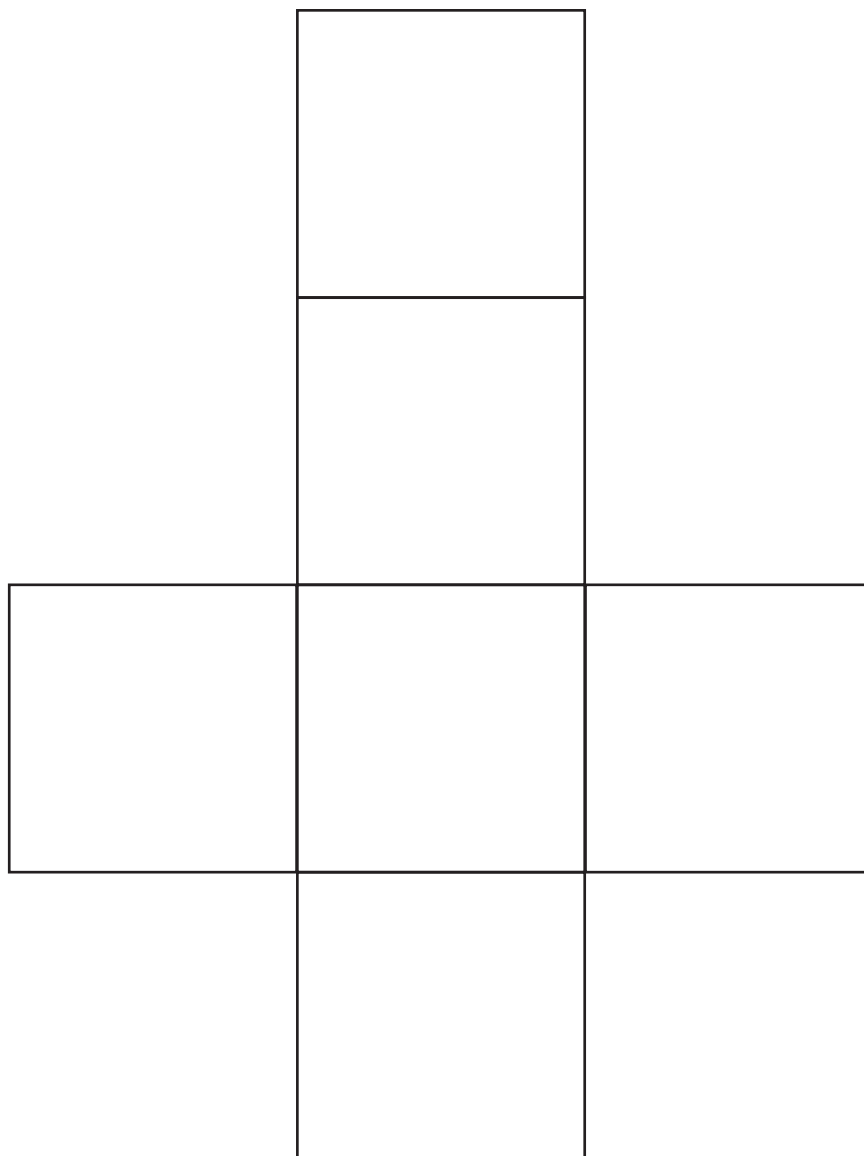
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Burza>

<http://www.online-kvetiny.cz/kvetomluva-symbolika-kvetin/>

<http://www.jablko.cz/>

Přílohy

KOSTKA S OBLIČEJÍ

Pojďme si hrát – děláme anketu

Příloha: Návrh záznamového archu Ankety:

OTÁZKA	ODPOVĚĎ
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

Tohle tedy ne

NABÍDKA TÉMAT KE SCÉNKÁM

DOMÁCÍ ÚKOL – Spolužák/spolužačka doma nevypracovala domácí úkol. Ve škole se tě snaží přemluvit, abys jí/mu ho dal/a opsat. Máš ho sice vypracovaný, ale nejsi si jistý/á, jestli je správně. Používá věty typu: Doma jsme měli návštěvu a já neměl/a čas. Ty se jen vymlouváš, určitě to máš správně. Bylo mi špatně. Pamatuješ, jak jsem ti dal/a ten nový... Příště tě už nepozvu na oslavu. Až budeš něco potřebovat ty, tak... Když mi to dáš opsat, tak ti...

KOUŘENÍ – Kamarádi jdou po škole na odlehlé hřiště a s sebou berou krabičku cigaret. Co asi budou dělat? Chtějí, abys šel/šla s nimi. Tobě se nechce, kouření tě neláká. Používají věty typu: Pojď, neboť srab. Každý to jednou musí vyzkoušet. Neboj, nebude ti špatně. Když to nezkusíš, tak už s námi příště nechod. Áááá, mamčin mazánek.

ALKOHOL – Kamarád/ka pořádá oslavu narozenin. Když je zábava v nejlepším, někdo vytáhne láhev alkoholu, kterou nechá kolovat. Láhev dojde až k tobě, ale ty se nechceš napít. Používají věty typu: Dej si, neboť srab. Každý to jednou musí vyzkoušet. Neboj, nebude ti špatně. Když to nezkusíš, tak už s námi příště nechod na žádné oslavy. Je to normální, že se na oslavách pije alkohol. Tvoji rodiče se na oslavě také určitě napijí. Neumíš se bavit. Áááá, mamčin mazánek.

ZAJÍT NA NÁKUP – Maminka poslala staršího sourozence na nákup, ale tomu se nechce. Snaží se tě přimět, abys šel na nákup místo něj. Tobě se nechce. Používá věty typu: Když půjdeš, dám ti dvacku. Pamatuješ, jak jsem ti dal... Příště se na tebe vykašlu a nepomohu ti s... Když nepůjdeš, tak...

KRÁDEŽ V OBCHODĚ – Do třídy přišel nový spolužák/nová spolužačka. Je starší než vy a má více zkušeností než vy. Kolem nově příchozího/příchozí je skupina dětí, kteří se ho/ji snaží napodobit. Jednou odpoledne je potkáš venku a jdeš s nimi na hřiště. Abys ale mohl být s nimi, chtějí, abys v malém obchůdku ukradl čokoládu na důkaz toho, že jsi hoden být s nimi. Tobě se nechce nic krást.

Používají věty typu: Neboj, nikdo tě nechytí, nemají tam kamery. Uvidíš, bude se ti to líbit, je to adrenalin. Ještě nikdy nikoho nechytili. Když to neuděláš, tak si jdi domů.

PARTA – Tvůj nejlepší kamarád/ka ti navrhl/a, jestli nechceš přijít k nim do party. Máš ho/ji rád/a, ale o partě víš, že občas dělají věci, které se ti moc nelíbí. Používá věty typu: Pojď, jen tě s nimi seznámím. Mně se mezi nimi líbí a nikdy mě k ničemu nenutili. Když nepůjdeš, hledej si jiného/jinou kamaráda/ku.

LEŽ – Ty i tvůj starší sourozenec chodíte do hudební školy. Jednou jsi zjistil, že sourozenec doma říká, že na hodině byl, ale ty víš, že to není pravda. Snaží se tě přesvědčit, abys rodičům neřekl pravdu a nic neprozradil.

Používá věty typu: Bylo to poprvé, vždyť se nic neděje. Když to neřekneš, tak... Když to řekneš, tak... Jestli chceš ještě půjčit moje..., tak to nesmíš našim říci.

SPORT – Na vaší škole se každý rok pořádá soutěž ve fotbalu/přehazované. Máte dát dohromady družstvo, ty jsi jeho kapitán/ka. Jeden spolužák se tě snaží přesvědčit, abys ho přibral do týmu. Ty o něm víš, že se pouze vytahuje, ale hrát moc neumí.

Používá věty typu: Jsem fakt dobrý/á, už několikrát jsem vyhrál/a. Mám fakt dobrý míč, vezmu ho s sebou, budeme s ním trénovat. Táta nám pak všem zaplatí menu u Mc Donalda. Když mě vezmeš, tak ti zaplatím kino. Jestli mě nevezmeš, tak všem řeknu, že fotbal/přehazovanou moc neumíš hrát. No jo, ty si vybíráš jen své kamarády/ky.

Příklady dobré praxe

Řeč očí

Autor: Mgr. Jaroslava Pilnajová

Název lekce: Řeč očí

Téma: Neverbální komunikace - zrakový kontakt

Ročník: 4

Cíl: **Rozpoznat z výrazu očí a mimiky pocity druhého člověka**
(Žáci si vyzkouší důležitost očního kontaktu, ověří si schopnost poznávat z výrazu očí pocity protějšků. Uvědomí si, že oční kontakt je nutnou součástí verbální i neverbální komunikace.)

Pomůcky: Barevné papíry: 1x zelený, 1x modrý, 1x červený, 1x žlutý (příp. barevné lepicí papírky), nůžky, kolíčky nebo kancelářské svorky, tabule, barevné křídly.

Organizace: Třída.

Popis činnosti: Na tabuli (příp. velkou čtvrtku) si před hodinou nakreslíme jednoduchý obrázek Ferdy Mravence mezi barevnými kytkami. Zakryjeme. Barevné papíry nastříháme podle počtu žáků na proužky (cca 2x 20 cm).

Senzibilizace

Prohlédněte si obrázek.

Vidíte dobře?

Jste dobří pozorovatelé?

Kdo je na obrázku?

Kresbu opět zakryjeme a pokračujeme v dotazování. Otázky přizpůsobíme zvolenému obrázku.

Kolik puntíků má Ferda na šátku?

Jsou na obrázku květiny? Jaké mají barvy? Kolik mají celkem listů? Kolik by měl mít Ferda jako správný mravenec končetin? Co víte o mravencích?

Práce ve třídě, nácvik

Hra „Mravenci“

Dáme pokyn, aby žáci zavřeli oči, položili si hlavu na lavici a v klidu poslouchali pravidla hry. Učitel zkontroluje, zda všichni „spí“ a označováním žáků přidělí mravenčí role. Nalepí dětem na záda barevné samolepky nebo kolíčkem či kancelářskou svorkou za lem oděvu připevní proužek barevného papíru. Nahodile rozdělí zelené, modré, červené a jeden žlutý proužek. Během značkování žáků zdůrazní, že hra nebude mít smysl, když někdo bude podvádět a prozradí, jakou barvu má kdo na zádech. Každá barva totiž symbolizuje určitou roli, kterou žáci budou v mraveništi zastávat a ostatním neverbálně předvádět. Smyslem hry je rozpoznat přidělenou roli a najít ostatní mravence se stejnou pozicí, spojit se s nimi, a to všechno bez mluvení.

Učitel „probudí“ žáky a objasní jim symboliku barev.

Na tabuli nakreslí zelený puntík.

Zelená = zásobovači.

Před zimou se snaží sehnat pro celé mraveniště poslední zásoby potravy. Shání kousky listů, stébla trávy, proto tato barva. Mají zoufalý pohled, vykulené oči, kterými rychle kmitají sem a tam, tlačí je čas.

Modrá = strážci, ochránci.

Hlídací a střeží mraveniště. Jejich pohled je přísný, obočí mají sraštělé, oči přimhouřené. Stojí venku na stráž, na vzduchu, proto modrá barva.

Červená = pečovatelé, chůvy.

Láskyplným pohledem sledují nakladená vajíčka, starají se o larvy i malé mravenečky, krmí je, rozmazlují. Mají úsměvné tváře, milý výraz.

Žlutá = jediná královna.

Je unavená a ospalá z jednotvárné činnosti kladení, zívá, přivírá oči.

Popis činnosti: Žáci si společně s učitelem nacvičí odpovídající mimiku. Pak se začnou „hemžit“, pohybují se po třídě. Posunky poprosí partnera, ať se jim podívá na záda a vyjádří pohledem jejich roli. Znázorněnou mimiku napodobí. Když jim ji partner kývnutím odsouhlasí, jdou dál a ověří si svou roli na dalším „mravenci“.

Jakmile svou pozici rozpoznají, odeberou se na domluvené místo (strážci ke dveřím - vchod do mraveniště, zásobovači k oknu – je vidět zeleň, pečovatelé zasednou do lavic - vnitřek mraveniště, královna přijde k tabuli a nakreslí královskou korunu.

Pro lepší orientaci je vhodné připsat místo setkání za puntíky na tabuli.

OKNO, DVEŘE, LAVICE, TABULE.

Hodnotová reflexe:

1. Líbila se vám aktivita?
2. Byli jste spokojeni se svou rolí?
3. Chtěli byste hrát raději jinou? Proč?
4. Jak se vám dařilo vyjádřit druhým jejich roli?
5. Bylo snadné poznat podle mimiky spolužáků svou roli?
6. Vzali jste si z této aktivity nějaké ponaučení? Jaké?

Transfer

„Okno, do duše okno“

Snažte se být dobrými pozorovateli. Během týdne si všimněte, jak lidé spolu hovoří, zda si při řeči koukají do očí. Při rozhovorech sami dodržujte zrakový kontakt, všimněte si např. barvy očí vašich spolužáků.

Otázky k závěrečné reflexi: Co na nás mohou oči prozradit?
Kdo má ve třídě modré oči? Kdo zelené? Kdo hnědé?

Doporučení, případně návaznost: <http://www.spokojenarodina.cz/oko-do-duse-okno/>

Použitá literatura: K příkladu dobré praxe mě inspirovala lekce 6 (oční kontakt), v návaznosti na lekci 4 a 5 (postoje těla, mimika). Aktivitu jsem odzkoušela v různých variantách v 6 třídách, žáky byla kladně přijata a hodnocena.

Úcta k člověku s handicapem

Autor:	Mgr. Lenka Mazáčová
Název lekce:	Úcta k handicapovaným
Téma:	Pozitivní hodnocení druhých Ročník: 4
Cíl:	Děti zjistí, že na znevýhodnění lze pohlížet z různých úhlů.
Pomůcky:	Pracovní list, DVD ukázka, 2 šátky.
Organizace:	Práce ve třídě.
Popis činnosti:	<p>Senzibilizace: ukázka z pohádky Tom a Jerry.</p> <p>Hodnotová reflexe:</p> <p><i>Čím byl Jerry znevýhodněn? (Je menší a slabší.)</i> <i>Čím je naopak zvýhodněn? (Všude se protáhne a je chytřejší.)</i> <i>Jaké další znevýhodnění může být? (Imobilita, neslyšící, nevidomý apod.)</i></p> <p>Nácvik</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Namaluj na pracovní list dům, pak zavři oči a namaluj jej znovu. Jak ses cítil? 2. Sleduj ukázku pomoci nevidomému v MHD (www.youtube.cz). 3. Nácvik situace, kdy pomáháme nevidomému (oslovení, zeptat se, zda pomoc potřebuje, vést jej k místu za neustálého popisování trasy). 4. Soutěž, kdy 2 dvojice, v nichž jeden má zavázané oči, se snaží pouze pomocí pokynů druhého najít ve třídě určitý předmět. <p>Transfer</p> <p>Stanovení pravidel při nabídnutí pomoci handicapovanému člověku.</p> <p>Úkol</p> <p>Všímej si ve svém okolí/rodině, jak pomáhají handicapovanému člověku (babičce, dědečkovi apod.) ostatní v jeho okolí.</p>
Otázky k závěrečné reflexi:	<p><i>Co nového ses dnes dozvěděl?</i> <i>Co ti připadalo nejzajímavější?</i> <i>Jak se díváš na člověka, který je znevýhodněný?</i></p>
Doporučení, případně návaznost:	Na závěr by děti mohly zhlédnout ukázku z koncertu Andrey Bocceliho (nevidomost zdokonalila sluch), aby si odnesly z celé lekce pohodu a krásu (a ne tísnivý pocit lidského neštěstí).
Použitá literatura:	MP EtV lekce 19 internet

Tržnice

Autor:	Mgr. Jana Večeřová
Název aktivity:	Tržnice
Téma:	Pozitivní hodnocení druhých
Čas	Hodiny PČ, Vv... v předvánočním týdnu Věk: 9-12 let
Cíl:	Obdarovat druhé, umět pochválit, přijmout pochvalu.
Pomůcky:	Výkresy, barevné papíry, korálky, vosk na výrobu nebo zdobení svíček, perníkové těsto, pastelky... různý jiný materiál na drobnou tvorbu.
Organizace:	Žáci v průběhu předvánočního týdne vyrábějí ve škole ve vhodných hodinách různé drobnosti, které strádají na vánoční besídku. Ve třídě vytvoří z lavic „tržnici“, kde vystaví své výrobky označené autorstvem.
Popis činnosti:	<p>Žáci celý týden myslí na druhé, věnují se výrobě pozorností na vánoční besídku a uspořádají trh. Žáci si nejdříve všechny výrobky tiše prohlédnou, potom si sednou do kruhu a po výzvě jeden po druhém vycházejí k „stánkům“. Žák si vezme 1 výrobek, který se mu nejvíce u někoho líbil, přijde za autorem, pozdraví ho, řekne mu, proč se mu výrobek líbí a zeptá se, jestli si ho může vzít. Dotyčný souhlasí.</p> <p>Obdarovaný poděkuje, rozloučí se a vrací se na místo. Pokračuje žák např. po jeho pravici. Připraví si větu, kterou pochválí vybraný výrobek: „Tvůj výrobek se mi líbí, protože...“ a vyjádří žádost: „Mohu si ho vzít?“ Když dostane souhlasnou odpověď, poděkuje, rozloučí se a posadí se do kruhu na své místo. Pak může proběhnout i druhé kolo. Zbytek výrobků z „tržnice“ děti použijí pro obdarování učitelů, rodičů, zastupitelů...</p>
Otázky k reflexi:	<p><i>Co se ti na „tržnici“ líbilo? Podle čeho sis vybíral/a výrobek? Jak ses cítil/a, když si někdo vzal tvůj výrobek?</i></p> <p><i>Měl/a jsi z něčeho obavy? Potěšil tě někdo?</i></p>
Doporučení, případně návaznost:	Lepší alternativa „Burzy drobností“
Použitá literatura:	Učebnice EtV pro 4. roč.

Pětilístek

Autor:	Mgr. Blanka Kusá	
Název aktivity:	Pětilístek	
Téma:	Pozitivní hodnocení druhých	
Čas	10 minut	Věk: 9 let
Cíl:	Ocenit dobré vlastnosti kamaráda, spolužáka.	
Pomůcky:	Návodné otázky, pro každého žáka papírový pětilístek, fixy, magnetická tabule, magnety, kmen stromu z papíru.	
Organizace:	Myšlenková mapa, v lavici.	
Popis činnosti:	Rozdáme pětilístky. Žáky vyzveme, aby potichu přemýšleli, která pozitivní slova se jim vybaví, když se řekne slovo „kamarád/ka“, jaké vlastnosti jsou spojeny s „kamarádstvím“. Postupně píší vybavená slova na listy pětilístku. Pak přicházejí podle pokynů k magnetické tabuli, čtou svá slova, umísťují pětilístky nad kmen stromu a vytvářejí korunu stromu. Získávají tak představu, co vše je s kamarádstvím spojeno.	
Otázky k reflexi:	<p><i>Znáš někoho ve třídě, kdo je např. upřímný? (Čteme některá slova z pětilístků.) Jaké to je, slyšet o sobě, že jsi dobrý kamarád? Dokázal bys kamarádovi poděkovat za to, jaký je?</i></p> <p>Namaluj doma pro svého kamaráda ve třídě květ, označ ho jménem a připevni na magnetické tabuli blízko lístku, který obsahuje jeho dobrou vlastnost. Úkol může být dlouhodobý.</p>	
Doporučení, případně návaznost:	Vhodné pro senzibilizaci, zvýšení sebevědomí.	

Strom

Autor:	Mgr. Jitka Kolářová	
Název aktivity:	Strom	
Téma:	Sebehodnocení a sebeúcta	
Čas	15 minut	Věk: 9 -10 let
Cíl:	Pohled na svou osobu.	
Pomůcky:	Papírové listy stromu, papírové stuhy, fixy, pastelky, filcový nebo papírový strom na nástěnce.	
Organizace:	Ve třídě, v kruhu.	
Popis činnosti:	Každý žák dostane nejprve stužku, podepíše si ji a napíše na ni své dobré vlastnosti. Pak každý dostane list a označí si ho jménem. Podle pokynů si žáci listy v kruhu předávají. Podle jména, které si na něm přečtou, vpisují pozitivní vlastnosti dotyčného spolužáka. Až se každému vrátí jeho list, přečte si, jaké pěkné vlastnosti tam má vepsány, srovná je se svou stužkou a vyvěsí vše na strom na nástěnce. Žáci tak mají svá pozitiva stále na očích.	
Otázky k reflexi:	<i>Jaká vlastnost tě u sebe překvapila? Jak se ti hledaly dobré vlastnosti na spolužákoví? Jaký máš z aktivity pocit?</i>	

Úspěch

Autor:	Mgr. Eva Liznová	
Název lekce:	Úspěch	
Téma:	Sebehodnocení a sebeúcta	Ročník: 5
Cíl:	Zjistit význam slova úspěch.	
Pomůcky:	Interaktivní tabule, PC – PowerPoint (prezentace o K. Čapkovi), Word (text o K. Čapkovi – indicie, rozstříhané lístečky pro 5 skupin žáků), Wikipedie (info), Google (info, obrázky), Word (přepsaný text z učebnice o K. Čapkovi, nakopírované pro 5 skupin žáků, rozstříhané), Word (lístečky se jmény osobností podle PL č. 8 Znáte je? – nastříhané pro počet žáků ve třídě), papír, tiskárna, kopírka, nůžky.	
Organizace:	Třída.	
Popis činnosti:	<p>Senzibilizace</p> Rozdělení do skupin. Práce s indiciemi. Práce s PowerPointovou prezentací o K. Čapkovi. Práce s textem z učebnice – na lístečkách pro skupiny. Aktivita: úspěch – skupiny, definice, vysvětlení.	
	<p>Hodnotová reflexe:</p> <i>Kdo je úspěšný?</i> <i>Proč jsou lidé úspěšní? Mohou být děti úspěšné? (...)</i> <i>Co může způsobit úspěch?</i>	
	<p>Nácvik</p> <ul style="list-style-type: none"> - Seznámení s osobnostmi. - Posouzení úspěšnosti předložené osobnosti, díla. - Samostatné vymýšlení definice úspěchu. - Vyhledávání informací o úspěšných lidech. 	
	<p>Transfer</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zpracování své prezentace o některé osobnosti. - Vyplnění pracovního listu. 	
Otázky k závěrečné reflexi:	<i>Co je to úspěch? Kdo je úspěšný?</i> <i>Znáš některé úspěšné lidi?</i> <i>Jsou úspěšní tví rodiče?</i> <i>Mohou být úspěšné děti?</i> <i>Je dobré – nedobré být úspěšný?</i> <i>Co způsobuje úspěch?</i>	
Doporučení, případně návaznost:	Zkus pozorovat lidi kolem sebe a přemýšlet o nich, zda jsou – či ne – úspěšní a proč.	
Zdroje:	Učebnice, metodika, pracovní list EtV pro 5. ročník, 7. Lekce Úspěch internet vlastní zpracování vhodných materiálů	

Pracovní list k popsané aktivitě:

- Tabulka indicií k rozstříhání (nakopírovat pro každou skupinu), dopředu rozstříhat a lístečky přeložit:

Když se to narodilo, bylo to jenom takové bílé nic, do hrsti se to vešlo; ale až to mělo pár černých ušisek a vzadu ocásek, uznali jsme, že to je psisko, a protože jsme si přáli mít psí holčičku, dali jsme tomu jméno Dášeňka.
Byl český spisovatel, novinář, dramatik, překladatel a fotograf.
Napsal knížky pro děti: Devatero pohádek, Pudlenka, Měl jsem psa a kočku, Dášeňka čili život štěněte.
Napsal divadelní hru R.U.R., kde bylo poprvé uvedeno slovo „robot“.
Slovo robot vymyslel jeho bratr Josef. Slovo robot se používá v celém světě.

- Text o K.Čapkovi opsaný z Uč. ETV str. 8 – dopředu nakopírovat pro každou skupinu a rozstříhat:

Karel Čapek byl mimořádně dobrým amatérským fotografem, o čemž vedle známých fotografií v Dášeňce svědčí řada dalších dochovaných snímků včetně portrétů známých osobností, například prezidenta Masaryka.

Méně známá je jeho záliba v etnické hudbě, ke které ho dovedl zájem o cizí kultury vůbec. Patří mezi přední sběratele v Československu. Celou dochovanou sbírku jeho dědicové v roce 1981 věnovali Náprstkovu muzeu (celkem 462 desek).

Autorství slova „robot“, které se s divadelní hrou R.U.R. rozšířilo po světě, je připisováno jeho bratru Josefovi, který mu toto slovo poradil na návštěvě u otce v Trenčianských Teplicích. Karel Čapek původně uvažoval o slově „laboř“. Slovo robot je slovanského původu, vzniklo ze slovesa robotovat (pracovat).

Roku 1995 mu byl, in memoriam, propůjčen Řád T. G. Masaryka.

- Seznam jmen (=osobností) z PL č. 8 „Znáte je?“ - k nakopírování a losování pro jednotlivé žáky:

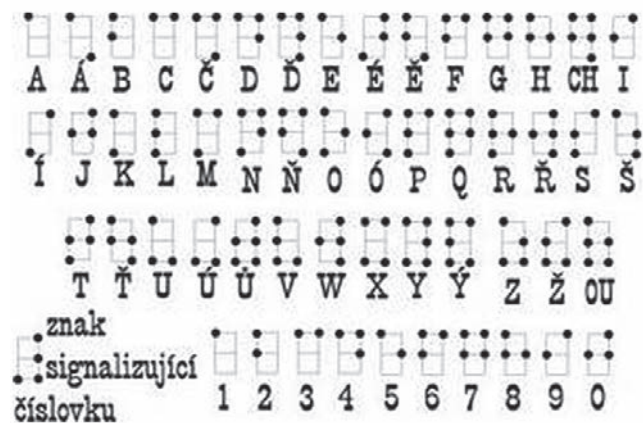
Václav Havel	Božena Němcová
Karel Gott	Tomáš Garrigue Masaryk
Karel IV.	Joanne K. Rowlingová
Roald Dahl	Svatá Ludmila
Johnny Deep	Praotec Čech

Oko – do duše okno

Autor:	Mgr. Blanka Klossová	
Název lekce:	Oko – do duše okno	
Téma:	Úcta k handicapovaným	Ročník: 4
Cíl:	Seznámit se s životem slepců.	
Pomůcky:	Interaktivní tabule, učebnice, pracovní list.	
Organizace:	Běžná třída.	
Popis činnosti:	<p>Senzibilizace</p> <p>Hra na slepou bábu. Pohádka Dlouhý, Široký a Bystrozraký – krátká ukázka.</p> <p>Hodnotová reflexe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Proč si myslíš, že jsme tuto hru hráli? - Jak ses cítil v roli „slepé báby“? - Jaký smysl ses snažil používat nejvíce? - Jak by se ti hrála hra, kdyby nikdo ve třídě nemluvil? - Jaká pomůcka by se ti hodila a proč? - Jak souvisí ukázka pohádky s tímto tématem? - Co mají společného slepý a Bystrozraký? <p>Nácvik</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Interaktivní tabule – ukázka Braillova písma. 2. Aktivita ve skupinách (každá skupina má na stole pod šátkem několik různých předmětů, po jednom budou hmatem poznávat, o které předměty se jedná – ruce mohou vsunout opatrně pod šátek). 3. Pracovní list – přiložen jako příloha. <p>Transfer</p> <ul style="list-style-type: none"> - Smysl, který je oslaben způsobí, že jiný smysl (sluch), je posílen. - Slepí nosí často tmavé brýle a slepeckou bílou hůl. - Dost často jsou slepí vidět společně s vodícím psem. - Úkol: Všiměj si v následujících dnech, zda na ulici potkáš takto handicapovaného člověka. 	
Otázky k závěrečné reflexi:	<p>Co tě dnes nejvíc zaujalo? Dozvěděl/a ses v dnešní hodině něco neznámého, nového? Víš, kde je v Brně škola pro slabozraké a slepé děti?</p>	
Doporučení, případně návaznost:	<p>Respektovat zvláštnosti v kolektivu. Počítat i se situací, že někdo z žáků má i vlastní zkušenosti (rodina, kamarádi).</p>	
Zdroje:	<p>http://www.youtube.com/watch?v=ZrTltEx7U7k http://www.youtube.com/watch?v=PKZZ1KfboM8 http://liborcermak.blog.idnes.cz/c/39633/Braillovo-pismo-jak-se-ho-jednoduse-naucit.html</p>	

Pracovní list k popsané aktivitě:

Braillovo písmo

Úkol:

Pokus se pomocí Braillova písma napsat svoje jméno a datum svého narození:

Vylušti tuto tajenku:

1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								
11.								

Legenda:

1. velký chobotnatec	9. zvíře s tlustou kůží
2. snaha	10. velmi důležité koření
3. sušená tráva	11. dopravní prostředek
4. zvíře podobné člověku	
5. slovní druh (za, na, pod, k...)	
6. zkratka centimetru	
7. piráti ho měli místo pahýlu na ruce	
8. přístroj na poslouchání hudby či zpráv	

Jsem kamarád

Autor:	Markéta Machatá
Název lekce:	Jsem kamarád
Téma:	Empatie Ročník: 4
Cíl:	Žáci si uvědomují důležitost vnímání pocitů druhých pro vznik a vývoj přátelských vztahů.
Pomůcky:	Hlasovací karty – na jedné písmeno A, na druhé písmeno B. Karty možností – na jedné kartě napsané vždy dvě možnosti (např.: A - Fotbal, B - Vybíjená).
Organizace:	Možno v kruhu, v učebně i v přírodě.
Popis činnosti:	<p>Motivace</p> <p>Hádanka</p> <p>Kdo vás dobře zná? Kdo se s vámi směje? Kdo se první ptá, co se ve vás děje? Znáte ho už dlouho. Snad už od dětství. Vzniklo mezi vámi pouto přátelství. „Nyní si vyzkoušíme, jak se vzájemně znáte.“ Aktivita – To bych si vybral já! Každý žák dostane hlasovací kartičky (A, B), otočí je lícem dolů. Vždy jeden žák vylosuje z hromádky „Karet možností“ jednu kartu a ukáže ostatním, co na ní je (např.: A - Fotbal, B - Vybíjená). Úkolem všech žáků je zamyslet se a vybrat tu možnost (A/B), kterou by podle nich zvolil losující žák (zdůrazníme žákům, že se nejedná o náhodnou volbu, ale o to, co je dotyčnému blízké, co by opravdu dělal raději). Všichni žáci zvednou kartičky se svou odpovědí a nakonec jí ukáže i losující žák. Všichni žáci se vystřídají.</p> <p>Hodnotová reflexe:</p> <p>„Lidé se navzájem snaží poznávat, snaží se získat kamarády, přátele. Proč to dělají?“ „Jaké pocity zažíváte, když jste s přáteli?“ „Jak by vám bylo bez nich?“ „Jaký by měl být dobrý přítel, kamarád?“ Návrhy žáků píšeme na tabuli nebo na samostatné karty. Můžeme mít připraveny i vlastní karty se znaky přátelství. Zároveň si vysvětlujeme projevy jednotlivých znaků.</p> <p>Nácvik</p> <p>Každý žák si napíše na kartu, jaký si myslí, že on je kamarád. Např.: Dokážu rozesmát, jsem trpělivý, pomůžu s úkolem... atd. Učitel karty vybere a postupně čte. Žáci se snaží poznat, čí kartu učitel právě čte.</p> <p>Reálná zkušenost</p> <p>Každý žák si napíše své jméno na lísteček a vloží jej do „osudí“. Každý žák si vylosuje lístek se jménem spolužáka a nikomu jej neukazuje. (Pokud má svůj, tak ho vrátí.) Do příští hodiny mají žáci za úkol projevovat přátelství tomu, kterého si vylosovali, ale tak, aby to bylo nenápadné. To znamená, že je potřeba stejnou „péči“ věnovat i jiným spolužákům.</p> <p>Otázky k závěrečné reflexi:</p> <p>„Uvědomili jste si dnes nějakou vlastnost, která vám jako “dobrému“ kamarádovi ještě chybí? Pokud ano, tak jakou?“</p> <p>Doporučení, případně návaznost:</p> <p>Rozlišení přátelského „upřímného“ chování a chování vynuceného.</p> <p>Použitá literatura:</p> <p>Lekce Kamarád</p>

Jmeniny

Autor:	Mgr. Gabriela Wimmrová	
Název lekce:	Jmeniny	
Téma:	Iniciativa a tvořivost	Ročník: 5
Cíl:	Tvořivý přístup k vlastnímu „JÁ“. Podnícení tvořivosti v oblasti mezilidských vztahů.	
Pomůcky:	Tužka, nůžky, lepidlo, pravítko, kreslicí karton formátu A4, barevné papíry, časopisy, kmen stromu z papíru formátu A2, květiny se jmény žáků umístěné po místnosti (na druhé straně květiny je vysvětlen původ jména žáka).	
Organizace:	Místnost s kobercem.	
Popis činnosti:	<p>Senzibilizace</p> <p>Pracujeme v kruhu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hledáme odpověď na otázku. Otázka: Víš, kdo vymyslel tvoje jméno? • Žáci si budou v kruhu měnit místo, pokud jejich odpověď na tyto otázky je kladná. Má někdo z vás jméno, které se v rodině opakuje? Líbí se ti tvoje jméno? Chtěl/a bys mít jiné jméno? Oslovil tě někdo tak, že se ti to nelíbilo? • V tuto chvíli vyslovte své jméno tak, jak se vám to líbí. • Seznámení s citátem: „Jméno a příjmení si člověk nevybírá. Jedno mu vybírají rodiče a druhé zdědí.“ • Vyprávění učitele o původu a významu jmen i situacích z historie lidstva, kdy bylo člověku odepřeno používat vlastní jméno. (Potřebné informace jsou dostupné na internetu.) • Žáci se rozejdou po třídě a vyhledají květinu se svým jménem. Přečtou si informaci o původu svého jména a umístí květinu na kmen stromu. Vyzveme žáky, aby nás informovali o původu a významu svého jména. <p>Nácvik</p> <p>Aktivita: Vizitka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci si vytvoří vizitku formátu 30 cm x 10 cm. Obyčejnou tužkou si předkreslí obrys svého jména. Z barevných papírů podle vlastní fantazie ho vyskládají. V časopisech vyhledají obrázek, který může prozradit nějakou informaci o jejich osobě. Vystříhnou ho a nalepí na vizitku. S hotovou vizitkou se vrátí zpět do kruhu (časový limit 15 minut). <p>Aktivita: Představení</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žáci si utvoří dvojice. Ve dvojicích si se spolužákem popovídají o jeho vizitce a navzájem představí kolektivu spolužáků jeden druhého. 	

Hodnotová reflexe:

Zhodnotíme, jestli žáci naslouchali jeden druhému. Zopakujeme význam správného oslovení. Doprostřed kruhu položíme vizitky jménem dolů. Úkolem žáků bude, aby si jeden po druhém vzali jednu vizitku, oslovili spolužáka jeho jménem a přispědlili mu ji na nástěnku. Vedeme žáky k poděkování za pěkné oslovení.

Transfer

Všimát si, jak vás lidé oslovují. Sledovat, jak se lidé představují.

Otázky k závěrečné reflexi:

Jak se vám pracovalo při tvorbě vizitky?

Dozvěděli jste se dnes něco nového o svých spolužácích?

Na co vás měla dnešní aktivita upozornit?

Doporučení, případně návaznost:

Je možné navázat na téma volného času.

Použitá literatura:

Dětské časopisy, staré kroniky

1. Strom jmen
2. Činnost žáků
3. Vizitka
4. Přestavení

Jak si můžeme povídat?

Autor:	Markéta Machatá
Název lekce:	Jak si můžeme povídat?
Téma:	Komunikace Ročník: 4
Cíl:	Žáci si uvědomí důležitost komunikace pro svůj běžný život, poznají pojmy verbální a neverbální komunikace.
Pomůcky:	Lístičky s instrukcí, karty s hesly, píšťalka.
Organizace:	Je možno pracovat v lavicích, v kruhu na koberci nebo v přírodě. Úkoly i aktivity by měly sloužit k vyvození pojmů KOMUNIKACE VERBÁLNÍ A NEVERBÁLNÍ, k uvědomění si využití různých druhů komunikace a k nácviku jejich rozlišení.
Popis činnosti:	<p>Motivace</p> <p>„Co znamená slovo KOMUNIKACE?“ Nápady žáků zapíšeme na tabuli, nebo karty, nabízíme i vlastní pojmy – vyjadřování, sdělení... atd.</p> <p>„K čemu nám KOMUNIKACE slouží?“</p> <p>„Myslíte si, že vždy poznáte, co vám chce váš kamarád sdělit?“</p> <p>„Tak si to vyzkoušíme.“</p> <p>Žákům jsou rozdány lístičky s instrukcí, kterou budou sdělovat ostatním (mám hlad, mám žízeň, rychle utíkejte, ten pes je zlý, už pojďte, mám zlomenou ruku, ticho, vyhráli jsme, pojďte tudy, atd.), instrukce by měly být jednoduché, ale zároveň „důležité“.</p> <p>„Ke sdělení informací ale nesmíte používat slova. Představte si, že vás vaši kamarádi nemohou slyšet, ale vy jim potřebujete tuto informaci sdělit, je pro ně důležitá!“ Platí pravidlo - kdo se nechce aktivně účastnit, tak nemusí, ale zapojuje se, sleduje ostatní a hádá. Jeden žák vždy předvede informaci z kartičky a ostatní hádají. On jim potom řekne správné sdělení.</p> <p>Hodnotová reflexe:</p> <p>„Nyní jste si vyzkoušeli komunikaci, které se říká neverbální, a to je ta, při které se nepoužívají slova. Zároveň jste používali komunikaci verbální, což je sdělování informací slovy.“</p> <p>Před žáky položíme jednu větší kartu s pojmem KOMUNIKACE a dvě další: KOMUNIKACE VERBÁLNÍ, KOMUNIKACE NEVERBÁLNÍ.</p> <p>„Každý z těchto způsobů komunikace nám dává jiné možnosti dorozumívání, které používají nejenom lidé, ale i ostatní živočichové.“</p> <p>„Proč se lidé a živočichové potřebují mezi sebou dorozumívat?“</p> <p>„Kdy se používá komunikace neverbální?“</p> <p>„Kdy se používá komunikace verbální?“</p> <p>Nácvik</p> <p>Žáci se rozdělí do dvojic. V případě lichého počtu bude dělat jeden žák „ovladač“ nebo „přepínač“.</p> <p>Učitel nebo lichý žák má píšťalku a karty s nápisy NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE a VERBÁLNÍ KOMUNIKACE.</p> <p>„Nyní si vyzkoušíte oba druhy komunikace. Budete si ve dvojici povídat např. na téma prázdniny. Informace sděluje vždy pouze jeden, a to takovým druhem komunikace, který bude právě ukázán na kartě. Po zapískání se vyměníte a informace sděluje ten druhý a opět způsobem, který bude na kartě. Další zapískání vrací slovo tomu prvnímu atd.</p> <p>Platí pravidlo – Kdo nemá „slovo“, mlčí. Kdo dělá „přepínač“, sleduje pozorně a nechává dostatek času na předání informací, ale zase ne zbytečně moc. Kdo dělá „ovladač“, střídá karty tak, aby si každý z dvojice vyzkoušel oba druhy komunikace.</p> <p>Reálná zkušenost</p> <p>Využití pracovního listu.</p>
Otázky k závěrečné reflexi:	<p>Na zem položíme karty s názvy druhů komunikace a vyzveme žáky, aby se postavili k tomu způsobu, který je pro ně jednodušší.</p> <p>„Proč je pro vás jednodušší tento způsob sdělování informací?“</p> <p>„V dalších hodinách se budeme více zabývat způsoby neverbální komunikace, abyste dokázali rozpoznat všechny informace, které se takto dají získat.“</p>
Doporučení, případně návaznost:	Ve třídě necháme vyvěšeny karty s novými pojmy a můžeme doplnit o definice, případně v hodině VV nakreslit obrázky různých způsobů sdělování.
Použitá literatura:	Lekce Komunikace

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova pro 1. ročník základního vzdělávání

Téma	Výstup Žák:	Učivo	Integrované obory průřezová témata poznámky	Mezipředmětové vztahy
Základy mezilidských vztahů	<ul style="list-style-type: none"> si osvojí oslovení křesťními jmény používá vhodné formy pozdravu dodržuje jednoduchá komunikační pravidla ve třídě si osvojí vhodné formy vyjádření prosby, vděku a omluvy vnímá důležitost pravidel v životě člověka 	<ul style="list-style-type: none"> představení se významy jednotlivých křesťních jmen důvody pro oslovení křesťními jmény oslovování učitele a dospělých osob ve škole vytvoření základních komunikačních pravidel kolektivu pravda a lež pozdrav a jeho formy omluva – její význam a formy prosba vděčnost za vykonané dobro - poděkování vysvětlení základních pravidel pro práci v etické výchově – sezení v kruhu, problém má přednost, neskákat si do řeči atd. 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k učení o k řešení problému o komunikativní o sociální a personální o občanské o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a jeho svět
Vztahy v naší rodině	<ul style="list-style-type: none"> si uvědomuje hodnotu rodiny a význam rodičovské lásky 	<ul style="list-style-type: none"> hodnota rodiny význam rodičovské lásky 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k učení o sociální a personální o k řešení problému o občanské o komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ/ Člověk a jeho svět
Základy sebeúcty a úcty k druhým	<ul style="list-style-type: none"> si osvojí základní (předpoklady) vědomosti a dovednosti pro vytvoření sebeúcty a úcty k druhým zachovává vzájemnou úctu při mezilidské interakci dostatečně zvládá starost o svoje věci 	<ul style="list-style-type: none"> uvědomění si vlastní hodnoty moje jméno oslava narozenin a svátku způsoby připsování pozitivních vlastností druhým vzájemná úcta při mezilidské interakci – pozdravit se, pěkně se oslovovat atd. kamarádství základní rozlišování pocitů u sebe a u druhých starostlivost o vlastní věci 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k řešení problému o komunikativní o sociální a personální o občanské 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a jeho svět
Spolupráce a tvořivost	<ul style="list-style-type: none"> hledá, co ho spojuje se spolužáky a lidmi okolo něho si osvojí základní formy spolupráce využívá prvky tvořivosti při společném plnění úkolů tvořivě hledá způsoby, jak vyjadřovat dobro svým spolužákům 	<ul style="list-style-type: none"> hledání, co nás spojuje se spolužáky a lidmi okolo nás podpora spolupráce společné plnění úkolů zbavování se strachu z neznámého řešení úkolu a z tvořivého experimentování tvořivá pomoc spolužákům 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Výchova demokratického občana Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k učení o sociální a personální o k řešení problému o občanské o komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Matematika a její aplikace Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Člověk a svět práce
Základy prosociálnosti	<ul style="list-style-type: none"> vnímá prosociálnost jako běžnou součást každodenního života zvládá základní formy prosociálního chování v rodině zvládá základní formy prosociálního chování ve škole 	<ul style="list-style-type: none"> vnímání a prožívání prosociálnosti pomoc v běžných rodinných situacích pomoc v běžných školních situacích 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k řešení problému o sociální a personální o komunikativní o občanské 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Matematika a její aplikace Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Člověk a svět práce

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova pro 2. ročník základního vzdělávání

Téma	Žák:	Výstup	Učivo	Integrované obory průřezová témata poznámky	Mezipředmětové vztahy
Třída jako společenství	<ul style="list-style-type: none">se podílí na vytváření společenství třídy prostřednictvím dodržování jasných a splnitelných pravideldodržuje pravidla nejen ve třídě, ale i v jiných skupináchorientuje se ve stylu působení sankcívnímá své základní práva a povinnosti		<ul style="list-style-type: none">význam třídy v životě žákavýznam pravideldodržování dohodnutých pravidelvýznam a způsoby sankcí – odměny a trestytransfer pravidel do reálného životazákladní práva a povinnosti	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none">Osobnostní a sociální výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none">k učeník řešení problémukomunikativnísociální a personálníobčansképracovní	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Matematika a její aplikace Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Informační a komunikační technologie Člověk a svět práce
Základní komunikační dovednosti	<ul style="list-style-type: none">si osvojí vhodné způsoby kladení otázekrozlišuje vhodné a nevhodné či hrubé výrazy ve své verbální komunikacirozvíjí svoji trpělivost a neskáče druhým do řeči		<ul style="list-style-type: none">důvody k tázánívýznam tázání sevhodné a nevhodné způsoby kladení otázekvnímavost ke vhodným a hrubým výrazům ve verbální komunikacivnímavost k právu druhého být vyslechnutý	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none">Osobnostní a sociální výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none">k učeník řešení problémukomunikativnísociální a personálníobčansképracovní	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Matematika a její aplikace Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Informační a komunikační technologie Člověk a svět práce
Formování zdravého sebepečení a sebevědomí	<ul style="list-style-type: none">vnímá vlastní jedinečnost a originalitusi vytváří základy svého sebepoznánívnímá odlišnosti a podobnosti lidí		<ul style="list-style-type: none">zcitlivění pro poznání základních charakteristikých rysů vlastní osobnostizáklady sebepoznáníhledání toho, v čem jsem výjimečnýmoje silné slabé stránkyjá a lidé v mém okolí – odlišnosti a podobnostipojmenování základních pocitů	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none">Osobnostní a sociální výchovaMultikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none">k učeník řešení problémukomunikativnísociální a personálníobčansképracovní	Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět

<p>Pozitivní hodnocení druhých</p>	<ul style="list-style-type: none"> • si osvojí základy pozitivního hodnocení a přijetí druhých • pozitivně hodnotí druhé v běžných podmínkách • si uvědomuje pozitivní vlastnosti lidí ve svém okolí • zvládá projevovat pozornost, laskavost a uznání vůči druhým 	<ul style="list-style-type: none"> • důvody k pozitivnímu hodnocení druhých • poznávání pozitivních vlastností lidí v mém okolí, zejména v rodině a ve třídě • způsoby připsování pozitivních vlastností druhým • projevoování pozornosti • projevoování laskavosti • projevoování uznání v běžných podmínkách 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Osobnostní a sociální výchova o Výchova demokratického občana o Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech o Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k řešení problému o komunikativní o sociální a personální o občanské 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět</p>
<p>Tvořivost</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozvíjí tvořivé myšlení 	<ul style="list-style-type: none"> • představivost a obrazotvornost • nácvik tvořivosti při společném plnění úkolů • nácvik zbavování se strachu z neznámého řešení úkolu a z tvořivého experimentování • nácvik samostatného pozorování 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Osobnostní a sociální výchova o Mediální výchova o Environmentální výchova o Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k učení o k řešení problému o komunikativní o sociální a personální o občanské o pracovní 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Matematika a její aplikace Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Člověk a svět práce</p>
<p>Prosociální dovednosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zvládá prosociální dovednosti dělení se a darování • využívá tvořivost při darování 	<ul style="list-style-type: none"> • dělení se a význam pro mezilidské vztahy • darování a význam pro mezilidské vztahy • využití tvořivosti při darování – vymýšlení a vytvoření dárku pro druhé atd. 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Osobnostní a sociální výchova o Výchova demokratického občana o Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> o k řešení problému o komunikativní o sociální a personální o občanské 	<p>Člověk a jeho svět Umění a kultura /Vv/ Člověk a svět práce</p>

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova pro 3. ročník základního vzdělávání

Téma	Žák:	Výstup	Učivo	Integrované obory průřezová témata poznámky	Mezipředmětové vztahy
Zúčastněné naslouchání	<ul style="list-style-type: none"> rozvíjí schopnost naslouchat druhým 		<ul style="list-style-type: none"> důležitost naslouchání v životě člověka především v rodině a ve škole důsledky nepozornosti při naslouchání výhody naslouchání 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k učení k řešení problému komunikativní sociální a personální občanské 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/</p> <p>Matematika a její aplikace</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p> <p>Umění a kultura /Hv, Vv/</p> <p>Informační a komunikační technologie</p> <p>Člověk a svět práce</p>
Tvůrčnost	<ul style="list-style-type: none"> rozvíjí své speciální schopnosti související s tvořivostí rozvíjí své divergentní myšlení rozvíjí tvořivost v oblasti mezilidských vztahů 		<ul style="list-style-type: none"> speciální schopnosti související s tvořivostí divergentní myšlení význam tvořivosti v mezilidských vztazích způsoby realizace tvořivosti v mezilidských vztazích - zvláště v rodině a třídním kolektivu nácvik tvořivosti v mezilidských vztazích vytváření prožitků radosti pro druhé 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Environmentální výchova Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k učení o sociální a personální k řešení problému o občanské komunikativní o pracovní 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/</p> <p>Matematika a její aplikace</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p> <p>Umění a kultura /Hv, Vv/</p> <p>Člověk a svět práce</p>
Komunikace citů	<ul style="list-style-type: none"> identifikuje základní city vyjadřuje city v jednoduchých situacích vyjadřuje pozitivní city eliminuje urážky, které vyjadřuje vůči druhým 		<ul style="list-style-type: none"> uvědomění si vlastních citů a pocitů pojmenování základních citů vyjádření základních citů vyjadřování citů spojených s obdivem druhých vyjadřování citů laskavosti k druhým sdělování radosti eliminace vzájemného urážení se 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mediální výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k řešení problému komunikativní sociální a personální 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ/</p> <p>Člověk a jeho svět</p> <p>Umění a kultura /Hv, Vv/</p>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> reflektuje situaci druhých poskytuje adekvátní pomoc dokáže chápat situace a chování druhých především v rodině a ve škole na základě vlastních zkušeností a zážitků identifikuje důvody radosti a smutku u sebe a druhých dokáže zmírnit prožívání smutku druhých 		<ul style="list-style-type: none"> vnímavost k situaci druhých pochopení situace druhých prostřednictvím vlastních zkušeností a zážitků pochopení rodičů, sourozenců a dalších členů rodiny vzájemné pochopení ve třídě důvody k radosti a smutku u sebe a u druhých zmiřování prožívání smutku u druhých 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Výchova demokratického občana Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k řešení problému o sociální a personální komunikativní o občanské 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ/</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p> <p>Umění a kultura /Hv, Vv/</p>
Prosociální chování	<ul style="list-style-type: none"> navazuje a rozvíjí kamarádské vztahy vyjadřuje vhodnými formami zájem o prožívání a chování druhých 		<ul style="list-style-type: none"> význam blízkého člověka pro život jednotlivce základy kamarádství význam kamarádství vlastnosti dobrého kamaráda způsoby vyjádření zájmu o prožívání a chování druhého význam vyjadřování zájmu o druhého pro mezilidské vztahy práce na společném úkolu 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k řešení problému o sociální a personální komunikativní o občanské o pracovní 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p>

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova pro 4. ročník základního vzdělávání

Téma	Výstup Žák:	Učivo	Integrované obory průřezová témata poznámky	Mezipředmětové vztahy
Neverbální komunikace	<ul style="list-style-type: none"> reflektuje důležitost prvků neverbální komunikace vnímá základní prvky neverbální komunikace u sebe a u druhých 	<ul style="list-style-type: none"> seznámení se s možnostmi neverbální komunikace zásady neverbální komunikace postoje těla mimika, úsměv zrakový kontakt gesta podání ruky zásady efektivní neverbální komunikace 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> komunikativní sociální a personální k řešení problémů 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ/</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p> <p>Umění a kultura /Hv, Vv/</p>
Pozitivní hodnocení druhých	<ul style="list-style-type: none"> dokáže vyjádřit druhému pochvalu správně reaguje na pochvalu, kterou obdržel vhodně vyjadřuje odpuštění druhým se dokáže usmířit s druhými projevuje úctu k handicapovaným 	<ul style="list-style-type: none"> formy pozitivního hodnocení druhých připisování pozitivních vlastností druhým formy pochvaly význam pochvaly účinnost pochvaly správná reakce na pochvalu umění odpustit význam odpuštění formy vyjádření odpuštění usmíření úcta k handicapovaným 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Výchova demokratického občana Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k řešení problémů komunikativní sociální a personální občanské 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p>
Komunikace citů	<ul style="list-style-type: none"> vnímá důležitost usměrňování základních citů vnímá problematiku sympatie sociálně přijatelným způsobem usměrňuje svůj hněv 	<ul style="list-style-type: none"> usměrňování základních citů pocity spokojenosti problematika sympatie pocity smutku a obav a jejich usměrňování hněv a jeho zvládnání 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mediální výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k řešení problémů sociální a personální komunikativní 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ/</p> <p>Člověk a jeho svět</p>
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> chápe důležitost empatie zvládá přátelské přijetí lidí okolo sebe vnímá reakce druhých a snaží se je vyhodnotit dokáže vyjádřit soucit 	<ul style="list-style-type: none"> pochopení důležitosti empatie zažitek přijetí pro každé dítě nácvik přátelského přijetí pomocí empatie předpokládat reakci druhých vyjádření soucitu, 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Výchova demokratického občana Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k řešení problémů sociální a personální komunikativní občanské 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ/</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p>
Reálné a zobrazené vzory	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje své vzory identifikuje, co ho na jeho vzorech přitahuje 	<ul style="list-style-type: none"> já a moje vzory kde jsou mé vzory? vzory v rodině co mě na vzorech přitahuje 	<p>PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:</p> <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Environmentální výchova Výchova demokratického občana Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech Multikulturní výchova <p>PODPOŘENÉ KOMPETENCE:</p> <ul style="list-style-type: none"> k učení sociální a personální k řešení problémů občanské komunikativní pracovní 	<p>Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/</p> <p>Člověk a zdraví /Tv/</p> <p>Člověk a jeho svět</p> <p>Umění a kultura /Hv, Vv/</p>

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu etická výchova pro 5. ročník základního vzdělávání

Téma	Žák:	Výstup	Učivo	Integrované obory průřezová témata poznámky	Mezipředmětové vztahy
Dialog jako prostředek komunikace	<ul style="list-style-type: none"> zvládá vést dialog s druhými v rovnocenné i podřízené pozici 		<ul style="list-style-type: none"> význam dialogu zásady dialogu nácvik dialogu s rodiči a učiteli nácvik dialogu s vrstevníky 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Výchova demokratického občana Multikulturní výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k učení o sociální a personální k řešení problému o občanské komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Informační a komunikační technologie Člověk a svět práce
Dialog jako prostředek komunikace	<ul style="list-style-type: none"> zvládá vést dialog s druhými v rovnocenné i podřízené pozici 		<ul style="list-style-type: none"> význam dialogu zásady dialogu nácvik dialogu s rodiči a učiteli nácvik dialogu s vrstevníky 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Výchova demokratického občana Multikulturní výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k učení o sociální a personální k řešení problému o občanské komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Informační a komunikační technologie Člověk a svět práce
Sebehodnocení a sebeúcta	<ul style="list-style-type: none"> uvědomuje si své schopnosti a silné stránky vnímá a reflektuje svoje úspěchy utváří své pozitivní sebehodnocení vnímá vliv pozitivního naladění na svůj život prohlubuje sebekřepování rozlišuje způsoby vhodné a nevhodné sebehodnocení rozvíjí své sebehodnocení utváří si, vnímá a reflektuje své cíle 		<ul style="list-style-type: none"> vnímání úspěchu význam úspěchu sebehodnocení podpora sebehodnocení význam pozitivního naladění vliv pozitivního naladění na zdraví rozvoj sebekřepování sebekřepování způsoby vhodné a nevhodné sebehodnocení význam komunikace při sebehodnocení sebehodnocení překonávání překážek při dosahování cílů cílevědomost 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k řešení problému komunikativní o sociální a personální o občanské o pracovní 	Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Člověk a svět práce
Sebehodnocení a sebeúcta	<ul style="list-style-type: none"> uvědomuje si své schopnosti a silné stránky vnímá a reflektuje svoje úspěchy utváří své pozitivní sebehodnocení vnímá vliv pozitivního naladění na svůj život prohlubuje sebekřepování rozlišuje způsoby vhodné a nevhodné sebehodnocení rozvíjí své sebehodnocení utváří si, vnímá a reflektuje své cíle 		<ul style="list-style-type: none"> vnímání úspěchu význam úspěchu sebehodnocení podpora sebehodnocení význam pozitivního naladění vliv pozitivního naladění na zdraví rozvoj sebekřepování sebekřepování způsoby vhodné a nevhodné sebehodnocení význam komunikace při sebehodnocení sebehodnocení překonávání překážek při dosahování cílů cílevědomost 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k řešení problému komunikativní o sociální a personální o občanské o pracovní 	Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Člověk a svět práce
Iniciativa a tvořivost	<ul style="list-style-type: none"> vnímá a reflektuje význam iniciativy pro společnost iniciativně vstupuje do vztahů s vrstevníky reflektuje své úspěchy a vyzývá z nich poučení pro další jednání rozvíjí smysluplné využití volného času 		<ul style="list-style-type: none"> iniciativa ve vztahu k jiným výhody a rizika iniciativnosti zásady iniciativnosti hledání možností, jak vycházet s druhými v rodině, ve třídě, mezi vrstevníky iniciativa nepřijímá jinými zpracování úspěchů smysluplné využití volného času 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Environmentální výchova Multikulturní výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k učení o sociální a personální k řešení problému o občanské komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Matematika a její aplikace Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Informační a komunikační technologie Člověk a svět práce
Iniciativa a tvořivost	<ul style="list-style-type: none"> vnímá a reflektuje význam iniciativy pro společnost iniciativně vstupuje do vztahů s vrstevníky reflektuje své úspěchy a vyzývá z nich poučení pro další jednání rozvíjí smysluplné využití volného času 		<ul style="list-style-type: none"> iniciativa ve vztahu k jiným výhody a rizika iniciativnosti zásady iniciativnosti hledání možností, jak vycházet s druhými v rodině, ve třídě, mezi vrstevníky iniciativa nepřijímá jinými zpracování úspěchů smysluplné využití volného času 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Environmentální výchova Multikulturní výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k učení o sociální a personální k řešení problému o občanské komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Matematika a její aplikace Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět Umění a kultura /Hv, Vv/ Informační a komunikační technologie Člověk a svět práce
Asertivita	<ul style="list-style-type: none"> vnímá důležitost asertivity pro svůj život dokáže rozlišit vhodnost nabídky k aktivitě především od svých vrstevníků reaguje asertivně na nevhodné nabídky k aktivitě zvládá techniku odmítání 		<ul style="list-style-type: none"> základy asertivity význam asertivity rozlišování mezi nabídkami druhých schopnost odmítnutí nabídky k podvodu, krádeži, pomlouvání schopnost odmítnout nabídku k užívání návykových látek a sexuálnímu zneužívání technika odmítání 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Environmentální výchova Multikulturní výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k učení o sociální a personální k řešení problému o občanské komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět
Asertivita	<ul style="list-style-type: none"> vnímá důležitost asertivity pro svůj život dokáže rozlišit vhodnost nabídky k aktivitě především od svých vrstevníků reaguje asertivně na nevhodné nabídky k aktivitě zvládá techniku odmítání 		<ul style="list-style-type: none"> základy asertivity význam asertivity rozlišování mezi nabídkami druhých schopnost odmítnutí nabídky k podvodu, krádeži, pomlouvání schopnost odmítnout nabídku k užívání návykových látek a sexuálnímu zneužívání technika odmítání 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Mediální výchova Environmentální výchova Multikulturní výchova PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k učení o sociální a personální k řešení problému o občanské komunikativní o pracovní 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět
Prosociální chování	<ul style="list-style-type: none"> povzbuzuje druhé projevuje zájem o spolužáky a vrstevníky dokáže být druhým prospěšný respektuje druhé vyjadřuje prosociální chování vůči druhým 		<ul style="list-style-type: none"> povzbuzení druhých služba pro druhé zájem o spolužáky a vrstevníky respektování druhých svobodné přijetí vlastních závazků a povinností vůči druhým zodpovědnost za svá rozhodnutí 	PRŮŘEZOVÁ TÉMATA: <ul style="list-style-type: none"> Osobnostní a sociální výchova Výchova demokratického občana PODPOŘENÉ KOMPETENCE: <ul style="list-style-type: none"> k řešení problému o sociální a personální komunikativní o občanské 	Jazyk a jazyková komunikace /ČJ, CJ/ Člověk a zdraví /Tv/ Člověk a jeho svět

Poznámky:

[illegible]

Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství,
mládeže a tělovýchovy

Čj. 12586/2009-22

V Praze dne 16. 12. 2009

Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Čl. 1

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy mění v souladu s § 4 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vydaný Opatřením ministryně školství, mládeže a tělovýchovy čj. 31504/2004-22 ze dne 13. prosince 2004, ve znění Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy čj. 27002/2005-22 ze dne 29. srpna 2005, Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy čj. 24653/2006-24 ze dne 30. dubna 2007 a Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy čj. 15523/2007-22 ze dne 26. června 2007.

Čl. 2

Do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání se do části 5.10 Doplnující vzdělávací obory vkládá jako část 5.10.3 nový doplňující vzdělávací obor s názvem Etická výchova.

Čl. 3

Text doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova je uveden v Příloze č. 1 tohoto opatření.

Čl. 4

Toto opatření nabývá účinnosti dnem 1. září 2010.

Ministryně:
PhDr. Miroslava Kopicová, v.r.

Příloha č. 1 k Opatření ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, čj. 12586/2009-22

5.10.3 ETICKÁ VÝCHOVA

DOPLŇUJÍCÍ VZDĚLÁVACÍ OBOR

Obsah doplňujícího vzdělávacího oboru tvoří následující témata:

1. Mezilidské vztahy a komunikace.
2. Důstojnost lidské osoby. Pozitivní hodnocení sebe.
3. Pozitivní hodnocení druhých.
4. Kreativita a iniciativa. Řešení problémů a úkolů. Přijetí vlastního a společného rozhodnutí.
5. Komunikace citů.
6. Interpersonální a sociální empatie.
7. Asertivita. Zvládnutí agresivity a soutěživosti. Sebeovládání. Řešení konfliktů.
8. Reálné a zobrazené vzory.
9. Prosociální chování v osobních vztazích. Pomoc, darování, dělení se, spolupráce, přátelství.
10. Prosociální chování ve veřejném životě. Solidarita a sociální problémy.

Na deset základních témat navazuje šest aplikačních témat, mezi která patří:

- Etické hodnoty
- Sexuální zdraví
- Rodinný život
- Duchovní rozměr člověka
- Ekonomické hodnoty
- Ochrana přírody a životního prostředí
- Hledání pravdy a dobra jako součást přirozenosti člověka

Etická výchova vytváří celou řadu mezipředmětových vztahů. Ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace ve vzdělávacím oboru Český jazyk a literatura navazuje etická výchova na učivo naslouchání, mluvený projev, písemný projev a tvořivé činnosti s literárním textem a ve vzdělávacím oboru Cizí jazyk na učivo pravidla komunikace v běžných každodenních situacích. Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět navazuje na učivo domov, škola, rodina, soužití lidí, chování lidí, základní globální problémy, ohleduplné chování k přírodě, ochrana přírody, partnerství, rodičovství a základy sexuální výchovy. Ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství navazuje na učivo naše škola, obec, region, kraj, lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití, podobnost a odlišnost lidí, osobní rozvoj, vnitřní svět člověka a lidská práva. Ve vzdělávací oblasti Člověk a příroda ve vzdělávacím oboru Přírodopis navazuje na učivo životní styl a ochrana přírody a životního prostředí. Ve vzdělávací oblasti Člověk a kultura ve vzdělávacím oboru Výtvarná výchova navazuje na učivo prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností a ověřování komunikačních účinků. Ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví ve vzdělávacím oboru Výchova ke zdraví navazuje na učivo vztahy mezi lidmi a formy soužití, změny v životě člověka a jejich reflexe, zdravý způsob života a péče o zdraví, rizika ohrožující zdraví a jejich prevence a osobnostní a sociální rozvoj. V doplňujícím vzdělávacím oboru Dramatická výchova navazuje na učivo základní předpoklady dramatického jednání a proces dramatické a inscenační tvorby. Z průřezových témat navazuje především na vzdělávací obsah osobnostní a sociální výchovy, multikulturní výchovy, environmentální výchovy a mediální výchovy.

Etická výchova žáka především vede: k navázání a udržování uspokojivých vztahů, k vytvoření si pravdivé představy o sobě samém, k tvořivému řešení každodenních problémů, k formulaci svých názorů a postojů na základě vlastního úsudku s využitím poznatků z diskuze s druhými, ke kritickému vnímání vlivu vzorů při vytváření vlastního světonázoru, k pochopení základních environmentálních a ekologických problémů a souvislostí moderního světa.

Doplňující vzdělávací obor etická výchova u žáka rozvíjí: sociální dovednosti, které jsou zaměřeny nejen na vlastní prospěch, ale také na prospěch jiných lidí a celé společnosti, na samostatné pozorování s následným kritickým posouzením a vyvozením závěrů pro praktický život, samostatnost při hledání vhodných způsobů řešení problémů, správné způsoby komunikace, respekt k hodnotám, názorům a přesvědčení jiných lidí, schopnost vcítit se do situací ostatních lidí, pozitivní představu o sobě samém a schopnost účinné spolupráce.

Hlavním důvodem pro zařazení etické výchovy do RVP ZV je skutečnost, že v naší školské soustavě chybí předmět, který by systematicky rozvíjel mravní stránku osobnosti žáků. Důležitost a aktuálnost tohoto kroku podporují i zkušenosti z většiny zemí OECD, ve kterých je předmět s podobným obsahem do vzdělávacího systému zařazen.

Vzdělávání je založeno na zásadách svobodného šíření poznatků, které vyplývají z výsledků soudobého stavu poznání světa a jsou v souladu s obecnými cíli vzdělávání (§ 2, odst. 1, písm. e) školského zákona).

Vzdělávací obsah

1. stupeň

Očekávané výstupy - 1. období

žák

- *si osvojí oslovování křestními jmény, používání vhodných forem pozdravu, naslouchání, dodržování jednoduchých komunikačních pravidel ve třídě, poděkování, omluvu, přiměřenou gestikulaci*
- *se podílí na vytváření společenství třídy prostřednictvím dodržování jasných a splnitelných pravidel*
- *si osvojí základní (předpoklady)vědomosti a dovednosti pro vytvoření sebeúcty a úcty k druhým*
- *si osvojí základy pozitivního hodnocení a přijetí druhých*
- *zvládá prosociální chování: pomoc v běžných školních situacích, dělení se, vyjádření soucitu, zájem o spolužáky*
- *vyjadřuje city v jednoduchých situacích*
- *využívá prvky tvořivosti při společném plnění úkolů*
- *reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc*

Očekávané výstupy - 2. období

žák

- *reflektuje důležitost prvků neverbální komunikace, eliminuje hrubé výrazy z verbální komunikace, zvládá položit vhodnou otázku*
- *si uvědomuje své schopnosti a silné stránky, utváří své pozitivní sebehodnocení*
- *se dokáže těšit z radosti a úspěchu jiných, vyjadřuje účast na radosti i bolesti druhých, pozitivně hodnotí druhé v běžných podmínkách*
- *identifikuje základní city, vede rozhovor s druhými o jejich prožitcích, na základě empatického vnímání přemýšlí nad konkrétní pomocí*
- *jednoduchými skutky realizuje tvořivost v mezilidských vztazích, především v rodině a v kolektivu třídy*
- *iniciativně vstupuje do vztahů s vrstevníky, dokáže rozlišit jejich nabídky k aktivitě a na nevhodné reaguje asertivně*

Učivo

ZÁKLADNÍ KOMUNIKAČNÍ DOVEDNOSTI

- **komunikace při vytváření výchovného kolektivu** – představení se, vytvoření základní komunikačních pravidel kolektivu, zdvořilost, otevřená komunikace
- **základní prvky verbální komunikace v mezilidských vztazích** - pozdrav, otázka, prosba, poděkování, omluva
- **základy neverbální komunikace** - seznámení se s možnostmi neverbální komunikace, postoje těla, mimika, zrakový kontakt, gesta, podání ruky
- **komunikace citů** – identifikace, vyjádření a usměrňování základních citů, pocity spokojenosti, radosti, sympatie, smutku, obav a hněvu

POZITIVNÍ HODNOCENÍ SEBE A DRUHÝCH

- **sebepojetí** - sebepoznání, sebehodnocení, sebezpřijetí, sebeprezentace, sebeovládání, podpora sebeoceňování
- **pozitivní hodnocení druhých** – v běžných podmínkách projevoování pozornosti a laskavosti, vyjádření uznání, účinnost pochvaly, připisování pozitivních vlastností druhým, správná reakce na pochvalu
- **akceptace druhého** - zážitek přijetí pro každé dítě, nácvik přátelského přijetí, umění odpustit, pomocí empatie předpokládat reakci druhých

TVOŘIVOST A ZÁKLADY SPOLUPRÁCE

- **tvořivost v mezilidských vztazích** – vytváření prožitků radosti pro druhé, společné plnění úkolů, zbavování se strachu z neznámého řešení úkolu a z tvořivého experimentování
- **schopnost spolupráce** – radost ze společné činnosti a výsledku, vyjádření zájmu, základní pravidla spolupráce
- **elementární prosociálnost** – darování, ochota dělit se, povzbuzení, služba, vyjádření soucitu, přátelství

ZÁKLADY ASERTIVNÍHO CHOVÁNÍ

- **iniciativa** – ve vztahu k jiným, hledání možnosti jak vycházet s jinými lidmi v rodině, ve třídě, mezi vrstevníky, iniciativa nepřijatá jinými, zpracování neúspěchu
- **asertivní chování** – rozlišování mezi nabídkami druhých, schopnost odmítnutí nabídky k podvodu, krádeži, pomlouvání, zneužívání návykových látek a sexuálnímu zneužívání

2. stupeň**Očekávané výstupy**

žák

- *komunikuje otevřeně, pravdivě, s porozuměním pro potřeby druhých a přiměřeně situaci*
- *respektuje velikost a důstojnost lidské osoby, objevuje vlastní jedinečnost a identitu a vytváří si zdravé sebevědomí*
- *analyzuje a aplikuje empatii v kolektivu*
- *nahrazuje agresivní a pasivní chování chováním asertivním, neagresivním způsobem obhajuje svá práva*
- *rozlišuje manipulační působení médií a identifikuje se s pozitivními prosociálními vzory*
- *spolupracuje i v obtížných sociálních situacích*
- *je vnímavý k sociálním problémům, v kontextu své situace a svých možností přispívá k jejich řešení*
- *analyzuje etické aspekty různých životních situací*
- *se rozhoduje uvážlivě a vhodně v každodenních situacích a nevyhýbá se řešení osobních problémů*
- *aplikuje postoje a způsobilosti, které rozvíjejí mezilidské vztahy*

Učivo

KOMUNIKACE

- **otevřená komunikace** – úroveň komunikace, zásady verbální komunikace, komunikační chyby, dialog, komunikace ve ztížených podmínkách
- **aktivní naslouchání** – cíle, výhody, zásady, způsob a nácvik aktivního naslouchání

DŮSTOJNOST A IDENTITA LIDSKÉ OSOBY

- **úcta k lidské osobě** – lidská práva, zdroje lidských práv, svoboda, rovnost, potenciality člověka, pozitivní hodnocení druhých v obtížných situacích, občanská zralost
- **jedinečnost a identita člověka** – rozvoj sebevědomí, hodnotová orientace, rozvoj sebeovládání a morálního úsudku, selfmanagement, úvahy nad mravními zásadami, radost a optimizmus v životě

ASERTIVNÍ CHOVÁNÍ

- **asertivní chování** – přijatelný kompromis, konstruktivní kritika, přijetí pochvaly, požádání o laskavost, stížnost, otázka po důvodu, realizace svých práv, řešení konfliktu
- **obrana před manipulací** - asertivní techniky – manipulace, vysvětlení a nácvik jednotlivých asertivních technik
- **fair play** – zdravá soutěživost, dodržování pravidel hry, asertivita a prosociálnost v soutěživých situacích, prosociálnost a sport

REÁLNÉ A ZOBRAZENÉ VZORY

- **pozitivní vzory versus pochybné idoly** – senzibilizace pro rozlišování vzorů, vliv reálných vzorů, prosociální vzory ve veřejném životě, vzory ve vlastní rodině, vliv zobrazených vzorů a vhodné literární prameny, smysl autority, vztah k autoritě

- **podpora pozitivního působení televize a medií** – nabídka pozitivních vzorů v médiích, kritický přístup k působení médií, eliminace vlivu agrese, zvládání agrese, rozlišování mezi realitou a pseudorealitou, účinná obrana proti manipulaci médii, media a volný čas
- **já** – potenciální vzor pro druhé – smysl a cíl mého života, postoje, zodpovědný život, mé schopnosti a společnost, zdravý způsob života, autonomie a konformita

INICIATIVA A KOMPLEXNÍ PROSOCIÁLNOST

- **iniciativa a tvořivost** – renatalizace, nácvik tvořivosti, prosociální aspekt iniciativy a tvořivosti ve školním prostředí a v rodině, psychická a fyzická pomoc, ochota ke spolupráci, přátelství
- **iniciativa ve ztížených podmínkách** – pozitivní formulace problému, pomoc anonymnímu člověku, veřejná osobní angažovanost
- **uplatnění komplexní prosociálnosti** – bída světa, informovanost o situaci zemí třetího světa, vztah k menšinám, využití prosociálnosti v multikulturní společnosti, pozitivní vztah k diverzitám

APLIKOVANÁ ETICKÁ VÝCHOVA

- **etické hodnoty** – zdroje etiky, osobní odpovědnost, smysl života, aplikace mravních zásad a hodnot, ctnosti, svědomí a jeho rozvoj
- **sexuální zdraví** – zodpovědný vztah k sexualitě, mládí – příprava na lásku, sexuální identita, nezralé rodičovství
- **rodina** – poznání vlastní rodiny a jejích pravidel, práva a povinnosti v rodině, role v rodině, formulace nevyslovených pravidel a očekávání, hodnota rodiny, zlepšení atmosféry v rodině, komunikace v rodině, úcta k členům rodiny, úcta ke stáří
- **duchovní rozměr člověka** – obrana proti sektám, tolerance k lidem s jiným světovým názorem, informace o různých světových názorech
- **ekonomické hodnoty** – rozumné nakládání s penězi, zájem o otázky národního hospodářství, vztah mezi ekonomikou a etikou, rozvíjení ekonomických ctností – šetrnost, podnikavost
- **ochrana přírody a životního prostředí** – úcta k životu ve všech jeho formách, citový vztah člověka k přírodě, vnímání krásy a mnohotvárnosti přírody, zodpovědnost za životní prostředí